

କବି ଥାକୁ କବିତା

ରଘୁ ତାଲୁକଦାସ

ଅନନ୍ତା

ନୂତନ ବଜାର, ଡିକ୍ଟେଟର,

କଟକ

KABI ARU KABITA a collection
of essays on different aspects of
Assamese poetry and poets of the
romantic age by Nanda Talukdar,
published by Shri Makhan Hazarika
Banalata, Dibrugrah.

Price : Rupees Thirty On

প্রকাশক : শ্রীমাক্ষন হাজৰিকা

বনলতা । ডিব্ৰুগড়, অসম

প্রথম প্রকাশ : এপ্রিল ১৯৬২

দ্বিতীয় প্রকাশ : জানুৱাৰী ১৯৮৮

প্রচ্ছদ

দেবেন দেৱান

মূল্য : ৩০.০০ টকা মাত্ৰ

ছপা : শ্রীমতী প্রেছ ৩৬ডি, বেথুন বো, কলিকতা-৬

বনফুলৰ কবি

যতীন্দ্রনাথ ছবিবলৈ

পৰম অঙ্কাবে—

নন্দ ভাস্কৰদাস

দ্বিতীয় সংস্কৰণৰ কথা

‘কবি আৰু কবিতা’ কিতাপখনৰ প্ৰথম সংস্কৰণটো কেতিয়াবাহি শেষ হৈ প’ল—। পঢ়ুৱৈ সমাজৰ মাজত কিতাপখনৰ অভাৱ অল্পভৱ কবি আৰু সেই অভাৱ দূৰ কৰাৰ কাৰণে ডিব্ৰুগড়ৰ ‘বনলতাৰ’ স্বত্বাধিকাৰী শ্ৰীমাখন হাজাৰিকা আগবাঢ়ি অহাত দ্বিতীয় সংস্কৰণৰ তাৰ তেখেতৰ হাততে অৰ্পণ কৰিলো।

আশাকৰোঁ। আগৰ দৰে কিতাপখনে এইবাবো পঢ়ুৱৈ সমাজৰ মাজত সমাদৰ লাভ কৰিব।

অক্টোবৰ, ১৯৮৭

আমাৰ ঘৰ। গুৱাহাটী

ইন্দিৰা ভাস্কৰদাস

সূচীপত্র

কবি

চন্দ্রকুমার আগবওয়াল /	১
লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুয়া /	১১
হেমচন্দ্র সোমখারী /	২৩
পদ্মনাথ গোহাঁঞি বৰুয়া /	২৯
বিশ্বনাথ চৌধুরী /	৩৭
অম্বিকাসিনী বারচৌধুরী /	৪৮
দুর্গেশ্বর শর্মা /	৫৯

কবিতা

নবজ্ঞান আন্দোলন /	১
বহুস্তবাক /	২
কাব্য সাহিত্য /	১৬
চনেট /	২৪
মালিতা /	৩০
হাস্তবন /	৩৮
দেশপ্রেমমূলক কবিতা /	৪৮
শ্রীতি-সাহিত্য /	৬৬
অলমীয়া কবিতাতত্ত্ব শব্দ /	৮৭
কবির দৃষ্টিতে বিহ /	৮৪

বদ্রকান্ত ববকাকতী /	৬৪
বতীন্দ্রনাথ হুদা /	৬৯
ডিবেশ্বর নেওগ /	৮২

নলিনীবালা দেবী /	৯৫
বিনন্দ বৰুয়া /	১০২
হিতেশ্বর বববৰুয়া /	১১২
পার্বতি প্রসাদ বৰুয়া /	১২২
নীলমণি মুন্স /	১২৭
দেবকান্ত বৰুয়া /	১৩৫

পরিচিষ্ট

কবি আৰু কাব্য ঐতিহ্য /	১৪৩
------------------------	-----

॥ कवि ॥

মণ্ডলনিকৈ অসমীয়া সাহিত্যত নৱজ্ঞান আন্দোলনৰ সূচনা কৰা কবি সকলৰ ভিতৰত চন্দ্ৰকুমাৰ আগবঢ়োৱা অন্যতম। আগবঢ়োৱা সম্পাদিত ‘জোনাকী’ অসমীয়া সাহিত্যত নৱজ্ঞান আন্দোলনৰ বাৰ্তাবাহী হৈছে। প্ৰথম বছৰ, প্ৰথম সংখ্যা জোনাকীত প্ৰকাশ পোৱা চন্দ্ৰকুমাৰৰ ‘বনকুঁৱৰী’য়ে প্ৰথম অসমীয়া বোমাষ্টিক কবিতা। জোনাকীৰ পাততে প্ৰথম অসমীয়া গল্প উপস্থাপনো হয়।

১৮৮৮ খৃঃৰ ২৮ নৱেম্বৰত তেজপুৰ মহকুমাৰ কলংপুৰ মৌজাৰ ব্ৰহ্মজান নৈৰ পাৰত চন্দ্ৰকুমাৰৰ জন্ম। তেওঁৰ পিতৃ হৰিবিলাস আগবঢ়োৱা আৰু মাতৃ মলয়া। পূৰ্বপুৰুষ ককাদেউতাক নৱবঙ্গবাসী বাজপুত্ৰনাৰ জয়পুৰ বাজাৰ। জিলিকনিৰ কাঁচ আনন্দচন্দ্ৰ আগবঢ়োৱা আৰু কপকৌৱৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ, আগবঢ়োৱা পৰিৱালৰ ছোৱা কৃতী সন্তান। শোনতে কলিকতাৰ হেয়াৰ স্কুলত শিক্ষা আৰম্ভ কৰিছিল যদিও তেজপুৰ গৱৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুলৰ পৰাই এণ্ট্ৰেঞ্চ পাছ কৰিছিল। চন্দ্ৰকুমাৰৰ কলেজীয়া শিক্ষাৰ সূচনা কলিকতাৰ প্ৰেচিডেঞ্চি কলেজত।

চন্দ্ৰকুমাৰ কলিকতাত পঢ়ি থকা অৱস্থাতে ১৮৮৮ খৃঃৰ ২৫ আগষ্টত ৬৭ নং মিৰ্জাপুৰ ষ্ট্ৰীটৰ ‘এটি অসমীয়া ছাত্ৰ’ৰ বহাত অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভাৰ জন্ম (অ: ভা: উ: সা: ন:)। আবেলিৰ চাহমেলত গোট খোৱা এমুঠি ছাত্ৰই সন্মিলন কৰিলে অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ উন্নতি কৰাৰ লগতে বোমাষ্টিকজন্ম অৰ্থাৎ নৱজ্ঞান ভাবধাৰা সূচনা কৰাৰ কথা। চন্দ্ৰকুমাৰে কৰা দিলে তেওঁৰ নিজৰ খবৰত অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভাৰ মুখপত্ৰ স্বৰূপে ‘জোনাকী’ আলোচনীখন সম্পাদনা কৰি উলিয়াব। ১৮১০ শকৰ মাঘ মাহত চন্দ্ৰকুমাৰৰ

লক্ষ্যদানতেই প্ৰথম বছৰ, প্ৰথম সংখ্যা জোনাকী প্ৰকাশ হ'ল। অভিন্ন হৃদয় লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী আছিল আগবঢ়োৱা সাহিত্যিক সহযোগী। আগবঢ়োৱা ডাঙৰীয়াই কলিকতাৰ প্ৰেচিডেঞ্চি কলেজত বি, এ, লৈকে পঢ়িলে যদিও পাছ কৰা নহল।

অসমলৈ উভতি আহি নিজৰ ব্যবসায়ত মন দিয়াৰ উপৰিও গুৱাহাটীত নিউপ্ৰেছ স্থাপন কৰিছিল। ১৯১৮ খৃঃত নিউপ্ৰেছৰ পৰাই 'অসমীয়া'-খন পোনতে সামিনীয়া পিচত তিনিদিনীয়া ৰূপে প্ৰকাশ হৈছিল। মৃত্যুৰ পিচত 'অসমীয়া'-খন দৈনিক ৰূপে প্ৰকাশ হৈছিল। সম্প্ৰতি 'মাহেকীয়া' আলোচনী ৰূপত প্ৰকাশ হৈছে। আগবঢ়োৱাই নিউপ্ৰেছৰ পৰাই বেজবৰুৱাৰ 'বাহী'-খনো ধাৰাবাহিক ভাবে বহু বছৰ প্ৰকাশ কৰিছিল।

১৯৩৮ খৃঃৰ ২ মাৰ্চত কৰ্মযোগী নীৰৱ সাধক চন্দ্ৰকুমাৰ বৈকুণ্ঠগামী হয়।

চন্দ্ৰকুমাৰৰ 'জোনাকী' আৰু 'বাহী'ত প্ৰকাশিত কবিতাবোৰৰে সঙ্কলন প্ৰতিমা (১৯১৩ খৃঃ) আৰু বীণবৰাগী (১৯২০ খৃঃ)। প্ৰতিমা, বীণবৰাগী আৰু আন কবিতা আৰু গল্প-ৰচনা চন্দ্ৰামৃত (১৯৬৭ খৃঃ) নামেৰে প্ৰকাশ হৈছে। পুথি কেইখনিত সন্নিবিষ্ট প্ৰায় তিনিফুৰি কবিতাই তেওঁৰ কাব্য প্ৰতিভাৰ পৰিচয়।

আগবঢ়োৱাৰ কবিতাবাজিত তিনিটা স্পষ্ট ধাৰা চকুত পৰে (১)—নৈসৰ্গিক বা প্ৰকৃতি বিষয়ক, (২) মানৱ প্ৰেমী বা জীবন স্থলভ, (৩) বিশ্বপ্ৰেমিক বা অতিমানৱ সৃষ্টি। অৱশ্যে আগবঢ়োৱাৰ কবিতা এনে ভাবে নিয়মেৰে সৃষ্টি কৰা সহজ নহয়। তেওঁৰ নৈসৰ্গিক কবিতাত অতি-প্ৰাকৃতিক ভাবৰ সংঘৰ্ষ ঘটিছে, মানৱ স্থলভ কবিতাত কাহিনী গীতৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। আগবঢ়োৱাৰ কবিতাৰ ইটো বিভাগৰ লগত সিটো বিভাগৰ কবিতাৰ অৱলম্বী সঘন।

আগবঢ়োৱা অকল বোমাটিক কবিতাৰ 'পথ প্ৰদৰ্শকেই নহয়, বোমাটিক কবিতাৰ প্ৰায় সকলো লক্ষণেই তেওঁৰ কবিতাত প্ৰকাশ পাইছে। সুগভাৱ মানৱ-প্ৰেম চন্দ্ৰকুমাৰৰ কবিতাৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ স্বৰূপ। মানৱ বন্ধনা, বীণবৰাগী আনকি কাহিনী গীততো মানৱ-প্ৰেম পৰিস্ফুট। আনহাতে কবি সৌন্দৰ্য্য

পূজাৰী। ‘স্বন্দৰৰ আবাধনা জীৱনৰ খেল’ কবিৰ কাব্য-জীৱনৰ মূলমন্ত্ৰ স্বৰূপ। কবিৰ সৌন্দৰ্য্যৰ অধিষ্ঠাত্ৰী গৰাকী দেৱী নে মানৱী থিৰাকৈ কব নোৱাৰি। ববীন্দ্ৰনাথৰ স্বৰত কবলৈ হ’লে ‘অৰ্দ্ধেক মানৱী অৰ্দ্ধেক কল্পনা’। চন্দ্ৰকুমাৰৰ মতে ‘সৌন্দৰ্য্যৰ মাধুৰ্য্য পূৰ্ণ বিকাশত প্ৰকাশ নাপায়, প্ৰকাশ পায় অৰ্দ্ধবিকাশত’ (মাধুৰী)। তেওঁৰ প্ৰকৃতি দৰ্শনত আছে “সৌন্দৰ্য্যাত্মকুতিৰ পৰ্য্যবেক্ষণ আৰু চিত্ৰশূলক বৰ্ণনা। কবিয়ে প্ৰতিমাত আধিতৌতিক ভাবধাৰা প্ৰতীকৰ সহায়ত প্ৰকাশ কৰিছে।”

জোনাকীত প্ৰকাশিত কবিতাবোৰৰ সংকলন ‘প্ৰতিমা’। প্ৰতিমা আনহাতে কবিৰ অকালতে মৃত্যুৰ মুখত পৰা প্ৰথম কল্পা। আত্ম-পৰিজন, নিজৰ সম্ভান হেৰুৱাব বিবহ-বেদনা, প্ৰতিমাৰ ‘বিমূখ’ ‘যুগমীয়া শোক’ ‘অজ্ঞেয়’ আদিৰ কবিতাৰ বিষয়-বস্তু। ‘বিমূখ’ আৰু ‘যুগমীয়া শোক’ প্ৰতিমা নামৰ প্ৰথম সম্ভান হেৰুৱা পিতৃৰ এটুপি চকুলো। কবিৰ মাজুপুত্ৰ অৰূপ ভব-ডেকা বয়সতে আত্মঘাতী হৈ মৃত্যুৰ মুখত পৰে। কবিৰ ‘অজ্ঞেয়’ কবিতাৰ অন্তৰালত পুত্ৰহাৰা পিতৃৰ নিঃশ্ৰুতিৰ নিৰ্মমতাৰ বিৰুদ্ধে মানসিক দৃঢ়তা প্ৰকাশ পাইছে।

‘বনকুঁৱৰী’ কবিৰ প্ৰথম ৰোমাণ্টিক কবিতা। আনহাতে ‘বনকুঁৱৰী’ প্ৰথম কাহিনী গীত বা মালিতা। বনকুঁৱৰী, জলকুঁৱৰী আৰু তেজীমলা কবিৰ তিনিটা কাহিনী গীত। বনকুঁৱৰী আৰু জলকুঁৱৰীত একোটি কাহিনী আছে যদিও কাহিনীসমূহ আকৰ্ষণীয় নহয়। বনকুঁৱৰীৰ আখ্যান ভাগত আধি-মৈবিক অগত্থনৰ সন্ধান পোৱা যায়। জলকুঁৱৰীৰ কাহিনী বনকুঁৱৰীৰ সমধৰ্মী। তেজীমলা মাতৃহৰ মুখে মুখে চলি অহা সাধু এটিৰ সাৰ্থক চিত্ৰ ৰূপ। কথাবস্তৰ কালৰপৰা তেজীমলা বেচি আকৰ্ষণীয় আৰু সাৰ্থক কাহিনী গীত। কবিৰ ‘আলীৰাদ’ আৰু ‘বিমূখ’ কবিতাতো একোটি ৰূপ কাহিনী আছে।

বনকুঁৱৰী কবিতাত কোনো সুসংগঠিত কাহিনী নাই। কবিতাটোৰ আকৰ্ষণীয় দিশ হ’ল সংবেদনশীল মানৱীয় আবেদন। কথাবস্ততকৈ নৈসৰ্গিক বৰ্ণনাই বহুল ঠাই অধিকাৰ কৰিছে। সেই দৃষ্টিকোণৰপৰা সাৰ্থক কাহিনী গীত বা মালিতা আখ্যা নিদি কৃত্ৰিম মালিতা আখ্যা অধিক ৰাজিতা ধাৰ।

নিজস্ব ছপৰীয়া আপোন মনে বনৰ মাজত স্থহৰি মাৰি ডেও দি নাচি লুকা বনকুঁৱৰীয়ে ইটিয়ে লিটিক মৰম ৰাখিছে। প্ৰকৃতি জীয়াৰী বনকুঁৱৰী

যেন লংসাৰৰ মাদ্ৰামোহ বিষয়-বাগনাৰণৰা বহু আঁতৰত। উজ্জল জ্ঞান বৰণীয়া মুখখনি, শিৰত মৰকত মণি, বিবিধ বনলজিকাৰ ভূষণ, ধোপাত ফুলৰ মালা, অপূৰ্ণ বেশ-ভূষাৰে সজ্জিত প্ৰকৃতিৰ আজলী বনকুঁৱৰী দেৱী নে আইন কিবা কবিয়ে ঠাৱৰ কৰিব পৰা নাই। এনেতবহৰ অহুসজ্জিত জীৱন সৃষ্টি কৰিবলৈকে কবিয়ে অতি প্ৰাকৃত পৰিবেশ বচনা কৰিছে।

বনকুঁৱৰী কবিতাৰ লগত জলকুঁৱৰী কবিতাৰ ভালেমান সাদৃশ্য আছে। কবিতা দুটিৰ অন্তৰালত দেখা যায় কপহী গাতক ছোৱালীৰ মুকলিমুৰীয়া জীৱনৰ প্ৰতি কবিতাৰ স্পৃহা।

‘তেজীমলা’ কবিৰ সাৰ্থক মালিতা। মাহুহৰ মুখে মুখে চলি অহা লাধুটিক কবিয়ে বৰাণ্য ৰূপ দিয়া নাই। কবিতাটো আৰম্ভ কৰিছে প্ৰকৃতিৰ মধুৰ পৰিবেশৰ মাজত। মাহুহৰ নিষ্ঠুৰতাৰ বাবে মানৱ সমাজৰপৰা আঁতৰি অহা মৰমী আজলী কুঁৱৰী তেজীমলাই নিজকে বিলাই দিলে প্ৰকৃতিৰ মাজত। নিষ্ঠুৰ মাহুহৰ সদৰপৰা আঁতৰি আছিল যদিও তেজীমলা অকলশৰীয়া নহ’ল। মাহুহৰপৰা আঁতৰি প্ৰকৃতিৰ মাজত নিবিড়ভাবে নিজকে বিলাই দিলে। কবিতাটোৰ শেষত মাহুহৰ হৃদয়হীনতা, নিষ্ঠুৰতা আৰু প্ৰভাবণাৰ বিৰুদ্ধে অনিন্দনন্দনী স্বভাৱ-চপলা-বালা কুমাৰী তেজীমলাক এক বিদ্ৰোহিনী ৰূপ দিলে।

‘হাতো নেমেলিবি ফুলো নিছিঙিবি
কৰে নাবৰীয়া তই,
মাহুহে ফুলৰ কি জানে আদৰ
তেজীমলাহে মই।’

কবিয়ে যেনে ভাৱেই উপস্থাপন নকৰক কাঁবতাটোৰ কেন্দ্ৰস্থ ভাৱ মানৱ-প্ৰেম।

‘মাহুহৰ চোতালত মাধুৰী ফুটিলে
মাহুহে নিচিনে ছায়
লাৰি তুলি ছিঙি মোহাৰি পেলালে
মাহুহৰ মৰমো নাই।’

অকল তেজীমলাৰেই নহয়, চন্দ্ৰকুমাৰৰ আন কবিতাৰো কেন্দ্ৰস্থ ভাৱ

মানৱ-প্ৰেম। মানৱ আত্মা ঈশ্বৰৰ স্বৰূপ। কবিৰ মানৱ বন্ধনা কবিতাত
সেই স্বৰূপ স্পন্দন অল্পবণিত হৈছে।

‘মানুহেই দেৱ মানুহেই দেৱ
মানুহ বিনে নাই কেউ,
কবা কবা পূজা পাও অঘ লই
জয় জয় মানৱ দেৱ।’

মানৱ যে সকলো বস্তুৰ মূল সম্পদ—মানৱ বন্ধনাত এইবাৰ কথা প্ৰকাশ
পাইছে। চন্দ্ৰকুমাৰৰ প্ৰতিহত অহুত্বভিয়ে মানৱপ্ৰেমত সাধনা বিচাৰে।
মানুহ বিশ্বশৃষ্টিৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত ঈশ্বৰৰ প্ৰতীক। মানৱ বন্ধনাত এনে এটা
মহত্ব আৰু স্বৰূপ স্পন্দনে আত্মাৰ গভীৰ তত্ত্ব কঁপাই তোলে। মানৱ সমাজৰ
স্বথ দুখ সবলতা কুটিলতা যবন যুগা আদিৰ অন্তৰত কবি বেছ কৃতকাৰ্য্য
হৈছে। জীৱন বা মানৱ সমাজীয় কবিতাবোৰ ভাৰতীয় আধ্যাত্মিকতাৰ
পৰিচায়ক।

চন্দ্ৰকুমাৰৰ প্ৰকৃতি দৰ্শনত আছে সৌন্দৰ্য্যাহুত্ব, পৰ্য্যবেক্ষণ শক্তি আৰু
চিত্ৰমূলক বৰ্ণনা শক্তি। কবিৰ মতে প্ৰকৃতি স্তম্ভ আৰু স্তম্ভৰ আৰাধনাই
জীৱনৰ খেল। সৌন্দৰ্য্য সাধনা, জীৱন দৰ্শন আৰু বাস্তৱ অভিজ্ঞতা সমূহে
তেওঁক সমাজৰ চলিত ছনীতি ছৰাচাৰৰ বিৰুদ্ধে বিপ্লৱী কবি তুলিছে। কবিৰ
বিপ্লৱী মনে আন হাতে বিধিৰ বিধান নমনা নহয়।

চন্দ্ৰকুমাৰৰ বীণবৰাগী এহাতে মানুহৰ সৈতে মানুহৰ আনহাতে মানুহৰ
সৈতে স্ৰষ্টাৰ সন্ধি প্ৰকাশক বহুবাদী কবিতা। যি সকলে সংসাৰৰ প্ৰতি
বৈবাগ্য অবলম্বন কৰি ভগৱৎ স্বৰূপ সন্ধানত ঘূৰি ফুৰে, তেওঁলোকেই বীণবৰাগী।
কবিয়েও বীণবৰাগীৰ দৰে স্বৰূপ সন্ধানত ব্যাকুল। কবিৰ অন্তৰৰ যি স্বৰ
গিয়েই বীণ। অন্তৰৰ ভাব কল্পনা বাশি কুশ দিবলৈ যি অব্যক্ত প্ৰেৰণা তাতেই
কবিৰ স্বৰ আৰু সেইখা প্ৰকাশ কৰে প্ৰাণৰ বীণৰ মাধ্যমেৰে। ব্যক্তি-বেদনা
যেতিয়া হাজাৰ হিৰালৈ বাগবি যায় তেতিয়া সাধনা পোৱা যায়। কবিয়ে
স্বৰ প্ৰকাশ কৰিবলৈ বাওঁতে উপলব্ধি কৰিছে যে জগতত স্বৰ আৰু দুখৰ
কোনো স্পষ্ট চিন নাই। এজনৰ স্বৰ আন এজনৰ বাবে দুখো হব পাৰে।
“Our sweetest songs are those that tales of saddest thought”.
সমস্ত জগতৰ বেদনা কবিৰ স্বৰৰ মাজেৰে প্ৰকাশ হয়। কবিৰ কাব্যৰ স্পৰ্শত

জগতৰ দুখ বাশিও সুখৰ কাৰণ হৈ পৰে। কবিৰ আকাজ্ঞা ব্যক্তিগত জীৱনৰ ক্ষুদ্ৰ আকাজ্ঞা নহয়। ‘বীণবৰাগী’ কবিৰ উদ্দেশ্য নিঃসঙ্গ মানৱীয়ুৰ্ত্তিৰ বিকাশৰ মাজেৰে শান্তি আৰু শ্ৰেয়ৰ ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰা।

দুখ-দৈন্ত্ৰ স্বাৰ্পণৰতাৰে ভৰা বৈষম্যপূৰ্ণ জগতখন কল্পৰূপে ধ্বংস কৰি কবিয়ে চিন্তা কৰিছে নতুন জগৎ এখন ৰচনা কৰাৰ কথা। বৈষম্যপূৰ্ণ জগতখনৰ ওৰ পেলাবলৈ শ্ৰমস্বৰূপ আত্মদান কৰিছে।

‘আঙুলি বুলাব জনা হলে আজি
পেলালোঁহেঁতেন টানি,
হিমালয় চূড়া বুলালোঁহেঁতেন
উছালি কলীয়া পানী।’ (বীণবৰাগী)

দুখৰ পৃথিৱীৰ অন্তৰ কবিয়ে বিচাৰিছে এখন সুখৰ পৃথিৱীৰ কথা। যিখন নতুন জগতত, দুখ ভয় নাথাকিব, সেইখন জগতত আকৌ আনন্দৰ সুৰ বাজি উঠিব। কবিৰ দৃষ্টি লাহে লাহে আশাপূৰ্ণ হোৱা দেখা গৈছে। জগতৰ মাহুহৰ আগতিক উপাদান সমূহৰ মাজত অলপ ভালৰ বীজ লুকাই আছে, নিৰাশা আৰু হতাশাৰ আঁৰে আঁৰে অকণি আশাৰ বেঙনি দেখিছে। এই বীজবপৰাই সৃষ্টি হ’ব নতুন জগৎ। বীণবৰাগীৰ কবিয়ে নতুন জগতৰ ছবি আঁকিব পাৰিছে বলিষ্ঠ আশাবাদেৰে। আগৰবালা ডাঙৰীয়াৰ বীণবৰাগীক মানৱ সমাজৰ দাকণ দুখ কষ্ট আৰু বিপুল বৈষম্য দৃষ্টিত ওপজা এটি মহাহুতুতি পূৰ্ণ কৰণ বিননি বুলিব পাৰি। তেওঁৰ মতে মানৱ-সেৱা জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠ পূজা। নবনাৰায়ণৰ পূজাৰ দ্বাৰা মাহুহে পৃথিৱী স্বৰ্গতকৈও ওপৰলৈ তুলিব পাৰে।

‘দেখিছোঁ পৃথিৱী স্বৰ্গতো অধিক
মাহুহৰ নিজাপি ঘৰ,
মাহুহেই দেৱ এই জগতৰ
মাহুহেই পৰাংপৰ।’ (মানৱ বন্দনা)

নৱ পৰিণীতা অৰ্দ্ধাঙ্গিনীৰ উদ্দেশ্যে ৰচনা কৰা কবিতা ‘জীৱন লগৰীয়া’। উষাৰ দৰে প্ৰকাশি, সন্ধিয়াৰ দৰে দুখ ভাগৰ হৰি, মণোনৰ বহুস্ত নাৱিকা ৰূপে পাবলৈ কবিয়ে কামনা কৰিছে—

‘সুন্দৰৰ আবাধনা তোমাতে অৰ্পিয়
প্ৰাণৰ আকাজ্ঞা মোৰ হ’ব একে মুখী।’

চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাই তেওঁৰ কবিতাত প্ৰকৃতিক মূখ্য স্থান দিয়া নাই যদিও তেওঁৰ কবিতাত প্ৰকৃতিৰ বৰ্ণনা সজীৱ আৰু আকৰ্ষণীয়। প্ৰকৃতিৰ বুকুত ফুল থকা ফুলা সৰিয়হ ডবাৰ চিত্ৰই কবিৰ লিখনিত এক জীবন্ত ৰূপ পাইছে আৰু কবিয়ে সংসাৰ-চক্ৰৰ ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ মাজতো সুঁৱৰি চাইছে প্ৰকৃতিৰ সেই মনোমোহা ৰূপ। মুকলি মনেৰে সেই সৌন্দৰ্য্য উপভোগ কৰিব বিচাৰিছে—

‘দিয়া মোক এবি,
চাওঁগৈ ঘূৰি
ফুলা সৰিয়হ ডবা,
সেয়ে আঁজিলৈকে
থৈছে মোক মুহি
পখিলা পাখিৰে ডবা।’

বন-লতিকাই গছক আঁকোৱালি ধৰা আৰু পাতৰ আঁতৰ থাকি কণোটিয়ে জুমাৰুমি কৈ চোৱা চিত্ৰই (বনকুঁৱৰী) কবিৰ প্ৰকৃতি প্ৰীতিৰ চিত্ৰ দাঙি ধৰিছে। বনকুঁৱৰী, জলকুঁৱৰী আৰু তেজীমলা একোটি মালিনী যদিও কবিতা কেইটিত বৰ্ণিত প্ৰকৃতিৰ দৃশ্য সজীৱ আৰু প্ৰাণস্পৰ্শী। মুকলি চুলিৰে বিশ্ব আবৰি ধৰা সজ্জিয়াৰ চিত্ৰও কবিৰ (সজ্জিয়া) লেখনিত বাদ পৰা নাই। আনহাতে ফুলৰ পাহিত জিলমিলকৈ ওলমি থকা নিয়ৰ এটোপাল লৈয়ে কবি কল্পনাৰ সাগৰত উটি ভাহি ফুৰিছে। কবিতাটিৰ শেষত বতাহৰ কোবত নিয়ৰ টোপাল সৰি পৰিলত কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে নিয়ৰ টোপালৰ দৰে মানৱ জীৱনৰ ক্ষণস্থায়িত্বৰ কথা। কবি এনেভাৱে সৌন্দৰ্য্যৰ সন্ধানত বাকুল—

‘ফুৰিছোঁ যাত্ৰীৰ বেশে স্বদেশে বিদেশ
সৌন্দৰ্য্য আভাস যাতে পাওঁ একনিকা,
স্বন্দৰৰ আবাধনা জীৱনৰ খেল
অভিন্ন অস্তে ঘোৰ কাল ঘৰনিকা।’

কবিয়ে অকল যে সৌন্দৰ্য্যৰ তৌত উটি ভাহি ফুৰিয়ে ক্ষান্ত থাকিব পাৰিছে এনে নহয়। কবিয়ে প্ৰকৃত সুখ, জগতৰ চৰম আনন্দৰ বাতৰিও দিব পাৰিছে। বিশ্ব-ত্ৰাণাত নিজৰ মাতেৰেই আনক চাব লাগিব (বিশ্বভাৱীয়া)। অন্তৰৰ কামনা-বাঞ্ছনা পৰিহাৰ কৰি দিয়া ধৰ্মকে জীৱন সজীৱণে ললে এই পৃথিৱী আমাৰ বাবে ‘আনন্দ তীৰ্থ’ স্বৰূপ। ‘বীণবাসী’, ‘আনন্দ তীৰ্থ’ কবিতাত আনহাতে আধ্যাত্মিক জগতৰ আনন্দৰ সন্ধান নিহিত হৈ আছে।

আগৰৱালাৰ ‘অকলশবীয়া’, ‘চিৰলগবীয়া’, ‘সন্ধিয়া’, ‘নঙঠা ফকিৰ’ আদি কবিতা চনেট গঢ়ৰ। কবিতাবাজি আকৃতিত চনেট যদিও, সাধাৰণ পয়াৰ ছন্দৰ কবিতা। শেষৰ যুগ্মকৰ ভাব তীব্রতাৰ বাহিৰে চনেটৰ আন লক্ষণ দেখা নাযায়।

কবি কোনো বাজনৈতিক আন্দোলন নাইবা ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছত সক্ৰিয়ভাবে অংশ লোৱা নাছিল যদিও মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত হৈছিল। মহাত্মা গান্ধী অসমলৈ আহোঁতে ডিব্ৰুগড়ত তেওঁৰ ঘৰতে আলহী আছিল। ‘মহাত্মা’ আৰু ‘নঙঠা ফকিৰ’ কবিতা গান্ধীৰ প্ৰতি অচলা ভক্তিৰ নিৰ্জন সাক্ষৰ—

‘নিঃকিন সেৱক মই নত কৰোঁ শিৱ,

পুণ্যাত্মা মহাত্মা গান্ধী ভক্ত কৰ্মবীৰ।’

এইজন্য স্বাধীনচিতিয়া কবিৰ অন্তৰত পৰাবীন জীৱনৰ প্ৰতি থকা ঘৃণাৰ ভাব প্ৰকাশ পাইছে ‘চাকৰি স্তোত্ৰ’ কবিতাত। কবিয়ে চাকৰি জীৱনৰ প্ৰতি ব্যঙ্গ ভাব প্ৰকাশ কৰিছে।

সৌন্দৰ্য-প্ৰীতি, সৌন্দৰ্য আৰাধনা চন্দ্ৰকুমাৰ কবিতাৰ বিশেষত্ব। ‘নিয়ৰ’ ‘মাধুৰী’ সৌন্দৰ্য আৰাধনাৰে প্ৰতীক স্বৰূপ। তেওঁৰ কবিতাৰ ছন্দ বেশিষ্টাৰ লগতে গভীৰ দাৰ্শনিক ভাব মন কৰিবলগীয়া। তেওঁৰ বহুতো কবিতাৰ আবেগময়ী ভাব অস্পষ্ট। সেইকথা কবিয়ে নিজেই স্বীকাৰ কৰিছে ‘আধাফুটা আবেগৰ ইমান জুমুৰি, মেলি দিলোঁ হৃদয় দুৱাৰ।’

চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ কবিতা সংখ্যাসাপেক্ষ নহয়। মুষ্টিমেয় কবিতা কেইটিৰ মাজেৰে ৰোমাণ্টিক ভাব আদৰ্শ আগত ৰাখি কবিয়ে অপৰূপ দৃষ্টাৱলীৰ চিত্ৰপট অঙ্কন কৰিছে। বেজবৰুৱাই চন্দ্ৰকুমাৰৰ প্ৰতিমা পৃথিৱী বিষয়ে মন্তব্য কৰিছে—‘প্ৰতিমাখনি যদিও সৰু কিন্তু নিভাজ সোণৰ।’ প্ৰথম ৰোমাণ্টিক কবিজনাবৰপৰা ইয়াতকৈ আৰু বেচি আশা কৰিব নোৱাৰি। প্ৰথম ৰোমাণ্টিক কবি হ’লেও চন্দ্ৰকুমাৰৰ কবিতাত ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ লক্ষণ পূৰ্বা মাত্ৰাই প্ৰকাশ পাইছে। প্ৰতিমাৰ খনিৰৰ বীণবাবীৰ কবিৰ ‘অসমা স্তম্ভা কাষৰুণা জৱতু জননী ধৰিত্ৰী হুহিতা’ গীতৰ ক্ষনি আকাশে বতাহে চিৰকালেই প্ৰতিধ্বনিত হৈ থাকিব।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা

সাহিত্যৰণী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা একেবাৰে এগৰাকী কবি নাট্যকাৰ, ঔপন্যাসিক, জীৱনীলেখক, সমালোচক আৰু আধুনিক অসমীয়া গল্প-সাহিত্যৰ জনক। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ পিতৃ দীননাথ বেজবৰুৱা আহোম ৰজা ঘৰীয়া বেজবৰুৱাৰ বংশধৰ। ইংৰাজৰ আমোলত আছিল মুন্সিফ। দীননাথ বেজবৰুৱাই চৰকাৰী কামত নগাওঁৰপৰা বৰপেটালৈ বদলি হৈ আহোঁতে বাটত আইতঙৰিৰ ওচৰত ১৭২০ শক, ১৮৬৮ খৃঃ লক্ষ্মী পূৰ্ণিমাৰ দিনা ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ নাৱৰ বুকুতে লক্ষ্মীনাথৰ জন্ম। নাৱৰ ওপৰত জন্ম গ্ৰহণ কৰা বাবে লক্ষ্মীনাথৰ মতে তেওঁ 'ভূমিষ্ঠ নহৈ নৌকানুহে হ'ল। কিন্তু সম্প্ৰতি পোৱা বেজবৰুৱাৰ জন্ম সঁচাবৰী মতে লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ জন্ম ১৮৬৪ খৃষ্টাব্দতহে।

লক্ষ্মীমূৰতে বেজবৰুৱাৰ বিজ্ঞাৰম্ভ হয়। ১৮৮৬ খৃঃত শিৱসাগৰ চৰকাৰী হাইস্কুলৰ পৰা কুৰি টকীয়া জলপানীসহ এণ্ট্ৰেঞ্চ পৰীক্ষা পাছ কৰিছিল। কলিকতালৈ গৈ পোনতে বিপন কলেজত পঢ়িছিল যদিও চিটি কলেজৰপৰাহে এফ, এ, আৰু এচেছলি কলেজৰপৰা বি, এ, পাছ কৰিলে। পিচত বিপন কলেজত আইন আৰু প্ৰেচিডেঞ্চি কলেজত এম, এ, পঢ়িলে যদিও পাছ কৰা নহ'ল।

কলেজত পঢ়া অৱস্থাতে চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ সতে পৰিচয় ঘটে। ১৮৮৮ খৃঃত চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী আৰু কলিকতা নিবাসী অসমীয়া ছাত্ৰৰ মাজত অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধিনী সভাৰ জন্ম। উন্নতি সাধিনী সভাৰ মুখপত্ৰৰূপে ওলোৱা জোনাকী কাকতৰ জৰিয়তে সভালনীকৈ অসমীয়া সাহিত্যত নৱজাগৰণৰ সূচনা। বেজবৰুৱা, আগৰৱালা আৰু হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী এই ত্ৰিভুজিয়ে আছিল জোনাকীৰ গুৰি ধৰোঁতা সম্পাদক। প্ৰথম

বছৰ জোনাকীৰ সম্পাদক চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, দ্বিতীয় বছৰ হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী আৰু তৃতীয়-চতুৰ্থ বছৰ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা।

কলিকতাৰ কলেজত পঢ়ি থকা অৱস্থাতে কলিকতাৰ ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ পৰিয়ালৰ হেমেন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ কন্যা প্ৰজ্ঞাসুন্দৰীৰ লগত পৰিণয় সূত্ৰত আবদ্ধ হয়।

জোনাকী কাকতৰ প্ৰকাশ বন্ধ হোৱাত ১৮৩১ শক, ১২১০ খৃষ্টাব্দত কলিকতাৰ পৰাই বেজবৰুৱাৰ ‘বাঁহী’ আলোচনী প্ৰকাশ হয়। পিচত বাঁহীখন গুৱাহাটী নিউপ্ৰেছৰপৰা প্ৰকাশ হয়। বেজবৰুৱাই কোনো চৰকাৰী চাকৰিলৈ মন নেমেলি পোনতে ভোলানাথ বৰুৱাৰ লগত কলিকতাত আৰু পিছত সুদূৰ উৰিষ্যাৰ চমলপুৰত কাঠৰ বাৱসায় কৰি জীৱন নিৰ্বাহ কৰিছিল।

প্ৰথম সংখ্যা জোনাকীৰপৰা বেজবৰুৱাৰ ধেমেলীয়া নাট লিটিকাই (১৮২০) ছোৱা ছোৱাকৈ প্ৰকাশ হয়। নোমল (১২১৩ খৃ:), পাঁচনি (১২১৩ খৃ:), চিকৰপতি নিকৰপতি (১২১০ খৃ:), আৰু গদাধৰ বজা আন আন ধেমেলীয়া নাট। বেলিমাৰ (১২১৫ খৃ:), চক্ৰধ্বজ সিংহ (১২১৫ খৃ:) আৰু জয়মতী কুঁৱৰী (১২১৫ খৃ:) তিনিখন বুৰঞ্জীমূলক নাট। পদুম কুঁৱৰী (১৮২৫ খৃ:) বেজবৰুৱাৰ একমাত্ৰ উপন্যাস। বুঢ়ী আইৰ সাধু (১২১১ খৃ:), ককাদেউতা আৰু নাতিলাৰা (১২১২ খৃ), দুখনি সাধুকথা পুথি। ইহি ধেমালি আৰু জুহুকা (১২১০ খৃ:) এক লৰা-ছোৱালীৰ বাবে লিখা পুথি।

অসমীয়া গল্প-সাহিত্যৰ জনক বেজবৰুৱাৰ প্ৰথম চুটি গল্প প্ৰকাশ হয় জোনাকীৰ পাতত। সুৰভি (১২০২ খৃ:), সাধুকথাৰ কুকি (১২১০ খৃ:), জোনবিৰি (১২১৩ খৃ:) আৰু কেহোকলি (১২৬৮ খৃ:) বেজবৰুৱাৰ চাৰিখন চুটি গল্পৰ পুথি। বেজবৰুৱা অসমীয়া সাহিত্যত সুপৰিচিত অক্ষুবল হস্তবল সৃষ্টিৰ বাবে। কৃপাবৰ বৰুৱাৰ কাকতৰ টোপোলা (১২০৪ খৃ:), কৃপাবৰ বৰুৱাৰ ওভতনি (১২০২ খৃ:), কৃপাবৰ বৰুৱাৰ ভাবৰ বুৰবুৰনি (১২৫১ খৃ:) আৰু ‘বৰবৰুৱাৰ বুলনি’ (১২৬৪ খৃ:) কৃপাবৰী হস্তবলৰ পুথি। কৃপাবৰী হস্তবলৰ বাবেই জমিদাৰ নগেন্দ্ৰনাথৰাৱণ চৌধুৰীয়ে শিৱসাগৰত বহা অগম সাহিত্য-সভাৰ ত্ৰয়োদশ অধিবেশনত তেওঁক বসৰাজ উপাধি দিছিল।

‘শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ আৰু শ্ৰীমাধৱদেৱ’ (১২১৫ খৃ:) আৰু শঙ্কৰদেৱ (১২১২ খৃ:) গুৰু হুজুৰাৰ জীৱনী আৰু সাহিত্য সম্বন্ধীয় পুথি। ভগৱৎ কথা (১২১৫ খৃ:),

তৰু কথা (১৯৬০ খৃ:), শ্ৰীকৃষ্ণ কথা (১৯৬৮ খৃ:), বাথৰ (১৯১৪ খৃ:), কামত
কৃতিত্ব লভিবৰ সঙ্কেত (১৯১৬ খৃ:), ডাডৰীয়া দীননাথ বেজবৰুৱাৰ জীৱনী
(১৯০২ খৃ:), বেজবৰুৱা বংশাবলী, মোৰ জীৱন সোৱৰণ, ভাৰতবৰ্ষৰ বুৰঞ্জী
আদি আন আন ৰচিত গ্ৰন্থ।

১৯১৬ খৃ:ত অসম ছাত্ৰ সন্মিলনৰ প্ৰথম অধিবেশন আৰু ১৯২৪ খৃ:ত
গুৱাহাটীত অনুষ্ঠিত অসম সাহিত্য সভাৰ সপ্তম অধিবেশন বেজবৰুৱাৰ
পৌৰোহিত্য-সম্পন্ন হয়। ১৯৩০ খৃ:ত বৰোদাৰ গাইকোঁৱৰৰে তেওঁক আমন্ত্ৰণ
জনাইছিল ৰাজসভাত বক্তৃতা দিবৰ বাবে। ১৯৮৮ খৃ:ৰ ২৬ মাৰ্চত ডিব্ৰুগড়ত
সাহিত্যৰথী বেজবৰুৱা বৈকুণ্ঠগামী হয়।

কদম কলি (১৯১৩ খৃ:) বেজবৰুৱাৰ পূৰ্ব প্ৰকাশিত কবিতাৰ সংকলন।
কদম কলিত সন্নিবিষ্ট চাৰিখুৰি এটা কবিতাৰ উপৰি আৰু কিছু কবিতা
অ'ত-ত'ত সিঁচৰিত হৈ আছে। সম্প্ৰতি সেইবোৰ কবিতা 'পদুম কলি'
নামেৰে সংকলন কৰা হৈছে।

কদম কলি বেজবৰুৱাৰ 'কবিতা হয় যদি হওক, নহয় যদি নহওক' বুলি
মাছে মাছে লিখা কবিতাৰ সংকলন। 'নিজৰ ৰচনাবোৰ নিজৰে পঢ়িবলৈ
ভাল লাগে' কাৰণে কবিয়ে একে লগ কৰি ছপাই উলিয়ায়।

বেজবৰুৱা নৱজ্ঞান আন্দোলনৰ পথ প্ৰদৰ্শক। সণ্টালনিকৈ নৱজ্ঞান
আন্দোলনৰ সূচনা হয় জোনাকীৰ জৰিয়তে। জোনাকী আৰু বাঁহীতে
বেজবৰুৱাৰ সৰহভাগ কবিতা প্ৰকাশ হয়।

বেজবৰুৱাৰ কবিতাবাজিক আমি প্ৰধানকৈ পাঁচ ভাগত ভাগ কৰিব
পাৰোঁ—প্ৰেমৰ কবিতা আৰু চহা কবিতা, জাতীয় ভাবৰ কবিতা, নীতি
উপদেশ মূলক কবিতা, খুহুটীয়া বা ব্যঙ্গ কবিতা আৰু আধ্যাত্মিক-ধৰ্মতত্ত্ব
সম্বন্ধী কবিতা। বেজবৰুৱাৰ কবিতাত প্ৰকৃতিৰ সজীৱ সত্তা আৰোপ কৰা
নাই যদিও প্ৰকৃতিক নিৰ্বাসনো দিয়া নাই। তেওঁৰ ভালেমান কবিতাত
প্ৰকৃতিৰ সজীৱ বৰ্ণনা প্ৰকাশ পাইছে।

বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যৰ আন আন বিভাগৰ দৰে কবিতাতো লক্ষ্মীনাথ
বেজবৰুৱাৰ লগতে ৰূপাবৰেও ভূমুকি মাৰিছে। লঘুৰৈঠকী, পেৰ'ডী আৰু
বিজ্ঞপাত্ৰক কবিতা কেইটিৰ অন্তৰালত ৰূপাবৰ লুকাই আছে।

কদম কলি, পদুম কলি আৰু নাটকত সন্নিবিষ্ট গীতবাজিভে বেজবৰুৱাৰ
কবি প্ৰতিভা প্ৰকাশ পাইছে।

ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ ভাব আদৰ্শ আগত ৰাখি ৰচনা কৰা বাবে বেজ-বকৰাই কবিতাত ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ লক্ষণ পূৰা মাজ্জাই প্ৰকাশ পাইছে। ৰোমাণ্টিক আন্দোলনৰ গুৰি ধৰোতা হিচাপে ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ কল্পনা প্ৰৱণতা বেজবকৰাই কবিতাত পূৰামাজ্জাই দেখা গৈছে। কোনো কোনো কবিতাত ইংৰাজ ৰোমাণ্টিক কবিৰ পৰোক্ষ প্ৰভাৱো নথকা নহয়। বেজ-বকৰাই ‘মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ’ত সেইকথা নিজেই উল্লেখ কৰিছে—

“মোৰ মনৰ বহল পথাৰখন বাইৰণৰ কবিতাই কোমলালে, ভেলীৰ কবিতাই হাল বালে, কীটছৰ কবিতাই মৈয়ালে আৰু ৰবীন্দ্ৰৰ কবিতাই এনে কৰিলে যে তাত লাহী ধানৰ কঠীয়াবটো কথাই নাই, বিহমনা কোটকৰা, পথৰৱা বিহলঙনি আৰু চোৰাতকে আদি কৰি যিহেৰে গুটি হওক পাৰিলেই নিয়েই ভৰভৰ কৰি গজি ‘মোক চা’ ‘মোক চা’ কৈ উঠিব।”

কদম কুলিৰ ‘চম্পা’, ‘প্ৰিয়তমাৰ সৌন্দৰ্য’ ‘প্ৰিয়তমা’, ‘ভ্ৰম’ আদি প্ৰেমৰ মূৰ্ছনা থকা কবিতাবিলাক পঢ়িলে শ্ৰেণী, কীটছ, আদি ইংৰাজ ৰোমাণ্টিক কবিসকলৰ কাব্যলৈ মনত পৰে। ৰোমাণ্টিক কবিসকলৰ চকুত সৌন্দৰ্য্যবোধৰ সকলো ধাৰণাই আহি ধৰা দিগ্ৰে প্ৰিয়াৰ ৰূপত। ৰোমাণ্টিক কবিৰ কবিতাত সৌন্দৰ্য্যবোধৰ কেতিয়াবা প্ৰসাৰণ আৰু কেতিয়াবা সংকোচন ঘটে। যি প্ৰেমক আশ্ৰয় পৰিপূৰক বুলি কোৱা হয়, যি প্ৰেমে মাহুহক দেৱতা কৰে—সেই প্ৰেম লাগলো নহয়। প্ৰকৃত প্ৰেমৰ পৰিতৃপ্তি বাসনাৰ পৰিতৃপ্তি নহয়, দেহৰ বহুশৰ মাজত নিজকে এৰি দিয়া নহয়। বেজবকৰাই প্ৰেমৰ কবিতা ৰাজিত সেই মধুৰ ধ্বনি বিগিকি বিনিকি ৰাজি আছে। ‘ভ্ৰম’ কবিতাত নৈসৰ্গিক সৌন্দৰ্য্যৰ মাজতে প্ৰেমৰ প্ৰবাহ অল্পভৰ কৰিব পাৰিছে আৰু কবিৰ চকুত ধৰা পৰিছে প্ৰকৃতিৰ এক অল্পশয় সৌন্দৰ্য্য—

‘কোনে কয় সেইটি হৰিণা-পোৱালি ?

ইমান চেতনা নাই।

বনৰ সৌন্দৰ্য্য ৰূপ ধৰি আহি

ডেও দি দূৰৰি ধায়।’ (ভ্ৰম)

ৰোমাণ্টিক কবিসকলৰ আদৰ্শ ইংৰাজ ৰোমাণ্টিক কবি গোষ্ঠী হ’লেও ভাৰতীয় দৰ্শনৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত। বেজবকৰা ৰোমাণ্টিক কবি হ’লেও

দেৱেহে তেওঁৰ কবিতাত প্ৰেমৰ গভীৰতা মন কৰিবলগীয়া। 'প্ৰিয়তমাৰ দৌন্দৰ্য্য' 'ভ্ৰম' আৰু 'চুমা' আদি প্ৰেমৰ কবিতা হ'লেও সেই প্ৰেম হৃদয়ত, সেই প্ৰেম অচল অটল। বেজবৰুৱাৰ প্ৰেমৰ কবিতাতো প্ৰকাশ পাইছে এক স্নেহানুৰাগ।

‘কোমল অন্তৰ, প্ৰেমময় মন
কোমল কুব্জ হৃদয়,
দিয়া বত দিনে বাতি মোৰ মন
অচল অটল বয়।’ (প্ৰিয়তমাৰ দৌন্দৰ্য্য)

ব্ৰহ্মাণ্ডৰ মাজত প্ৰেমৰ মহা শক্তিৰ কথা কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাবিছে। বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ ইটো বস্তু-সত্তাৰ লগত সিটো বস্তুৰ বি অস্তবানিহিত লব্ধ ইয়াৰ মাজতো কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাবিছে প্ৰেমৰ মাহাত্ম্যৰ কথা।

‘মক বুৰে শিল পমে বিন্দুৰ পৰশে
প্ৰেম আখ্যা মহাশক্তি জগৎ প্ৰকাশে’। (প্ৰেম)

বিভিন্ন ভাবৰ নীতি-উপদেশ মূলক এখাৰি গাভৰুৰি সদৃশ ‘বেণুকা’ত শুনা যায় আধ্যাত্মিক প্ৰেমৰ মুহূৰ্ত্ত গুণন।

‘প্ৰেমত ঘূৰিছে ভূমণ্ডল
প্ৰেমত ফুলিছে শতদল।’ (বেণুকা)

‘মা গভী’ আৰু ‘প্ৰিয়তমা’ কবিতাৰ কবিৰ কল্পিত প্ৰিয়াৰ চিত্ৰ মনোৰম। কবিৰ কল্পিত প্ৰিয়াৰ কণৰ লগত কবিয়ে একোৰে তুলনা কৰিব নোৱাৰে।

পৰ্বতৰ জীৱনী হৃদয়ৰ গৌৰীৰ

গীচত মোৰ মালতী নাই,

হুঙুঙা ফুলটিৰ

হুফুলা কলিটিৰ

মালতীত তুলনা পায়।’

‘ধনবৰ বতনী’ ‘বতনীৰ বেজাৰ’ ‘নিমাতী কইনা’ আৰু ‘ভিলকা’ কবিৰ চাৰিটা মালিতা বা কাহিনী গীত। ‘ধনবৰ বতনী’ আৰু ‘বতনীৰ বেজাৰ’ কবি বেজবৰুৱাৰ জীৱনৰ প্ৰেম পীৰিত্তিৰ নিখুঁট চিত্ৰকণ। চহা জীৱনক লৈ বচনা কৰা কবিতা কেইটিক প্ৰতিভা আৰু অভিজ্ঞতাৰ মৰি-কাৰন সংযোগ বুলি কব পাৰি।

আত্ম-পৰিজন হেৰুৱা নিষ্ঠকৰা ধনবৰে প্ৰাণ ভৰি ভাল পাইছিল প্ৰাণৰ

বতনীক। যেনেকৈ পৰ্বত বগালেও লতা বগাবলৈ সহজ নহয়, তেনেদৰে বতনীক আপোন কবিৰ পাবিলেও মাকক আপোন কৰা সহজ নহল। ধনবৰৰ বুকু জ্বলা কৰি যেতিয়া ভাটীৰ বতনী ভটীয়াই গ'ল তেতিয়া যেন ধনবৰৰ সকলোৰে ওৰ পৰিল। বতনী বিহীন জীৱন অসার্থক বুলি ভাবি 'বোপাই মোৰ লুইত ঐ' সামৰি লোৱা মোক বুলি লুইতৰ বহল বুকুত আশ্ৰয় ললে।

পাঁচ দিন পিচত ধনাশীৰীৰ মুখত বতনীয়ে ধনবৰৰ আত্মহত্যাৰ বাতৰি পাই বেজাৰত জঁয় পৰি গ'ল। কৃষ্ণপক্ষৰ নৱমীৰ ক্ষণ জোনাকত মাজ-নিশা অকলশৰে বতনীয়ে বিনাই থকা চিত্ৰৰ কবি বেজবৰুৱাই গভীৰ প্ৰেমৰ নিদৰ্শন দেখুৱাব পাৰিছে।

বাল্য বিধবা তিলকাৰ একমাত্ৰ আশ্ৰয় স্থল বাবী বুঢ়ী মাক। বুঢ়ী মাককো এদিন কালে হৰি নিলে। বুঢ়ীমাকক হেৰুৱাই তিলকাই ইনাই বিনাই কন্দা দৃষ্ট কেনে কক্ষণ মৰ্মস্পৰ্শী। মানৱ-প্ৰেম তিলকা কবিতাৰ অন্তৰালত প্ৰকাশ পাইছে।

'নিমাতী কইনাত' জনমৰেপৰা নিমাতী হৈ থকা ৰাজকুঁৱৰাৰ মাত উলিয়ালে ৰাজকৌৱৰে বাঁণ বাই। বাঁণৰ স্মৰত মুগ্ধ কৰি ৰাজকৌৱৰে ৰাজকুঁৱৰাৰ মাত উলিয়াব অন্তৰালত প্ৰকাশ পাইছে প্ৰকৃত প্ৰেমৰ চিত্ৰ। প্ৰকৃত প্ৰেম লাভ কৰা ঘায় অন্তৰৰ বিনিময়তহে, শাৰীৰিক শক্তি নাইবা ঐশ্বৰ্য্য বিভূতিৰে নহয়।

বেজবৰুৱাৰ আন এচাম কবিতাৰ বিষয়-বস্তু স্বদেশ-প্ৰেম। মোৰ দেশ, অসম সজীৱ, আমাৰ জন্মভূমি, বাণবৰাগাঁৱ, ব্ৰহ্মপুত্ৰ সঙ্গত আদি কবিতা জাতীয় ভাবাপন্ন। বেজবৰুৱাৰ স্বদেশ প্ৰীতি কোনো জাতীয় আন্দোলনৰ ওপৰত ভেটি কৰি গঢ়ি উঠা নাই। বাঁণবৰাগাঁৱ কবিতাত প্ৰকাশ পাইছে সুস্থ আশাবাদ। বাঁণ-বৰাগীত জাতীয় জীৱনৰ স্বৰূপটো যেন প্ৰকাশ পাইছে। নৈৰাজৰ পোনপটীয়া কান্দোনত মৰহি পৰা অসমীক কবিয়ে আকৌ এবাৰ কন্দুৱাব বিচৰা নাই, বৰং আশাৰ বাণীহে শুনাইছে। অতীত অসমৰ দুখ শোক, কলহৰ কালিমাৰ কথা শুনাৰ বিচৰা নাই। 'শুনা ঐ বৰাগী আনন্দৰ কাহিনী' বুলি প্ৰথমেই শুনাইছে আশা আৰু উৎসাহৰ সঞ্জীৱনী মন্ত্ৰ। পূৰণি অসমৰ যশ কীৰ্ত্তিৰ কথা সোঁৱৰাই দি অসমীয়াৰ হিয়া বলবন্ত কৰিব লাগিব, দেহত নতুন প্ৰাণৰ সঞ্চার কৰিব

লাগিব, চকুত নতুন দীপ্তি ঢাকিব লাগিব, আৰু অসমীয়া জাতিঃ সৰল মতেজ কবিব লাগিব, কবিব এয়েই কামনা।

‘নতুন প্ৰাণৰ

ন চকু জ্বৰি

দীপিত ঢালি দে তাত

পুৰণি পৃথিৱী

নটক চাই লও

হে বীণ এয়াৰ মাত।’

‘বীণবৰাগী’ জাতীয়-ভাবাপন্ন কবিতা হ’লেও কবিতাটিৰ শেষৰ ফালে ‘বজা ঐ বৰাগী সংসাৰ বিৰাগী’, সদায় নাথাকে প্ৰশাসৰ ভূম’, ‘সৰগ এৰিছা আকৌ সৰগ পাবাগৈ’ আদি কাকিৰ মাথোঁৰে এটি আধ্যাত্মিক ভাব প্ৰকাশ পাইছে। সদায় নাথাকে প্ৰশাসৰ ভূম ইয়াত প্ৰশাসৰ অৰ্থ স্বাৰ্থক। মানুহৰ বাবে এই পৃথিৱীখনে প্ৰশাসৰ আলম্বী ঘৰ। কবিয়ে আকৌ প্ৰশাস অৰ্থেৰে অসমৰ বাহিৰত থকা কলিকতাকে বুজাইছে। কথাষাৰিৰ অন্তৰালত পৃথিৱীত মানৱ জীৱনৰ ক্ষণস্থায়িত্বৰ কথাকো সূচাইছে।

বীণবৰাগীৰ নিচিনাকৈ বোম্বেয় সুস্থ আশাবাদ কবিৰ আন কোনো কবিতাত প্ৰকাশ পোৱা নাই। কবি ইমান আশাবাদী হৈ পৰিছ যে শুকান গছলৈ কুঁহিপাত কল্পনা কৰিব পাৰিছে।

‘গা বীণ গা অমৃত সঙ্গীত

শুকানে মেলক কুঁহি।’

বেজবৰুৱাৰ সুস্থ আশাবাদৰ আন এটি নিদৰ্শন ‘অসম সঙ্গীত’, অতীত ইতিহাসৰ পাত লুটগাট কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে অতীতৰ বশবাসিৰে গৌৰৱান্বিত অসমীয়া জাতি নিকিন নহয়। অতীতৰ অসমৰ বশ-কীৰ্ত্তিৰ কথা সুঁৱৰি কবিয়ে অসম সঙ্গীত কবিতাত সাহসেৰে ক’ব পাৰিছে।

‘আমি অসমীয়া নহওঁ ভূখীয়া, কিহৰ ভূখীয়া হ’ম।

সকলো আছিল সকলো আছে সুগুণো নলওঁ গম।’

‘বীণ-ববানী’ আৰু ‘অগম সঙ্গীত’ কবিতাৰ সাদৃশ্য মন কৰিবলগীয়া।

‘ভাস্কৰ বৰ্মা

কীৰ্ত্তি স্মৰ

সুনো হেৰ বীণ বা।’ (বীণ-ববানী)

‘ভাস্কৰ জেউতি

ভাস্কৰ বৰ্মা

প্ৰাগজ্যোতিষৰ বজা

ভাবত বজাৰ

আপশাবী লগে

নহয় ই কথা সজা।’ (অগম সঙ্গীত)

শঙ্কলাদিব বজাৰ বৰ্ণনাতো দুয়োটা কবিতাৰ মাজত সাদৃশ্য আছে। দুয়োটা কবিতাতো জগদ্ধূমি অসমৰ অতীত কীৰ্ত্তিৰ কথা সোঁৱৰাই দি কবিয়ে বিচাৰিছে দেশবাসীক স্বদেশ প্ৰেমত উদ্ধুদ্ধ কৰিবলৈ।

কবি য’তেই নাথাকক এনেখন শুৱলা এনেখন সুফলা মৰমৰ দেশ জনমটো পাত কৰি বিচাৰিলেও কতো নাপায়। অসমী আইৰ মুখখনি কবিয়ে বিচাৰি নাপায়, কবিৰ হেঁপাহ নপলায়। এইখনেই হৈছে কবিৰ

‘অ’মোৰ আপোনাৰ দেশ

অ’মোৰ চিকুণীৰ দেশ।’

১৯২৭ খৃঃ তেজপুৰত তৰুণৰাম ফুকনৰ সভাপতিত্বত বহা অসম ছাত্ৰ সন্মিলনত বেজবৰুৱাৰ ‘মোৰ দেশ’ জাতীয় সঙ্গীতৰূপে গ্ৰহণ কৰা হয়। অৱশ্যে গীতটোৰ শেষৰফালে বা তা তা কুপাবৰী মূৰত কুপাবৰ বৰুৱাই ভূমুকি মাৰিছিল। পিচত জাতীয় সঙ্গীত ৰূপে গ্ৰহণ কৰাৰ সময়ত এই অংশ বাদ দিয়া হয়। ‘মোৰ দেশ’ জাতীয় সঙ্গীত ৰূপে গ্ৰহণ কৰাত আনন্দ প্ৰকাশ কৰি বাঁহীত বেজবৰুৱাই লিখিছিল—

“অজামিল উপাখ্যানৰ পদ গাই এজন কণা মগনীয়াই ছুৰাবে ছুৰাবে ত্ৰিফা কৰি ফুৰা দেখি মহাপুৰুষে তেওঁৰ প্ৰথম সন্তান তিখাৰী হোৱা বুলি আক্ষেপ কৰিছিল। কিন্তু ‘মোৰ দেশ’ কবিতাটো; জাতীয় গীত হিচাপে গৃহীত হৈ বাজবাজেৰে হৈছে। গতিকে কবিৰ মনত আনন্দৰ বাহিৰে নিবানন্দৰ খল নাই।”

বেজবৰুৱাৰ ‘আমাৰ জগদ্ধূমি’ দৰাচলতে দ্বিজেন্দ্ৰলাল বায়ন কবিতাৰ পেন’ডি বন্ধিও কবিতাটিত আওপাকে অসমীয়াৰ প্ৰিয় সম্পদবাজিৰ কবাকে

কৈছে। দ্বিজেন্দ্রলালে কবিতার মাঝেৰে দেশপ্রেমৰ চানেকি দাঙি ধৰি
বহুভূমিক লৈ গৌৰৱ কৰিছিল আৰু বেজবকৰাই তাৰ ব্যৱহাৰেৰে অসমীয়াৰ
অত্যাৱটো প্ৰকাশ কৰি বিচাৰিছিল সজাগ কৰিবলৈ।

ধন ধান্ধে পুষ্প ভৰা আমাদেৰ এই বহুভূমি
তাহাৰ মাঝে আছে দেশ এক সকল দেশেৰ সেৱা
ও সে স্বপ্ন দিয়ে তৈয়াী সেদেশ স্মৃতি দিয়ে ঘেৰা
এমন দেশটি কোথাও খুজে পাবে নাক তুমি,
সকল দেশেৰ বাণী সে যে আমাৰ জন্মভূমি।
চন্দ্ৰ সূৰ্য্য গ্ৰহ তাৰা কোথায় উজ্জল এমন ধাৰা।
কোথায় এমন খেলে তড়িৎ এমন কালো মেঘে
তাৰ পাখীৰ ডাকে ঘুমিয়ে উঠি, পাখীৰ ডাকে জেগে
এমন দেশটি কোথাও খুজে পাবে নাক তুমি
সকল দেশেৰ বাণী সে যে আমাৰ জন্মভূমি
এমন স্নিগ্ধ নদী কাহাৰ কোথায় এমন ধূসৰ পাহাৰ
কোথায় এমন হৰিৎ ক্ষেত্ৰ আকাশ ভাল মেঘে
এমন ধানেৰ উপৰ ডেউ খেল যায় বাতাস কাহাৰ দেশে,
এমন দেশটি কোথাও খুজে পাবে নাক তুমি
সকল দেশেৰ বাণী সে যে আমাৰ জন্ম ভূমি
পুষ্পে পুষ্পে ভৰা সখী কুঞ্জে কুঞ্জে গাহে পাখী,
গুঞ্জৰিয়া আসে অলি পুঞ্জে পুঞ্জে ধেয়ে।
তাৰা ফুলেৰ উপৰ ঘুমিয়ে পড়ে ফুলেৰ মধু খেয়ে
ভান্ধেৰ মতো এত স্নেহ কোথায় গেলে পাবে কেহ
ওমা তোমাৰ চৰণ দুটি বন্ধে আমাৰ ধৰি,
আমাৰ এই দেশেতে জন্ম যেন এই দেশেতে মৰি।
এমন দেশটি কোথায়ও খুজে পাবে নাক তুমি
সকল দেশেৰ বাণী সে যে আমাৰ জন্ম ভূমি,

বেজবকৰাৰ 'আমাৰ জন্মভূমিত' প্ৰকাশ পাইছে দ্বিজেন্দ্ৰলালৰ কবিতাৰ
স্বাক্ষৰ—

‘হেৰা আমাৰ জন্মভূমি
এনেদৰে কতো নোপোৱা হেৰা ভূমি।
হেৰা আমাৰ জন্মভূমি।

ক’ত আছে এনে চাউল পানীত দিলে ভাত ?
ক’ত এনে কুঁজীথেকেৰা টেঙাই যায় দাত ?
কত পাবা পকা খৰিচা, কত ঢেঁকীয়া শাক ?
এঠা দৈ ক’ত এনে নেৰায় ধুলে যাক ?
হেৰা আমাৰ জন্মভূমি।
এনেখনি দেশ ক’তো নোপোৱা বিচাৰি
নিশ্চয় নিশ্চয় মই কওঁ এটাহ মাৰি
হেৰা আমাৰ জন্মভূমি।

বেজবৰুৱাৰ অৱশেষ প্ৰেমৰ প্ৰতি লক্ষ্য কৰি ডক্টৰ বাণীকান্ত কাকতিয়ে লিখিছে—“কবিয়ে কবৰ নিচিনা My heart is in the highland wherever I go—বেজবৰুৱাও য’তে থাকে তেওঁৰ হিয়া পৰি আছে অসমৰ হাবি-বননিৰ মাজত, তেওঁ বঙালীৰ সন্দেশ মিঠাই খাই থাকিলেও তেওঁৰ জিভাৰ পানী পৰে এতিয়াও অসমীয়া কাহদী খাবলিৰ সোঁৱৰণীত।”

কমল কলিৰ ‘ঈশ্বৰ আৰু ভকত’, ‘মহা-স্বাৰণ যাত্ৰা’ ‘তৰা’ ‘অৱশেষ’ আদি কবিতাৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ ভগৱৎ প্ৰেম। ভগৱৎ সজ্ঞানী কবিয়ে সকলো জ্ঞানৰ ওপৰত স্থান দিছে ভক্তি মাৰ্গক। জ্ঞানৰ অন্বেষণত কবি ব্যাকুল হৈ ফুৰিলে যদিও শেষত উপলব্ধি কৰিব পাৰিলে ভকতৰ পদবুলি মূৰত লৈ নৰকপী নাৰায়ণক সেৱা কৰাটোহে একমাত্ৰ পথ। এই সংসাৰত যেনেদৰে মানৱ-জীৱন ক্ষাস্থায়ী তেনেদৰে ধন জন ও ছদ্মনিৰ বাবেহে। কেৱল মৃত্যুৰ পিচত সংসাৰত চিনাকি ৰূপে বৈ যাব সুখাৰ্তিৰ কথাহে।

‘এন গ’ল জন গ ল গ ল কাযক্ৰেশ

সুখাৰ্তি অখ্যাতি ৰ ল আয়া অৱশেষ।’ (অৱশেষ)

কৃপাবৰী হাস্তাসৰ বাবে বেজবৰুৱা অসমত সুপৰিচিত। বেজবৰুৱাই ইহিক জীৱনৰ আশীৰ্বাদ ৰূপে গ্ৰহণ কৰিছিল।

অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ চিত্ৰ অকনতো তেওঁৰ সেই ইহি বিস্তৰমান। তেওঁৰ ইহিত উইট (Wit), হিউমাৰ (Humour) আৰু চেটীয়াৰ (Satire) অভাৱ নাই।

বেজবৰুৱাৰ ‘চালনী আৰু বেজী’ কবিতাত অসমীয়া সমাজৰ দুৰ্বলতা সমূহক চোকা অথচ বসন্ত ভাৱেৰে সমালোচনা কৰিছে। ‘চালনী আৰু বেজীত’ তেওঁৰ হাঁহিয়ে গৈ হাঁহি হাঁহি উঠাৰ ঠাইত হাঁহি হাঁহি আহি হঠাত পৰিণত হৈছে। ‘বৃন্দা চম্ভাৱণী সংবাদত’ চম্ভা-বৃন্দাই ইংৰাজী অসমীয়া খিচুৰি ভাষাত কথা কয়। এবাৰ বাঁহীৰ মহিমা কীৰ্ত্তন কৰি আন এটি কবিতাত আকৌ বাঁহীক উপলুঙা কৰি কৈছে বাঁহী মাথোন ফুটা দিয়া বাঁহৰ চুঙা। সেই বাঁহীৰে পিঠা পুৰি খাব পাৰি, ধপাত ভৰাব পাৰি আৰু কুকুৰ মৰা মৰিও কৰিব পাৰি।

‘কৃষ্ণই টোলে আবিষ্কাৰ
গৌপীক দিলে সমাচাৰ
‘টেলিফোন’ সেই কাম সহজতে কৰে।’

জীৱন যুদ্ধত ভাগৰি নপৰি বা থকা সবকা নহৈ বেজবৰুৱাই অকণ মান শাস্তিৰ শীতল পৰশ লাভ কৰিবলৈ বিচাৰিছিল হাত্তবসৰ মাজেৰে। বেজবৰুৱাই হাত্তবস গ্ৰহণ কৰিছিল চিৰ আপোন ৰূপে, বয়সৰ হেঙাৰ তাত নাই।

‘বাহিৰত মোৰ পকাচুলি
ভিতৰত বাজে মৌ সূতুলি,
ল’ৰাৰ কিৰিলি খলকত
মোৰ ৰঙৰ ওৰ নাই।’ (পকাচুলি)

বেজবৰুৱাই কৃপাবৰী ৰূপেৰে অকল হাত্তবস যোগান ধৰাতো সীমাবদ্ধ নহয়
বেজবৰুৱাৰ জীৱন দৰ্শনৰ আভাসো লুকাই আছে হাত্তবসৰ মাজতেই—

আজ্ঞাৰ পাহৰ যুঁজে বৰ
শেষত জয় পোহৰৰ।’

কৰ্ম জীৱন, মূল লক্ষ্য, বেণুকা আদি কবিৰ নীতি উপদেশ মূলক কবিতা। ‘বেণুকা’ এডাল নৃত্যৰে গাঁথি লোৱা এধাৰ মালাৰ সন্মূহ। যেনেকৈ মালাধাৰিৰ প্ৰতিটো ফুলৰ নিজস্ব সৌন্দৰ্য প্ৰকাশ পায় ঠিক তেনেদৰে বেণুকাৰ প্ৰতি ফাকি কবিতাই অৰ্থব্যঞ্জক আৰু নীতি উপদেশ মূলক।

‘বাটৰ দুবৰি বন গচকত পৰা
তাৰো এটি পাতে দিয়ে সবগ বতৰা’

বেণুকাতে এনেধৰণৰ চাৰি কুৰি একাকি কবিতা আছে। কবিতা সমূহৰ মাজেৰে বেজবৰুৱাৰ জীৱন দৰ্শন, মানৱ জীৱন সম্পৰ্কে দৃষ্টিভঙ্গী আৰু সঞ্চিত অভিজ্ঞতা প্ৰকাশ পাইছে।

কদম কলিৰ কবি বেজবৰুৱাৰ মতে কবিতা অকল শোকৰ সজীৱ আৰু
বিবাদৰ স্তব নহয়, জোনৰ কোমল কান্ধি শিশুৰ সবল হাঁহি আৰু আধা কুঁঠা
মাত। সেয়েহে কবিৰ বাঞ্ছিত—

‘প্ৰকৃতিৰ কামনাৰ সৌন্দৰ্য্য বঞ্চিত

কবিতা কল্পনা মই কবিৰ বাঞ্ছিত।’ (কবিতা)

কদম কলিৰ কবি বেজবৰুৱাই হেনো কবিতা লিখিছিল - “কবিতা হয়
যদি হওক, নহয় যদি নহওক” বুলি। কবি হোৱাৰ মানসেৰে নহয়।
কবিতা হয় যদি হওক নহয় যদি নহওক বুলি লিখিলেও তেওঁৰ কবিতাত
প্ৰকাশ পাইছে কবিৰ কাব্যিক প্ৰতিভা। কবিৰ অল্পভূতি আৰু কবিৰ
প্ৰকাশিকা শক্তি। কবিৰ মতে কবিতা তেওঁৰ সাধনাৰ বস্তু নহয় যদিও,
তেওঁৰ সবহ ভাগ কবিতাৰে মূল উৎস প্ৰেম। এই প্ৰেম বহুধা বিভক্ত।
মানৱ প্ৰেম, ব্যক্তি প্ৰেম, স্বদেশ প্ৰেম আৰু ভগৱত প্ৰেম তেওঁৰ সবহ ভাগ
কবিতাৰে মূল লক্ষ্য। তেওঁৰ প্ৰেমসৰ্বস্ব কবিতাবাঞ্ছিত নিৰাশাবাদৰ স্থান
নাই। নাই নাই বুলিও কদম-কলিৰ ভালেমান কবিতা নিসন্দেহে অসমীয়া
সাহিত্যৰ শ্ৰেষ্ঠ কবিতা।

স্বদেশ প্ৰীতি, স্বদেশাছুৰাগ বেজবৰুৱাৰ ৰচনাৰ অগ্ৰতম বৈশিষ্ট্য। নিজৰ
ঘৰৰ সম্পদ নিচিনি আনৰ সম্পদৰ প্ৰতি সমাদৰ দেখুৱাৰ প্ৰতিও কবিয়ে
বাক্য-বাণেৰে থকা সৰকা কৰিছে।

‘গুৰু লাগে মই শিক্ষিত শিষ্য

জগতত জাননী দিলো

জগতৰ গুৰু শব্দৰ ঘৰতেই

অঙ্কলাই নেদেখিলোঁ।’ (দূৰ আৰু ওচৰ)

কবিয়ে এনেদৰে চকুত আঙুলি দি বুজাই দিব বিচাৰিছে আমাৰ নিজৰ
অতীত ঐতিহ্যৰ কথা। আনহাতে মাধৱদেৱৰ নিচিনাকৈ বেজবৰুৱাৰ
কবিতাতে প্ৰকাশ পাইছে কবিৰ আত্মলক্ষিমা ভাব। কবিয়ে নিজকে অতি
দীন দীন বুলিহে চিনাকি দিব বিচাৰিছে—

‘দূৰি বনতকৈ সৰু তই লক্ষ্মীনাথ

ধূলিৰো ভলৰে ধূলি

ভোকা নাপাহৰে প্ৰিয়তকৈ প্ৰিয়ই ভোব

আদৰি লবহি তুলি!’ (বৰ আৰু সৰু)

‘ফুলৰ চাকি’ৰ কবি হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী এজন অকল কবিয়ে নহয়, একেবাৰে এগৰাকী নিবন্ধকাৰ, প্ৰস্তুতবিদ আৰু বুৰঞ্জীবিদ। বোমাষ্টিক সাহিত্যৰ জন্মলগ্নৰ কথা স্মৰণি চালেই লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ লগতে মনলৈ আহে হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ কথা। এই অগ্নিৰ দ্বাৰা ত্ৰিযুৰ্ত্তিয়েই অসমীয়া বোমাষ্টিক সাহিত্যৰ জন্মদাতা আৰু কৰ্ণধাৰ। ত্ৰিযুৰ্ত্তিৰ আগৰৱালাৰ হাতত বোমাষ্টিক কবিতাৰ, বেজবৰুৱাৰ হাতত চুটিগল্পৰ আৰু গোস্বামীৰ হাতত চতুৰ্দশ পদী কবিতাৰ (চনেট) সৃচনা। প্ৰথম চাৰিবছৰ জোনকী আলোচনী সম্পাদনা কৰিছিল তিনিও গৰাকীয়ে। প্ৰথম বছৰ চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, দ্বিতীয় বছৰ হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী আৰু তৃতীয় চতুৰ্দশ বছৰ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা জোনাকীৰ সম্পাদক। তেওঁলোকৰ পৰাম্পৰৰ সন্ধানত বেজ (বেজবৰুৱা), মাজু (আগৰৱালা) আৰু গোসাই (গোস্বামী)। বয়সত মাজু প্ৰবীণ আৰু গোসাই নবীন।

গোস্বামীৰ পিতৃ ডাক্তৰ গোস্বামী আৰু মাতৃ ঘনকান্তি দেৱী। ১৮৭২ খৃঃ ৮ জাহ্নৱী তাৰিখে গোলাঘাট মহকুমাৰ ঢেকিয়াল মৌজাৰ গোঁৰাং সত্ৰত তেওঁৰ জন্ম। ৮ বছৰ বয়সতে গোস্বামীৰ পিতৃ বিয়োগ হয়। সেইবাবে পোনতে তেওঁৰ পঢ়া-শুনাত অলপ বেমেজালিয়ে দেখা দিয়ে। পিচত ১৮৮৮ খৃঃ প্ৰথম বিভাগত নগাঁও চৰকাৰী হাইস্কুলৰপৰা এণ্ট্ৰী পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। কলিকতাৰ কলেজত পঢ়িবলৈ যোৱাৰ পথত ডাক জাহাজত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ লগত প্ৰথম পৰিচয় হয়। বেজবৰুৱা ডেভিডাৰি বি, এ, মহলাৰ ছাত্ৰ। সেই বছৰতে অৰ্থাৎ ১৮৮৮ খৃঃ আগষ্টত অসমীয়া ছাত্ৰৰ মাজত অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধিনী সভাৰ জন্ম। আন

আন সকলৰ সতে গোস্বামী ডাঙৰীয়াও উঠি পৰি লাগিল অসমীয়া সাহিত্যৰ অৱস্থানৰ বাবে। উন্নতি সাধিনী সভাত লাগি ভাগি থকাৰ ফলত চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী প্ৰমুখ্যে কেইজনমান ছাত্ৰৰ বি, এ ডিগ্ৰী লাভ কৰা নহ'ল। কলিকতাৰ প্ৰেচিডেঞ্চি কলেজত চাৰি বছৰ পঢ়ি ঘৰলৈ উভতি আহি পোনতে গুৱাহাটী সোণাৰাম হাইস্কুলত প্ৰধান শিক্ষক নিযুক্ত হ'ল। পিচত এডৱাৰ্ড গেইট চাহাবৰ সান্নিধ্য লাভ কৰিলে আৰু তেওঁৰ স্বত্বতে ১৮৯৭ খৃঃত চাবডেপুটি কলেজৰ নিযুক্ত হ'ল।

নিষ্ঠা আৰু ঐকান্তিকতাৰ বাবে চৰকাৰী চাকৰিত পদোন্নতি লাভ কৰিলে যদিও বঙা ফিটাৰ মেৰপাকৰ মাজত হেৰাই নগ'ল। নগাঁও হাইস্কুলত পঢ়া অৱস্থাতে গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ 'আসাম বন্ধুত' দুই চাৰিটা লিখা প্ৰকাশ হৈছিল। এই অধুৰেই পিচৰ আৱনত বিস্তাৰ লাভ কৰিলে।

১৯১২ খৃঃত তেতিয়াৰ চৰকাৰে গোস্বামী ডাঙৰীয়াক প্ৰাচীন পুথি সংগ্ৰহ কাৰ্য্যত নিযুক্ত কৰিছিল। অশেষ যত্ন কৰি কেবাখনো পুথি সংগ্ৰহ কৰিছিল। 'হস্তি বিচাৰ্ণৱ', 'শ্ৰীহস্ত মুক্তাৱলা' আদি তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য সংগৃহীত পুথি। Descriptive Catalogue of Assamese Manuscripts সংগৃহীত পুথিবোৰৰ বিৱৰণমূলক তালিকা। ৩৪৫দেৱৰ 'কথা গীতা' (১৯১৯ খৃঃ), সূৰ্য্যখৰ দৈবজৰ 'দৰং ৰাজবংশাৱলা', 'পুৰণি অসম বুৰঞ্জী', আৰু 'কামৰত্ৰ তন্ত্ৰ' পুথি। গোস্বামী ডাঙৰীয়াৰ সাহিত্য সাধনাৰ আন এটি কীৰ্তি স্তম্ভ হ'ল "অসমীয়া সাহিত্যৰ চানেকি" সঙ্কলন। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই হাড়ক মাটি, তেজৰ্ক পানী কৰি ৰচনা কৰা 'হেমকোষ' অভিধানখনো পি, আৰ, টি, গৰ্ডন চাহাবৰ লগত লগ হৈ সম্পাদনা কৰি উলিয়ায়।

অসম সাহিত্য সভাৰ জন্মলগ্নৰ লগতো গোস্বামী ডাঙৰীয়া জড়িত। ১৯২০ খৃঃত তেজপুৰত বঙা অসম সাহিত্য সভাৰ চতুৰ্থ অধিবেশনত তেওঁক সভাপতি নিৰ্বাচন কৰা হয়।

'ফুলৰ চাকি, (১৯০৭ খৃঃ) গোস্বামী ডাঙৰীয়াৰ একমাত্ৰ কবিতাৰ সঙ্কলন। 'ফুলৰ চাকিত' সন্নিবিষ্ট কবিতাৰ সংখ্যা মুঠ এহুৰি চাৰিটা। ফুলৰ চাকিৰ সঙ্কলনত অন্তৰ্ভুক্ত নোহোৱাকৈ আৰু কেইটিমান কবিতা আছে।

গোস্বামী ডাঙৰীয়াৰ সৰহভাগ কবিতাই জোনাকীৰ পাতত প্ৰকাশিত আৰু আগ বয়সৰ বচনা। তেওঁৰ ‘পুৰা’ কবিতা নবজাগ আন্দোলনৰ প্ৰজ্ঞাতী সন্থীত। জোনাকীত কবিতাটোৰ নাম ‘পুৰা’ নাছিল, ‘জোনাকী’ বুলিহে আছিল। প্ৰথম বছৰ দ্বিতীয় সংখ্যা জোনাকীৰ প্ৰথম পাততে কবিতাটো প্ৰকাশ পাইছিল, কবিতাটোত বৰ্ণনা কৰা ‘পুৰাৰ’ এখন নিখুঁত চিত্ৰ কবিতাটোৰ ঠিক ওপৰতে আছিল। ইয়াৰ পিচৰ সংখ্যা জোনাকীবোৰত প্ৰথম পৃষ্ঠাতে এই চিত্ৰ ছপোৱা হৈছিল।

পুৰাৰ পোহৰে নিশাৰ অন্ধকাৰ নাশ কৰি পৃথিৱীক পোহৰ দিয়াৰ দৰে কবিয়েও জোনাকীৰ মাধমেৰে বিচাৰিছিল নবজাগ ভাষাবাৰ পোহৰ বিলাবলৈ। সেইবাবে ‘পুৰা’ এটি সাৰ্থক আৰু অৰ্থব্যাঞ্জক কবিতা।

‘বৰষা অনন্ত কাল জ্ঞানৰ পোহৰ
জ্যোতিৰ্ময়্য জোনাকী সৰিতা
বুজোৱা অনন্ত কাল পঞ্চমত তুলি
বীণাপানী কোমল কবিতা।’

জোনাকী যুগৰ আগৰ কাল ছাৱা এক অন্ধকাৰ যুগ। আনহাতে এই কালছোৱাই অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ বিপদায়ক কাল। অসমীয়া ভাষা সাহিত্যক নিজৰ বৎসৰৰ পৰা স্থানচ্যুত কৰি তাৰ ঠাই লৈছিল বঙালী ভাষা সাহিত্যই। জোনাকী কাকতৰ অলপ আগৰ কালছোৱাৰ পৰাহে পুনৰ ভাষা সাহিত্যই নিজ আসন লাভ কৰিছিল। তেতিয়া যেন পুৰাৰ পোহৰে জগৎ জগাই তুলিছে।

‘আকৌ ঘুমটি ত্যাজি নিজম চেতনা
লাহে লাহে সজাগ হৈছে,
পাহৰা স্বৰটি ঘুৰি বজাবৰ গুণে
বীণধনি হাতত লৈছে।’

অসমীয়া কাব্য সাহিত্যত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী সৰ্বজন পৰিচিত প্ৰথম চনেট কবি। তেওঁৰ প্ৰিয়তমাৰ ‘চঠিয়ে প্ৰথম অসমীয়া চনেট। বজ্জেশ্বৰ মন্ত্ৰ, ইচ্ছা-কল্পা আৰু বৰদৈচিলা আন আন তিনিটা চনেট।

হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ চনেটৰ আৰ্হি পেট্ৰাৰ্কা। কিন্তু তেওঁ পেট্ৰাৰ্কাৰ দৰে দৃঢ় অক্ষৰীয় নকৰি মাইকেল মধুসূদন দত্তৰ দৰে চৈধ্য অক্ষৰীয় কৰিছে।

শ্ৰিয়তমাৰ চিঠি অসমীয়া সাহিত্যৰ যদিও প্ৰথম চনেট, কবিতাটোও চনেটৰ সকলো লক্ষণ বিস্তৰ। শ্ৰিয়তমাৰ চিঠি ব্যক্তি কবিতা। কবিতাটোৰে ডেকা প্ৰেমিক সকলক উপলুঙা কৰিছে। শ্ৰিয়তমাৰ ভবিষ্যত পত্নী ডেইজি ফুল ফুলি উঠাৰ নিচিনাকৈ প্ৰিয়াৰ হাতৰ কাউৰী ঠেঙীয়া আখৰৰ চিঠি এখনে প্ৰেমিকৰ অন্তৰত হাজাৰ জোৱাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে, কবিতাটোও সেই কথাকে ব্যক্তি চিত্ৰ প্ৰকাশ কৰিবলৈ যত্ন কৰিছে। কবিতাটোৰ শেষৰ অক্ষৰৰ মিল পেট্ৰাৰ্কাৰ আৰ্হিৰ (ক। খ। খ। ক ॥ ক। খ। খ। ক ॥ গ। ঘ ॥ গ। ঘ ॥ গ। ঘ) শেষৰ যুগ্মকৰ ভাব তীব্ৰতা চনেটৰ অন্ততম লক্ষণ। শেষৰ যুগ্মকৰ ভাব তীব্ৰতা গোস্বামী ডাঙৰীয়াৰ চনেটৰ অন্ততম বৈশিষ্ট্য। ‘শ্ৰিয়তমাৰ চিঠিৰ’ নিচিনাকৈ ‘ইহা কন্দা’ নামৰ আন এটি চনেটৰ শেষৰ যুগ্মকৰ ভাব আৰু তীব্ৰ—

‘প্ৰেমৰ পছম পাহি পেলালে শুকাই

ইহা কন্দা লৈয়ে হায় সংসাৰ ভাৱনা।’

‘বন্ধুত্বৰ মহন্ত’ এটি শোকৰ কবিতা। এইটো চনেটৰ শেষৰ যুগ্মকৰ ভাব তীব্ৰ। তিনিওটা চনেটৰ আৰ্হি পেট্ৰাৰ্কা। ‘বৰদৈ চিলাক’ চনেট শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হয় যদিও ই এটি চৈধ্য শাৰীৰ কবিতা মাত্ৰ। কোনোতো শাৰীত চৈধ্যটাৰপৰা কুৰিটালৈকে আখৰ আছে। কবিতাটিৰ মাজত প্ৰকাশ পাইছে বৰদৈচিলাৰ প্ৰতি এটি শিশুসুলভ কাকুতি।

হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ চনেট সমূহ উৎকৃষ্ট চনেট নহয় যদিও বহুখিনি চনেটৰ লক্ষণ প্ৰকাশ পাইছে। এইবোৰ কবিতা কবিৰ আগ বয়সৰ ৰচনা। সেই বিষয়ে ‘ফুলৰ চাকিত’ লিখিছে—

“ইয়াৰ ভিতৰৰ কেবাটাও কবিতা শেখৰৰ ১৩১৪ বছৰ বয়সতে লিখা আৰু তেতিয়া লিখকে আৰ্হি লবৰ নিমিত্তে অসমীয়া ভাষাত গীতি কবিতা (Lyrical) আৰু চৈধ্যপদী (Sonnet) চানেকিত নাছিল, তেনেস্থলত তাত কিবা যোৰ দেখিলে পাঠক সকলে যেন মাজনা কৰিব।”

কিছুমান কবিতা সঙ্গীত বা লয় প্ৰধান আৰু কিছুমান কবিতা চিত্ৰ প্ৰধান। হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ সবহভাগ কবিতাই চিত্ৰ প্ৰধান। পুৰা কবিতাত প্ৰতিফলিত হোৱাৰ বাবে আন কবিতাটো একোখনি নিখুঁত চিত্ৰ অঙ্কিত হৈছে। প্ৰকৃতি কবিতাত সৌৰ জগতৰ এখনি চিত্ৰ ফুটি উঠিছে।

‘কবি আৰু বিজ্ঞান’ কবিৰ এটি উল্লেখযোগ্য কবিতা। কবিতাটিত কবিয়ে বৈজ্ঞানিক আৰু কবিৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰ তুলনামূলক আলোচনা কৰিছে। কবি সৌন্দৰ্য্য ভ্ৰষ্টা। জগতৰ সকলো সৌন্দৰ্য্য কবিৰ চকুত ধৰা পৰে। কিন্তু আকাশৰ বামখেজুৰ বং, বতাহত ভাহি ফুৰা মেঘপুঞ্জ, জড় আৰু জীৱ জগতত কবিয়ে বিমল সৌন্দৰ্য্যৰ সন্ধান পায়। কবিপ্ৰাণ সৌন্দৰ্য্যৰ চৌত উটি বৃষি আনন্দত আত্মহাৰা। কিন্তু বৈজ্ঞানিকৰ দৃষ্টিৰে সেই সৌন্দৰ্য্যৰ কথা উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰে। কবিয়ে বিজ্ঞান আৰু বৈজ্ঞানিকক ভিৰংকাৰ কৰি কৈছে—

‘সবলতা বোলে কাক নাজান মনত
খিক এশবাৰ তোৰ খিক জীৱনত,
কবিৰ শতক হেৰ অধম বিজ্ঞান
ভুনা কি শিলেৰে সতে গধা তোৰ প্ৰাণ।’

যেহেতু কবিৰ দৃষ্টিত ধৰা পৰে জগতৰ সকলো সৌন্দৰ্য্যৰ অক্ষপা আভাস—

‘সকলোকে মাতে কবি মধুৰ নামেৰে
ভকতো ঈশ্বৰ দেখে বিশ্বৰ ভিতৰে।’

‘জাহাজ’ গোস্বামী ডাঙৰীয়াৰ আন এটি উল্লেখযোগ্য কবিতা। পুৰাণ মাধ্যমেৰে নৱজাগ আন্দোলনক স্বাগতম জনোৱাৰ দৰে ‘জাহাজ’ কবিতাৰ মাধ্যমেৰেও প্ৰগতিক আহ্বান জনাইছে। তেতিয়াৰ দিনত অসমত বেল মটৰৰ প্ৰচলন নাছিল। ব্ৰহ্মপুত্ৰ নৈত চলা জাহাজেই আছিল দূৰ ভ্ৰমণৰ একমাত্ৰ উপায়। অসমৰ বাহিৰলৈ যোৱাৰ একমাত্ৰ পথ জাহাজ। জাহাজত ভ্ৰমণ কৰি সেয়েহে কবিয়ে আন দেশ কেনেদৰে প্ৰগতিৰ পথত আগবাঢ়িছে সেই কথাৰ বুজ লবলৈ আহ্বান জনাইছে। আনহাতে ই এটি স্বদেশ প্ৰেমমূলক কবিতা। বিভিন্ন দেশৰ ঐতিহ্যৰ কথা বোমহন কৰি কবি আত্মগানিত জৰ্জৰিত।

‘সকলো দেশতে মধ্যাহ্ন আলোক
চোৱা অসমত আজিও নিশা
সকলো দেশতে বসন্ত হাঁহিছে
চোৱা অসমত ঘোৰ বাৰিষা’

‘ভাৰতীয় নবীত ইংৰাজী’ বপৰা ডাঙনী কথা কবিতা যদিও ই এটি জাতীয় ভাবৰ কবিতা। ‘আনন্দবাস বকৰাৰ স্বৰ্গ যাত্ৰা’ কবিতাত অসমীৰ হুলস্থান

আনন্দবাম বৰুৱাৰ গুণাহুকাৰ্ত্তন কৰিছে। গোস্বামী ডাঙৰীয়া প্ৰেমৰ কবি নহয় যদিও 'কাৰো আৰু হিয়া নিবিলাওঁ' 'এটি কটাক' 'কাকুতি' আদি কবিতাত প্ৰেমৰ চিত্ৰ নথকা নহয়।

'পেট' এটি খুৰ্চীয়া কবিতা। পেটৰ মহিমা কীৰ্ত্তন কৰি কবিয়ে লিখিছে পেটৰ বাবে কিদৰে বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ মানুহ আৰু নানান প্ৰাণীয়ে লৰি টাপৰি ফুৰিছে। সকলো কেবল পেটৰ বাবেই। শেষত জয়গান কৰি লিখিছে—

‘ছাবাছ ছাবাছ পেট ভাল মজা কৰিলি
সংসাৰৰ মাজে ভাই তয়ে আচল বলী
এচমকা বস্তু হৈ
জগত কৰিলি জয়
পশু পক্ষী জীব জন্তু সকলোকে জিনিলা
সংসাৰৰ মাজে তই ভাল খেলা কৰিলি।’

ৰোমাণ্টিক যুগৰ বাটকাটোতা সকলৰ এজন হিচাপে মুষ্টিমেয় কবিতা কেইটিৰ মাজেৰে গোস্বামী ডাঙৰীয়াই দক্ষতা দেখুৱাব পাৰিছে। তেওঁৰ কবিতাৰ ভাব-ভাষা সহজ সৰহ। সৰহভাগ কবিতাই সাবলিল ছন্দত লিখা। আনহাতে সৰহ ভাগ কবিতাই চিত্ৰপ্ৰধান। 'ফুলৰ চাকি' কবিতা পুথিখন অভিন্ন হৃদয় বন্ধুবৰ চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ উদ্দেশ্য আগবঢ়াইছিল—

‘তাহানিয়ে তোলা সেই বনফুল কিটি
গাঁথিলো লগাই লগ 'ফুলৰ চাকিটি'
চেনেহ চ'নেকি মোৰ লোৱা হাত পাতি
নহ'লে পৰিব জয় আদৰ মালতী।’

চৰকাৰী চাকৰিৰ দায়িত্ব বহন কৰিও যিকণ আজৰি পাইছিল সেইকণ সময় অসমীয়া সাহিত্য, সাহিত্য সভা, ছাত্ৰ সন্মিলন, কামৰূপ অল্পসঙ্ঘান সমিতি আদি সমাজৰ এশ এবুৰি কামত আত্মনিয়োগ কৰিছিল। ১৯২৪ খৃঃত চৰকাৰী চাকৰিবপৰা অবসৰ গ্ৰহণ কৰিলে। ১৯২৭ খৃঃত বৰপুত্ৰ ক্ৰিষ্ণৰ মৃত্যুত গোস্বামীয়ে বৰ আঘাত পালে। ইয়াৰ পিচত আৰু সৰহদিন জীয়াই নাথাকিল। ১৯২৮ খৃঃৰ ২ মে তাৰিখে হঠাৎ গোস্বামী ডাঙৰীয়াৰ লোকান্তৰ ঘটিল। অসমীয়া সাহিত্যৰ এখন বহল বুৰঞ্জী বচনা কৰাৰ মধুৰ কল্পনা মনৰ মাজতে মাৰ প'ল।

পদ্মনাথ গোহাঁঞি বৰুৱা

অসমীয়া সাহিত্যৰ সৰ্বজন পৰিচিত পদ্মনাথ গোহাঁঞি বৰুৱা একেৰাং এগৰাকী কবি, নাট্যকাৰ, ঔপন্যাসিক আৰু বুৰঞ্জীবিদ। অসমীয়া সাহিত্যৰ অভাৱ পৰণৰ বাবে পাঠ্য পুথি, কবিতা, নাটক, জীৱনী আদি সাহিত্যৰ সকলো দিশতে হাত ফুৰাই যোৱা জোনাকী যুগৰ সাহিত্যিক সকলৰ ভিতৰত পদ্মনাথ গোহাঁঞি বৰুৱা অগ্ৰতম।

গোহাঁঞি বৰুৱাৰ জন্মস্থান উত্তৰ লক্ষীমপুৰৰ নকাৰি মৌজাৰ নকাৰি গাঁও। জন্ম ১৭২৩ শক, ১৮৭১ খৃঃত। উত্তৰ লক্ষীমপুৰতে তেওঁৰ বিজ্ঞানবৃত্ত হয়। কিন্তু এণ্ট্ৰেঞ্চ পৰীক্ষা পাছ নকৰিছিল বৰুৱাৰ কহিমী হাইস্কুলৰ পৰা। তেতিয়া উচ্চশিক্ষাৰ বাবে অসমত কলেজ স্থাপন হোৱা নাছিল কলিকতাত গৈ এফ, এ, আৰু আইন পঢ়িলে যদিও এটিতো পাছ কৰা নহ'ল। সেই সময়ত কলিকতাত অসমীয়া ছাত্ৰৰ মাজত অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধিনী সভা আৰু নৱজ্ঞান আন্দোলনৰ পূৰ্ণ পয়োভৰ। গোহাঁঞি বৰুৱা নৱজ্ঞান আন্দোলনৰ এজন অগ্ৰতম গুৰিয়াল। বেণুধৰ ৰাঙ্গৰোৱা কৃষ্ণপ্ৰসাদ চুৱৰা আদিৰ সহযোগত ১৮২০ খৃঃত কলিকতাৰপৰা বিজুলী নামৰ এখন আলোচনী প্ৰকাশ হয়। গোহাঁঞি বৰুৱা বিজুলীৰ সম্পাদক আছিল। বিজুলীতেই প্ৰকাশ হয় গোহাঁঞি বৰুৱাৰ প্ৰথম উপন্যাস 'ভাষ্কৰ্য্য' (১৮২১ খৃঃ)। ভাষ্কৰ্য্য আনহাতে প্ৰথম অসমীয়া উপন্যাস।

শিক্ষা শেষ কৰি ৮২৩ খৃঃত পোন প্ৰথমতে কহিমী চৰকাৰী মজলীয়া স্কুলৰ প্ৰধান শিক্ষক হয়। ১৮১২ খৃঃত কহিমীতে তেওঁৰ প্ৰথমা পত্নী লীলাবতীৰ মৃত্যু হয়। প্ৰিয়তমা পত্নী লীলাবতীৰ স্মৃতিয়ে লীলা কাব্যৰ বিষয়বস্তু।

চাওঁৱৰস্বাৰণৰা গোহাঁঞি বৰুৱাই পাঠ্য পুথিৰ অভাৱ বৰকৈ অহুজৰ কৰিছিল। কলিকতাৰণৰা আহিয়ে পানীজ্ঞ গঠৈগৰ লগ লাগি পাঠ্য পুথি ৰচনা কৰাত মনপুতি লাগিল। সেই অহুপ্ৰেৰণাৰে আদি শিক্ষা তিনিছোৱা, সাহিত্য সংগ্ৰহ, জীৱনী সংগ্ৰহ, কুগোল দৰ্পণ আদি বিভিন্ন পাঠ্য পুথি ৰচনা কৰিছিল।

১২১৭ খৃঃত অসম সাহিত্য সভা স্থাপন হয় আৰু সাহিত্য সভাৰ প্ৰথম অধিবেশনত সভাপতি নিৰ্বাচিত হয় গোহাঁঞি বৰুৱাই। তেজপুৰৰ পৰাই ১২০৭ খৃঃত 'উষা' নামৰ আলোচনী এখন উলিয়ায়। পিচত তেজপুৰৰ পৰাই 'আলাম বস্তি' নামৰ আন এখন কাকতো উলিয়াইছিল। তেতিয়াৰ ইংৰাজ চৰকাৰৰণৰা শোন প্ৰথম সাহিত্যিক পেঞ্চন লাভ কৰিছিল গোহাঁঞি বৰুৱাই। তেজপুৰত গোহাঁঞি বৰুৱা অনাৰেৰি মেজিষ্ট্ৰেট আৰু মিউনিচিপালিটিৰ চেয়াৰমেন আছিল।

১২৪৬ খৃঃৰ ৮ বহাগত তেজপুৰৰ নিজা বাসভৱন পদ্মহুটিৰত গোহাঁঞি বৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ জীৱন-বস্তি নিৰ্বাপিত হয়।

গোহাঁঞি বৰুৱাৰ ভাৱমতী (১৮২১ খৃঃ) প্ৰথম উপন্যাস, লাহৰী (১৮২২ খৃঃ) তেওঁৰ দ্বিতীয় উপন্যাস। 'জয়মতী' 'গদাধৰ' 'লাচিত বৰফুকন' আৰু 'সাধনী' তেওঁৰ বুৰঞ্জী মূলক নাটক। 'বাণ ৰজা' পৌৰাণিক নাট। 'গাওঁবঢ়া,' 'টেটোন তামূলী' আৰু 'ভূত নে ভয়' খেমেলায়ী নাট। গোহাঁঞি বৰুৱাৰ সাহিত্য সাধনাৰ কীৰ্তিস্তম্ভ স্বৰূপ তিনিখণ্ডত ৰচিত 'ঐক্য' গ্ৰন্থ।

গোহাঁঞি বৰুৱাৰ কবিতাৰ পুথি তিনিখন, 'লীলা কাব্য', 'ফুলৰ চানেকি' আৰু 'জুৰণি' জুৰণি খণ্ড কবিতা আৰু তেওঁৰ নাটক সমূহৰণৰা সংগ্ৰহ কৰা অংশ বিশেষৰ সংকলন।

গোহাঁঞি বৰুৱাৰ লীলা সম্পূৰ্ণৰূপে এখন বাস্তৱিক কবিতা। প্ৰথম পত্ৰী লীলাৰতীৰ কৰণ স্বতিয়ে পুথিখনিৰ বিষয়-বস্তু।

মৰিলে নাযায় মচা সৌৱৰণী বেধা।

ধাৰে বোৱা চকুলোৰ ছুগালে চৌৱায়।

কবিয়ে লীলা কাব্যকে বস্তুনিষ্ঠ (Subjective) বা ভৱ্য কবিতাত ৰূপ দিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। কিন্তু লীলা কাব্যক একেধাৰতে বস্তুনিষ্ঠ কবিতা

বুলি কব নোৱাৰি। কবিয়ে যেতিয়া নিজৰ আত্মাহুত্বিক, ব্যক্তিগত অভিজ্ঞতাক, চিন্তাভাবনাক কাব্যৰ সামগ্ৰীৰূপে গ্ৰহণ কৰি আত্মপ্ৰকাশ কৰে তেতিয়া তাক মৃগ্ময় বা ব্যক্তিনিষ্ঠ (Objective) কবিতা কোৱা হয়। সূক্ষ্মভাৱে বিচাৰ কৰিলে লীলা কাব্য ইয়াৰ ওপৰলৈ যাব পৰা নাই। কবিৰ চাকৰি জীৱনৰ আবন্তগি, লীলাৰ সৈতে বিবাহ-বন্ধন, সংসাৰ-যাত্ৰা আৰু লীলাৰ মৃত্যু এই দৈনন্দিক জীৱনৰ কথা সমূহে কাব্যৰ বিষয়বস্তু। কাব্যৰ বিষয় বস্তু আগতিক বিষয়বপৰা আঁতৰি যাব পৰা নাই অৰ্থাৎ কাব্যখনিত নৈৰ্ব্যক্তিক ৰূপ এটি দি সাৰ্বজনীনতা লাভ কৰিব পৰা নাই।

কবিয়ে যেতিয়া বস্তু জগতক যথাযথ ৰূপত প্ৰকাশ কৰে তেতিয়া সেই কাব্যক বস্তুনিষ্ঠ বা তন্ময় কবিতা কোৱা হয়। লীলা কাব্যত কবিৰ ভেতনে এটি প্ৰেচেষ্টা পৰিলক্ষিত নোহোৱা নহয়। লীলাৰ লগত সংসাৰ যাত্ৰাৰ বিবৰণ দিওঁতে কবিয়ে দৃশ্যমান জগতৰ বস্তু সজাব, পৰ্বতীয়া প্ৰকৃতিৰ অপ-ৰূপ দৃশ্যৰাজিৰ একোখনি নিখুঁত চিত্ৰ অঙ্কন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। এনেবোৰ বৰ্ণনাই কাব্যখনিৰ কাব্যিক সৌন্দৰ্য বঢ়াইছে যদিও কবিয়ে ব্যক্তিগত জীৱনৰ দিন লেখাবপৰা আঁতৰি নৈৰ্ব্যক্তিক চিত্ৰ অঙ্কনত সফল হ'ব পৰা নাই। কাব্য এখন ৰচনা কৰিবলৈ যিখিনি বিষয়-বস্তুৰ আৱন্তক ব্যক্তিগত হ'লেও লীলা কাব্যৰ বিষয়-বস্তু তাৰ বাবেই যথেষ্ট। আনহাতে প্ৰাকৃতিক পৰিবেশেও কবিক সহায় কৰিছে। কাব্য এখনত থাকিব লগীয়া গুণ বা লক্ষণৰ প্ৰতি দৃষ্টি ৰাখি বন্দনাৰে কবিয়ে লীলা কাব্য আবন্ত কৰিছে। তেতিয়া কবিৰ বয়স একুৰি আঠ বছৰ। প্ৰথম পত্নীৰ দাম্পত্য জীৱনৰ স্বৰূপৰা বঞ্চিত হোৱা কবিয়ে সংঘৰ্ষৰ বাস্তৱ ৰাখিব নোৱাৰিলে। ব্যক্তিগত আবেগ অনুভৱগতগোচ্যএৰি দি কবি উৰাউল হৈ পাবল মৰমী পত্নীৰ স্মৃতি স্মৰি—

বুকুত মুখনি

ধৰি হেঁপাহ বান্ধেৰে, ঘনে সোধো কিবা

উছাহ আবেগ কিবা, নাজানো কি ভাবে

ও হ ও তানে এটি স্বৰ, ঘন উশাহেৰে

নাকেদি বাহিৰ হ'ল ভাল ফুটা বাগি

বুজালো ছিয়াৰ ভাব ছিয়া তিখাবীয়ে

কিমে শাস্তি কিয়ে অমৃতব

অৰ্দ্ধাঙ্গী মিলন হয় অৰ্দ্ধাঙ্গিনী সতে

শিবে, ভ্ৰাণে, গালে মুখে প্ৰতি অঙ্গ ভাগে।

প্ৰথম লগত কাব্যিক মৌল্যধা প্ৰকাশ পাইছে। গোটেই কবিতাবাদিক এটা শোক গীতি (Elegy) আখ্যা দিব পাৰি। অৱশ্যে শোক গীতি (Elegy) হিচাপে জোঁৱা বিভাগ কৰা নহ'ল নহয়।

কাব্যখনৰ চতুৰ্থত থকা নৈসাগক বৰ্ণনামূহ জীৱন্ত আৰু মনোৰম

বনৰ হৰিণা সতে সৰল প্ৰাণেৰে

সমানে বিহাৰ কৰে সৰল প্ৰকৃতি

নিজৰা নিশ্বাসৰ অমৃত সন্ধান

সুখ খাজ কল মণ প্ৰকৃত 'বস্তৱ'।

কবিৰ কহিমা যাত্ৰাপথৰ প্ৰাকৃতিক দৃশ্যবাস্তি আৰু নামবৰ হাবিৰ বৰ্ণনা মনোৰম। "সন্ধানী দৃষ্টিৰে প্ৰতি সন্ধানৰ খ ত কবিয়ে দৃষ্টি নিষ্ক্ষেপ কৰিছে। আনহাতে কাব্যত বৰ্ণিত 'চয়'ৰ মাগন্তা দেখা যায় কবিৰ সূক্ষ্ম অমৃতভূতৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত প্ৰকাশ।

গড়ালত বন্ধ ক বাজ ২ংস জাক

লভিলে মেলানি যেন পুখুৰী পানীত

ওপঙি বিচোৱা হয়, উলাহিত মান

কোলাৰ শিশুৱে নাহি পালে ধূলি খেলা

কোমল প্ৰাণত যেন আনন্দ নধৰে।

প্ৰকৃতিৰ দৃশ্যবাস্তি আঁপোন পাহৰা হৈ কবিয়ে বৰ্ণনা দিব পাৰিলে কাব্যখন সাহিত্য হিচাপে সমাদৃত হ'লহেঁতেন। কিন্তু কবিয়ে আঁপোন পাহৰা হ'ল প্ৰেমসী লীলাৰ মৌল্যধা অন্বেষণত "লীলা মোৰ আপুনি কবিতা।" প্ৰেমসীৰ মাজেৰে পৰাণ পৰিতৃপ্ত কৰিবলৈ কবিয়ে ব্যাকুল হৈ পৰিছে--

বহুত চপাই ধৰি ইহি সুৰাগেৰে

দিলে এটি হিয়া চেপা আবেগ বাছেৰে

ভজিলে শলাগ ঋণ

লীলাৰ প্ৰতি কবিৰ যি আবেগ-অম্লবাগ, প্ৰেম-প্ৰীতি সি অকল দাম্পত্য

স্বাভাৱিক বস্তুৰূপেই থাকিব। গোহাঞি বকবাই সেই প্ৰেম উচ্চ
এৰলৈ নিব নোৱাৰিলে। ইহা স্বৰ্গীয় প্ৰেমৰ (Devine Love) সন্ধান
দিব নোৱাৰিলে। কবিৰ এনে ধৰণৰ শিথিলতাৰ বাবে লীলা কাব্যক
বকেৰে বৰে মন্থন বা তন্নয় কৰিছা বুলি কব নোৱাৰি।

বাস্তৱতঃ লীলাৰভাৱ লগত হোৱা কবিৰ বিদ্ৰাঘন স্থায়ী নহ'ল। সেই-
লৈ স্বৰ্গীৰ পৰিৱেশে লিখিছে

‘কৃষ্ণ পক্ষ দ্বিতীয়াৰ

গা হুপৰত সামৰি সংসাৰ লীলা

স্বৰ্গত ছিলিকে গই পুখা লীলাৰভী।

মিষ্টানৰ ‘গাঁভাচ, টেনিচাৰ টেন (হোমোৰিডাম), টমাচ হাডৰ ‘ব্ৰিড্জ’ আৰু
নাই নাটো পশ্চীমাৰ বেঞ্চবক্কাৰ ‘এবৰ’ মতনোত একোটি বিশ্বজনীন শোকাৰ
লীলা দেখা যায়। বিশ্বজনীন শোকাৰ ক্ষণপৰিবেশ গঢ়ি তুলিব পৰা বাবে
উক্ত লীলাবোৰি একোটি গাৰ্গল আৰু কবিতা (Elegy)। এনেদৰে
কবিৰ কবিতাৰ বোম্বুস্ততা এক বিশ্বজনীন শোকাৰ ছাঁ অহুভৰ কবিৰ
পৰি। গাৰ্গল পৰিত্ত নিৰ্বাদিত লৈ থকা দ্বৰহীৰ শব্দ অলকা পুৰি
মতন, মতন গাৰ্গল পৰিত্ত গচৰাও, মতন দূত কপ পৰি। উচ্চ কাব্য
গাৰ্গলিৰে গাৰ্গল নৈনৰ্গিক বৰ্ণনা আনহাতে প্ৰিয় স্বৰ্গত শোকাৰুল
স্বৰ্গৰূপ লীলাৰ হুটাই তুলিব পাৰিছে। মেৰুদৰ শোকাৰুল পৰিবেশ-
এ এটি বৰ্ণনা আবেদন আছে। সেয়েহে বেঞ্চবক্কাৰ বিশ্ব সাহিত্য
গাৰ্গল আৰু পুখাৰা

লীলা কাব্যক একেধাৰতে বক্তৃতাৰ সুবুলি কাব্যগাৰ্গল (Narrative
Poetry) আখ্যা দিব পাৰি। লীলা কাব্যত এটি কাহিনী আছে
আৰু এটি। এই কাহিনীৰ যে মানৱীয় আবেদন আছে সি স্বৰ্গীয়কাৰ্য্য
কৰে গাৰ্গল মানৱীয় আবেদন সাৰ্বজনীন নহয়।

লীলা বুঢ়ী সাধাৰণতে এটা কাহিনীৰ কথা লুচাই। গাৰ্গল গাৰ কাব্যতো
কৰে পৰিৱেশ। মুখ বা আৰম্ভ (Beginning), গাৰ্গল (Development of
Action), গাৰ্গল (Climax), অবমৰ্শ (Falling of Action), আৰু
গাৰ্গল (Conclusion)। লীলা কাব্যত গাৰ্গল সন্ধি বধ্যবধ্যৰে পৰিৱৰ্ত্ত হোৱা
হি। মুখ (Beginning) আছে যদিও প্ৰথম গাৰ্গল বৰ্ণনাত এটা কাব্যিক সৌন্দৰ্য্য
(Lyrical beauty) প্ৰকাশ পাইছে। কাব্যগাৰ্গল গাৰ্গল সন্ধিৰ কথা

বথাবধ প্ৰয়োগ হোৱা নাই। আনহাতে কাব্যধৰ্মিত নাট্যকীয় নাইবা কাব্যিক আবেগ অল্পবাণো একো নাই। ঘটনাৰ সত্যৰূপ বা প্ৰকৃত ৰূপ কবিয়ে প্ৰকাশ কৰিছে বথাবধভাৱে। কল্পনাৰ বৰ্ণনা বৰ্ণনাৰ সলনি অকল বাস্তৱৰ একা বৰ্ণনাৰে-এধনি কাব্য ৰচনা কৰিবলৈ ললে সি দিন লেখাৰ উচ্চ পৰ্যায়লৈ উঠিব নোৱাৰে। লীলা কাব্যত কবিয়ে কল্পনা প্ৰবণতাত আত্মীয় লৈ নাট্যকীয় পৰিবেশ ফুটাই তুলিবলৈ যত্ন কৰিছিল। কিন্তু সি কাব্যত পৰিণত নং ৭। চঞ্চল আবেগ অল্পবাণ আৰু নৈসৰ্গিক বৰ্ণনাৰ বাহিৰে কবিয়ে কাব্যধৰ্মিত গাভীৰ্য আৰোপ কৰিবপৰা নাই। আনহাতে কাব্যধৰ্মিত উপযুক্ত পৰিবেশৰো অভাৱ।

পদ্মনাথ গোস্বামী বৰবাই লীলা কাব্য ৰচনা কৰিছে মাইকেল মধুসূদন দত্তৰ আৰ্হিৰে। মাইকেল মধুসূদন দত্তৰ আৰ্হি ললেও কবিয়ে নিজস্ব বৈশিষ্ট্য প্ৰকাশ কৰিব পাৰিছে ৰচনা-শৈলী আৰু প্ৰকাশ ভঙ্গীৰ মাজেৰে। কাব্যধৰ্মিত ভাষা সাবলীল আৰু নিমজ। অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত লিখিলেও প্ৰকাশ ভঙ্গী সজল সৰল।

গোস্বামী বৰবাইৰ ‘ফুলৰ চানেকি’ (১২৭১ খৃঃ) আৰু ‘জুৰণি’ (১২৩৮ খৃঃ) দুখন কবিতাৰ সংকলন। ফুলৰ চানেকি ৪২ টা কবিতাৰ আৰু জুৰণি ১০৪ টা কবিতাৰ সমষ্টি। জুৰণিৰ ৩৫টি চনেট-গছৰ চৈধ্য শাৰীৰ কবিতা।

‘ফুলৰ চানেকি’ কবিৰ মতে ‘বিশিষ্ট কবিতা ফুল’। পাতনিৰ লিখিছে “এই চানেকিত বহু কবিতা ফুল আটাইবোৰে মোৰ নিজা ফুলনিৰ। তাৰ নিমিত্তে মই কাৰো ওচৰত হাত পাতিব লগা হোৱা নাই। আৱিৰ্ভাৱৰ আৰ্হিলৈকে মোৰ ৰচিত কবিতা ফুলবোৰ চাওঁ বুলিলে একে ঠাইতে পোৱাকৈ থাপকতে থুপাই থোৱাৰ অভিপ্ৰায়ে ‘ফুলৰ চানেকি’ এখন হাতে ঝঁকা ঢকুৱা পাতত ৰাখি থোৱা আছিল ফুলৰ চানেকিৰপৰা কিছুমান বিশিষ্ট কবিতা ফুল ৰাখি আনি তাৰে সৈতে তাৰ এছোৱাৰ বিশিষ্ট তাৎপৰ্য এটা উলিয়াবৰ অৰ্থে এইখন ফুলৰ চানেকি যুগুত কৰা হৈছে।” ফুলৰ চানেকিৰ ৪২ টা কবিতাৰ ভিতৰত ৯টা স্তকীয়া নাটকৰ অংশ।

কবি হিচাপে গোস্বামী বৰবাই খ্যাতি লাভ কৰিব পাৰিছে বৰ্ণনাত্মক ঋণ কবিতা আৰু চনেটবোৰৰ মাজেৰে। কবিৰ ৰচিত চনেটবোৰৰ ভিতৰত কবিতা, কবি, কল্পনা, উৰ্বিলা, আদি উল্লেখযোগ্য। গোস্বামী বৰবাইৰ জুৰণিৰ ১০৪টা কবিতাৰ ভিতৰত ৩৫টা চৈধ্যপদী কবিতা বা চনেটৰ আৱিৰ্ভাৱ।

কবিতা কেইটি চনেট হ'লেও সাধাৰণ পঢ়াৰ আত্মীয় কবিতাহে। শ্বেৰৰ বৃক্ষৰ ভাব ভীতৰতাৰ বাহিৰে চনেটৰ আন লক্ষণ প্ৰকাশ পোৱা নাই। চনেট-বোৰৰ মাজেৰে কবিৰ সংযত কল্পনাভাৱৰ গাভীৰা প্ৰকাশ পাইছে। ব্ৰহ্মপুঞ্জ, কল্পনাৰ চকু, টোপাকলি, কবিতা, কবি, প্ৰকৃতি আদি চৈধ্য শাৰীৰ কবিতা যদিও চনেটৰ কোনো লক্ষণ প্ৰকাশ পোৱা নাই। চৈধ্য শাৰীৰ কবিতাৰ আৰ্হিৰ জীৱন, সজ্জিয়া, নেদেখা জন, উষাহৰণ, অকলে, আদি বোল পৰী কবিতা। কিন্তু চনেটৰ ভাব কল্পনা এনেবোৰ কবিতাত অত্যাৱ।

কবি গোস্বামী বৰুৱাৰ কবিতা অব্যক্ত ভাবৰ হেতু মাননী হুৱাব। দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা আৰু বেজবৰুৱাৰ একে নামৰ কবিতাৰ সমগোজীৱ গোস্বামী বৰুৱাৰ কবিতা জগতৰ সকলো প্ৰাণী বা বস্তু সজ্জাৰ অব্যক্ত ভাবৰ বেদনা প্ৰকাশৰ বাহন স্বৰূপ। 'কবিতা' মাহুহৰ চিন্তা আৰু কল্পনা গছত ফুলা এপাহি ফুল আৰু শোকৰ সজীত বেজাবৰ কলা ৰেখা।

উৰ্মিলা কবিৰ আন এটি চনেট। বহুকান্ত বৰকাকতীৰ উৰ্মিলা নামৰ কবিতাৰ বিষয়-বস্তুৰ লগত একে নহয়। উৰ্মিলাক উপেক্ষা কৰা বাবে বৰকাকতীৰ কবিতাত বাস্তৱিক দোষাবোপ কৰিছে। গোস্বামী বৰুৱাই তেনে কৰা নাই। গোস্বামী বৰুৱাৰ মতে বাস্তৱিক হুচতুৰ আৰু উৰ্মিলাৰ প্ৰতি দৰদ বেচি। সেইবাবে মৰ্ত্তভূমিত অৰ্দ্ধ বিকাশতে বাণি স্বৰ্গৰ কাৰণে গোপন কৰিলে। কবিৰ উদ্দেশ্য উৰ্মিলাৰ সহানুভৱতা স্বৰ্গত প্ৰকাশ হওক।

হুচতুৰ স্বৰ্গী কবি স্বৰ্গৰ কাৰণে

উৰ্মিলা পাহিটি থলে অৰ্দ্ধেক গোপনে।

মিলন মহন্ত কবিতাত কৰিয়ে মিলনৰ জন্ম ঘোষণা কৰি হুটি পাতনিৰ কথা স্বৰ্গৰ চাইছে। উষা আন এটি অৰ্থব্যঞ্জক কবিতা। উষাৰ পোহৰেৰে পৃথিৱী পোহৰ কৰাৰ দৰে কবি সম্পাদিত উষা আলোচনীৰে বিচাৰিছে জ্ঞানৰ পোহৰ বিলাবলৈ।

ওৰণি কবিৰ এটি ব্যঙ্গ কবিতা। ওৰণি কবিতাৰ মাধ্যমেৰে ডেকা প্ৰেমিকৰ অজন্ম বাসনাৰ ইচ্ছিত দিব বিচাৰিছে। হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ কাণৰ ধ্বনি কবিতাৰ লগত সাদৃশ্য আছে। কবি গোস্বামী বৰুৱাই জনমে জনমে ওৰণি হবলৈ হাবিয়াস কৰাৰ অন্তৰালত এটি ভীত ব্যঙ্গ লুকাই আছে। এনে ধৰণৰ কিছুমান কবিতা ৰোমাণ্টিক ভাবৰ যদিও কল্পনা সংযত। ভাব-ভাৰাও সহজ

সবল। গোহাঁঞি বৰবাহ কবিতাৰ প্ৰান্ত লক্ষ্য ৰাখি উক্তৰ সত্যোক্তনাথ শৰ্মাই লিখিছে—“প্ৰীতি কবিতাৰ অল্পভৱ তীব্ৰতা আৰু প্ৰকাশ বাকুলতা গোহাঁঞি বৰবাহ কবিতাত নাই, কিন্তু চৰ্নো কবিতাৰ উপযোগী সংযত কল্পনাৰ তেওঁ অধিকাৰী।’

‘ফুলৰ চানোক’ৰ শেষফালে গোহাঁঞি বৰবাহ স্বৰচিত নাটকৰ কাব্যিক অল্পভূতি থকা কবিতা কিছুমানো সন্নিবিষ্ট কৰিছে। ইয়াৰ ভিতৰত অন্নমতী, পদাধৰ আৰু সাধনৌ নাটৰ অংশই সৰহ।

জৰণিৰ ‘উপৰি ৩পৰকি’ত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, মাণিক চন্দ্ৰ বৰুৱা, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য, কবি ৰবীন্দ্ৰ নাথ আদি তুৰ্পণ জাতীয় কবিতা। কোনোটো চৈধ্য শাবীৰ চনেট গটৰ আৰু কোনোটো ষোল শাবীৰ লক্ষ্মীনাথক উদ্দেশ্য কৰি লিখিছে—

বাজ বেজবৰুৱাক বধে কোনে সাধা কান

মৰিও অমৰ তেওঁ লেখনীৰে আপোনাক

অসমীয়া ভাষা নাম আছে মানে জনক

কৃপাবৰ লক্ষ্মীনাথ অমৰ ই মৰতত।

হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীক উদ্দেশ্য কৰি লিখা চনেটত গোস্বামীয়ে প্ৰথম চৰ্ণেট লিখা কথা উল্লেখ কৰিছে—

‘চনেট চানেকি বাচ পোন প্ৰথমতে

প্ৰকৃতিৰ ছো-ঘৰ চাই পিতৃ পিতৃ

অসমীয়া সাহিত্যৰ উৰালত থিত

নতুন সম্ভাৰ এটি বচিলা লাচতে।

এইটো চনেট পেট্ৰাৰ্কাৰ আৰ্হিৰ। চনেটত থকা ক. খ. খ. ক. ক. খ. খ. ক. গ. ঘ. গ. ঘ. গ. ঘ. নিয়ম শালন কৰা দেখা যায়। অষ্ট পদিকা ষটপদিকাৰ ভাগ বিভাগৰ প্ৰতি সজাগ নহয়।

কবিৰ তুৰ্পণ জাতীয় কবিতা ৰাজিৎ মহান্ত যনীৰীকলৰ চৰিত্ৰৰ আভাস দিবলৈ ব্যৱ কৰা দেখা গৈছে। ...

বঘুনাথ চৌধাৰী

যি সকল কবিৰ কবিতাই নৱজ্ঞান আন্দোলন পৰিপুষ্ট কৰি তুলিছিল, বঘুনাথ চৌধাৰী সেইসকলৰ মাজৰ সৰ্ব্বোত্তম শ্ৰেষ্ঠ। কবিৰ দ্বন্দ্ব অলঙ্কাৰেৰে বিভূষিত বঘুনাথ চৌধাৰী অসমীয়া কাব্য জগতত বিহগী কবি নামেৰে পৰিচিত। জানাকী যুগৰপৰা মৃত্যুৰ আগমুহূৰ্তলৈকে (১৯৩৭ খৃঃ) অসমীয়া সাহিত্যৰ অণু-পৰমাণুৰ লগতে কবি চৌধাৰী পৰিচিত। তিনি-কুবিৰ ওপৰ এই দীঘল কালছোৱাৰ কবি চৌধাৰী আছিল এগৰাকী জীৱন্ত ইতিহাস।

কবিৰ বাস্তৱিক জীৱন এটি কাকণা উপাচ পৰা সংঘাতপূৰ্ণ জীৱন। কামৰূপ জিলাৰ লাওপাৰা গাঁৱত ১৮৭৮ খৃঃৰ মাঘ মাহৰ ৫ তাৰিখে বঘুনাথ চৌধাৰীৰ জন্ম। নিচেই কেঁচুৱা কালতে পিৰালিৰপৰা বাগৰি গৈ শিলৰ চেপাত ভৰি ছুন্দন লোমাই পৰে। ফলত ছয়োখন ভৰি নিশকতীয়া হয়। তেওঁৰ জীৱনৰ বাবে মূৰ পাতি লব লগা হয় বিকলাঙ্গ শৰীৰৰ অসহনীয় বোজা। শাৰীৰিক দুৰ্বোগৰ লগতে দেখা দিয়ে পাৰিবাৰিক দুৰ্বোগ। চাৰি বছৰ বয়সতে এজন এজনকৈ মাক দয়ালতা আৰু ককায়েক বায়েকক চিৰদিনৰ বাবে হেৰুৱায়। পত্নী আৰু সন্তান-সন্ততি হেৰুৱাই পিতৃ ভোলানাথ চৌধাৰী একপ্ৰকাৰ উন্মাদ হ'ল। কবি চৌধাৰী ডাঙৰ দীঘল হব লগা হ'ল আনৰ আশ্ৰিত। ল'ৰাকালতে এদিন দেউতাককো হেৰুৱাই একেবাৰে নিঠকৰা হৈ পৰিল।

পিচৰ জীৱনৰ বৈবাগ্যৰ মূলতে ল'ৰাকালৰ সংঘাতপূৰ্ণ নিঠকৰা জীৱনৰ ককণ স্তুতি। নিচেই চালুকীয়া বয়সতে ভাগি পৰা সংসাৰখনৰ ককণ স্তুতিৰে এখন নতুন সংসাৰ ৰচনা কৰা কবিৰ বাবে সম্ভৱ নহল।

যকৰা জীৱনৰ দৰে কবিৰ শিক্ষা জীৱনো সংঘাতপূৰ্ণ। পঢ়াশলীয়া শিক্ষা হাইস্কুলৰ চাৰিবেৰৰ মাজতে সীমাবদ্ধ। হাইস্কুলত এদিন ভুল বুজাবুজিৰ বাবে শিক্ষকৰ লগত মনোমালিন্দ্ৰ ঘটিল। সিদিনাৰেপৰা একপ্ৰকাৰ শিক্ষা জীৱনৰ সামৰণি পৰিল। জগতৰ প্ৰতিভাযশা সবহভাগ কবি সাহিত্যিকৰেই শিক্ষা জীৱন বাৰিষাৰ ডাৱৰেৰে মেঘাচ্ছন্ন। পঢ়াশালীৰ পাঠ্যক্ৰমৰ বাধ্য-বাধকতাৰপৰা মুক্তি লাভ কৰি এই চাম কবি সাহিত্যিকে বিচৰণ কৰে প্ৰকৃতি জগতত। প্ৰকৃতিৰ শ্ৰামলীয়া শোভা বিভিন্ন ঋতুৰ সৌন্দৰ্য্য, বনসখী বিহঙ্গমৰ কণ্ঠসজীত জান জুৰিব কুলু কুলু ধ্বনি, পৰ্বতৰ ধ্যান গম্ভীৰ ৰূপ আৰু বৈচিত্ৰপূৰ্ণ মানৱ জীৱন কবি সাহিত্যৰ সকলৰ প্ৰেৰণাৰ উৎস আৰু সমল। পঢ়াশালিৰ বাধ্যবাধকতা আৰু নিৰ্দিষ্ট পাঠ্যক্ৰমৰ মাজতে নিজকে আবদ্ধ ৰখা এইচাম জ্ঞান-পিপাসুৰ মৈধাৰ বাহিৰত। নৈসৰ্গিক প্ৰকৃতি বিশ্বজগতৰ বিশাল প্ৰাঙ্গন ভেৰাসবৰ সাধনা মন্দিৰ। বৰ্ডচৱৰ্থ কালিদাসৰ ঘাই পঢ়াশালি বিশ্বজগত আৰু প্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন সৌন্দৰ্য্য। কবি চৌধাৰীয়েও জীৱনৰ এনে এটি দৃষ্টিকণতে উপলব্ধি কৰিব পাৰিলে বিশ্বপ্ৰকৃতিৰ স্বৰূপ।

জড় জগতত জীৱ জগতত

পাওঁ সকলোতে দেখা

মহাবিশ্ব জুৰি বিৰিঙিছে যেন

আ-ম্মৰ পূৰ্ণৰেখা।

আত্ম-পৰিজন হেৰুৱা কবিৰ নিঠকৰা জীৱন বৈবাগ্যমূলক হ'লেও নিৰাশ-বাদী নহয়। এইখিনিতে প্ৰশ্ন হয় বৈবাগ্যকে জীৱনৰ অবলম্বন হিচাপে গ্ৰহণ কৰা এইজন কবি নিৰাশাবাদী নহল কিয় ? আনৰ আপদালত ডাঙৰ হোৱা 'কেৱলীয়া কবি' চিৰকালেই সমাজপ্ৰিয়। কবিৰ জীৱনৰ সবহকাল কালে ভৱপূৰ সংসাৰ এখনৰ সান্নিধ্যত। বনৰ মাজত বাস কৰি ঋষি-মুনি লকলে জীৱনৰ বৈবাগ্য অবলম্বন কৰা বিশেষ টান নহয়। কিন্তু ভৱপূৰ মূল্যক সংসাৰৰ সান্নিধ্যত থাকি বৈবাগ্য জীৱনধাপন কৰা লচাকৈয়ে দুৰূহ। কবি চৌধাৰীৰ দৰে তেনে দুৰূহ জীৱনধাপন কৰা আৰু দুজন কবি বঙীত্ৰ-মাধ ছবৰা আৰু নীলমণি ফুকন। নীলমণি ফুকন বয়সত চৌধাৰীৰ প্ৰায় সমবয়সীয়া, ছবৰা বয়সত ভালেমান সৰু। ছবৰাৰ জীৱন অকল বৈবাগ্য-মূলক নহয়—নিশ্চয়। অকলশৰীয়া কবিয়ে সংসাৰৰ হাই-উকতিৰ পৰা

জাঁতৰি পাহৰণি নৈৰ পাৰত পজা সাজি বাস কৰি থাকিব বিচাৰে। ছুৰবাৰ সাংসাৰিক নিস্পৃহতাৰ মূলতে মানসিক সংঘাত।

সাহিত্য-জগতত বন্ধুনাথ চৌধাৰীৰ ভূমিকা বৈচিত্ৰ—সংবাদিক আৰু কবি। জোনাকীত সহকাৰী সম্পাদক হিচাপে আৰম্ভ হোৱা সাংবাদিক জীৱন জয়ন্তীৰ মাজেৰে অগ্ৰসৰ হৈ সুৰভিত্ত শেৰ হয়। চৌধাৰী সম্পাদিত শিশু আলোচনী মইনা। তেওঁৰ জীৱনৰ কীর্তিগুৰু অল্পম কাব্যবাজি। তেওঁৰ বচিত কাব্যবাজি আঙুলিৰ মূৰত লেখিব নোৱাৰা বিধৰ সংখ্যা লাগেক নহয়, গুণ সাপেক্ষহে। তিনিফুৰি বছৰে কাব্যচৰ্চা কৰা কবিৰ স্বৰচিত কবিতাৰ পুথি সামৰী (১৯১০ খৃঃ) মহিকতৰা (১৯০১) কেতেকী (১৯১৮) কাৰবালা (১৯২০) আৰু নৱমল্লিকা (১৯৫৮)। সামৰী আৰু মহিকতৰা পূৰ্ব প্ৰকাশিত কবিতাৰ সংকলন। কেতেকী আৰু কাৰবালা কাব্য, নৱমল্লিকা কথা কবিতাৰ পুথি।

চৌধাৰীৰ কবিতাবাজিক প্ৰধানকৈ দুই শ্ৰেণীত ভাগ কৰিব পাৰি। ডক্টৰ নেওগৰ সুৰত কবলৈ হ'লে "এটা ইন্দ্রিয়মুখী আনটো ইন্দ্রিয় বিমুখী। এটিত ৰূপ, বস, গন্ধ স্পৰ্শ আৰু শব্দস্বৰূপ তন্মাত্ৰ লব্ধ জীৱনৰ স্বীকৃতিৰ প্ৰতি আকৰ্ষণ। আনটিত ভাৰতীয় চিত্ৰকলাৰ চিৰচিনাকি ভক্তি জ্ঞান বৈবাগ্যৰ উদ্ধাম ভাব।" তেওঁৰ কবিতা একেধাৰতে নিয়মৰ বান্ধোনেৰে শৃঙ্খলিত কৰা সহজ নহয়। সৰহভাগ কবিতাৰে ইটো শ্ৰেণীৰ লগত সিটো শ্ৰেণীৰ অঙ্গাকী সম্বন্ধ। তেওঁৰ বৈবাগ্যমূলক কবিতাটো প্ৰকৃতিৰ সজীৱ সদ্ভা আৰোপ কৰিছে আৰু প্ৰকৃতি বিষয়ক কবিতাও বৈবাগ্যৰ ক্ষীণ ধৰণেৰে প্ৰতিধ্বনিত। যিবোৰ ইন্দ্রিয়মুখী কবিতা সেইবোৰত প্ৰকৃতিৰ সজীৱ বৰ্ণনা, ঋতু সম্ভাৰৰ বাণী চিত্ৰ, বিহগী জীৱনৰ কলকৰ্ণ, জানজুৰীৰ গীতি তৰঙ্গ, ফুলৰ অপৰূপ সৌন্দৰ্য আৰু ধানগছৰ পাহাৰৰ কল্পচিত্ৰৰ মাজতো শুনা যায় বৈবাগ্যমূলক ভাবৰ প্ৰতিধ্বনি। সৌন্দৰ্য সন্ধানী কবিৰ মানসতৰীত শুনা যায় নিজানৰ সিপাৰৰ নেমেধা সৰগধনৰ বিশিকি বিশিকি সুৰ। অতীন্দ্রিয় জগতৰ সন্ধানো কাৰিয়ে লাভ কৰে প্ৰকৃতিৰ বাণী চিল মাধ্যমেৰে।

কবিৰ বৈবাগ্যমূলক কবিতা অৰ্থাৎ ইন্দ্রিয় বিমুখী কবিতা 'ভিক্ষা' 'কুলশৰ্মা' 'বৈবাগ্যৰ কথা', 'বিশ্বৰ কথা' (অন্তিম জ্যোতি) অকলশৰীয়া জীৱনৰ বেমনা-বোধ, বিবহ-বেমনা, দুখৰ কথা প্ৰকাশ পালেও তাহি উঠিছে প্ৰকৃতি

অগতঃ এখনি স্বপ্নৰ চিত্ৰ। সংসাৰৰ তিত্তা-কেঁহা সোৱাদে জীৱনটো নিস্পন্দে কবি তুলিলেও আৰু এটি বিকলান্ধ নিষ্ঠকৰা জীৱনৰ অসহনীয় ভাব বৰ লগা হলেও কবিয়ে জীৱনৰ কোনো মুহূৰ্ততে ভগৱানৰ প্ৰতি বিেষৰ ভাব প্ৰকাশ কৰা নাই। জীৱনৰ ব্যথা-বেদনাক বিধিৰ বিধান বুলি সহজভাৱে স্বীকাৰালি লব পৰাটো কবিৰ মহানুভৱতাবেই পৰিচয়। কবি ছবাবাই জীৱন-এনে এটি মুহূৰ্তত দৰ্শনীয় গঢ়কৰা ৰূপে নিয়তীয়ে হাতৰবি নিব আঙুলি বুলি জীৱন তৰি দিছে নিয়তীৰ হাতত। পাৰশ্বৰ কবি ওমৰ খায়্যাম বিধিৰ বিধান সহজভাৱে গ্ৰহণ নকৰি জীৱনৰ এনে এটি মুহূৰ্তত ‘অ নিয়তীৰ অন্ধ বিধানত চলে মানৱৰ জীৱন বথ’ বুলি ভগৱানৰ প্ৰতি বিেষৰ ভাব প্ৰকাশ কৰিছে। চৌধাৰী, ছবাবা কবিৰ আদৰ্শ ভাৰতীয় দৰ্শন। পাশ্চাত্য বোমাষ্টিক কবিতাৰ আৰ্হিত কবিতা ৰচনা কৰিলেও ভাৰতীয় কবিৰ পক্ষে ভাৰতীয় দৰ্শন অস্বীকাৰ কৰা সহজ নহয়।

মন কবিতুলগীয়া কথা কবিৰ বৈবাগ্যমূলক কবিতা ভিত্তিত নিজৰ জীৱনক তুলনা কৰিছে এডালি পত্ৰ—পুষ্পহীন তৰুৰ লগত। ফুলশয্যা মানৱ-জীৱনৰ চৰম, মুহূৰ্ত। কবিয়ে ফুলশয্যাৰ আনন্দ উপভোগ কৰিব বিচাৰিছে মৃত্যুৰ মাছেৰে। মৃত্যুৰ মাছেৰে ফুলশয্যা ৰচিব বচৰা অৰ্জৱিত হিয়াখনি কবিতো বিজাই চাইছে কিহৰ লগত? দাবাখিৰ দহনত দহু চোৱা দেবদাক তৰুৰ লগত।

আনন্দৰ পূৰ্ণ পাত্ৰ শূন্য আজি ঘোৰ

কেওপিনে ধেৰোঁ হাহাকাৰ

দাবাখিৰ দহনত দেবদাক তৰু

পুৰি ডেই হ’ল ছাবখাৰ’

আনহাতে চৌধাৰীৰ প্ৰকৃতি-বিষয়ক কবিতাবাজিৰ মাজতো বৈবাগ্যমূলক ভাবৰ প্ৰতিধ্বনি শুনা যায়। প্ৰিয় বিহঙ্গিনি, কেতেকীৰ আহুল মাতে আপোন পাহৰা সংসাৰৰ পাখিৰ সম্পদ হ’ব হেলাৰঙে নেওচা দি বিচাৰিছে এটি বৈবাগ্যমূলক জীৱন। সংসাৰৰ পাখিৰ সম্পদ বিষয়-বাসনাৰ প্ৰতিধ্ব কবিৰ দৃষ্টিভঙ্গী সম্পূৰ্ণ নিস্পন্দে।

জনাছে এবাৰ পখী অভাগৰ বাপী

নালাগে পাখিৰ স্বৰ

নকৰোঁ মনত ছব

কোমার নগতে উৰি যাওঁ বিহৰিণী

ମହାଶୟ ଦିନେ ସତ ଶ୍ରେୟ ଯନ୍ତ୍ରାବଳୀ ।

বিশ্ব সত্যতত্ত্ব সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰতি কবি আকৃষ্ট। ভূমিৰ নো ধৰ্ম্ম, পৃথিৱী
জাত একেলগে পোতাগ নকৰি উপভোগ কৰিছে বোলেগে বোলেগে চবাই
চৰাই জীৱন আৰু গুৰুত সন্তানৰ মাধ্যমেৰে তেওঁৰ প্ৰকৃতি-বিশ্বৰ
সৌন্দৰ্য্য চৰাই আৰু প্ৰকৃতি সন্তান দুটা শাখ বিস্তৃত। চৰাই আৰু
সন্তান, জগতৰ ব্যক্তিৰ বৰ্ণনাতকৈ মুখ্য হৈছে বৰ নাই স্বৰূপে উপলব্ধি
বৰলৈ যন্ত্ৰ কৰে। যিবু কাম প্ৰমাণ। যিবু কাম যিহাৰ কামিলা
ইয়া সৌন্দৰ্য্য কৰা কামিলা প্ৰকৃতিৰ বৰ্ণনা। ইয়া কৰি কামিলা
ইয়া সৌন্দৰ্য্য কৰা কামিলা প্ৰকৃতিৰ বৰ্ণনা। চৌধাৰী কবিতাত
প্ৰকৃতি উপভোগ নহয়। কবিৰ সৌন্দৰ্য্য, সৌন্দৰ্য্য। সৌন্দৰ্য্য যেন একোটি
সৌন্দৰ্য্য জীৱ। মণিকৰ্ণেশ্বৰ পৰিচয় পদ প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্য একা মজিকা ফুল
সৌন্দৰ্য্য এটা পোশু এটা স্বৰ্গৰ অঙ্গৰা। সৌন্দৰ্য্য বাৰ সৌন্দৰ্য্য নাম
সৌন্দৰ্য্য চৰাই দুটিৰ কাঁপন নতে শাপভৰা স্বৰ্গৰ আগৰী। কবিৰ সবস্তু
জীবনত দেখা যায় স্বৰ্গপুৰৰ প্ৰতি এটি সহজাত দুৰ্বলতা। বেতিয়া
সৌন্দৰ্য্য সৌন্দৰ্য্য সৌন্দৰ্য্য (নবমঞ্জৰী) সৌন্দৰ্য্য পাৰ নোপোৱা হৈছে
কতকী দহিকতৰাৰ মাতে কবিক আপোন পাছৰা কৰিছে, তেতিয়া কবিয়ে
পৃথিৱীৰ অল্পম সম্পদৰাজিক সহজতে পৃথিৱীজাত বুলি মানি লব পৰা নাই।
কবিৰ মতে মৰতত ফুল আৰু চৰাইৰূপে অবতীৰ্ণ হোৱা এইবোৰ সবগৰ
শাপভৰা অঙ্গৰী। অৰ্থাৎ কবিৰ স্নৰত কবলৈ হলে পৃথিৱীজাত সকলো
সৌন্দৰ্য্য সবগৰ শাপভৰা নাইবা কক্ষ্যাত। কবিৰ এই সহজাত দুৰ্বলতা সৌ
কবিসৰ ৰচনা উৰনী কবিতাতো প্ৰকাশ পাইছে।

কবির প্রকৃতি-বিষয়ক অল্পম কবিতাবাজিৰ মাঝেবেই যেন প্রকৃতিদেবীকো
পাৰ্থক্য লাভ কৰিছে। প্রকৃতিৰ বেহ-কণৰ মাঝেবেই 'বিষাদে মলিনা হীন
খোনা জননী অম্লভূমি'ৰ বাবে জ্ঞানদাস্বিনী মেঘীৰপৰা নিচাবিলে কৰুণা একেৰি—

आशाहे अननौ हेम् निडाननौ

দ্বিঘাহি জ্ঞানব ভাতি (আবাহন)।

১২০১ খ্রঃত এই 'আবাহন' কবিতাবে কবিৱে কটন কলেজৰ উদ্বোধনী
সভাত উচ্চ শিক্ষাক স্বাগতম জনাইছিল।

বহান্নীৰ বিদ্ৰাৱ কথা কবলৈ গৈ জড-চেতন অগতস্ত নৰগ-যবন্তৰ এক

নিবিড় সমুদ্ৰৰ এনাজৰী এডাল উলিয়াই দি ভাৰতীয় জীৱন তথা ঘৰুৱা জীৱনতো
 তুমুক মাৰি গৈছে। মৰতৰ প্ৰহেলিকাৰ মাজতো দীপক হুবৰ সজাই পাই
 উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে মহাবিশ্ব জুৰি মহানন্দৰ এক পৰি পূৰ্ণ ৰূপ। স্বৰ্গভ্ৰষ্টা
 ‘কন্দৰ’ জীৱনটো অহুশীলন কৰি কবিয়ে বিচাৰিছে অনন্ত বোঁৱনা কন্দৰ
 কোলাতে মৰময় জীৱনৰ শান্তি অকণি। ‘বিশ্ব’ কবিতাৰ মাজেৰে বিশ্ব ভ্ৰষ্টাৰ
 বৈচিত্ৰ্যময় কাককাৰ্য্যৰ প্ৰতি কবি বিশ্বাসীভূত হৈ পৰিছে। ‘বশিষ্ঠাশ্ৰমত’
 সজ্জা, ললিতা, কান্তাৰ কুলু কুলু ধ্বনিৰ লগতে প্ৰকৃতিৰ বিতোপন বেহ-ৰূপ
 চাই লগতে প্ৰাচীন ভাৰতৰ গৌৰৱ-স্মৃতি সূৰঁৰি কালৰ মামৰে নাশ কৰিব
 নোৱাৰা বশিষ্ঠাশ্ৰমৰ ভাগবতা তাপিত প্ৰাণৰ শাস্তি নিকেতন আখ্যা দিছে।
 লুইতৰ দাঁতিত দেউজীয়া বননিৰ মাজত হুশোভিত হৈছিল থকা ‘গিৰিমল্লিকা’
 কবিৰ অন্তৰত নানান ভাবৰ ঢৌ তুলিছে। কবিয়েও বিচাৰিছে গিৰিমল্লিকাৰ
 পৰশত প্ৰাণ পৰিতৃপ্ত কবিরলৈ।

প্ৰাণপ্ৰিয় আজি মোৰ বিজন কুণ্ডত

তুলিবানে লয়লাসে হাঁহিব তৰঙ্গ’। (গিৰিমল্লিকা)

‘হাচনাহানাহ তীৱ গোল্ডত ৰূপোন বিভোৰ মাধৱী নিশা’ গোলাপৰ
 পাহিটি লিৰিকি বিচাৰি কবিয়ে দেখিছে প্ৰেমৰ এখনি মহামেলা—

‘কোন সুন্দৰীৰ নিজম গালত

ফুটাই তুলিলি চিকণ কাজ’ (গোলাপ)

আনপিনে বিলৰ বুকুত অনাদৃত ভেঁটফুল পাহিয়ে চো ঘৰপৰা জোনক
 মৰত তুমিলৈ তুমুক মাৰি চাবলৈ বাধ্য কৰিছে।

কবিৰ ‘জোন আৰু জোনাকী’ কবিতা পৰাধীনতা আৰু দাসত্বৰ মানি
 ৰহন কথা জীৱনৰ প্ৰতি জুৰুটি। কবিতাটোৰ মাধ্যমেৰে স্বাধীনচিহ্নীয়া
 ক্ষুদ্ৰ জীৱনৰ গোঁৱৰ ঘোষণা কৰিছে। স্বাধীনচিহ্নীয়া জীৱনত সংঘাত
 নিৰ্ঘাতনৰ মাধ্যমেৰে অগ্ৰসৰ হ’ব লগা হ’লেও কবিৰ মতে সাৰ্থক জীৱন।
 লেয়েহে ক্ষুদ্ৰ হ’লেও স্বাধীনচিহ্নীয়া জোনাকীৰ পোহৰ কবিৰ মনত জোনৰ
 বিশাল পোহৰতকৈ শ্ৰেয়।

ক্ষুদ্ৰ হৈ চিৰকাল স্বাধীন যিজন

দুখতেই থাকে প্ৰাণ ধৰি

ভাবি চোৱা সেইজন কিমান মং

পৰাধীন জীৱনত কৰি।

বহাগীৰ বিয়াবপৰা দহিকতবালৈকে কবিতাবাজি কবিৰ চৰাই জীৱনৰ অভিব্যক্তি। শোনতে বহাগীৰ বিয়াত কবিয়ে চৰাই জীৱন আৰু প্ৰকৃতি জগতক একেলগে নিৰীক্ষণ কৰিছে। বহাগীৰ বিয়াত দেখা দিয়া বিহগী জীৱনৰ আধা আলো ছাঁই ক্ৰমে ‘মৰমৰ পখীত’ স্তব্ধীয়া ৰূপ লৈছে। বহাগীৰ বিয়াত জড়জগত জীৱজগত মহাবিশ্বজুৰি কবিয়ে এক আনন্দৰ পূৰ্ণ বেধা উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে, কুলি কেতেকীৰ মাতে যেন সেই আনন্দৰ মহামেলোৰ পূৰ্ণাহুতি। ‘মৰমৰ পখী’, ‘গোৱাহে এবাৰ মোৰ প্ৰিয় বিহজিনী’, ‘কেতেকী চৰাই’ বহাগীৰ বিয়া আনন্দৰ মহামেলোৰ ক্ৰমবিকাশ। প্ৰিয় বিহজিনীৰ শুৱলা মাতত ছন্নবাগ ছয়ত্ৰিশ বাগিণীৰ গীতৰ মাধুৰ্য্য কবিয়ে একেলগে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে। চৰাইটোৱে যেন গিৰি গুহা বন উপৱন সিদ্ধ তৰজিনী সকলোতে নৱজীৱন সঞ্চার কৰিছে। বহাগীৰ বিয়াত দেখা দিয়া চৰাই জীৱনৰ উপলব্ধিৰ কাহিলি পোহৰ উষাৰ অকণিমাৰে বিকশিত হৈছে মৰমৰ পখী আৰু মৰমৰ পখী আৰু প্ৰিয় বিহজিনী কবিতাত। মৰমৰ পখী কবিতাত কবিয়ে মুকলিমুৰীয়া বনৰ চৰাইক পিঞ্জৰাবদ্ধ কৰি তাৰ সৌন্দৰ্য্য উপভোগ কৰাৰ প্ৰৱল হেঁপাহ দেখা গৈছে। কিন্তু বনৰ মুকলিমুৰীয়া চৰাই যেতিয়া মুকলি হৈ দিগচৌ বনলৈ উৰি গ’ল তেতিয়াহে কবিৰ ধ্যান ভঙ্গ হ’ল।

‘নিশ্বাৰ্থ প্ৰেমৰ কঠিন বান্ধনি
অলক্ষিতে সোলোকাই
নেদেখা স্তম্ভনা দিগচৌ বনলৈ
গ’ল পখী পুনৰায়।’

‘গোৱাহে এবাৰ মোৰ প্ৰিয় বিহজিনী’ চৰাই জীৱনৰ উপলব্ধিৰ দ্বিতীয় স্তৰৰ কবিতা। ‘গোৱাহে এবাৰ মোৰ প্ৰিয় বিহজিনী’ কবিতাত বনৰ চৰাইক পিঞ্জৰাবদ্ধ কৰি চোৱাৰ ছৰাশা কৰা নাই ক্ৰমে ‘কেতেকী চৰাই’ আৰু ‘কেতেকী’ কাব্যত প্ৰিয় বিহজিনীৰ অকণিমাই সমুজ্জ্বল আলোকৰে আলোকিত হৈছে। ‘কেতেকী’ কাব্যই বিকাশ লাভ কৰি পূৰ্ণতা লাভ কৰিলে দহিকতবা কবিতাত। কবিৰ চৰাই জীৱনক লৈ ৰচনা কৰা কবিতা সবহ নহয়। কিন্তু চৰাই জীৱনক লৈ ৰচনা কৰা কবিতাজাজিত প্ৰকাশ পোৱা গভীৰ উপলব্ধি আৰু অহুত্ৰুডিৰ বাবে কাব্য-জগতত কবিৰ পৰিচয় বিহগী কবি নামেৰে। বিহগী কবি বহুনাথ চৌধাৰীক প্ৰাক্তন মুখ্য জাহাঘাট হালিৰাম ডেকাই কৰা স্তম্ভন।

হিকতৰা কবিৰ 'প্ৰাণপ্ৰিয়' প্ৰাণপ্ৰিয় চৰাইৰ মতে অকল কবিকে আপোন পাহৰা কৰা নাই, বুলি আজ্ঞাবাৰা গান ডকাখনি লাগিছে আৰু চৰৈ সাংসাৰখন কোমল কৰি পাবিছে।

ৰোমাণ্টিক ববিতাৰ কল্পনা-প্ৰবণতা আৰু ভাবৰ উচ্ছাস চৌধাৰীৰ হাতত এক নিৰ্ৰাণ ধৰ্মিতাৰ ৰূপ পাইছে। এইখিনিতে কবিৰ সাৰ্থকতা। চৰাই জীৱনৰ অভিব্যক্তিৰ মাজত প্ৰত্যু পৰ্যায়ৰ বিভিন্ন বৰ্ণালীৰ বৰ্ণনা চমকপ্ৰদ। কেতেকী চৰাই শব্দৰ আগমনৰ লগে লগে বিলাহ মাৰিছে। আন পিনে হিকতৰাটো 'গ্ৰামফোণ' প্ৰকৃতিৰো এখন দলিছা গান্ধি মসন্তু দৰাক আদৰণি নাইছে।

কেতেকী বনুনাথ চৌধাৰীৰ অল্পম কাব্য। ডক্টৰ বাণীকান্ত কাকতিয়ে পুথিখন সম্বন্ধে মন্তব্য কৰিছে "বহাগীৰ বিয়াত যি আনন্দৰ পূৰ্ণবেশা উভিদ আৰু চৰাই জীৱনত আনন্দ আছিল কেতেকী কবিতাত সেই আনন্দই পাব চাঙি আহি মানৱ সমাজৰ যত্নৰ জীৱনকো প্ৰাৰিত কৰিছে।" পাচোটি তৰঙ্গৰ বাচিত কেতেকী কাব্যৰ প্ৰথম তৰঙ্গত কবিয়ে অচিন মজান দেশৰপৰা আহি আকুল উদাস মূৰোৰ গীত গাঠি গাই বনে বনে আপোন পাহৰা হৈ ফুৰা কাতকী চৰাইটিক দেখি আচৰিত হৈছে। দ্বিতীয় তৰঙ্গত কেতেকী আগমনিৰে জড়তাৰ আবৰণ ভেদ কৰি প্ৰকৃতিৰ বুকুত সন্কাৰ কৰিলে এক নতুন চেতনাৰ। তৃতীয় তৰঙ্গত কেতেকীৰ আগমনত অন্তৰত তুলি যোৱা পৌৰাণিক অৰ্থাৎ ভাবৰ লগত দুৰ অতীতক বিজাই চাই তাৰ মাজত পাইছে কব আগ্ৰমণ দেৱী শকুন্তলাৰ আউল লগা জীৱনৰ এখানি সন্ধান। চতুৰ্থ তৰঙ্গত কেতেকী উপস্থিতিয়ে বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ড আনি দিলে নৱ চেতনা আৰু প্ৰেমৰ সন্কাৰ। মহা বিশ্বৰ বুকুত আলোড়ন তোলা চৰাইটিৰ বুকুতে পাইছে মহা শান্তি আৰু শব্দ তৰঙ্গৰ উপশমৰ বাবে ককণা এখানি।

নাছান নে পখী তোৰ সি সন্ধানত

কাটি নিছে মোৰ প্ৰাণ

... ..

বাট দেখুৱাই লই বা সাদৰী

নাথাকো ই সংসাৰত। (কেতেকী)

পঞ্চম অৰ্থাৎ শেষ তৰঙ্গত কেতেকী চৰাই শব্দৰ মোহ এৰি উকি গ'ল দুখ-দুখলৈ, তেতিয়া কবিৰ জীৱনলৈও আহিলে বিষাদৰ কালিয়া।

কাৰবালা কাব্যৰ বিষয়বস্তু ইছলাম ধৰ্মৰ প্ৰবৰ্তক মহান্বা হজৰত মোহাম্মদৰ বংশৰ শেষ বস্তু এমাম হোচেনৰ শোকাবহ কাহিনী। ইছলাম ধৰ্মৰ এই প্ৰসিদ্ধ কাহিনী কাব্যখনত মনোবশৰ্কে প্ৰকাশ কৰিছে। ‘কাৰবালা’ৰ বাস্তৱ মিহলি হৈ আছে মহান্বা হজৰত মোহাম্মদৰ বংশৰ শেষ বস্তু হোচেনৰ তপত তেজ। দামস্কচ অধিপতি পাপান্বা এজিমে ইছলাম ধৰ্মৰ একনাশকত্বৰ দাবীত এমাম বংশক সমূলে নিৰ্মূল কৰিবলৈ উঠি পৰি লাগিল। লগতে বিচাৰিলে জায়েদা সন্দৰ্ভীৰ ৰূপজোৎস্না পান কৰি জীৱন পৰিত্যক্ত কৰিবলৈ। ‘নাৰী নৱকন্ত দাব’। ষড়যন্ত্ৰ কৰিলে জায়েদাৰ হতুৱাই মহান্বা হাচানক নিধন কৰিবলৈ। প্ৰলোভনৰ তাড়নাত আগবাঢ়িল সেই পাপীয়সী জায়েদা—

“হম ৰাজ-ৰাজেশ্বৰী

বাদচাহ এজিমে ৰাজত্ববনত

এনে স্বৰ্গ স্থপতিগ নোৱাৰো এৰিব।”

কিন্তু এজিমে ওচৰত জায়েদাই পালে কিটো? এজিমে জানো আপোন কবি লব পাৰিলে আপোন আমাক নিজ হাতে নিধন কৰা পাপীয়সী নাৰীক—

“পাপীয়সী জায়েদাক কৰি মুণ্ড ছেদ

পাপৰ কি পৰিণাম জলন্ত উপমা

মেথুৱালে সমাজক চৰক লগাই।”

উবেছ্ৰাৰ আখ্যায়িকাত ভোল গৈ এমাম হোচেনে পৰিয়াল সম্বন্ধে মৰিনা এৰি ৰাজ্য কৰিলে কুকা অভিমুখে অকণি শাস্তি বিচাৰি। কিন্তু পথ জুল কৰি উপস্থিত হ’ল কাৰবালা মক প্ৰান্তৰত। এটি এজিমে এমাম ৰংশৰ সকলো শত্ৰুৰ হাতত নিপাত হ’ল এই কাৰবালা মকভূমিতে। কবিৰ লিখনিত কাৰবালা মকভূমিৰ কৰণ কাহিনী মনোবশ। উত্তৰ গুৱাহাটীৰ ওচৰৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বুৰুৰ কুৰাৰ বাগিৰ বেহ-ৰূপ চাই দিয়া কাৰবালা মকভূমিৰ বৰ্ণনাও মনোবশ।

শেহতীয়া প্ৰকাশ—‘নৱমল্লিকা’ক একেধাৰে কথাত কবিতা আখ্যা দিয়া সহজ নহয়। নৱমল্লিকাৰ প্ৰথম কেইটিমান দৰাচলতে কথাত কবিতা। পিচৰ কেইটিমান বিশেষকৈ খন্দা আৰু জাপি গছা আৰু চাকি, মৌন বেঘনী, প্ৰেমৰ জৱ আৰু জীৱনৰ হাবিগান কথাত কবিতা ছবুলি কথিত বা চিত্ৰ আখ্যা

দিব পাৰি। শেষৰ কেইখন বচনাত কবিৰ ব্যক্তিগত স্মৰ্শৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি।

বন্ধুনাথ চৌধাৰীৰ প্ৰকৃতি-জগতৰ চিত্ৰ অকনক সিদ্ধহস্তাৰ মূলতে প্ৰকৃতিৰ বাস্তৱ অভিজ্ঞতা সঞ্চয়। জীৱনৰ এছোৱা কালত কবি প্ৰকৃতি শৌন্দৰ্য্য বৰ্ণিত বীৰকুছি গাঁৱৰ চহা খেতিয়ক। প্ৰকৃতিৰ শ্ৰামলীমা শৌন্দৰ্য্য, বনসখী বিহঙ্গমৰ স্থলিত কণ্ঠ, জ্ঞান-জুৰিৰ কুলু কুলু ধনিৰ বাস্তৱ অভিজ্ঞতাই কবিৰ মনোজগততো প্ৰকৃতিৰ বীজ ৰোপণ কৰিছিল। কবিৰ প্ৰকৃতি সন্তাবক লৈ বচনা কৰা সবহ ভাগ কবিতাবে স্মৃতিকা গৃহ বীৰকুছি বা বোন্দাৰ খাট। প্ৰকৃতিৰ কোনোবিধ সন্তাবেই কবি লেখনিত্ত বাদ পৰি যোৱা নাই। নিজাজ অসমীয়া আৰু জাতীয় জীৱন ছুই যোৱা কল্পচিত্ৰ আৰু উপমাৰে চৌধাৰীৰ কবিতাজি সমৃদ্ধ। ক'বলৈ বাবহাৰিক জীৱনৰপৰা গ্ৰহণ কৰা উপমা আৰু কল্পচিত্ৰ সমূহ নিখুঁত। কবিলৈ শেষ বয়সতো 'উৰ্বশী' 'মন্দিৰত আজি দেৱতা নাই' আদি কবিতা বচনা কৰিছিল।

১৯৩৫ খ্ৰি:ত তেজপুৰত বহা অসম সাহিত্য সভাৰ ষোড়শ অধিবেশনত কবিক সভাপতি বৰণ কৰা হৈছিল। দেশৰ ৰাজনৈতিক তথা জাতীয় জীৱনৰ প্ৰতি থকা অদম্য কৰ্ম-প্ৰেৰণাক বয়সে আঁছোৰ পেলাব পৰা নাছিল। মৃত্যুৰ আগ মুহূৰ্তলৈকে তেওঁৰ গুৱাহাটীৰ উজানবজাৰৰ আবাসভূমি আছিল এখনি আশ্ৰম স্বৰূপ।

১৯৬৭ খ্ৰি:ৰ ১৮ নবেম্বৰত আমাৰ সবহভাগৰে আতাৰ পদত অধিষ্ঠিত কবি চৌধাৰীৰ লোকান্তৰ ঘটিল। মৃত্যুৰ সময়ত আতাৰ বয়স প্ৰায় ঠেৰ বছৰ। • •

সেই বছৰতে অধিকাংশীৰ সম্পাদনাত 'ডেকা অসম' নামৰ এখন পৰ্য্যেকীয়া কাকতৰ জন্ম। বায়চৌধুৰীয়ে যে অকল 'ডেকা অসম' আৰু 'চেতনা' সম্পাদনাই কৰিছিল এনে নহয়, তেওঁৰেই আছিল কাকত দুখনৰ সম্পাদকিত, যেচিন মেন, প্ৰিণ্টাৰ আৰু শেষত এবোজা কাকত লৈ গোটাই গুৱাহাটী চহৰত বিলাই ফুৰিছিল।

১৯৫০ খৃঃৰ ১১ আৰু ১২ মাৰ্চত মাৰ্ঘেৰিটাৰ অস্থায়ী অসম সাহিত্য সভাৰ একবিংশতম অধিবেশনত এই জনা সাহিত্য সাধকে সভাপতি পদত বৰণ কৰা হৈছিল।

অধিকাংশী বায়চৌধুৰী বুলিলে আমাৰ চকুৰ আগত ভাহি উঠে আজীৱন নিষ্ঠা আৰু ঐকান্তিকতাৰে দেশ, জাতি আৰু ভাষা-সাহিত্যৰ বাবে সংগ্ৰাম কৰি ভাগৰি নপৰা চাৰিকুৰি তিনি বছৰীয়া এগৰাকী চুটি চাপৰ মানুহৰ ছবি। চান্দমাৰী শিলপুখুৰীৰ আলি কাষেৰে হাতত এডাল লাথুটি লৈ গুৰু গুৰুৰে খোজিব লগে লগে অহা-যোৱা কৰা সেই চিনাকি মানুহজন চিৰদিনৰ বাবেই হেৰাই গ'ল। বায়চৌধুৰীৰ মৃত্যু অকাল মৃত্যু নহয়। ভাৰতীয় লোকৰ বাবে চাৰিকুৰি তিনি বছৰ জীয়াই থাকিব পৰা পৰম গৌৰৱৰ কথা। তথাপি জানো আমি বায়চৌধুৰীৰ মৃত্যুক সহজভাৱে ল'ব পাৰিছোঁ সমস্তাবহল অসমৰ নানান সমস্তাৰ প্ৰতি বায়চৌধুৰীৰ লেখীয়া সমাজ-সচেতন ব্যক্তিৰ অভাৱ সতকাই পূৰণ কৰা সহজ নহয়। ৰাজনীতি, সাহিত্য আৰু জাতীয় জীৱনত নিষ্ঠা আৰু ঐকান্তিকতাৰে সমগ্ৰ জীৱন জুৰি ভাগ স্বীকাৰ কৰি দেৱ কৰি ঘোৱা মহান ব্যক্তি অকল অসমতেই নহয়, ভাৰতবৰ্ষতে বিৰল। যিসকল ব্যক্তিৰ অস্তৰ পৱিত্ৰ, নিষ্ঠা আৰু ঐকান্তিকতা বাৰ জীৱনৰ চৰম লক্ষ্য সেইসকল ব্যক্তি সৰ্বসাধাৰণতকৈ ওপৰত। নৈতিক বলত বলীয়ান তেওঁলোক ক্ষমতাহীন হৈও ক্ষমতাশালী, শক্তিহীন হৈও শক্তিমান। বায়চৌধুৰী যে তেনে এজনে ব্যক্তি সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই নৈতিক বলত বলীয়ান বাবে সকলোৰে মনত বায়চৌধুৰী আছিল মহান জ্ঞানৰ। মন্ত্ৰী, ডা-ডাঙৰীয়াৰে পৰা সাহিত্যিক, অধ্যাপক সকলোৰে তেওঁক ভয় কৰিছিল। কিন্তু ভয় কৰিছিল কিয়? তেওঁৰতো কোনো ক্ষমতা নাছিল?

স্বধ-স্বধ, প্ৰেম-প্ৰীতি জীৱনৰ সকলো কথাৰে অকণ্টভাৱে ক'ব পৰা ব্যক্তি

কেইজন আছে সম্ভেহ। নৈতিক বলত বলীয়ান বাবেই বোধহয় ৰায়চৌধুৰীয়ে জীৱনৰ কোনো কথা গোপন নকৰি অকপটভাৱে ক'ব পাৰিছিল।

ৰায়চৌধুৰীৰ জীৱনৰ অত্যন্ত ধৰ্ম শুদ্ধ, সবল প্ৰেম। এই প্ৰেম বহুধা বিভক্ত। কবিতাবাৰ্ত্তিৰো কেন্দ্ৰস্থ ভাব শুদ্ধ-সবল প্ৰেম। তেওঁৰ কবিতাৰ প্ৰেমৰ স্তৰ তিনিটা। ডেকাকালৰ যৌৱনৰ উদ্ভাস্ত ব্যক্তি প্ৰেমক কেন্দ্ৰ কৰিয়ে 'তুমি' কাব্যৰ ভগৱৎ প্ৰেমৰ সূচনা। তুমি কাব্যৰ মাজেৰে কবিয়ে বিভিন্ন বৰ্ণালীৰ মাজত সৰ্বশক্তিমান ভগৱানৰ স্বৰূপ উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে। কবিৰ লিখনিত 'তুমি' কাব্যৰ বায়ুমণ্ডল এক পবিত্ৰৰূপ ৰূপৰ ভগৱৎ প্ৰেমৰ বায়ুমণ্ডল। ব্যক্তিমুখী মন ক্ৰমে সমাজমুখী হয় আৰু শেষত ভগৱৎমুখী হৈ অসীমৰ সীমাৰ মাজত হেৰাই যায়। ৰায়চৌধুৰী ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম ৰায়চৌধুৰীয়ে ব্যক্তিমুখী চিন্তাধাৰাক একে কোবেই ভগৱৎমুখী কৰিলে। কিন্তু সমাজ আৰু দেশৰ নানান সমস্যাই কবিক ভগৱৎ প্ৰেমত উদাউল কৰি সৰহ দিন নাৰাখি গঢ়ি তুলিলে এজন সমাজ সচেতন ব্যক্তি হিচাবে। সমাজ সচেতন ব্যক্তি হিচাবে কবিৰ চিন্তা দেশখনৰ প্ৰতি। দেশখন ভগৱানতকৈ বহু ওপৰত। আমাৰ কথাতে কয়, পোনতে চাউলকঠা পাচত হৰি কথা। ৰায়চৌধুৰীৰ মতে পোনতে দেশৰ কথা পাচতহে হৰি কথা। যদি আমাৰ অৱস্থানৰ বাবে দেশখনেই নাথাকে তেন্তে ভগৱানক চিন্তা কৰিবলৈকে বা থাকিমহেই ক'ত। কবিৰ শেহতীয়া পুথি 'দেশেই ভগৱান'ত সেই কথা স্পষ্ট।

দেশৰ বিহনে জনম নাই

জনম নহ'লে জীৱন নাই

জীৱন হেৰালে ভগৱান নাই

জীৱনেইতো ভগৱানৰ পূৰ্ণ অধিষ্ঠান

দেশ নহ'লে জীৱন গ'লে ভগৱান হয় অন্তৰ্জ্ঞান।

'তুমি' কাব্যত কবিয়ে ব্যক্তিপ্ৰেমক এক মহান ভগৱৎ প্ৰেমত ৰূপ দিব পাৰিছে। জীৱনৰ আগবয়সত ৰচনা কৰা ৰায়চৌধুৰীৰ সাধক কাব্য 'তুমি' (১৯১৫ খৃঃ)। 'তুমি' অকল ৰায়চৌধুৰীৰে নহয় আধ্যাত্মিক অসমীয়া কাব্যৰ মাইলৰ পুটি। আন কোনো পুথি ৰচনা নকৰি অকল 'তুমি' কাব্যকে ৰচনা কৰা হ'লেও ৰায়চৌধুৰীক চিৰকালেই স্মৰিব লাগিলহেঁতেন। হৰ্তাগাবশতঃ ৰায়চৌধুৰীৰ কাণৰপৰা 'তুমি'ৰ সমগোজীৱ দ্বিতীয় এখন পুথি ৰচনা নহ'ল। ইয়াৰ বাবে কিছু পৰিমাণে ৰাজনৈতিক বা-বতাহো জগৰীয়া।

ৰাজনৈতিক কৰ্মীৰ নিৰ্ধাতন যুৱ পাতি লৈ 'ভূমি'ৰ কবি কাৰাগাৰৰ নিৰ্জন খেলত কলাঘুমটিয়াই থাকিব লগা হ'ল। ৰাজনীতিত সক্ৰিয় অংশ গ্ৰহণ কৰি 'ভূমি'ৰ লেখীয়া উচ্চ মানসিক চিত্তবৃত্তিৰ বাৰ্তাবাহক কাব্য সৃষ্টিৰপৰা বায়চৌধুৰী আঁতৰি আহিল। ইয়াৰ বাবে ডক্টৰ বাণীকান্ত কাকতিয়ে বায়চৌধুৰীক অগম মাতৃৰ নষ্ট ল'ৰা (Spilt Child of Assam) বুলি তিৰস্কাৰ কৰিছিল। ডক্টৰ কাকতিয়ে আপেক্ষক স্বৰূপ আৰু কৈছিল যদি ৰাজনীতিত অংশ গ্ৰহণ নকৰি সাহিত্য সাধনাকে কৰি থাকিলেহেঁতেন তেতিয়া নিশ্চয় 'ভূমি'ৰ কবিয়ে নোবেল বঁটাৰ বাবে প্ৰতিযোগিতা কৰিব পাৰিলেহেঁতেন। নোবেল বঁটা লাভ কৰা নকৰা স্বকীয়া কথা, কিন্তু বায়চৌধুৰীয়ে যে 'ভূমি, কাব্য ৰচনাৰ পাচত মহৎ কাব্য সৃষ্টিৰপৰা আঁতৰি গ'ল সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই।

এইয়াৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি যে বায়চৌধুৰীয়ে 'ভূমি' কাব্য ৰচনাৰ পাচত সাহিত্য ক্ষেত্ৰৰপৰা চাই এৰা দিয়া নাই। কিন্তু 'ভূমি' কাব্যৰ "অটলম্পৰ্ণী ভগৱৎ-প্ৰেমৰ" ঠাইত পাচৰ ৰচনাত দেখা গ'ল "সুগভীৰ স্বদেশপ্ৰেম"। পাচৰ ৰচনা সম্পূৰ্ণৰূপে প্ৰয়োজনৰ চাহিদা পূৰণৰ বাবে লিখা। প্ৰয়োজনৰ চাহিদা পূৰণৰ বাবে ৰচনা কৰা হ'লেও "সুগভীৰ স্বদেশপ্ৰেম" এই চাম ৰচনাৰ প্ৰধান উপজীৱ্য।

মুখ্যতঃ বায়চৌধুৰী প্ৰেমৰ কবি। প্ৰেমৰ কবি হিচাবে কবিৰ প্ৰেম বহুধা বিভক্ত হ'লেও ভাবৰ গভীৰতা, ভাষাৰ দীপ্ততা আৰু আবেগৰ আতিশয্য কবিতাৰাজিৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ। বহুধা বিভক্ত হ'লেও বায়চৌধুৰীৰ দৰে স্তৰে স্তৰে প্ৰেমৰ গভীৰতা কবিতাৰ মাজত কেইজন কবিয়ে অক্ষুণ্ণ বাথিব পাৰিছে? কবিৰ প্ৰেম যে নিৰ্ভাঁজ, অকৃত্ৰিম সেই বিষয়ে সন্দেহ কৰাৰ অৱকাশ নাই। অকৃত্ৰিম সুগভীৰ প্ৰেমেই কবিৰ কাব্য জীৱনৰ সাক্ষ্যৰ অন্ততম কাৰণ। ডেকা কালৰ উদ্ভাস্ত ব্যক্তি প্ৰেমেই 'ভূমি' কাব্যৰ পৰিস্ফুট ভগৱৎ প্ৰেম। জনগণৰ কল্যাণ, মুক্তিৰ চিন্তাই ভগৱৎ প্ৰেমত আকুল কবিক বেদীৰ কাষৰপৰা আঁতৰাই আনিলে জনগণৰ কাষলৈ। কবিৰ চিন্তা, কবিৰ ধ্যান-ধাৰণা ক্ৰমে জনতামুখী হ'ল। স্বদেশ, স্বজাতি আৰু স্বধৰ্মৰ কল্যাণকামী কবিৰ মনীষাত যি এক তীব্ৰ আলোড়নৰ সৃষ্টি হ'ল, ডেকা বয়সৰ ভগৱৎ প্ৰেমৰ আলোড়নতকৈ ই কোনো গুণে কম নহয়।

ভূমি কাব্যৰ বিষয়-বস্তু আৰু পাচৰ চাম কবিতাৰ বিষয়-বস্তু বিপৰীতধৰ্মী।

বিপৰীতধৰ্মী চিন্তাধাৰাৰ জ্বলনামূলক আলোচনা অনাবশ্যক। অল্পকৃতিৰ তীব্ৰতা, ভাবৰ গভীৰতা, প্ৰকাশভঙ্গীৰ দীপ্ততাৰ ক্ষেত্ৰত বে সন্ধ্যা সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই। ভগবৎমুখী ‘ভূমি’ কাব্যতকৈ জাতীয় ভাবৰ কবিতাবাজিৰ ‘বচনাৰ উদ্দেশ্য চাহিদা পূৰণ কৰা। প্ৰয়োজনৰ চাহিদা পূৰণ কৰিবলৈ কৰা বচনা স্ব-প্ৰণোদিত বচনাৰ সমপৰ্যায়ৰ নোহোৱাটো স্বাভাৱিক। অকল বান্ধুচৌধুৰীৰ ক্ষেত্ৰতেই নহয়, বিভিন্ন ভাষা সাহিত্যৰ মাজত এনে উদাহৰণ অলেশ। বান্ধুচৌধুৰী ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম হ’ব কিদৰে ?

‘ভূমি’ নিসন্দেহে অসমীয়া সাহিত্যৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ আধ্যাত্মিক কাব্য। কবিয়ে অকণটভাৱে স্বীকাৰ কৰিছে ‘ভূমি’ কাব্যৰ প্ৰেৰণাৰ উৎস ডেকা কালত কোনোবা নাৰী মূৰ্তিৰ প্ৰতি থকা কবিৰ দুৰ্ভাৱ আকৰ্ষণ। ডেকা কালত কোনোবা নাৰী মূৰ্তিৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হোৱাটো নতুন কথা নহয়। কোনোজনৰ জীৱনত প্ৰেমৰ আগলি বতৰাই গোজ পুতি লৈ দাম্পত্য-প্ৰণয়ত পৰিণত হয়। কোনোজনৰ ‘হিয়া ভাঙি পিয়া গুচি যায়’। কৈশোৰত দেখা স্বভাৱ চপলা বালাই ষোড়শী যুৱতী হৈ চকুত প্ৰণয়ৰ অৰণ-কিৰণ লৈ দেখা দিলে উদ্ভ্ৰান্ত ডেকা মন উদ্‌বাউল হোৱাটো স্বাভাৱিক। সপোনৰ মোহজালত সাঁতুৰি নাহুৰি ফুৰোঁতে যেতিয়া কবিতা-কুঁৱৰী আঁতৰি যায় দূৰ-দূৰলৈ তেতিয়া চিৰব্যৰ্থ জীৱনৰ ভাৱ বহুজনৰ বাবে অসহনীয় হৈ পৰে। কোনোজনে পাহৰণি নৈৰ পাৰত নীৰৱে নিবলে পজা সাজি ব্যৰ্থ জীৱনৰ বাকী কালছোৱা অতিবাহিত কৰাৰ দুঃসাহস কৰে, আৰু কোনোজনে দুদিন পাচত সম্পূৰ্ণৰূপে আনৰ হৈ যাব ওলোৱা প্ৰিয়জনক বিদায় দি গোঁৱৰ কৰি ক’ব পাৰে—“প্ৰথমে প্ৰগালো ময়ে তন্ত্ৰালসা গাভৰুক মনোৰমা হিয়াত তোমাৰ”।

ওপৰত উল্লেখ কৰা কবি গোষ্ঠীৰ সমগোষ্ঠীয় হ’লেও বান্ধুচৌধুৰীৰ অবলম্বিত পথ সম্পূৰ্ণ স্বকীয়। প্ৰিয়জনৰ যি ছটি চকুৰ প্ৰতি কবিৰ দুৰ্ভাৱ আকৰ্ষণ ভূমিৰ সৌন্দৰ্যৰ মাজত সেই দুটি চকুৰ মাজতে কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে সৰ্বশক্তিমান ভগৱানৰ বিৰাট অস্তিত্বৰ কথা। “গাভৰুৰ গোলপী গালত লাজৰ ৰাঙলী আভা,” “হৃদয়ৰ বসন্ত বুকুত বসন্ত প্ৰতিমা,” “চেনেহীৰ চকুৰ কেঁচাহি কটাক,” “ওৰণি তলত থকা মিঠা হৰ,” এই সকলোবোৰ সৌন্দৰ্যৰ গুৰিতে যেন ভূমিৰ ভগৱান।

“সকলো ভূমিয়ে নাথ
জগতত দেখিছোঁ বিমান
লোৱা এই অশ্রু টুপি
ভেদি অহা যুগধ পৰাণ।” (ভূমি)

বায়চৌধুৰীয়ে ব্যক্তি প্ৰেমৰ ঠাইত ভগৱৎ প্ৰেমৰ মধুৰ জ্বৰ জ্ঞাবলৈ সক্ষম হ’ব পাৰিছে। ভগৱৎ প্ৰেমত মতলীয়া হৈছে যদিও কবিয়ে ভগৱানক বিচাৰি অবধ্যবাসী হ’বলৈ হাবিয়াস কৰা নাই। সংসাৰৰ মাজত থাকি ভূমাব সৌন্দৰ্য্যৰ মাজতে ভগৱানক উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে। এনেভাবে বিশ্ব-প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্য আৰু প্ৰেমৰ মোহন আবেশত কবিতা উপলব্ধি হ’ল—

“নিজকে বিলাই দিব
তাতেহে নিজকে পাব
প্ৰাণৰ মাজত
নিজক দিলেহে এৰি
প্ৰাণৰ আপোন হ’ব
সকলো বিশ্বত।”

এইখিনিতে যেন কবিতা চকু মুকলি হ’ল। কবিয়ে যেন জগতৰ উপলব্ধি কৰিব পাৰিলে ভগৱানৰ সৃষ্টিৰ মহান উদ্দেশ্যৰ কথা। ভগৱৎ প্ৰেমৰ সন্ধানত অগ্ৰসৰ হ’বলৈ হ’লে নিজক সম্পূৰ্ণভাৱে উৎসৰ্গ কৰিব লাগিব। নিজক উৎসৰ্গ কৰিলেহে, নিজক সম্পূৰ্ণৰূপে বিলাই দিব পাৰিলেহে ভগৱৎপ্ৰেমৰ বাবে আত্মোৎসৰ্গৰ কথা উপলব্ধি কৰিব পাৰিলেহে যেন কবিতা সাধনাই সিদ্ধি লাভ কৰিব—

“বাজি মোৰ সাধনা ফুলনি
কাৰ কিনো পাই উদগনি
পোহৰাই মহা বিশ্বধনি
উলাহেৰে হাঁহিছে।” (ভূমি)

সাতটি সৰ্গত বিভক্ত কাব্যখণ্ডিত ভৱপূৰ সংসাৰৰ মাজত থাকিও, দৃষ্টমান জগতৰ সকলো সৌন্দৰ্য্য উপভোগ কৰিও কিদৰে ভগৱৎ প্ৰেমৰ কথা চিন্তা কৰিব পাৰি তাৰে এক সহজ পন্থা কবিয়ে দেখুৱাব পাৰিছে। ‘ভূমি’ কাব্যৰ প্ৰেৰণাৰ উৎস বিয়েই নহওক লাগে কবিতা লেখীয়াৰকৈ আধ্যাত্মিক চিন্তাৰ ইমান সহজ উপায় আন কেইজনে দিব পাৰিছে ?

তুমি কাব্যৰ পাচত ক্ৰমে বায়চৌধুৰীৰ কবিতাৰ বায়ুমণ্ডল ৰাজনৈতিক বাতাবৰণেৰে সংকীৰ্ণ। ‘তুমি’ আৰু ‘বীণা’ৰ (১৯১৬ খৃঃ) ৰচনাৰপৰা ‘অহুভূতি’ লৈ (১৯৫৪ খৃঃ) এক সুদীৰ্ঘ সময়। অহুভূতিৰ কবিতাবাজি এই মাজৰ কালছোৱাৰ ৰচনা। তুমি কাব্যৰ লগত কবিৰ ‘বীণা’ আৰু ‘অহুভূতি’ৰ বহুতো কবিতাৰ ক্ষীণ যোগসূত্ৰৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু ‘স্থাপন কৰ স্থাপন কৰ’ (১৯৫৮), ‘বন্দো কি হন্দেৰে’ (১৯৫৮), ‘বেদনাৰ উদ্ধা’ (১৯৬৪) আৰু শেহতীয়া প্ৰকাশ ‘দেশেই ভগৱান’ (১৯৬৭) সম্পূৰ্ণৰূপে জাতীয়তাবাদী কবিতা।

অহুভূতিৰ সবহভাগ কবিতাৰ চিন্তাধাৰা বিপৰীতধৰ্মী। এই চাম কবিতাত ভগৱৎপ্ৰেমৰ মৃদু গুঞ্জনৰ সলনি জীৱনৰ প্ৰকৃত স্বৰূপ, মানৱ জীৱনৰ উদ্বেগ আৰু কৰ্তব্যবোধৰ প্ৰতি কবিৰ সন্ধানী দৃষ্টিৰ সঁহাৰি পোৱা যায়। কবিতাবাজি অন্ততম ধৰ্ম সংস্কাৰকামী মনোভাব। ‘কৰা গটি মোক ৰাকদাৰ,’ ‘মই বিপ্লৱী মই তাণ্ডৱী’ সংস্কাৰকামী মনৰ উজ্জ্বল স্বাক্ষৰ।

কবিৰ দৃষ্টিত জীৱনৰ প্ৰকৃত স্বৰূপ স্বকীয়া। দুখ-বেদনা-নিষ্যাডুতন, তাচ্ছিল্য অপমানৰ মাজেৰে জীৱনৰ জয়মালা ৰচনা কবিৰ মতে প্ৰকৃত জীৱন।

“পূৰ্ণ জীৱন—

নিটোল জীৱন, নিখুট জীৱন ,

সফল জীৱন, তাকেই জীৱন ৰয় ,

সেই জীৱনে—

কৰে কেৱল দুৰ্নীতিঃ

উপদ্ৰৱৰ দস্ত ছেদি

জগত নিৰাময়।” (জীৱনৰ ৰূপ)

ডেকা কালৰ ভগৱৎ প্ৰেমৰ প্ৰতি উদবাতিল কবিৰ ভগৱানৰ স্মৃতিৰ সৃষ্টিখন স্মৰণতম কবি ৰখাৰ প্ৰতি প্ৰবল হেঁপাহ। স্মৰণ সৃষ্টিখনৰ কদৰ্শৰূপ এটিয়ে কবিক উদবাতিল কৰি তুলিছে বিশ্বৰ এই কদৰ্শৰূপী আবৰ্জনাবোৰ দূৰ কৰি নিকা কৰিবলৈ কবিয়ে ৰাকদাৰ হ’বলৈ বিচাৰিছে।

মাথুহে নিজৰ ক্ষুদ্ৰস্বাৰ্থ, ভোগ-বিলাস, ঘোঁন-স্বাৰ তাড়না, পদমৰ্যাদাৰ লোভত মানৱ সমাজক ধ্বংসমুখী কৰি তুলিছে। কবিয়ে ধ্বংসমুখী শক্তিক মৰিমূৰ কৰি বিচাৰিছে জনকল্যাণৰ কথা। তেনে ভাবে কৰ্মপন্থা গ্ৰহণ

কৰিবলৈ অগ্ৰসৰ হৈ কবি আকৌ বিমোহিত পৰিছে। আনক সংশোধন কৰাৰ আগতে কবিয়ে চিন্তা কৰিছে নিজৰ মাজৰ অহমিকা তাৰ ধ্বংস কৰাৰ কথা, যদি আমি আগেয়ে নিজক সংশোধন কৰিব নোৱাৰে, আনলৈ হাত মেলাটো অৰ্থহীন। গতিকে আনক সংশোধন কৰাৰ আগতে আমি নিজকে পৰিশুদ্ধ কৰি ল'বলৈ যত্ন কৰিব লাগিব।

নিজক এৰি দি কিয়-তেনেহলে

আনলৈ চাই অভিযোগ চলে ?

জনে জনে হ'লে ক্লেদাপসৰণ

গোটেই জগত হ'ব সুবিমল শুদ্ধ,

উত্তলা বোম্বৰে আনলৈকে চাই

নবৰ কাৰণ মৰিবলৈ হৈ কুহু

(মই বিপ্লৱী মই তাণ্ডৱী)

ভগৱৎ প্ৰেমৰ সন্ধান দৃষ্টি যেনেদৰে 'তুমি' কাব্যৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ দেশপ্ৰেম আৰু আত্মশুদ্ধিৰ মনোভাব ৰায়চৌধুৰীৰ কাব্যজীৱনৰ মহত্ব প্ৰকাশৰ দ্বিতীয় পদক্ষেপ। কবিৰ দৃষ্টি ৩ মানুহৰ প্ৰকৃত স্বৰূপ জুকীয়া মানুহ হিচাবে জীয়াই থাকিবলৈ হ'লে নিষ্কলুষ জীৱনৰ অধিকাৰী হৈ কৰ্মবাদক জীৱনৰ মূলমন্ত্ৰ ৰূপে গ্ৰহণ কৰিব লাগিব। অধিকাগিৰিৰ মানৱতাবাদৰ প্ৰকৃত তথ্য বা অন্তৰ্নিহিত স্বৰ এই একক উদ্দেশ্যে নিহিত। কৰ্মবাদত আত্মশীল কবিৰ মতে দেশৰ প্ৰগতি বা ঐশ্বৰ্য্যৰ কথা চিন্তা কৰিবলৈ হ'লে আদৰ্শক শালগ্ৰাম কৰি হাত সাৰি নাথাকি কৰ্তব্যবৃত্ত হৈ অগ্ৰসৰ হোৱাটোহে বাঞ্ছনীয়। আনকি বিহুৰ বং-বহুইচৰ আনন্দমুগৰ পৰিবেশতে, কবিয়ে কৰ্তব্যবোধৰ প্ৰতি সজাগ কৰি দিবলৈ পাহৰি নাযায়।

বয়স ভাটী দিয়াৰ লগে লগে ক্ৰমে স্বজাতিৰ চিন্তা আৰু গভীৰ হ'ল। মনস্তাত্ত্বিক অসমৰ নানান সমস্যা, অন্য অসমীয়াৰ অসম গ্ৰাম কৰিবলৈ কৰা ষড়যন্ত্ৰ, অসমীয়া ডা-ডাঙৰীয়াৰ অসমৰ হক আৰু অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ প্ৰতি উদাসীনতা, অসমীয়া ডেকাৰ শ্ৰম-বিমুখতাই জীৱনৰ বিয়লি বেলাত কবিক আৰু অস্থিৰ কৰি তুলিছে। সন্তান-সন্মতি, বিয়া-সবাহ, বাটে-বাটে চিনাকি আপোনজন পালে সকলোৰে ওচৰত কবিৰ অভিযোগ অসম গল কিবা এটা কৰ। শেষ বয়সত বিবিধ সমস্যাই কবিক এনেভাবে জুমুৰি দি ধৰিছিল

যে পাচৰ চাম কবিতাত আবেগত অধীৰ হৈ ভাবৰ লগত ভাবৰ সমতা বন্ধা কবিৰ পৰা নাই। পাচৰ চাম কবিতাৰ ভাব ভাষাতকৈ তীব্ৰ। ভাবৰ মাধুৰ্য, ছন্দৰ সাবলীলতাৰ প্ৰতি দৃষ্টি ৰাখিবৰ কবিৰ অবসৰ নাই। সহজভাবে ক'বলৈ গ'লে 'তুমি' কাব্যৰ লেখীয়াতকৈ পাচৰ চাম কবিতাত ছন্দৰ সাবলীলতা বন্ধা পৰা নাই। দেশ আৰু জাতিৰ সমুখত দেখা দিয়া সমস্যা কবিক এনেভাবে জুমুৰি দি ধৰিছে যে কবিতাৰ কমনীয়তা বা সাবলীলতালৈ চকু দিবৰ অবসৰ নাই। অৰ্থাৎ প্ৰয়োজনৰ চাহিদাই মহৎ সাহিত্য সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত অন্তৰায়ৰূপে শিল্প দিছে। 'তুমি' কাব্যৰ পাচত মহৎ সাহিত্য সৃষ্টি কবিৰ নোৱাৰিলেও ৰায়চৌধুৰীৰ স্বৰোগ্য নেতৃত্বৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথা কোনেও হুই কবিৰ নোৱাৰে। পাচৰ চাম কবিতাই সৃচনা কৰা চিন্তাস্ৰোতৰ স্থান স্বীকাৰ। সকলো ধৰণৰ পৰিস্থিতিকে আয়ত্বাধীন কৰি ল'ব পৰা বাবেই অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰী অসম সাহিত্য আকাশৰ এটি উজ্জল নক্ষত্ৰ।

কবিৰ 'বেদনাৰ উচ্চা'ই ১৯৬৭ খৃঃ সাহিত্য একাডেমীৰ ৫০০০ টকীয়া পুৰস্কাৰ লাভ কৰিছে। 'বেদনাৰ উচ্চা'ৰ সবহভাগ কবিতাই কবিৰ বৃদ্ধ বয়সৰ ৰচনা। বহুৰকিতা, সময়ে অসময়ে নাতি উপদেশৰ ফুলজাৰি ছটিওৱা বৃদ্ধ বয়সৰ স্বভাৱ। জীৱনৰ অভিজ্ঞতাৰ সঁচাৰ-কাঠীৰে উত্তৰ-সাধকৰ ভৱিষ্যতৰ পথ উজ্জল কৰাৰ লোভ বয়োজ্যোষ্ঠ সকলে সামৰিব নোৱাৰে। ৰায়চৌধুৰীৰ 'বেদনাৰ উচ্চা'ক অকল এখন উক্ত গোষ্ঠীভুক্ত কবিতাৰ সংকলন বুলি ধৰিলে তেওঁৰ প্ৰতিভা আৰু ব্যক্তিত্বৰ প্ৰতি অৱমাননা কৰা হ'ব। অসমৰ বুকুৰে বাগৰি যোৱা নানান সমস্যা সংকট সংঘাতৰ লগত ৰায়চৌধুৰী নিবিড়ভাৱে জড়িত। জীৱদ্দশাত সংগ্ৰামত আগভাগ লৈ সংগ্ৰাম-লিপ্ত জীৱনৰ তিতা-কেঁহা অভিজ্ঞতাৰ লগত ৰায়চৌধুৰী সুপৰিচিত। অসমৰ ভৱিষ্যৎ চিন্তাত সেয়েহে কবি সন্দিহান। চিন্তা জৰ্জৰিত কবিৰ দুঃখপূৰ্বকোবেই 'বেদনাৰ উচ্চা'ৰ কাব্যৰূপ। ৰাজনৈতিক নেতাসকলৰ দৰে ৰায়চৌধুৰীয়ে অভিনয় কৰিব নাজানে। জীৱদ্দশাত সেয়েহে স্পষ্টবাদী স্বভাৱৰ বাবে বহুতৰে অপ্ৰিয় হ'ব লগা হৈছিল। কবিৰ শুদ্ধ-সৰল অকণ্ট দেশপ্ৰেমৰ জেনিবা 'বেদনাৰ উচ্চা' নিৰ্জন স্বাক্ষৰ। এই দৃষ্টিকোণৰ পৰাও 'বেদনাৰ উচ্চা' সাহিত্য একাডেমীৰ পুৰস্কাৰ পাবৰ অপ্ৰতিদ্বন্দ্বী পুৰি।

'বন্ধো কি ছন্দেৰে' শীতি কবিতাৰ সংকলন। ৰায়চৌধুৰীৰ সবহভাগ

শীতল উদ্দেশ্যৰ্মা। শীতবাজি বাধীনোত্তৰ যুগৰ বচনা। দেশবাসীক দেশপ্ৰেমত উৎসাহ কৰাই শীতবাজিৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য।

‘আহতি’ৰ প্ৰবন্ধবাজি আন আন গল্প বচনাৰ মাজতো দেখা যায়, শুদ্ধ-সবল দেশপ্ৰেমিক এজনৰ অকণ্ট দেশপ্ৰেমৰ জলন্ত নিদৰ্শন। অসমৰ যক্ষৰপৰা অনা অসমীয়া নাটৰ প্ৰভাৱ কৰাবলৈকে ‘বজ্জিনী ভাৰত মাতা’ ‘কল্যাণময়ী’, ‘ভক্তগোবৰ’ আৰু ‘জয়দ্রথ বধ’ নাটকৰ সৃচনা। চাৰিখন নাটৰ ভিতৰত ‘জয়দ্রথ বধ’ নাটখনিহে পুথিৰ আকাৰত ছপা হৈ ওলাইছে। নাট্যকাৰ হিচাপে স্বকীয়া আসনত অধিষ্ঠিত হ’ব নোৱাৰিলেও বৰপেটাৰ ঘৰে শৰুৰী কলা-কৃষ্টিৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ স্বৰূপ চহৰ এখনত অসমীয়া নাট্যসাহিত্যৰ প্ৰতি পথ প্ৰদৰ্শন কৰিব পাৰিছিল।

কম-বেচি পৰিমাণে বহুতো কবি সাহিত্যিক অগ্ৰজ দললৰ ঘাৰা নাইবা পৰবৰ্তী কবি পূৰ্ববৰ্তী কবিৰ ঘাৰা প্ৰভাৱাৱিত। পূৰ্ববৰ্তী নাইবা অগ্ৰজৰ ঘাৰা উত্তৰসাধক প্ৰভাৱাৱিত হোৱাটো কোনো গৰ্হিত কাম বুলি নথি পৰম্পৰা বুলিহে ধৰিব পাৰি। বায়চৌধুৰী পূৰ্ববৰ্তী কোনো কবিৰে প্ৰত্যক্ষ নাইবা পৰোক্ষ প্ৰভাৱবৰণৰ মুক্ত। ববীন্দ্ৰোত্তৰ যুগত কম বেচি পৰিমাণে ববীন্দ্ৰনাথৰ প্ৰভাৱ বহুতো কবিৰ ওপৰত পৰিছে। অৱশ্যে ববীন্দ্ৰনাথৰ প্ৰভাৱতে যে নিজৰ অস্তিত্ব বিলীন কৰি দিছে এনে নহয়। বায়চৌধুৰীক ববীন্দ্ৰনাথৰ কোনো ধৰণৰ প্ৰভাৱে স্পৰ্শ কৰিব পৰা নাই।

ৱৰ্ড্‌সৱৰ্থৰ স্বাইলাৰ্ক চৰাইটোৱে ‘হেভেন’ (Heaven) আৰু হোমৰ (Home) এনাজৰী বক্ষা কৰাৰ দৰে বায়চৌধুৰীয়ে ভেঁওৰ কাব্য-কলাৰ মাজত আধ্যাত্মিক মানসিক, সামাজিক সকলো ধৰণৰ চিন্তাত্ৰোত্তৰ সন্ধান দিব পাৰিছে যি দৰে বায়চৌধুৰীৰ দেশপ্ৰেমত কোনো ধৰণৰ কৃত্ৰিমতা নাই, তেনেভাৱে বচনাবাজিও আনৰ প্ৰভাৱবৰণৰ মুক্ত।

জীৱদ্ৰশাত বায়চৌধুৰীয়ে অসমীয়া জাতিৰ সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ বাবে যিখিনি অৱদান দি গ’ল এজন মানুহৰ জীৱনবৰণৰ ইয়াতকৈ আৰু বেচি আশা কৰিব নোৱাৰি। বায়চৌধুৰীৰ যুত্ৰুত অসমীয়া সাহিত্যৰ তথা জাতীয় জীৱনৰ যি ক্ষতি হ’ল সেই ক্ষতি অপূৰণীয়। অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত বয়সে আছোৰ পেলাব নোৱাৰা বায়চৌধুৰীৰ নিষ্ঠা, ঐকান্তিকতা আৰু প্ৰতিভাৰ কথা সোণালী আধৰেৰে লিখা থাকিব।

১৯৬৭ খৃঃব ২ জানুৱাৰী তাৰিখে এইজনী ভীষ্ম প্ৰতিম পুৰুষৰ
 সন্ধিয়া ৬৪৫ বজাত জীৱন-বলি নিৰ্বাপিত হ'ল। ৩ জানুৱাৰীৰ ১০০
 বজাত কৰাচলৰ কাষত নৱগ্ৰহ শ্মশানত ভেৰাৰ মানৱী, দেহা ভস্মীকৃত
 হ'ল। 'অসম গেল কিবা এটা কব' বুলি লঘনে যাকে তাকে নকীয়াই
 ফুৰা চাৰিকুৰি তিনি বছৰীয়া এটি সংগ্ৰামশীল জীৱনৰ অন্ত পৰিল।

দাৰ্শনিক কবি দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাৰ জন্ম হৈছিল ১৮৫৫ খৃঃত যোৰহাটৰ ওচৰৰ পতীয়া গাঁৱত। তেওঁৰ পিতৃদেৱ কমলেশ্বৰ শৰ্মা। যোৰহাট হাইস্কুলৰপৰা ১৮৯২ খৃঃত এণ্টে ঃ পৰীক্ষা পাছ কৰি কোচবেহাৰ কলেজত পঢ়ে। কোচবেহাৰ কলেজৰ পৰাই ১৯০৩ খৃঃত বি এ আৰু ১৯০৬ খৃঃত বি এল ডিগ্ৰী লাভ কৰিছিল। শোনতে কিছুদিন ওকালতি কৰিছিল পাচত ১৯১১ খৃঃত এক্স্ট্ৰা এচিষ্টেণ্ট কমিচনাৰ নিযুক্ত হয়। শেষত ডিবেক্টৰ অব্ লেণ্ড ৰেকৰ্ড হয়গৈ।

চৰকাৰী চাকৰী কৰা কালৰপৰা শৰ্মাৰ কৰ্তব্যনিষ্ঠাৰ কথা আজিও বহু ঠাইত কাহিনীৰ দৰে চলি আছে। ১৯৬১ খৃঃ ৪ চেপ্তেম্বৰ তাৰিখে শৰ্মা ডাঙৰীয়া বৈকুণ্ঠগামী হয়।

দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাৰ অন্তৰত সাহিত্য সৃষ্টিৰ প্ৰেৰণাই শিপা মেৰিছিল নিচেই সৰু কালৰেপৰা। জোনাকীত যেতিয়া প্ৰথম কবিতা 'লবাকাল' প্ৰকাশ হয় তেতিয়া তেওঁ কলেজৰ ছাত্ৰ। পঢ়াশলীয়া শিক্ষা সাং কৰি শৰ্মা যেতিয়া ওলাই আহিল, তেতিয়া নৱজ্ঞান আন্দোলনৰ পূৰ্ণ পয়োভৰ। নৱজ্ঞান আন্দোলনত শৰ্মা ডাঙৰীয়াই অবিহণা যোগালে কবিতা আৰু নাটক ৰচনাত।

১৯১১ খৃঃত এক্স্ট্ৰা এচিষ্টেণ্ট কমিচনাৰ হোৱাৰ আগলৈকে তেওঁৰ পাৰ্শ্ব পৰাজয় (১৯০২) আৰু চন্দ্ৰাবলী (১৯১০) নামৰ দুখন নাটক আৰু অঞ্জলি (১৯১০) নামৰ কবিতা সংকলন এটি প্ৰকাশ হয়। ইয়াৰ পাচত প্ৰকাশিত পুথি তৃতীয় নাটক বালিৰধ (১৯১২) আৰু নিবেদন (১৯২০) নামৰ আন এখন কবিতা সংকলন। পদ্মাবতী নামৰ এখন নাটক অপ্ৰকাশিত অৱস্থাত আছে।

‘নবস্তাস যুগৰ কবিসকলৰ আদৰ্শ যদিও পাশ্চাত্য বোমাটিক কবি গোষ্ঠী, কিন্তু অসমীয়া বোমাটিক কবিসকল ভাৰতীয় দৰ্শনৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত’। এই উক্তি দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাৰ কবিতাবাজিৰ মাজত মহলভাৱে পৰিস্ফুট। শৰ্মাৰ কবিতা নব্বন্ধে আলোচনা কৰি উক্তৰ সন্তোষ নাথ শৰ্মা ডাঙৰীয়াই লিখিছে “আত্মাৰ অবিদ্যৰতা আৰু জ্ঞানান্তৰবাদত বিশ্বাস ৰুত বা ব্ৰহ্মাণ্ডৰ চলিষ্ণু নৈতিক শক্তিৰ অঞ্চল প্ৰবাহত নিষ্ঠ, এটি সংঘত জীৱনোপভোগৰ আকাজক্ষা আৰু জাগতিক সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰতি মোহ শৰ্মাৰ কবিতাৰ বিশেষত্ব।”

‘মাহুহৰ তুমি এটি পুৰণি সাহোন

প্ৰথমেই জনম তোমাৰ

আছিল আছেও সেই মলোমোহা গুণ

আজিলৈকে তোমাৰ পূজাৰ (কবিতা)

মাহুহৰ চিন্তা আৰু কল্পনা গছত ফুলা কবিতাৰ কাকলিত শৰ্মাই বিচাৰি পালে আত্মাৰ অবিদ্যৰতাৰ কথা। মাহুহৰ সংসাৰত বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ লীলা সামৰি সকলো মাহুহ গৈ অনন্তত জিৰণি লভিব ঈশ্বৰৰ মাজতেই। আত্মাৰ জ্ঞানো জিৰণি আছে? নতুন জীৱন লাভ কৰি পুৰণি কালৰ কথা পাহৰি নব জীৱনৰ আশা উদ্ধীপনাৰ লগত মন প্ৰাণ ঢালি দিব লাগিব। শৰ্মাৰ কবিতাবাজিত সেয়েহে আছে জ্ঞানান্তৰবাদত গভীৰ বিশ্বাস। হাঁহি-কান্দনৰ মাজেৰেই মানৱ জীৱন। জীৱন বুলিলে সুখ সন্তোষেৰে যে উপচি পৰিব লাগিব তাৰ কোনো হেতু নাই। কেতিয়াবা জাগতিক সুখ-ভোগ, কেতিয়াবা দুখ-দৈন্ত্ৰ ইয়াৰ মাজবেহে প্ৰকৃত জীৱন উপলব্ধি সহজ হ’ব।

সজ্জিয়াৰ সক তৰা

লাহে লাহে নিজিলিকে

পুৱা লয় নগ’লে পুৱত

ধাৰালাৰ জীৱনতো

একো দুখ নেথাকিলে

শাস্তি গুণ নেবাকে সুখত (বিজনি)

অকল জাগতিক মোহেই যে মানৱ জীৱন ব্যাধি থাকে এনে নহয়। দৈহিক মোহেও মাহুহক যত্নৰ পিচত এৰা দিব নোৱাৰে। যত্নৰ পিচত কবিয়ে আত্মাহীন দেহৰ আলাই-আখানি সহিব নোৱাৰে।

খৰি দিবা মোক তুমি নইব বাজিত
কেবে যেন চিনকে নাপায় ,
হাঁহিলে কোনোবে মোৰ মৰি শালনিত
কি জানিবা মই দুখ পাঠ ।

জীৱন মৰণৰ অবিচ্ছেদ্য ৰাজ্যপথত বাট বুলি মাজে মাজে কবিয়ে
লাবণীৰ কোমল মুখনিৰ মৌ-মাত জানিবলৈ হাবিয়াল নকৰা নহয় । আকাজ্জ্বল
কঠিনাভলত ছল্লভ মাধুবীয়ে গজালি মেলিলেও নোপোৱাৰ বেচনাড চিৰ
বাৰ্ষ অন্তৰ ধনি নিবাশাৰ ভটীয়ানী সোঁতত উটুৱাই দিয়া হাবিয়াল কবির নাই ।
কবির এই বলিষ্ঠ অন্তৰৰ প্ৰকাশ ফুটি উঠিছে প্ৰথম কবিতা 'ল'ৰা কালত' :

নালাগে সি সুখ, থকা সেই ল'ৰা কাল,
এতিয়াৰ এই কাল নিয়াও ভালেকে
হে বিধাতা শক্তি দিয়া তোমাৰ জীৱন
তোমাতে বিলীন ৰাতে হয় একেবাৰে ।

'জীৱনৰ অৰ্ধচেতন স্থিতিৰ মাজত স্নেহ এক অন্তিমহীন ছায়াছবি । কবির
মতে অন্তিমহীন ছায়াছবি হ'লেও পৃথিৱীত অমৰত্ব লাভ কবিল পাৰিছে,
স্নেহেই—

পৃথিৱীৰ আদিত স্নেহৰ জনম
বুঢ়া তাৰ নাই পৃথিৱীত
মাটিদেহ মাটি হব, স্নেহৰ বান্ধনি,
লয় হলে নেচায় মাটিত ।

সময়ে সময়ে কবির চকুত ভাহি উঠিছে কিছুমান অনন্ত প্ৰশ্নৰ ইজ্জাল ,
'মৰণ তুমি জানো অনিশ্চিত এৰি
দিবা কিবা নিশ্চিত জীৱন ,
বুজিব নোৱাৰি এই প্ৰশ্নৰ উত্তৰ
সদায় অশান্তি মোৰ মন । (প্ৰশ্ন)

কবি সৌন্দৰ্য্যৰো উপাসক । নীল আকাশৰ জোনাকৰ জেউতি আৰু
নিৰ্ভল পানীত তাৰ প্ৰতিচ্ছবি, হাতে চুৰি নোপোৱা আকাশৰ ভৰা, শেষ
নিশা অকলশৰে নৈৰ পাৰত অনাই-বনাই ফুৰা জলকুঁৱৰী, অন্তাচলগামী
স্বৰ্গৰূপ শেখ আলিঙ্গন দিবলৈ ওলোৱা সন্ধ্যাসেৱীৰ ৰূপ, বিহব পোঁপাৰ

বিধিকি বিধিকি হুব, আঘোণ মহীয়া। স্নকসৰ সোণালী বহণ নানি ধান
দাই থকা নিবল। দাবনী আৰু প্ৰকৃতিৰ অপৰূপ সৌন্দৰ্য্যই কবিৰ অন্তৰ
পুলকিত কৰে।

শেলুৱা শিলত গজা ফুল বনৰীয়া

আধা আধি চকুৰ আঁৰত

ধুনীয়া তৰাৰ দৰে একেটি ধেতিয়া

তিৰবিৰ অলে আকাশত (মাদৰী)

A violet by a mossy stone

Half hidden the eye

অকল বৰ্হি প্ৰকৃতি অপৰূপ সৌন্দৰ্য্য উপভোগ কৰিয়ে কবি কান্ত থকা
নাই। সন্ধানী দৃষ্টিৰে সকলো কথা চালি জাৰি কৰিয়ে উপনীত হৈছে শেষ
সিদ্ধান্তত

সংসাৰ গোটেই খনি পুতলায় খেল

কোনোবাই ধেমালি কৰিছে

আমিও খেলাৰ বস্তু নেদেখা জনাই

ধেমালিতে আমাক সাজিছে। (পুতলা)

ব্যক্তিগত জীৱনত শৰ্মা নৈষ্টিক ব্ৰাহ্মণ হ'লেও ভাববাজ্যৰ দুৱাৰ সকলোৰে
বাৰে মুকলি। নামধৰ, গীৰ্জা, মহম্মদ তেওঁৰ মনত সকলো সমান। দাৰ্শনিক
কবি দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাৰ নিজস্ব বৈশিষ্ট্য প্ৰকাশ পাইছে এই উদাৰদৃষ্টিৰ
মাজেৰেই।

বাল্মীকীক কাব্যজগতত প্ৰেৰণা যোগোৱা বীণাদেৱী, কথমুনি আঞ্জিতা
শকুন্তলা, নৃত্য-পটীয়সী চিত্ৰলেখা কবিৰ চিৰনমস্। মাইকেল মধুসূদন
দত্ত, ৰামমোহন আৰু জগন্নাথ বৰুৱাৰ ব্যক্তিত্বক সন্মান দেখুৱাবলৈও পাহৰা
নাই।

বহুপ্ৰণেৰে বিভূষিত হ'লেও মানৱ জাতি স্বাৰ্পৰ। আত্মাত্মসংশয়
ৰীতি-নীতিয়ে কবিক সন্তোষ দিব পৰা নাই।

যিবিলাক ৰীতি-নীতি নবৰ গঠিত

সকলোতে তাৰি চোৱা স্বাৰ্থ বিৰাজিত। (আমাৰ নিয়ম)

ঐতিমধুৰ কৰণ গল্প-গীতি 'বঙিলাৰ' মাজত কবিৰ অহুত্ৰুডিল

অন্তৰ এখনিৰ হাঁ দেখা গৈছে। ইংৰাজী কবিতাৰ হাঁ লৈ লিখা সাদৰী নন্দ, জলকুঁৱৰী আদি কবিতাব্যাজিক কবিয়ে বুকুৰ তপত তেজৰ উমনিৰে গজীৱ কৰি লৈছে। শব্দ-চয়ন, প্ৰকাশ-ভঙ্গী আৰু ছন্দৰ মাধুৰ্য্যই অল্পবাদৰ গোন্ধ নাইকিয়া কৰিছে।

শৰ্মাৰ কবিতা ভাৰতীয় দৰ্শনৰ প্ৰভাৱেৰে প্ৰভাৱান্বিত। দাৰ্শনিক কবি ৰূপে পৰিচিত হ'লেও 'সৰলতা' অনতিভাষণ, নিৰলঙ্কাৰতা তেওঁৰ কবিতাৰ অন্ততম লক্ষণ। কবিৰ কোমল সৌন্দৰ্য্যজ্ঞাপক অহতুতীবোৰ প্ৰকাশ কৰিছে সহজ সৰলভাৱে। দাৰ্শনিক ভাৱেৰে ভাৱাক্ৰান্ত হ'লেও সহজ সৰল প্ৰকাশ-ভঙ্গী তেওঁৰ ৰচনাৰ অন্ততম বৈশিষ্ট্য। বৰ্ডচৱৰ্থ আদি ইংৰাজ কবিৰ প্ৰভাৱ থাকিলেও ভাৰতীয় চিন্তাৰ আত্মাৰ অৱিনশ্বৰতা আদি ভাবৰ দোমোজাই পাশ্চাত্যৰ বহুত্ববাদৰ মায়াজালত হেৰাই নাযায়। 'আত্মাৰ অৱিনশ্বৰতা আৰু জ্ঞানান্তৰবাদত' বিশ্বাস আনহাতে সংঘত জীৱন উপভোগৰ আকাঙ্ক্ষা আৰু জাগতিক সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰতি মোহ শৰ্মাৰ কবিতাৰ বিশেষত্ব। কবিৰ দাৰ্শনিকতাই দুৰণিৰ পেপাৰ মাত, অকলশৰীয়া কণহী দাবনী, ঘণিনি আৰু জলকুঁৱৰী আদিৰ সৌন্দৰ্য্য উপলব্ধিত বাধা জন্মোৱা নাই। অল্পবাদ কবিতাসমূহৰ ভাষা আৰু প্ৰকাশভঙ্গী প্ৰাঞ্জল। তেওঁৰ আন আন কবিতাৰ ভাষাও সহজ, সৰল আৰু প্ৰকাশ ভঙ্গীৰ কোনো জটিলতা নাই। ঠায়ে ঠায়ে বকৰা উপমা আদি প্ৰয়োগ কৰা দেখা যায়।

শৰ্মাৰ কবিতাব্যাজিৰ ভাব-ভাষা হাতে হিমজুৰে অসমীয়া, ভাৰতীয় দৰ্শনেৰে পৰিপুষ্ট। তৎসম নাইবা অন্য অসমীয়া শব্দ ব্যৱহাৰ নকৰি সহজ, সৰল, নিভাজ অসমীয়া ব্যৱহাৰৰ মাজেৰে তেওঁৰ বৈশিষ্ট্য ফুটাই তুলিব পাৰিছে। অসমৰ প্ৰাকৃতিক দৃশ্যৰাজিত আপোন পাহৰা হৈ লগতে মানৱ জীৱনৰ দুখ-দৈন্ত্ৰ আৰু অৱনতিৰ প্ৰতি গভীৰ দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰি কবিয়ে বিচাৰিছিল স্মৃতিভাৱে উপলব্ধি কৰিবলৈ। কবিৰ দৃষ্টিভঙ্গী বহল আৰু উদাৰ। 'অঞ্জলি' আৰু 'নিবেদন'ৰ কবিতাব্যাজি বিভিন্ন ছন্দত ৰচিত। একে আধাৰতে ক'বলৈ হ'লে শৰ্মাৰ কবিতাব্যাজিয়ে আমাৰ অৰ্ধচেতন মনৰ গোপন সন্ধান দিয়াৰ উপৰিও দেখুৱাব পাৰিছে বিশ্ব প্ৰকৃতিত বাট বুলিব পৰা সহজ সৰল পথ এটি।

বঙ্ককান্ত বৰকাকতি

‘শেৱালি’ৰ কবি বঙ্ককান্ত বৰকাকতী নগাঁৱৰ টিং মৌজাৰ আঠগাঁৱত ১৮৯৭ খৃঃৰ ২০ জুনত জন্মে। তেওঁৰ পিতৃ চাৰিঙৰ সাত ঘৰীয়া কাকতী পৃথু বৰকাকতীৰ বংশৰ ভূধৰ বৰকাকতী। নগাওঁ চৰকাৰী হাইস্কুলৰপৰা ১৯১৫ খৃঃত প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষা পাছ কৰি কলেজীয়া শিক্ষাৰ পাতনি মেলে কটন কলেজত। পাচত কলিকতালৈ গৈ বিনন কলেজত পঢ়িছিল। কিছুদিন হুগলী কলেজতো পঢ়িছিল। কিন্তু তেওঁৰ ডিগ্ৰী লাভ কৰা নহ’ল। ১৯২০ খৃঃত মহাত্মা গান্ধীৰ মুক্তি আন্দোলনৰ বাবে প্ৰভাৱান্বিত হৈ সন্মানতে শিক্ষাৰ সামৰণি মাৰিলে।

১৯৬৩ খৃঃৰ ২০ এপ্ৰিল তাৰিখে বৰকাকতী ডাঙৰীয়াই নাজিৰাত বহা অসম সাহিত্য সভাৰ ত্ৰিংশ সন্মিলনত সভাপতিত্ব কৰিছিল। সন্মিলনৰপৰা ঘৰলৈ উভতি আহোঁতে ২১ এপ্ৰিল তাৰিখে মাজ বাটতে যোৰহাটৰ মিচন হাস্পাতালত ডেওঁ মৃত্যুবৰণ কৰিলে।

বঙ্ককান্ত বৰকাকতী একেধাৰে এগৰাকী কবি, সমালোচক আৰু নাট্যকাৰ যদিও তেওঁৰ খ্যাতি ‘শেৱালি’ৰ কবি হিচাবেহে। উৰাৰ দিনৰেপৰা আজীৱন কাব্যচৰ্চা কৰি ‘তৰ্পণ’, ‘শেৱালি’ আৰু ‘চন্দ্ৰহাৰ’ নামৰ কবিতা সংকলন কেইখনেৰে বৰকাকতীয়ে অগমীয়া সাহিত্যত এখন স্বকীয়া আদম লব পাবিছে। ‘অলকা’ কবিৰ একমাত্ৰ অৱচিত নাট। ‘হিম্মত স্বৰাজ’, ‘Our Scripts Question’, ‘আলাপ’ আদি কবিৰ আন আন গ্ৰন্থ।

নবজ্ঞান আন্দোলনত অৰিহণা বোগোৱা বৰকাকতী ডাঙৰীয়াই কাব্য আকাশত তুমুৰি মাৰিছিল সুখি শক্তিকাৰ দ্বিতীয় দশকৰে পৰা। বোমাষ্টিক কবিতাৰ ছন্দবীতি, ছন্দ বৈচিত্ৰ্য আৰু ধ্বনি প্ৰবাহত বৰকাকতীৰ স্থান স্বকীয়া।

ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ হুগা ধাৰা স্পষ্ট-ছবি আৰু গীত। চৌধাৰীৰ কবিতা যেনেদৰে চিত্ৰ-প্ৰধান ছবীৰ কবিতা তেনেদৰে সঙ্গীত-প্ৰধান। কিন্তু বৰকাকতীৰ কবিতাক একে আধাৰতে চিত্ৰ প্ৰধান নাইবা সঙ্গীত-প্ৰধান বুলি কব নোৱাৰি। তেওঁৰ কবিতাত সঙ্গীত আৰু চিত্ৰই সমানে প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে।

শেৰালি কবিৰ কবিতা অকল ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ ভাবোচ্ছাসতে সীমাবদ্ধ নহয়। ৰোমাণ্টিক কবিতাত নিৰ্মাণ ধাৰিতাৰ গুণ প্ৰদান কৰিবলৈ কৰা প্ৰচেষ্টা তেওঁৰ কবিতাৰ অন্ততম বৈশিষ্ট্য। প্ৰতীকবাদী আৰু বহুস্তম্ভ কবিতাসমূহত দাৰ্শনিক চিন্তাস্ৰোতৰ ইচ্ছন পোৱা যায়। সৃষ্টিৰ সৰ্ব্বাংগ বহুতে প্ৰকাশ বিচাৰি কবিৰ হিয়া কঁপে, কবিৰ হিয়া বাতুল। জগতৰ ইমান মাধুৰী ইমান বস গ্ৰহণ কৰিব পৰা ক্ষমতা কবিৰ নাই। অপ্ৰকাশৰ বেদনাই যেন কবিৰ জীৱনৰ চৰম বেদনা। বাহিৰ বিশ্বৰ অনন্তৰ পাত বাউলিত সঁহাৰি জনোৱাটো যেন কবিৰ কৰ্তব্য। সেয়েহে কবিতাৰ মাধুৰ্য্যে কবি যি বিচাৰে স্তম্ভৰ লগত অসীম চিৰস্বন্দৰ মিলন। শেৰালিৰ ‘মোৰ পূজা’, ‘স্তম্ভ’, ‘চিৰস্বন্দৰ’, ‘বিশ্বহৰণ’ আদি কিছুমান কবিতা গভীৰ মনোৱৰ্মী সত্যক এক অস্পষ্ট কুঁৱলীৰ জীৱত বাখিছে। কবিৰ এনে গুৰীয়া সৰহভাগ কবিতাই প্ৰতীকৰ্মী। সঙ্গীত আৰু প্ৰতীকবাদী প্ৰকাশ এই দুয়োটাৰ সমন্বয় বেলে স্ননিপুণ শিল্পীৰ ক্ষেত্ৰতহে সম্ভৱ। সঠিক শব্দচয়নৰ মাধ্যমেৰে দুয়োটাৰ সংমিশ্ৰণৰ সমন্বয় সৃষ্টি কৰি বৰকাকতী এজন স্ননিপুণ শিল্পীৰূপে পৰিচয় দিব পাৰিছে। চিৰস্বন্দৰক কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে প্ৰকৃতিৰ অপকণ শৌন্দৰ্যৰ মাধ্যমত। শেষত কবিৰ চিৰস্বন্দৰৰ সন্ধান মনীষাত ভূমিৰ নৈসৰ্গিক শৌন্দৰ্যৰ ছবি গ্ৰহণ পৰি গৈছে।

বিষয়-বস্তুৰ ফালৰপৰা নিৰীক্ষণ কৰিলে শেৰালিৰ কবিতাসমূহক প্ৰধানকৈ পাঁচ ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি (১) প্ৰেম বা ভাল পোৱাৰ কবিতা, (২) কবি আৰু কাব্য সম্বন্ধীয়, (৩) শোকৰ কবিতা, (৪) পৌৰাণিক আৰু ঐতিহাসিক কথা, (৫) জীৱনৰ সমস্ত সম্বন্ধে তেওঁৰ চিন্তাৰ কাব্যময় প্ৰকাশ।

বিভিন্ন কবিৰ কবিতাৰ প্ৰতীক ভূমি, প্ৰিয়তমা, চাহি, কিন্তু বৰকাকতীৰ কবিতাৰ প্ৰতীক চন্দ্ৰ। “কবিয়ে ব’ত চন্দ্ৰক উপমা হিচাপে লৈছে তাত প্ৰকাশ পাইছে কবি প্ৰকৃতিৰ এটি মিষ্টক ব্যঞ্জনা। শেৰালি কবিৰ চন্দ্ৰ পূজাৰে অঞ্জলি স্বৰূপ। আনহাতে শেৰালিৰ নিফলক গুহতা আৰু চন্দ্ৰৰ নিফলক মাধুৰ্য্য

কবিৰ হৃদি জলধিৰ প্ৰতিবিম্ব। চিৰস্বন্দৰৰ পূৰ্ণতাৰ পৰম তৃষ্ণা বিচাৰিছে ইয়াৰ মাজেদিয়ে।”

বৰকাকতীৰ কবিতাত প্ৰকৃতিক মুখ্য স্থান দিয়া নাই যদিও তেওঁৰ কাবিতাত যে প্ৰাকৃতিক একেবাৰে উপেক্ষা কৰিছে এনে নহয়। কোনো কাব্যত প্ৰকৃতিৰ স্থান নিৰূপণ কৰিবলৈ হ’লে প্ৰকৃতিৰ লগত কবিৰ সম্বন্ধৰ সম্যক জ্ঞান থাকিব লাগিব। প্ৰকৃতিক অলপ মানবীয় বাধাবলীৰ পটভূমি বুলি ধৰিলে প্ৰকৃতিৰ প্ৰতি দৰাচলতে অশ্রদ্ধা কৰা হ’ব। বৰকাকতীয়ে তেনে কৰা নাই। বিশ্ব-প্ৰকৃতিৰ বিনন্দ-বিলাসৰ মাজত কবি অকল তৃপ্তিয়ে নাপায় প্ৰকৃতিখনে কবিক যেন ‘সকায়াই থাকে।

মোক যে ইমান

বাবুল কৰিছে

চৰাচৰ হায় দিবস বাতি

তুয়েহে তাৰ নোপোৱা উমান

হুণনা বিৰাট বিশ্বগীতি

শেৰালিৰ কবিতাবাজিত প্ৰকৃতিৰ লগত কবিৰ এটি সংযোগ সূত্ৰ দেখা যায়। Shelley-ৰ Love Philosophy বোলা কবিতাটোত কবিয়ে যিটো মিলন স্বৰ্গ দেখুৱাইছে, শেৰালিৰ কবিয়েও প্ৰকৃতিৰ এই সঙ্গতিটোক স্বাক্ষৰ কৰি লৈছে। আগতিক এই প্ৰেমৰ সৌতৰপৰা মানুহ ফালৰি কাটি ওলাই যাবৰ উপায় নাই। কেতিয়াবা কবিয়ে আপোন আত্মা জগতৰ মাজত প্ৰচাৰিত কৰি দিয়ে আৰু বিশ্বাস্যৰ লগত আত্মাৰ আত্মীয়তা স্বীকাৰ কৰে।

ফুলনি শুৱাই

ফুলে যেনে ফুল

হুণুচেতো মোৰ

তেতিয়াও তুল

মেথো যে সিহঁত

কলিজাৰ তেজ

নিৰাশ প্ৰেমৰ

বাঙলী ফুল (স্বন্দৰ)

সৌন্দৰ্যৰ প্ৰতি কবিৰ আকৰ্ষণ দেখা গৈছে প্ৰিয়াৰ ৰূপত আৰু ইয়াৰ মাজেদিয়ে কামনা কৰিছে চিৰস্বন্দৰৰ অসীম সত্তা। চিৰস্বন্দৰ কবিৰ প্ৰতি সদায় হওক বা নহওক তাৰ প্ৰতি কবিৰ কোনো লক্ষ্য নাই। চিৰস্বন্দৰৰ

সাধনাই কবিৰ গৰ্ব, প্ৰিয় আৰু স্বৰ্গ। সকলো ক্ৰিয়াৰ প্ৰতিক্ৰিয়া আছে। সেয়েহে কবিৰ ধাৰণা প্ৰিয়াৰ আগমনিয়ে তেওঁৰ অন্তৰত যি চৌ ভুলি গ'ল সেই চৌৰে প্ৰিয়াকো স্পৰ্শ কৰিব।

শেৰালিৰ ভালেমান কবিতাৰ কেন্দ্ৰস্থ ভাব যদিও 'প্ৰেম' কিন্তু এই প্ৰেম বক্তিত-প্ৰেম বা আধ্যাত্মিক প্ৰেম বুলি একে আধাৰতে ক'ব নোৱাৰি। ভাৰ্য সৌন্দৰ্যৰ মাজেৰে কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে প্ৰিয়জনৰ সৌন্দৰ্যৰ স্থা। এনেভাৱে কবিৰ প্ৰেম বহুধা বিভক্ত।

মাহুৰ জীৱনৰ ভুল, বাৰ্থতা, নিৰাশাবোৰ যে জীৱনৰ ক্ৰমান্বিত উন্নতি পথৰ একোটি ক্ৰমহে তাক কবিয়ে বুজাবৰ চেষ্টা কৰিছে। ঈশ্বৰৰ লগত মিলন কবিয়ে বিচাৰে, কিন্তু তেওঁ এইটোও জানে যে মিলন সমানে সমানেহে হয়। ঈশ্বৰৰ লগত মিলিত হ'ব পাৰিব কেৱল দানৰ যোগেদিহে, অকল গ্ৰহণৰ মাধ্যমেৰে নহয়। অমুসন্ধিৎহ অন্তৰেৰে কবিয়ে জীৱনৰ সকলো সংঘাত-আঘাত স্বৰ পাতি লৈ অমুভূতিৰ সন্ধান দিব বিচাৰে। কবিৰ অন্তৰৰ অন্তৰতম কোণত মেদেখা জগতখনৰো ৰূপ প্ৰতিফলিত হয়। কিন্তু কবিয়ে গোৱা নোপোৱাৰ ব্যস্ত জগতত কবিৰ স্থান নিৰূপণ কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা থাকিলেও কবিৰ নোৱাৰে। ৰাজদৰবাৰত কবিৰ স্থান নাথাকিলেও কোনেও কবিক বৃদ্ধি ভাবৰা মুখস্থিলেও অন্তৰ জগতৰ বহুশ উন্মোচন কৰা কবিৰ কৰ্তব্য।

‘অসীম তত্ত্ব অনাদি কালৰ

অভেদ মধুৰ বহুশ ঘাৰ

মোকোলাই ধৰে মুকলি কবিয়ে

মুকলি হিয়াৰ বজাই তাঁৰ।

বৰকাকতীৰ কবিতাৰ অগ্ৰতম বৈশিষ্ট্য ছন্দ বৈচিত্ৰ্য। বৰকাকতীয়ে তেওঁৰ কবিতাৰ ছন্দেৰে অসমীয়া কাব্য সাহিত্যত এটা নতুন যুগ প্ৰবৰ্তন কৰিছে। বৰকাকতীৰ আগলৈকে অসমীয়া কবিতাত ছন্দবৈচিত্ৰ্য কমেই দেখা যায়। পুৰণি ছন্দকে ইফাল-সিফাল কৰি নৱজ্ঞাস আন্দোলনৰ গুৰিয়াল সকলে কবিতা ৰচনা কৰিছিল। অসমীয়া কবিতাৰ ছন্দবিলাক নানান ধৰণে সজাই পৰ্ব আৰু চৰণ নানান ধৰণে সন্নিবেশ কৰি ছন্দ-বৈচিত্ৰ্য আনে শোন প্ৰথম বৰকাকতীয়ে। ছন্দ-বৈচিত্ৰ্যৰ ক্ষেত্ৰত বৰকাকতীৰ ওপৰত অলপ ববীক্ষনাৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। ববীক্ষনাৰে তেওঁৰ কবিতাত আৰু সংগীতত বিবিধ ব্যঞ্জন বিবিধ গতি-ভংগী, ছন্দৰ বিবিধ লয়লাস নৃত্য প্ৰবৰ্তন কৰি তেওঁৰ আগৰ বঙলা ছন্দৰ গভীৰ-গভিকতা ভংগ কৰে।

বৰকাকতীৰ কোনো কোনো কবিতাত পূৰণ পদ, ত্ৰিপদী ছন্দকে অটুত ৰাখিছে। কিন্তু ইয়াত পৰ্ব আৰু চৰণবিলাক পৃথকভাবে সজোৱাত দেখাত নতুন যেন হৈ প্ৰকাশ পাইছে।

‘চকুলো প্ৰিয়ৰ গ’ল

ষিখাৰি বাগৰি

বৰ্ণনা অতীত সিনে

প্ৰাণৰ লহৰি,

ইয়াত বৰকাকতীয়ে চৈধ্য আখৰৰ পদকে ভাঙি চৰণ পৰ্ববিলাক স্বতন্ত্ৰভাবে সজাইছে। ওপৰৰ পদটোত দুটা চৰণ আৰু চাৰিটা পৰ্ব আছে। ঠায়ে ঠায়ে ত্ৰিপদী ছন্দ অটুত ৰাখিছে। ‘হুদিন আহে যায়’ কবিতাত ত্ৰিপদী ছন্দৰ মাজত অগ্ৰ ছন্দৰ সংমিশ্ৰণ কৰি বৈচিত্ৰ্য আনিছে। কোনো কোনো কবিতাত ত্ৰিপদী ছন্দৰ ছন্দক তিনিটাৰ ঠাইত চাৰিটা ছন্দত ভাগ কৰিছে।

তোমাৰ পৰশ (১)

তড়িং লাগি (২)

যৌৱন যেন (৩)

বাকুল হল (৪) (তোমাৰ পৰশ)

বৰকাকতীৰ কবিতাৰ ছন্দৰ আৰু এটা গুণ ছন্দৰ প্ৰবাহমান কাল। অৰ্থাৎ ভাবে ক্ৰমান্বয়ে ইটো চৰণৰপৰা সিটো চৰণলৈ গতি কৰে। বৰকাকতীৰ কবিতাৰ ছন্দৰ বৈশিষ্ট্য প্ৰধানকৈ কেন্দ্ৰ কৰিছে তেওঁৰ কবিতাৰ শাসাঘাটৰ (Accent) ওপৰত।

বৰকাকতীৰ কবিতাত ছন্দৰ উপৰিও কোনো কোনো কবিতাৰ ভাব ভাষাৰ ক্ষেত্ৰতো ৰবীন্দ্ৰনাথৰ প্ৰভাৱ বিণিকি বিণিকি শুনা যায়। ৰবীন্দ্ৰনাথৰ “কাব্যোপশ্ৰেণীত” প্ৰবন্ধৰ ভাব ভাষাৰে বৰকাকতীয়ে উমিলা কবিতাত প্ৰাণ সঞ্চাৰ কৰিছিল। বৰকাকতীৰ ‘তাজমহলত’ ৰবীন্দ্ৰনাথৰ ‘ছাজাহান’ কবিতাৰ প্ৰতিধ্বনি শুনা যায়। অৱশ্যে ছাজাহানৰ গভীৰ দাৰ্শনিকতাৰ সলনি বৰকাকতীৰ তাজমহলত শুনা যায় এক বিস্ময় বিমুক্ত স্বৰ। বহুতো কবিতাত ৰবীন্দ্ৰনাথৰ ভাব ভাষাৰ স্বৰ বিণিকি বিণিকি বাজি থাকিলেও মূল প্ৰতিপাত্ত বিষয় বৰকাকতীৰ নিজৰ। ভাব আৰু ভাষাৰ সাদৃশ্য থাকিলেও বৰকাকতী পঢ়িলে ৰবীন্দ্ৰনাথ পঢ়া নহয় নাইবা ৰবীন্দ্ৰনাথ পঢ়িলে বৰকাকতী পঢ়া নহয়। পূৰ্ববৰ্তী কবিৰ প্ৰভাৱ পৰবৰ্তী কবিৰ ওপৰত পৰাটো এটি চিৰাচৰিত বীতি।

কাব্যধোগী যতীন্দ্রনাথ ছব্বা অসমীয়াৰ মনত এটি সাঁথৰ সদৃশ। ১৯৫৫ খৃঃত গুৱাহাটীত অস্থিতিত সাহিত্য সভাৰ সভাপতি বৰণ কৰি উক্তৰ ভূঞাই ছব্বাৰ পৰিচয় দি কৈছিল। “কবি যতীন্দ্রনাথ ছব্বা এজন কবিয়েই নহয়, তেওঁৰ জীৱনটোৱে এটি দীঘল কবিতা”। কামদেৱৰ দৰে সুন্দৰ ৰূপ আৰু বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উচ্চ ডিগ্ৰীধাৰী ছব্বাই কোনো উচ্চশিক্ষা চৰকাৰী চাকৰিলৈ মন নেমোলাই স্থলৰ শিক্ষকতাকে জীৱনৰ অৱলম্বন হিচাপে লৈ আজাৱন চিৰকুমাৰ হৈ থকাটো বহুতৰ বাবে সাঁথৰ সদৃশ। বংপুৰৰ সম্ভ্ৰান্ত ছব্বা বংশৰ শ্যামসুন্দৰ আৰু পুণ্যদা ছব্বাৰ পুত্ৰ যতীন্দ্রনাথ ছব্বাই সহজতে হাকিম, মুঞ্চ হ'ব পাৰিলে-হেঁতেন। কিন্তু ছব্বাই কোনো চৰকাৰী চাকৰি নগৈ দেশ-বিদেশৰ সাহিত্য-চৰ্চাৰে অসমীয়া কাব্য ফুলনি জাঁতিকাৰ কৰি গ'ল।

১৮৯২ খৃঃৰ ৪ মাৰ্চ শুকুৰবাৰে বংপুৰৰ নিজা ঘৰত ছব্বাৰ জন্ম। তেওঁৰ উপৰি পুৰুষ, গৌৰধ্বজ সিংহই কনোজৰপৰা অনা সাত ঘৰ ব্ৰাহ্মণ আৰু সাত ঘৰ কায়স্থৰ এজন মাক দেউতাকৰ পেটমোচা সন্তান ছব্বাৰ স্বভাৱ লকৰেপৰা চিৰশিশুৰ লেখীয়া।

ছব্বাই পঢ়াশলীয়া শিক্ষা লাভ কৰিবলগা হ'ল বড়ালী ভাৰাৰ মাধ্যমেৰে। স্থলত বড়ালী পঢ়িব লগা বাবে কবি ছব্বাৰ মনত আকেশ। এদিন তেওঁৰ বড়ালী শিক্ষক ৰামমোহন মিত্ৰই কলে—“তুমি যে মাতৃভাষা মাতৃভাষা কৰ, মাতৃভাষা আৰাৰ কি?” ছব্বাই টপবাই উত্তৰ দিলে, “মাকৰ কোলাত উঠি বহি তাৰে আই বুলিব শিকে সিয়ে মাতৃভাষা, দুখৰ বিষয় আমি সেই মাতৃভাষাৰ পৰা ৰক্ষিত” এইবুলি কৈ অকণমান শ'বাটিয়ে হকহকাই কান্দিছিল। ৰামমোহন মিত্ৰই মূৰত হাত বুলাই লাফাই

দিছিলে—“তুমি পাববে তোমাৰ মাতৃভাষা আধাৰ ফিৰে গ্ৰাসবে। তুমি আৰু কাদনা।”

দুৰবাৰ কবিতা লিখাৰ হেঁপাহ সৰুৰেপৰা। পোনতে স্কুলৰ হাতে লিখা আলোচনীত দুই এটি কবিতা প্ৰকাশ কৰিছিল। স্কুলীয়া কালতে ‘Twinkle Twinkle little Star, how I wonder what you are’ কবিতাটিৰ কথা অসমীয়া ভাঙনী—

চিকিমিকি চিকিমিকি সৰু তৰাটিৰ

কেনেকৈ শোভা কৰে ওখ আকাশত

চিকিমিকি কৰি কৰি হীৰাৰ দৰে জ্বলি

লাহে লাহে পৃথিৱীক দিছেহি পোহৰ

যেতিয়াই সূৰ্য্যদেৱ পশ্চিমলৈ যায়

চিকিমিকি কৰি থকা গোটেই ৰাতিটি ”

পোনতে কবিতাটিৰ ভাঙনী কবি বেণুধৰ ৰাজখোৱাক দেখুৱাইছিল। বেণুধৰ ৰাজখোৱাই কবিক প্ৰথম লিখাৰ প্ৰেৰণা যোগায়। সাহিত্য ক্ষেত্ৰত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাহে দুৰবাৰ দীক্ষাগুৰু। ১৯১১ খৃঃ বেজবৰুৱাই কলিকতাৰপৰা বাঁহী উলিয়ায়। দুৰবাৰ তেতিয়া ৩য় বাৰ্ষিকৰ ছাত্ৰ। বেজবৰুৱাৰ বাঁহীৰ দুৰবাৰ প্ৰধান সাৰথি। তেওঁ কাব্যকলাৰ পৰিপূৰ্ণতা লাভ কৰে বেজবৰুৱাৰ বাঁহীৰ পাততে। বেজবৰুৱা আৰু দুৰবাৰ মিলনক মণিকাঞ্চন সংযোগ আখ্যা দিব পাৰি। বেজবৰুৱাই হেনো তেওঁক লিখিবলৈ উদগনি দি কৈছিল : “লিখি যোৱা, লিখি যোৱা, ভাল হ’লে বৈ যাৰ বেয়া হ’লে হাতৰ ঝুৰুৱতি পলাব।” বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যিক সহযোগী চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা আৰু তৰুণৰাম ফুকন দুৰবাৰ প্ৰধান পৃষ্ঠপোষক। আগৰৱালাৰ মৰমৰ সখোদন “ঘটু”। “ঘটুকবি” দুৰবাৰ এটি পোছাকী সম্ভাষণ। আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালাৰ পৰাও দুৰবাই প্ৰেৰণা লাভ কৰিছিল। দুৰবাৰ সৰহভাগ কবিতা প্ৰকাশৰ মূলতেই আছিল মাধৱ বেজবৰুৱা লক্ষ্মীধৰ শৰ্মা, বিৰিকিকুমাৰ বৰুৱা, হৰেন কলিতা, লক্ষেশ্বৰ শৰ্মা আৰু বোহিণী বৰুৱা প্ৰমুখ্যে তেতিয়াৰ কলিকতা নিবাসী অসমীয়া ছাত্ৰ-সমাজ। মাধৱ বেজবৰুৱাই হেনো গৈ আক্ষেপৰ স্বৰত কয়, আপুনি কবিতা নিদিলে মই আৰু বাঁহী বন্ধ কৰি দিব লাগিব। অভিমানী দুৰবাৰ তেতিয়া অভিমান ভাগে আৰু কবিতা লিখি দিয়ে।

দুৰবাৰ প্ৰথম প্ৰকাশিত পুথি “ওমৰ ভীৰ্ষ” (১৯২৫ খৃঃ)। পঢ়ি থকা

অবস্থাতে ওমৰ খান্নামৰ সাহিত্যৰ শোৰাদ লাভ কৰে বিহাৰী সহপাঠী এজনৰ সৌজন্যত। কিতাপখনৰ নাম “পাৰস্তৰ জ্যোতিৰ্বিদ কবি ওমৰ খান্নামৰ কবায়ত। জ্যোতিৰ্বিদ কবি, এই নামটোৱে কবি দূৰবাৰ মনত এক হাস্তকৰ অৰ্থচ বিন্দুৰ ভাবৰ উদয় হ’লেও পুথিখনি পঢ়ি কবি মুগ্ধ হয়। ফিংজিৰান্ড, ছট্টফিল্ডৰ ইংৰাজী সংস্কৰণ আৰু আন ইংৰাজী পুথিত পাৰচীয় সাহিত্য সদাৰ্থে অধ্যয়ন কৰি সকলো কবাকে ধৰাচমাৰি জানি লয়। তাৰ পিচতহে অলুবাদত হাত দিছিল। এই কামত পেনণাৰ প্ৰধান উৎস আছিল লক্ষ্মীধৰ শৰ্মা। বেজবৰুৱাৰ নিৰ্দেশত পুথিখনিৰে চপাশালৰ বেছ ডেন কৰিলত পঢ়ুৱৈ সমাজত বেছ সমাদৃত হ’ল। আন এগৰাকী মনত আকৌ প্ৰশ্ন জাগিল। “তেওঁ বাঁত খোৱা সম্প্ৰদায়ৰ নে কেৱলীয় সম্প্ৰদায়ৰ।” ওমৰতীৰ্থে আছে “ধৰা প্ৰাচীন পাণব পিয়লা জাৱন মদিৰা ভৰাট দিয়া।” আনকি এই কথা ফাফিৰ বাৰ তেওঁৰ নিজৰ পেছায়েক এজনীয়ে চেনা আক্ষেপৰ স্বৰূপ কৈছিল — “বাপাই আৰু বিয়া-বাক নকৰাট মদটপি পাই খাই কবিতাহে লিখিছে” “ভিমণী দূৰবা গনবোৰ সনালোচনাই কিছু ক্ষুণ্ণও কৰিছিল।

পুথিখনি পকাৰ পোৱাৰ পূৰ্বে ১৯১০ খৃঃৰ “বাঁহত” প্ৰকাশ পোৱা “ওমৰ খান্নাম” ওমৰৰ জাৱন দৰ্শন সম্বন্ধে আলোচনা কৰা প্ৰবন্ধ। ওমৰ তীৰ্থ পুথিৰ “বেলত” মৰমৰ দৰ্শন স্বাক্ষ কৰিব “জব কথাত লিখিছে “বৈজ্ঞানিকৰ বিন্ধষণ প্ৰথা, ভাবনাৰ সামঞ্জস্যকৰণ প্ৰথা, কবিৰ গভীৰ দৃষ্টি, দাৰ্শনিকৰ জ্ঞান সকলো গোটাট লৈ সৃষ্টি-তথ্যৰ গভীৰতম প্ৰদেৰ্শলৈ ওমৰে চাই দেখিলে তাৰ আদি আৰু অন্ত দুয়ো আন্ধাৰ, গভাৰ আন্ধাৰ মানৱ মনৰ অসীমৰ প্ৰতি বাৰ্ধ অভিযান এয়ে ওমৰ আৰু ওমৰৰ অভিযানৰ বাৰ্থতাৰ কাকণাই তেওঁৰ মানৱ-জাতিৰ প্ৰতি শ্ৰেষ্ঠ দান।”

ওমৰ তীৰ্থৰ কবিতাবাজি এডাল সূতাবে গাঁথি লোৱা এধাৰি মণি। আনহাতে প্ৰতিটো মণিৰ নিজস্ব দৌন্দৰ্যৰ দৰে প্ৰত্যেকটো স্বৰকেই স্বয়ং সম্পূৰ্ণ স্বৰ্গ প্ৰকাশক। “অন্ধ নিয়তিৰ অন্ধ বিশ্বাসত চলে মাগুহৰ জাৱন ৰথ” বুলি নিয়তিৰ দুৰ্বাৰ চক্ৰৰ প্ৰতি বিবেচনাত প্ৰকাশ কৰিছে আৰু মাগুহৰ নিবুদ্ধিতা, ভণ্ডামি, অন্ধবিশ্বাসৰ প্ৰতি দেখা গৈছে সহানুভূতি আৰু পুতৌ ভাৱ :

“কোনোবা বলিয়া স্থখ স্থখ কৰি।

এই পুথিৰূপক সাৰাট ধৰি

কোনোৰে ভাবিছে মৰণৰ পাছে

পাম সঁচাকৈয়ে স্থৰৰ পুৰি

তইত্তৰ স্থৰ নাই কতো হেৰা

নিষ্ঠুৰ মৰণে চিঞাৰি কয়

মুখ তইত অলৌক ভাবনা

ভাব কৰ কিয় জীৱন কয়।”

ক’ৰ পৰা আহিছো, ক’লৈ যাম, এই অনন্ত প্ৰশ্নৰ পিচত ওমৰ বাকুল।
ওমৰৰ মতে বৰ্ত্তমানেই সকলো। আমাৰ জীৱন আত্মাৰ ভবিষ্যতৰ হাতত,
কোনো ঠান্ধিত নাই। কোনে জানে কোন মুহূৰ্ত্তত জীৱন শেষ হৈ যাব পাৰে।
পতিকে আজিৰ বৰ্ত্তমানক উপভোগ কৰি লোৱা। Eat, drink and be
merry, for to-morrow you die

ধৰা প্ৰিয়তম প্ৰাণৰ পিয়লা

জীৱন ম দৰা ভৰাই দিয়া

অতাত ভবিষ্য শোক-দুখ ভয়

আজিৰ ভাবনা উটাই দিয়া।

হাজিয়েই দিয়া কালিলৈ কিয়

কোনে জানে মোৰ কালি কি হব

হাজাৰ হাজাৰ বছৰ বিয়পা

হয়তো অতীতে সামৰি থব।

“আমাৰ মনৰ মাজতে সবগ নৰক আছে।” সবগ প্ৰশ্নালী কবিৰ প্ৰাণে
বিচাৰিছে অনন্ত জ্যোতিৰ এটি ক্ষুদ্ৰ কণা—কিয়নো মেয়ে “গুচাব হিয়াৰ
আত্মাৰ ঘোৰ।” ওমৰতীৰ্থ কবিৰ অহুৰাম পুথি হ’লেও যে নিজৰ বুকু
ভেদি ওলোৱা শাস্ত নিজৰ। কবি ছবাবৰ দৰে ওমৰ ঋণামৰ ইংৰাজী
অহুৰাম পাঢ় বড়ালী সাহিত্যতো নৰেন্দ্ৰদেৱে ওমৰ তীৰ্থ ৰচনা কৰিছে
কিন্তু ছবাবৰ ওমৰতীৰ্থ আন অনূদিত পুথিতকৈ বহু ওপৰত।

ইবাণৰ কবি হাফেজৰ চুকীতস্থৰ ছাঁ লৈ ৰচনা কৰা ছবাবৰ শেহতীয়া
প্ৰকাশ মিলনৰ হব (১৯৫৭ খৃঃ)। দেশভক্ত ভকতৰাম ফুকনে হেনো
লম পালেই বগা পজাবীটোৰ তলপৰা লগুণডাল উলিয়াই ধামোচ মাৰি
ধৰি কয়—“চাওঁ দিয়া মানে ব্ৰাহ্মণক ডিকা দিয়া।” এই ডিকা আন
একো নহয় ছবাবৰ স্বৰচিত কবিতা। বীহীত প্ৰকাশ কৰিবৰ বাবে ফুকনে

এনে ভাবে কবিতা আদায় কবিলগা হয়। এদিন ছববাই ক'লে আপুনি মোক সদায় দিয়া দিয়াকৈ থাকে মোকো দিব লাগিব। ফুকন অপিয়াই উঠিল “কোবা কোবা এই মুহূর্ততে কোবা তোমাক কি লাগে।” “মোক একো নালাগে। মাথোন আপোনাৰ বন্ধু খোদাবক্সলৈ চিঠি এখন লিখি চিনাকি কৰি দিব লাগে। তেওঁৰ ওচৰত চুফাতত্ব সম্বন্ধে জানিব খোজোঁ।” ফুকনে তেতিয়াই খোদাবক্সলৈ চিঠি এখন লিখি দিলে আৰু ছববাই খোদাবক্সৰপৰা চুফাতত্ব সম্বন্ধে খবৰচা মাৰি জানি ল'লে।

হাকিজৰ ইংৰাজী সংস্কৰণ আৰু চুফাতত্ব সম্বন্ধে ভালদৰে অধ্যয়ন কৰাৰ পিচত মিলনৰ স্তৰৰ জন্ম। চুফাতত্ব বা চুফা-বহুস্তবাদৰ সম্বন্ধ অতীন্দ্রিয়বাদৰ (Mysticism) লগত। মিলনৰ স্তৰ চুফাতত্ব, চুফা-বহুস্তবাদ আৰু ঐতীন্দ্রিয়বাদৰ তৰেই কবিৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্যৰে সহজ সবল প্ৰকাশ। ‘কবি’ ‘হাকিজ আৰু চুফা-বহুস্তবাদ’ সম্বন্ধে জন্মগত বহু বছৰ আগেয়ে আলোচনা কৰা গান এটি প্ৰবন্ধ। কবৰ নিজৰ কথাত অন্তৰ বাহুল্য কৰা মেই আবেগৰ স্তৰ ইবানৰ কবি হাকিজৰ জগতত প্ৰকাশ হৈছিল। কবি ভাববাজ্যৰ শিল্পী, ভাব নৈয়ে তেওঁৰ লীলাখেলা। সেইকাৰণে কবিতাকেতিয়াও পুৰণি নহয়, ‘অনন্ত কাল ধৰি চিৰন্তন আত্মাৰ দৰেই মানুহৰ প্ৰাণৰ সৈতে আপোন হৈ আহিছে। অন্তৰৰ অতি আপোন এই বিপাল ভাববাজ্যৰ প্ৰেৰণিত কবি হাকিজ মেই ভগৱৎ প্ৰেমৰেই কবি। তেওঁৰ কবিতাৰ শাবীয়ে শাবীয়ে সেট প্ৰেমৰ অমৃত ধাৰা বৈ গৈছে :

“জাৱনত মোৰ তোমাৰ প্ৰেমৰ

বাজিৰ মোহন মধুৰ বাহী

স্বাত পৰলত মনৰ মাজত

প্ৰেমৰ কুসুমো বেলিৰ পাৰ্হি।”

সাতশ বছৰ আগেয়ে ইবানৰ ফুলনিত অনুৰণিত হোৱা কবি হাকিজৰ প্ৰাণৰ বাণীৰ প্ৰতিধ্বনি কবি ছববাৰ মিলনৰ স্তৰ। বিশ্বমানবৰ আত্মাৰ গভীৰ স্তম্ভ কঁপাই তোলা স্তৰ স্পন্দন শুনা যায় কবিৰ বাঁহীৰ প্ৰতিধ্বনিত—

“মহা পায়কৰ বাঁহীৰ স্তবত

কবিৰ প্ৰাণত কঁপিলে স্তৰ

মন্মাকিনীৰ অমিয়া নিজৰি

জীৱন শ্ৰান্তি কবিলে দূৰ।”

দুৱৰাৰ দ্বিতীয় প্ৰকাশিত কবিতাৰ পুথি “কথা কবিতা” (১৯৩০ খৃঃ)। কথা কবিতা অৰ্থাৎ Poems in prose বিশ্ববিশ্ৰুত কছদেমশীয় ঔপন্যাসিক আইভান টুৰ্গেনিভৰ মৃত্যু-শয্যাৰপৰা জগতবাসীলৈ দি যোৱা অভিনৱ দান। টুৰ্গেনিভৰ কথা কবিতাৰ সংকলন “চনিলায়া”। দুৱৰাৰ কথা কবিতা বচনাৰ ওপৰতেই চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা আৰু আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা। এই দুজন প্ৰবীণ কবিৰ প্ৰেৰণাতেই দুৱৰাৰ কথা কবিতাৰ জন্ম। ডাঃ কাকতিৰ স্মৃতিত কবলৈ হ’লে “কথা কবিতা নোহোৱা নোপজা কবিতাৰ পুথি। চিৰকালৈ কবিতা পঢ়াত লিখা হৈ আহিছে। ধ্বনি কবিতাৰ এটি বিশিষ্টা অংগ। গদ্যত কবিতা সৃষ্টি হ’ব পাৰে তাৰ নিদৰ্শন কথা কবিতা।” চনিলায়াই বিশ্ব-সাহিত্যত আলোড়ন তোলাৰ দৰেই কথা কবিতাও অসমীয়া সাহিত্যত নতুন চিন্তাৰ স্ৰোতৰ সূচনা। “কথা কবিতা” অসমীয়া সাহিত্যত ‘স্বমহিম্বী হৈয়েই ব’ল। কথা কবিতাৰ বচনাৰ ক্ষেত্ৰত দুৱৰা আংগিক আৰু উপস্থাপন ৰীতিত টুৰ্গেনিভৰ উত্তৰ সাধক। কিন্তু বিষয় বস্তুৰ নিৰ্বাচন কৌশল কবিৰ সম্পূৰ্ণ নিজৰ। অৰ্থাৎ দুৱৰাই টুৰ্গেনিভৰপৰা ধৰা কৰিছিল টেকনিক বা বচনাইশলী। বিষয়-বস্তু নিছক হোৱা বাবে কথা কবিতা আৰু কবিতাৰ মাজৰ অগাংগী সহজ দেখা যায়। কথা কবিতা কবিতাৰ দৰে কবিৰ ব্যক্তিগত জীৱনৰ পাণ্ডলিপি। একোটি কেন্দ্ৰস্থ ভাবক ভেটি কবি কথা কবিতা বচন কৰা হয়। দুৱৰাৰ কথা কবিতাৰ কেন্দ্ৰস্থ ভাবৰ অন্তৰালত এটি ওৰণি লোৱা ভাব লুকাই থাকে। কথা কবিতাত কবিতাৰ দৰে কবিৰ ব্যক্তিগত জীৱনৰ হা হুমুনিয়াহ, বেথা-বেদনাৰ ককণ সূৰেই অন্বেষণত হৈছে।

কথা-কবিতাৰ প্ৰথম কবিতা ‘দেৱী’ কবিৰ প্ৰথম যৌৱনৰ স্বীকাৰোক্তি “হে যৌৱনৰ লাৱণ্যময়ী সুলভী তুমি যৌৱন বসন্তৰ প্ৰথম পুৱাতে দেখা দিছা।” ‘দেৱী’ কথা কবিতাৰ লগত ‘হেৰোৱা সপোন কবিতাৰ সাদৃশ্য মন কৰিব-লগীয়া—

“বিয়পিলে দশোদিশে মিলন বাতৰি
বলে দীৰ মধৰ মল্লম,
সেইদিনা যৌৱনৰ সাগৰ তীবত
প্ৰণয়ৰ অকণ উদয়।”

কবিৰ মতে ‘মৃত্যুতকৈও প্ৰেম ডাঙৰ, মৰণৰ ভয়তকৈও প্ৰেমৰ শক্তি প্ৰবল।’ প্ৰেমসৰ্বস্ব কবিৰ বাবে ‘অকণোদয় জীৱনৰ এটি শুকতৰা মাথোন।’ ডাঃ

কাকতিয়ে পাতনিত উল্লেখ কৰাৰ দৰে এই অকণোদয় কবিৰ জীৱনৰ এটি দুৰ্ভেদ্য সাঁথৰ।

কথা কবিতাৰ অন্ততম ধৰ্ম চুৰকত্ব। ছববাৰ কথা-কবিতাত চুৰকত্বৰ অভাৱ। বহুতো কথা-কবিতা বৰ্ণনা বহুল আৰু ক্লেশ ধৰ্মী চুটি গল্প। অৱশ্যে এই ক্ষেত্ৰত ছববাৰ সমুখত টুৰ্গেনিভৰ বাহিৰে কোনো আহিও নাই। টুৰ্গেনিভৰ কথা-কবিতাও এনেবিধ ৰচনা নহয় যিয়ে পঢ়ুৱৈৰ মাজত আলোড়ন 'Thrilling' বা ভাবৰ লহৰ তুলিব পাৰে। কিন্তু ওমৰতীৰ্থৰ ক্ষেত্ৰত সেই কথা অস্বীকাৰ কৰাৰ উপায় নাই। কথা কবিতাত টেকনিক আৰু উপস্থাপন ৰীতিৰ বাহিৰে বিষয়-বস্তুও কবিৰ সম্পূৰ্ণ নিজেৰ।

বাঁহী, আৱাহন আদি বিভিন্ন আলোচনীত প্ৰকাশিত কবিতাৰ সংকলন আপোন স্মৰ (১৯৮৮ খৃঃ) আৰু বনফুল (১৯৭২)। বনফুলৰ বাবেই ১৯৫৪ খৃঃত ছববা ডাঙৰীয়াই সাংগতা এৱাৰ্ডেমীৰ পাঁচ হাজাৰ টকীয়া পুৰস্কাৰ প্ৰথম বাৰৰ বাবে লাভ কৰিছিল। বনফুল আৰু আপোন স্মৰ উক্তৰ বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাৰ অত্যাচাৰত প্ৰকাশিত। নেপোৱাৰ বেদনা বেদনাতুৰ প্ৰাণৰ কাকণা উপচি পৰা বিবহ বনফুল আৰু আপোন স্মৰৰ মহত্বভাগ কবিতাৰ প্ৰাণক্ষেত্ৰ। কবিতাৰাজিত শুনা যায় কবি জীৱনৰ যুগমীয়া বিবহ আৰু হেৰোৱা সৌন্দৰ্যৰ প্ৰতি ব্যাকুল বননি। কবিয়ে প্ৰেমৰ স্পোন দেখে, প্ৰেমৰ কবিতা লিখে। কবিয়ে অকল দৈহিক মিলনতে প্ৰেমৰ পৰিতৃপ্তি বিচৰা নাই। প্ৰেম আৰু সৌন্দৰ্য-সাধনা ঈশ্বৰপ্ৰাপ্তিৰ উপায়। মৃত্যুৰ মাজেৰে বিচাৰিছে তেনে প্ৰেমৰ সাৰ্থকতা।

সকলো প্ৰাণীৰ তুমি প্ৰাণৰ পুতলা

তোমাতেই সাধক জীৱন

মৃত্যু কিনো ইয়ে। এক তোমাৰে ককণা

আতমাৰ প্ৰকৃত মিলন।

এইখিনিতে ছববাৰ কবিতাত প্ৰকাশ পাইছে এটি মিষ্টিক ব্যঞ্জনা। বতীক্ষনাথৰ স্বৰত কবলৈ হ'লে "মৰণৰে তুহু মম শ্ৰাম সমান।"

বাহ্যিক দৃষ্টিত ছববাক নিৰাশাবাদী যেন গাণিলেও নিৰাশাবাদী আখ্যা দিয়া সহজ নহয়। নোপোৱাৰ বেদনাই অন্তৰত যুগমীয়া বিবহৰ চৌ তুতিলেও কবি ভৱিষ্যতৰ বাবে আস্থাহীন নহয়। 'সংশয়ৰ বেচা-কিনা চলিব সদায় একে' বুলি বিধিৰ বিধান সহজভাৱে মানি লৈছে। লোকচক্ৰৰ অন্তৰালৰপৰা

আত্মগোপন কবি পাহৰণি নৈৰ পাৰত নিবলে নীৰৱে বাস কৰাই একমাত্র হাবিয়াল।

আপোন হুবৰ ‘অতীতক ঘোঁৰাহে পাহৰি’, ‘অতীতক নাৰাবা পাহৰি’, “আজি মোক ঘোঁৰাহে পাহৰি” আৰু ‘শূন্য পৰিচয়’ পাহৰণি তন্ত্ৰ কবিতাবাজি কবিৰ জীৱন-দৰ্শনৰ প্ৰতিলিপি। অতীতলৈ উভতি চালেই মনত পৰে প্ৰাণহীন প্ৰতিমাৰ স্মৃতি। মাহুহৰ যাজ্ঞাপথ পাহৰণি আৰু সৌৰবৰণিৰ মাজত। মাহুহে সহজতে অতীতক পাহৰিব নোৱাৰে। কবি অতীতৰ মধুৰ স্মৃতি হুঁৱৰি উঠাউল। কবিৰ মতে ‘জীৱনৰ একোটি মহিমাময় মুহূৰ্ত্ত অনাহকীয় জীৱন এটিতকৈ বোঁচ মূল্যবান।’

মাহুহে সহজতে অতীতক পাহৰিব নোৱাৰে। এৰি অহা দিনৰ স্মৃতি হুঁৱৰি কবিও উঠাউল। যিমানে আগুৱাব বিচাৰে স্মৃতি-স্মৰণত সিমানে দিশহাৰা হয়। অনাগত ভৱিষ্যতে পাহৰি যোৱাৰ আশংকা ওপজে। নিজে পাহৰিবলৈ বাৰ্থ চেষ্টা কৰিলেও আনৰ বিস্মৃতিৰ অটল গৰ্ভত যাতে লীন হৈ নাথায় এয়ে কবিৰ কামনা। মনৰ অন্তৰ্ভূমিৰ সাক্ষৰ্ণত লোকচকুৰ অন্তৰালত বাস কৰিব বিচৰা কবিৰ কামনাই শূন্য পৰিচয়। হিয়াৰ উপমা দিবলৈ কোনো বস্তুকে বাছি নলৈ বাছ ল’লে জেতুকাৰ পাত। জেতুকা পাত দেখিবলৈ সেউজীয়া। পাণ্ডুটিত চেপি নিদিলে নাইবা হাতেৰে মোহাৰি নিদিলে ভিতৰৰ বস্তুই আত্মা চকুত নপৰে। কবিৰ অন্তৰখনো জেতুকা পাকৰ দৰে। অতীতৰ মধুৰ স্মৃতি কালৰ সোঁতত উটুৱাই দিয়াৰ বাৰ্থ চেষ্টা কৰিলেও নাইবা শাস্ত পথিকৰ স্তাও দিবলৈ চেষ্টা কৰিলেও বাৰ্থ হৈ পৰিল আত্মগোপন কবিৰ নোৱাৰিলে।

“অন্তৰ অলোৱা ছবি . অতীতৰ স্মৃতি লৈ

বুকুৰ মাজতে আছে অন্তৰতে অঁকা।”

মনৰ কামনা পাহৰণি নৈৰ পাৰত এটি পঁজা সাজি নিবলে নীৰৱে কাল কটাৰ। অগতৰ অনাদৰ অৱহেলা কবিৰ বাবে কুসুম-কানন পদুম। মনৰ এনে অন্তৰ্ভূমিৰ সাক্ষৰ্ণত প্ৰতীক হিচাপে থিয় কৰাইছে সংগীহীন বাটকৰা এটিক। সংগীহীন দিক্‌বাস্ত বাটকৰাৰ ‘আত্মাৰ মুক্তাৰ পথ, একোকে নমনে সমুখত স্মৃতিৰ স্মৰণ’। স্মৃতিৰ অন্তৰালত জীৱনৰ জয়ন্ত দিনৰ কাহিনী লিপিবদ্ধ হোৱা নাই—আছে এৰি অহা দিনৰ স্মৰণৰ দৰে ভয়ংকৰ সৌৰবৰণি। বেতিয়া অতীত ভৱিষ্যত কোনো পিনে পাব নোপোৱা হৈছে তেতিয়া বাটকৰাক এৰি দিছে নিয়তিৰ হাতত—নিয়তিয়ে হাত ধৰি নিব আগুৱাই। জীৱনৰ এনে

সন্ধিক্ষণতো ভগবানৰ সৃষ্টিৰ প্ৰতি বিেষৰ ভাব প্ৰকাশ কৰা নাই। সহজ সবল-
ভাবে ভগবানৰ বিধানক মানি লৈ নিয়তিৰ হাতত ভবিষ্যতক এৰি দিছে।
ভগবানৰ বিধানক সহজ সবলভাবে মানি লোৱাৰ বাবে নিজৰ দৃষ্টিভংগীৰ
কালৰপৰা ওমৰৰ ভাববাজাৰ লগত ছব্বাৰ অমিল। ওমৰে নিয়তিৰ বিধানক
সহজভাবে লোৱা নাই।

‘গৰ্জিলে সংগে গহীন সুৰেৰে

নাই নাই কতো আলোক পথ

অন্ধ নিয়তিৰ অন্ধ বিশ্বাসত

চলে মানৱৰ জীৱন বথ।’

নিয়তিৰ হাতত মাহুত কাঠৰ পুতলাৰ দৰে। অন্ধ নিয়তি আৰু অদৃষ্টৰ
হাতত মাহুতৰ শক্তি সীমাবদ্ধ। আনহাতে অদৃষ্টৰ পৰিহাসো অপৰিহাৰ্য।

কবিৰ সবভাগ কবিতাৰ প্ৰত্যেক সংগীহান বাটকৰ, নদী, নাও, নাববীয়া।
সংসাৰ নৈত কবিৰ জীৱন নাওখন ভগৱানৰূপ। নাববীয়াৰ হাতত এৰি দিছে।
সোঁতত উটি যাব। পাৰত উঠি স্বৰ্গস্থ লাভ কামনা নকৰে।

‘সুখৰ সোঁতত ভাহে দুখৰ নাৱত

ছান্ধা-মায়ী সেনে ভিখাৰী।’

সংসাৰৰ সুখৰ সোঁতত কবিয়ে দুখময় জীৱন যাপন কৰিলেও দুখ বেদনা
উপশমৰ কাৰণে আনৰ সহায় সহানুভূতি কামনা নকৰে। অন্তৰৰ হাহাকাৰ
অন্তৰতে মাৰ য়াওক। ভগৱতৰ আনন্দৰ অৱহেলায়েই কবিৰ জীৱনৰ
কুসুম-কানন সদৃশ। কবিয়ে পাহৰিবলৈ ব্যৰ্থ চেষ্টা কৰিলেও যাতে আনৰ
স্বতিৰপৰা মচা নাযায় এয়েই কামনা। জীৱনৰ সুখে-দুখে অতীতৰ মধুৰ
সপোন উদ্ধাউল নকৰা নহয়। আৰু শেষৰ মেলানি মাগি যাওঁ বোলা বিদায়ৰ
বাণী জনোৱা সম্ভৱ নহয়। এইখিনিতে কবি দুৰ্বল হৈ পৰিল আৰু ভবিষ্যতৰ
বাৰে কবিক আত্মহীন বুলি ক’ব নোৱাৰি—

‘নাও মেলি আহিলে। আঁতৰি

অতীতক নেযাবা পাহৰি।’

ছব্বাৰ কবিতা অকল গানবীৰ্য প্ৰেমতে সীমাবদ্ধ নহয়। ‘মিলন’
‘তোমালৈ’ কবিতা আধ্যাত্মিক প্ৰেমৰ উজ্জল স্বাক্ষৰ। কবিতাত প্ৰকাশ পোৱা
মিষ্টিক প্ৰেম বা ছান্ধাবাদী প্ৰেমত অন্তৰৰ হেন্সোলনি তোলা ব্যৰ্থ প্ৰেমৰ
বিনি নি নাই। যত্নৰ মাজেৰেহে আত্মাৰ প্ৰকৃত মিলন। জাগতিক

মায়া-মোহত আবদ্ধ হৈ আমি পাহৰি ধাওঁ জীৱনৰ কণস্বাৰিছৰ কথা দৰদী
কবি দুবৰাই ক্ষেত্ৰকব বাবে হ'লেও স্বৰবি চাইছে জীৱনৰ আত্মবিস্মৃত
অৱস্থা—

সোণৰ সঁজাত যেন বনৰ চৰায়ে
পাহৰিলে জীৱনৰ গান।”

কবিৰ কল্পিত সবগখনত নিজৰ গান শুনি নিজে আপোম পাহৰা হ'ব
বৰাগী কবিয়ে মনৰ মাজতেই সৃষ্টি পাতনিৰ অলেখ ভঙাপতা ছবিৰ
কল্পনা কৰিব।

আত্মকেন্দ্ৰিক কবি দুবৰাই সবহ সময় নিজক লৈয়ে ব্যস্ত আছে যদিও
সময়ে পথভ্ৰান্ত সংসাৰ যাত্ৰীকে পথৰ সন্ধান দিব বিচাৰিছে। ‘এই বাটে
নাহিবা দুনাই’ কবিতাত মায়া-মোহত মোহাচ্ছন্ন মানুহক দেখুৱা পথ প্ৰকৃত
পথ, মকড়ীৰ মৰীচিকা নহয়।

দুবৰাৰ সবহভাগ কবিতাবে প্ৰেৰণা আৰু সমল ইংৰাজ ৰোমাণ্টিক কবি,
ভাৰতীয় ৰোমাণ্টিক কবি, পাশ্চাত্য জগতৰ ৰোমাণ্টিক কবিৰ ভাৱৰ দ্বাৰা
প্ৰভাৱান্বিত, সন্দেহ নাই। কিন্তু ভাৰতীয় দৰ্শনৰ আদৰ্শৰে সম্বৃত। অৰ্থাৎ
আংগাৰৰ ক্ষেত্ৰত পশ্চিমীয়া প্ৰভাৱ অনস্বীকাৰ্য, কিন্তু বিষয়বস্তুৰ ওপৰত
ভাৰতীয় দৰ্শনৰ প্ৰভাৱ স্পষ্ট। সমালোচকে দুবৰাৰ কবিতাত ‘ভাৰতীয়
আংগাবৰণৰ’ অভাৱ বুলি উল্লেখ কৰিছে এই উক্তিৰ ব্যৰ্থতাই সত্য নহয়। এই
কথা সত্য যে এইজন কবিৰ কবিতা ভৌগোলিক চাৰিসীমাৰ মাজত আবদ্ধ
বৰা সহজ নহয়। দুবৰাৰ কবিতা যি-কোনো ভাৰতীয় ভাষা তথা
বিশ্বসাহিত্যলৈ অনুবাদ কৰিব পাৰি। আনহাতে ‘এজাৰে মেলিলে পাহি’
(অনন্ত), ‘শবতৰ শেৱালি’, ‘সেউজীয়া ধাননি (চকুলো), জেতুকা
পাত (শুগ্ৰ পৰিচয়), পদূলি মুখত পুতি কল পুলি (মোৰ দীপালী),
‘পদূলিৰ শেৱালি জুপিয়ে’ ‘জালিকটা বিহাৰ আচল, সেৱা কৰে তুলসী
তলত (নাৱৰীয়া যায় ভটীয়াই)’, ‘লুইতৰ বহল বুকু’ আদি নিভাঁজ অসমীয়া
গাঁৱলীয়া চিত্ৰ। দুবৰাৰ কবিতাত লুইতৰ উল্লেখ বহুতো কবিতাত পোৱা
যায়। বহু সময়ত কবিয়ে লুইত শব্দেৰে অকল ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীখনৰে অৰ্থ
দুবুজাই লুইত মানে নদী বুজোৱা যেন লাগে।

কবিৰ ওপৰত পশ্চিমীয়া প্ৰভাৱ অস্বীকাৰ কৰাৰ ধৃষ্টতা আমাৰ নাই +
বেজবৰুৱাই তেওঁক ফ্ৰেন্চী বুলি জোকোৱা কথাও আমি জানো। কিন্তু দুবৰা

জানো গ্ৰেগৌৰ মন্ত-শিষ্ট। ছব্বাৰ কবিতা পঢ়িলে যেনে দৰে গ্ৰেগৌৰ কবিতা পঢ়া নহয়, গ্ৰেগৌৰ কবিতা পঢ়িলেও ছব্বাৰ কবিতা পঢ়া নহয়। দুই এটি কথাত মিল থাকিলেও আদৰ্শ আৰু লক্ষ্য সম্পূৰ্ণ বিপৰীত। গ্ৰেগৌৰ দৰে ছব্বা সৌন্দৰ্যৰ উপাসক আৰু গীতিবিয়িতা প্ৰধান লক্ষণ। বোমাটিক কবিতাৰ লক্ষণেই হৈছে অন্তৰত হেন্সোলনি তোলা তীব্ৰ অহুভূতি অগোৰা। তেতিয়াহলে ছব্বাই আত্মগতা স্বাকৰ কৰিব লাগিব বোমাটিক আন্দোলনৰ ওচৰত, অকল গ্ৰেগৌৰ ওচৰত নহয়। বনগীত বিহুগীতৰ অহুভূতিৰ তীব্ৰতাৰে জানো অসমীয়া বোমাটিক কবিক প্ৰভাৱান্বিত কৰিব নোৱাৰে। এনেদৰে প্ৰভাৱান্বিত হোৱা কবিকলৰ ভিতৰত ছব্বা অন্যতম। সেয়েহে তেওঁৰ কবিতাত পোৱা যায় বনগীতৰ নিছিগা স্বৰ যুহ যুহুনা। ছব্বাৰ 'তোমালৈ', 'স্বৰ সপোন' আৰু 'সপোনৰ স্বৰত গ্ৰেগৌৰ'ৰ প্ৰভাৱ স্পষ্ট। 'সপোনৰ স্বৰত' গ্ৰেগৌৰ Mutability-ৰ কখন ভঙ্গী আৰু ৰচনাশৈলীৰ ছাঁ পৰিছে। Mutability-ৰ পৰিবেশ গহীন, আনহাতে সপোনৰ স্বৰ গতি চঞ্চল কবিতা। প্ৰটোৰ আদৰ্শ আৰু কল্পনা-প্ৰবণতাৰ প্ৰভাৱ গ্ৰেগৌৰ ওচৰত দেখা যায়, ছব্বা প্ৰটোৰ আদৰ্শ সম্পূৰ্ণ বিপৰীত। কল্পনা-প্ৰবণতাৰ জ্যোতিষ্মান পাখি পৰিচালনা কৰি গ্ৰেগৌয়ে বিচাৰিলে সংসাৰখন সংসাৰ কৰিয়েই নাৰাখি সবগ কৰিবলৈ। গ্ৰেগৌয়ে সত্য, প্ৰেম আৰু অহিংসাৰ ভেটিত নতুন সংসাৰ এখন সৃষ্টি কৰাৰ আশ্বৰ্ষ কৰিলে। "আদৰ্শবাদৰ স্বপ্ন জীৱন-পথত ফুটি উঠক আশা আৰু আনন্দ প্ৰথৰ ভাস্কৰ্য দৰে দাস্তিমান হওক" এয়ে গ্ৰেগৌৰ কামনা। কিন্তু ছব্বা কবৰ প্ৰকৃত পৰিচয় শূণ্যপৰিচয়হে। কবৰ কল্পিত "মোৰ সবগ।"

“মোৰ গান ময়ে গাওঁ

ভুনি ভুনি ময়ে তল যাওঁ

গানৰ শেষত

ভুনোতা গাওঁতা হুয়ে

একে হৈ পাৰকে নাপাওঁ।”

গ্ৰেগৌৰ কবিতাত পোৱা যায় এটি বিদ্ৰোহমূলক জীৱন-দৰ্শন “প্ৰমেথিউচ” বিদ্ৰোহমূলক জীৱন-দৰ্শনৰ প্ৰতিবিম্ব। কিন্তু ছব্বাই জগতৰ অনাদৰ অৱহেলাক বুকুত সাৰটি বিচাৰিছে লোকচক্ষুৰ অন্তৰ্ভাগত আত্মগোপন কৰিবলৈ।

দুৱৰাৰ ওপৰত শ্বেলীতকৈ টেনিচন আৰু কীটচৰ প্ৰভাৱ বেচি। 'নাৱৰীয়াত' (গ) টেনিচনৰ Crossing the Bar কবিতাৰ প্ৰভাৱ স্থল্পষ্ট। দুৱৰাৰ ভগৱানৰ প্ৰতীক নাৱৰীয়া আৰু টেনিচনৰ প্ৰতীক My Pilot মিষ্টিক প্ৰেম দুয়োটা কবিতাৰে প্ৰাণকেন্দ্ৰ। দুৱৰাৰ কবিতাত স্বপ্নময় স্বাভাৱ খাকিলেও অতীত পৰ্যালোচনা কিছু কম। দুৱৰাৰ 'চকুলো' Tears idle Tears-ৰ দৰে জীৱন-মৰণৰ অবিচ্ছেদ্য যাত্ৰা পথৰ বিনিমি।

কীটছৰ La Belle Dame Sans Merci-ৰ ছাঁ দুৱৰাৰ হেৰোৱা অপোনত বিগিকি বিগিকি শুনা যায়। কীটছৰ দৰে দুৱৰাও সামাজিক নাইবা ৰাজনৈতিক সমস্যাৰ প্ৰতি উদাসীন। "ইন্দ্ৰিয়বোধৰ দীপ্ততা" জীৱনৰ সমালোচনা চিন্তাৰ প্ৰগাঢ়তা আৰু প্ৰকাশ ভংগীৰ পৰ্যাপ্ততা কীটছৰ দৰে দুৱৰাৰ কবিতাৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ।"

ৰবীন্দ্ৰোক্তৰ যুগত ভাৰতীয় কবিৰ গাত ৰবীন্দ্ৰনাথৰ প্ৰভাৱ অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। দুৱৰাৰ 'এই বাট নাহিবা চুনাই' কবিতাৰ লগত ৰবীন্দ্ৰনাথৰ পৰশ পাথৰ কবিতাৰ সাদৃশ্য দেখা যায়। 'এই বাটে নাহিবৰ চুনাই' 'বাটকৰা' কথা কবিতাৰ স গোহায়।

দুৱৰাৰ ভাব, ভাষা আৰু ৰচনাইশৈলীত প্ৰাচ্য-পাশ্চাত্য জগতৰ বহুত কবিৰ প্ৰভাৱ অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু কবি হিচাপে দুৱৰাই আপোন শব্দা কোনোজন কবিৰ পদচায়াতে বিলীন কৰি দিয়া নাই। উক্তৰ কাকতিৰ 'বুকুৰ তেজৰ উমনিৰে সজীৱ কবি লোৱা' উক্তিৰ সাৰ্থকতা এইখিনিতে।

দুৱৰাক একে আধাৰতে অকল প্ৰেমৰ কবি বা দৰদী কবি বুলি কৈ থলে কবিৰ প্ৰতিভাৰ প্ৰকৃত মূল্যাংকন কৰা নহব। শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ, মহাসতী জয়মতী, মহামানৱ মহাত্মা, ৰাজপূজাৰ স্বীকাৰোক্তি। শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ কবিতাত ব্যক্তি-পূজাৰ লগতে বৈষ্ণৱ আন্দোলন তথা ধৰ্ম আন্দোলনৰ প্ৰতি কবিৰ আবেগিক সত্য প্ৰকাশ পাইছে। কবিৰ স্বদেশ-মন্ত্ৰধ্বনি উচ্চাৰিত আন এটি কবিতা 'আৰতি'। পুণ্য ভাৰতীয় খোপাৰ মালতী ছুখুনি জননী অসম মাতৃৰ বীৰ বীৰাংগনা সকলৰ গোঁবৰে জ্বল কাহিনী ভগদত্তৰেপৰা ভাস্কৰদৰ্শা, শঙ্কৰ-মাধৱ, সতী জয়মতীলৈকে সঁৰবি চাইছে। কবিৰ মতে অতীতৰ পূজাৰীসকলে জননী পূজাৰ বেদীত দি যোৱা পুষ্পাঞ্জলি আজিৰ চাম মাহুহৰ প্ৰেৰণাৰ উৎস।

দুৱৰাৰ কবিতা সৰ্বজন সমাদৃত হোৱাৰ অন্ততম কাৰণ ভাষা আৰু ছন্দ।

ডক্টৰ বিবিষ্ণু কুমাৰ বৰুৱাৰ কথাত “তেওঁৰ কবিতাত ভাষাৰ জটিলতা, শব্দৰ দুৰ্বোধ্যতা, আৰু অৰ্থৰ অস্পষ্টতা নাই। তেওঁৰ কাব্যৰ ভাষা শিশুৰ দৰে সৰল, স্বভাৱ স্পন্দন বৰগীৰ দৰে নিবলকাৰ।” দ্বববাৰ কবিতা প্ৰতীকধৰ্মী নদী, নাও, নাৱবীয়া, বাটকৰা, জেতুকাপাত, নিয়তি, লুইত আদিক বিভিন্ন অৰ্থত প্ৰতীক হিচাবে ব্যৱহাৰ কৰিছে। নিয়তিৰ হাতত কবিয়ে জীৱনভৰী এৰি দিছে, “নিয়তিয়ে হাত ধৰি নিব আগুৱাই।” “শাগৰ-দেখিছাৰ” কবিয়ে কিন্তু নিয়তিৰ প্ৰাবল্যক সহজভাৱে মানি লোৱা নাই।”

“সৃষ্টিৰ দিনাবে পৰা নিয়তিৰ মতে হেৰা

মাজুহৰ সংগ্ৰাম অক্ষয়” (দেৱকান্ত বৰুৱা)

দ্বববাৰ কবিতাত পুৰণি ছন্দেৰে পৰ্ব চৰণ আদিক সজাই-পৰাই নতুন-ৰূপ দিয়া দেখা যায়। তেওঁৰ কবিতাত শাসাঘাত প্ৰধান নহয়। বনগীত বিহগীতৰ নিছিনা সুৰ তেওঁৰ কবিতাৰ প্ৰধান উপজীৱ্য। অৱশ্যে বনগীত বিহগীতৰ স্বেৰেই দ্বববাৰ কাপত বেলেগ ৰূপত অম্লবৰ্ণিত হৈছে। তেওঁৰ কবিতা সৰ্বজন সমাদৃত হোৱাৰ ইও এটি কাৰণ।

যতীন্দ্রনাথ দ্বববা প্ৰকৃতি কবি। তেওঁক কাব্যযোগী আখ্যা দিলে তুল নহব। কিন্তু কবি সাহিত্যিকৰূপে সুপৰিচিত হৈ যশস্তাৰ জয়মালা লাভ কৰাৰ প্ৰচেষ্টা তেওঁৰ নাছিল। তেতিয়া হ’লে কবিতাৰ উপচাবেৰে ভাষা সাহিত্য জাতিকাৰ কৰি পাৰিলেহেঁতেন। দ্বববা কবিৰ জীৱনৰ প্ৰতি, সংসাৰৰ প্ৰতি যি উদাসীনতা সি মানসিক সংঘাত। কবি হিচাপে দ্বববা অভিমানী আৰু লাজকুৰীয়া অভাৱৰ।

১৯৬৯ খৃঃ ৫ জুলাই তাৰিখে কবিৰ চিৰশিশুৰ দৰে লাজকুৰীয়া ইহি দিখোঁৰ পাৰত চিৰদিনৰ বাবে হেৰাই গ’ল। মৰণে কাঢ়ি লৈ গ’ল অভিমানী কবিৰ অন্তৰৰ হাহাকাৰ। কবিৰ পুণ্যস্থতিত আজি সঁহাৰি চাইছে। কবিৰ ‘অভীতক যোৱাহে পাহৰি’ৰ আহ্বান। কিন্তু নোৱাৰোঁ কবিৰ নিজৰ পথ নিজে বন্ধ কৰি গৈছে। তেওঁৰ ৰচনাৰাজিৰ বাবে আমি কোনো কালেই পাহৰিব নোৱাৰিম। চিৰকালেই সঁহাৰিব লাগিব। কবিৰ কথাৰে লামবনি মাৰিছো—

“ভোমাৰ জীৱনী দেৱ লিখে এনে সাধ্য কাৰ

মোটেই অসম জুৰি বিস্তৃত জীৱনী বাৰ।”

‘মৰে অসম জীয়ে কোন, জীয়ে অসম মৰে কোন’ উদাত্ত কঠেৰে অসম সাহিত্য সভাৰ ষাতিংশতম অধিবেশনত সভাপতিত্ব কৰা ডিম্বেশ্বৰ নেওগ ডাঙৰীয়াৰ সাহিত্য-প্ৰতিভা বহুমুখী। নেওগ ডাঙৰীয়া একেবাহে এগৰাকী কবি, নাট্যকাৰ, ঔপন্যাসিক, চুটি গল্প লিখক আৰু সমালোচক।

১৮২২ খৃঃত শিৱসাগৰৰ ওচৰৰ কমাৰকদীয়া গাঁৱত নেওগ ডাঙৰীয়াৰ জন্ম। নেওগ ডাঙৰীয়াৰ পিতৃ মানিকচন্দ্ৰ নেওগ। ১১৩ খৃঃ কমাৰকদীয়া স্কুলতে ডিম্বেশ্বৰ নেওগৰ বিদ্যাবৃত্তি। ১৯০২ খৃঃত নিম্ন প্ৰাথমিক বৃত্তি লাভ কৰি শিৱসাগৰ ঈংৰাজী হাইস্কুলত নাম লগাই ললে। স্কুলৰ হাতে লিখা আলোচনী ‘ভূমুকি’ৰ নেওগ আছিল সহকাৰী সম্পাদক। ইয়াতে তেওঁৰ সাহিত্য প্ৰতিভাৰ অঙ্কুৰে দেখা দিছিল। ১৯১২ খৃঃত কুৰি বছৰ বয়সত তেওঁ প্ৰথম বিভাগত প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। পাচত গুৱাহাটী কটন কলেজৰপৰা ১৯২৪ খৃঃত বি এচ চি ডিগ্ৰী লাভ কৰিলে। তেতিয়া কটন কলেজত খোলা ইংৰাজীৰ এম এ. শ্ৰেণীতো নেওগ ডাঙৰীয়াই ভৰ্তি হৈছিল। কলেজীয়া শিক্ষা শেষ কৰি অসমৰ বিভিন্ন ঠাইৰ চৰকাৰী হাইস্কুলত শিক্ষকতা কৰি শেষত ধোৰহাটৰ নৰ্মাল স্কুলৰ অধ্যক্ষৰ পদত অধিষ্ঠিত হয় আৰু এই পদৰেপৰা ১৯৫১ খৃঃত নেওগ ডাঙৰীয়াই অৱসৰ গ্ৰহণ কৰিছিল। ১৯৪০ খৃঃত কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰপৰা প্ৰথম স্থান অধিকাৰ কৰি অসমীয়া ভাষাত এম এ. পাছ কৰিছিল।

নেওগ ডাঙৰীয়া অসমীয়া সাহিত্যত সমালোচক আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ প্ৰণেতা হিচাবে সুপৰিচিত। ‘অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত ভূমুকি’, ‘আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী’, ‘অসমীয়া সাহিত্য চমু বুৰঞ্জী’ আৰু ‘অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী’ (পৰিবৰ্ত্তিত আৰু পৰিবৰ্ত্তিত) নেওগৰ ৰচিত

বুৰঞ্জী পুথি। New light on the History of Assamiya Literature
ইংৰাজীত বচনা কৰা নেওগৰ এখন সুবৃহৎ অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী।

‘অসমীয়া সাহিত্যৰ জিলিঙনি’, ‘অসমীয়া সাহিত্যৰ জেউতি’ আৰু
‘অসমীয়া সাহিত্যৰ অধ্যয়ন’ তেওঁৰ সমালোচনা গ্ৰন্থ। ‘বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ জাঁতি-
গুৰি’ আৰু ‘যুগ নায়ক শঙ্কৰদেৱ’ ত্ৰিশঙ্কৰদেৱ আৰু বৈষ্ণৱ ধৰ্ম সম্বন্ধে বিজ্ঞান-
সম্মতভাৱে আলোচনা কৰা গ্ৰন্থ।

নেওগ ডাঙৰীয়া এগৰাকী নাট্যকাৰ ঔপন্যাসিক আৰু চুটি গল্প লিখক।
‘দীপাবলী’ তেওঁৰ একমাত্ৰ গল্পৰ পুথি। ‘গাঁৱে নগৰে’ একমাত্ৰ সামাজিক
উপন্যাস। নৈবেদ্য, ত্ৰিৰুক্ষ লীলা, হুঙিল কুৰবী, কামৰূপ, অকাল বসন্ত
আদি তেওঁৰ ৰচিত নাট। Jagat Guru Sankardev, The Origin
and Growth of Assamiya Literature আন আন ইংৰাজী গ্ৰন্থ।

স্বদীৰ্ঘ আঁঠৈকুৰি বছৰৰ ওপৰৰ কালছোৱা সাহিত্যচৰ্চা কৰি স্বৰ্গীয়
নেওগ ডাঙৰীয়াই বৰঙনি যোগাইছিল। নেওগ ডাঙৰীয়াৰ সুযোগ্য পত্নী
স্বৰ্গীয়া আজলীতৰা নেওগ অসমীয়া সাহিত্যৰ এগৰাকী বিহুখী মহিলা।

অক্সিজেন নিষ্ঠা আৰু সাধনাৰে বিধে বিধে ভাৱা সাহিত্য ৰচনা কৰি
সাহিত্যৰ উৰাল টনকিয়াল কৰোঁতা এই গৰাকী সাহিত্য-যোগীৰ জীৱন
বস্তু ১৯৬৬ খৃঃৰ ১২ নবেম্বৰ তাৰিখে নিৰ্বাপিত হ'ল। বুঢ়া লুইতৰ পাৰৰ
কামাখ্যাৰ শশানত তেওঁৰ মানৱী সজা শুশ্ৰূষিত হ'ল।

সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী প্ৰণেতা, সমালোচক ডিবেশ্বৰ নেওগ ডাঙৰীয়া এগৰাকী
প্ৰখিতৰূপে কবি। বোমাটিক যুগৰ অন্ত্যন্তম শ্ৰেষ্ঠ কবি ডিবেশ্বৰ নেওগ
ডাঙৰীয়া সাধৰণতে ‘ইন্দ্ৰধনু’ৰ কবি বুলিহে পৰিচিত। ‘মাণিকা’ নেওগ
ডাঙৰীয়াৰ প্ৰথম কবিতাৰ পুথি (১৯২২ খৃঃ)। অসমা (১৯৪৭ খৃঃ), বিচিত্ৰা
(১৯৪৮ খৃঃ), ধূপিতৰা (১৯২৫ খৃঃ), মালতী (১৯২৭ খৃঃ), ধাপনা (১৯৮
খৃঃ), বহিৰ্দে কাৰবালা (১৯৪০ খৃঃ), মেঘদূত (১৯৪৭ খৃঃ), মুকুতা আদি
কবিৰ আন আন কবিতাৰ পুথি। ‘অসমা’ৰ সৰহভাগ কবিতাই ‘ইন্দ্ৰধনু’ (১৯২১
খৃঃ)-ৰ অন্তৰ্গত। ‘বিচিত্ৰা’টো ইন্দ্ৰধনুৰ কেইটিমান কবিতা সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে।

নেওগ ডাঙৰীয়াৰ কবিতাবাজিত চুটি স্পষ্ট ধাৰা চকুত পৰে। এহাতে
তেওঁ আবেগত গা ঢালি দিয়া কবি, আনহাতে স্বদেশপ্ৰেমিক কবি। মুখ্যতঃ
নেওগ ডাঙৰীয়া প্ৰেমৰ কবি। সৰহভাগ কবিতাৰ উৎস প্ৰেম—স্বদেশপ্ৰেম
নাইবা মানৱ প্ৰেম। কিন্তু তেওঁৰ প্ৰেমৰ কবিতাবাজিত অল্পধাগ-বজ্জিত

উগ্ৰ প্ৰেমৰ গোছ নাই। নাইবা জীৱনৰ বিবহ-বেলাভূমিত নিৰ্জন নাবিকৰ দৰে লংসাৰৰ মায়ামোহবৰণ। জীৱনৰ গৈ বৈবাগ্যকে জীৱনৰ একমাত্র অবলম্বনৰূপে আঁকোৱালি ধৰা আত্মকেন্দ্ৰিক কবি নহয়। কিন্তু তেওঁৰ সবহুতাৰ কবিতাবে ৰচনাকাল ভৰ ডেকা বয়স।

কবিয়ে ইন্দ্ৰবজ্ৰ (প্ৰথম তাণ্ডৰণ ১৯২৩ খৃঃ) কবিতাব্যঞ্জিক প্ৰধানকৈ সাত ভাগত ভাগ কৰিছে—ধোঁৱন, আশিস, বিষাদ, আবেগ, মাধুৰী, বিবহ আৰু সাধনা। প্ৰতিটো ভাগত কবিতাও সাতোটাকৈ। কবি যেতিয়াবা স্মৃতি কবি বৈশত, কোতহাৰা বৰাগী বৈশত আৰু কেতিয়াবা স্বদেশপ্ৰেমি কবিকণে ভূমুকি মাৰিছে।

ধোঁৱন ভীৰত থিয় হৈ কবিয়ে স্বৰ্গৰ চাইছে জীৱনৰ কথা। তৰ, তৃণ, লতা-পৰিবেষ্টিত বিশ্বৰ বুকুত চঞ্চল পৱনৰ মুহূৰ্ত্ত পৰশত প্ৰাণৰ জোৱাৰ উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে—

চঞ্চল পৱনে পাই

কোন দেশলৈ আজি মোৰ প্ৰাণ নিয়ে বাক উকুৱাই ?

ধোঁৱন আগিছে ধীৰে

কোন নগ্ননৰ পুতলি নাচিছে আজি কলনাৰ তীৰে ?

ধোঁৱন ভীৰত থিয় হৈ প্ৰথম-মদিৰা পান কৰাৰ উগ্ৰ হেঁপাহ প্ৰকাশ পোৱাটো অস্বাভাৱিক কথা নহয়। জীৱনৰ ৰঙীন সপোন চকুত লৈ তেতিয়া পৃথিৱীৰ বেহ-ৰূপ এক স্বকীয় ৰূপত চাব বিচৰাত আচৰিত হবলগীয়া একে। নাই সেয়েহে সবহুতাৰ কবি সাহিত্যিক ডেকা কালত উদ্ভাস্ত প্ৰেমৰ কবি। উদ্ভাস্ত প্ৰেমৰ কবি হলেও বহুজনে ধৰা নিদিয়ে, আত্মগোপন কৰিব বিচাৰে। কোনোজনে হয়তো উদ্ভাস্ত ব্যক্তি প্ৰেমকে এক উন্নীত স্তৰলৈ নি তাৰ মাজতে ভগৱৎ প্ৰেমৰ সন্ধান দিব বিচাৰে।

ভিষ্মেধৰ নেওগ কবি হিচাবে এই গতাঃগতিৰ ব্যতিক্ৰম নহয় যদিও তেওঁৰ কবিতাত উগ্ৰ ব্যক্তিপ্ৰেমৰ গোছ নাই। তেওঁৰ সবহুতাৰ কবিতাবে ৰচনাকাল ভৰ ডেকা বয়স হ'লেও নেওগ ডাঙৰীয়াৰ কবিতাৰ বৈশিষ্ট্য এইখিনিতে পাইছে।

আনহাতে তেওঁৰ প্ৰেমৰ কবিতাৰ অস্তৰালত মিষ্টিক ব্যঞ্জন মন কৰিবলগীয়া। বোমাষ্টিক কবি হ'লেও সবহুতাৰ অসমীয়া কবিতাত মিষ্টিক ব্যঞ্জন শুনা যায়।

নেওগ ডাউবীয়াৰ 'উককা' কবিতাৰ অন্তৰালত তেনে এক মিষ্টক ব্যক্তনা প্ৰকাশ পাইছে—

নাচিছে প্ৰাণত যোৰ	টলবল বিটি গুপ্ত মন ,
কৰিম লাধনা মই	হৃদয়ত সেই মহাধন ।
ব'ব পৰা আহিছিল	আত্মাৰ এই ফিৰিঙতি ,
তাতে পুহু মাৰ গ'ই	পূৰ্ণ হব অনন্ত অতৃপ্তি ।

যৌৱনৰ সঁহাৰি কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিলেও কবি উছাউল হৈ পৰা নাই। কবিৰ মনলৈ আহিছে দাম্পত্য প্ৰণয়ৰ প্ৰথম পাতনি বচা মধুময় কণৰ কথা। 'স্বপ্ন যৌৱনে' কবিক সৌৱৰাই দিছে হোমৰ গুৰিত পুৰোহিতে লগুণ-গাঁঠিৰে বচি দিয়া প্ৰণয়ৰ কথা। তাৰ পাচত শোৱনী ঘৰত লাজৰ ওৰণি ফালি দেখা প্ৰিয়াৰ জেউতি। কোনোবা এটি অচিনাকী চৰাইৰ কণ্ঠত কবিয়ে যেন স্বপ্ন যৌৱনৰ সঁহাৰি শুনিবলৈ পাইছে। পৃথিৱীৰ আদি মানৱ আদম ইভৰ প্ৰাণত সৰ্পকণী চেতানে প্ৰণয়-মদিৰা সকাৰ কৰাৰ দৰে অচিনাকী চৰাইৰ স্বৰত যৌৱন জাগি উঠিছে। তেতিয়া কবিৰ চকুত তাহি উঠিছে দাম্পত্য প্ৰণয়ৰ মধুৰ চিত্ৰ এখনি।

ঘনাই মনত খৰে জুম্বি দি সেই পৰিণয় দিন
হোমৰ গুৰিত দিয়া পুৰোহিতে লগুণ গাঁঠিৰ চিন।
সেই হাতে সতে হাতজোৰ দিয়া, প্ৰাণেদি বিজুলী
সোত বৈ যোৱা

তাৰ পাচত সেই শোৱনী ঘৰত লাজৰ ওৰণি ফালি
বই পৰা সেই প্ৰিয়াৰ জেউতি দিয়া মোৰ গাত ঢালি,

'নিজৰা'ৰ কবি শৈলধৰ ৰাজখোৱা ডাউবীয়ায়ো কোনোবা অজান প্ৰিয়াক পোকাৰ সন্ধানত বাধাৰ প্ৰাচীৰ ঠেলি আগবাঢ়ি যাবলৈ ব্যাকুল হৈ পৰা নাই। 'হোমৰ অগ্নিক সাক্ষী কৰি লাভ কৰা প্ৰিয়াই কবিৰ জীৱনৰ অৰ্দ্ধাধিনী হব, কবিয়ে তাকেই হাবিয়ান কৰে—

অনন্ত দীপ্তা আৰ্য্য কুমাৰী
শুচিতা তোমাৰ চিব সহচৰী
ভূমি বৰা মোৰ ভিতৰে বাহিৰে
পাপৰ চিন্তা নহন কৰি
ভূমি লখা মোৰ সহধৰ্মিণী
অনন্ত জীৱন যৌৱন ধৰি ।

কবি অকল বোৱন জোৱাৰত উটি-ভাহি ফুৰাৰ মধু স্বপ্নতেই আপোম পাহৰা নহয়। দূৰ-দৃষ্টি সম্পন্ন কবি জনাই চিন্তা কৰিছে বিগত বোৱনৰ কথাও। বিগত-বোৱন কবিৰ মনীষাত আনো বঙীন কল্পনাই ঠাই পাব? ‘জান-মালিনী’ৰ কবি মফিজুদ্দিন হাজৰিকা ডাঙৰীয়াই বোৱন ভীৰত খিয় হৈ জীৱনৰ জৰা-বাহু-গ্ৰস্ত বুঢ়াকালৰ কথা চিন্তা কৰিছে। জীৱন-বোৱন উপভোগৰ লগতে নেওগ ডাঙৰীয়াই চিন্তা কৰিছে অনাগত দিনৰ কথা—

বোৱন যেতিয়া ঘাৰ জলিবনে তেতিয়াও

জুই মোৰ জাতীয় প্ৰেমৰ

সমাজৰ দশা দেখি ভাবিবনে তেতিয়াও

মোৰ স্বপ্ন বিলাস ভেমৰ?

বঙালি বিহুৰ বং-বহুইচত উটি-ভাহি ফুৰা কবিৰ চেঙেলীয়া মনটোৱে বিহুৰ কেনেভাৱে উপভোগ কৰিব বিচাৰিছে মন কৰিবলগীয়া—

কাহিলি কাহিলি পোহৰতে মোক জগাব লাগিব তই,

এনেনো স্তব্ধ দিন কালিলই—কি কম আইতা যই।

এনে মতলীয়া চেনেহৰ বিহু কেতিয়াও অহা নাই,

বিহু নাচনীৰ মোকে কাইলই পাতিব খুজিছে ঘাই।

‘কাহিলি কাহিলি পুৱাতে’ উঠি হাতত জেতুকাৰ বোল মানি লাহী কঁকালখনেৰে নাচি নাচি বিহুতলীত হব লাগিব ঘাই। সেয়েহে গাত তত্ নাই। হয়তো সেই নাচত মুগ্ধ হৈ কিমান পিলিঙা ডেকাই ব’ লাগি চাই বব। কবিয়ে বিহুতী (প্ৰথম উৰুকা) নামৰ এই কবিতাটিত এখমি বিহু আৰু বিহু-নাচনীৰ নিখুঁত চিত্ৰ দাঙি ধৰিছে।

দ্বিতীয় উৰুকাত কবিয়ে এবি অহা বছৰৰ কথা সুঁৱৰি চাইছে। মানৱ জীৱন কণস্থায়ী। কোনে জানে কালি কি হব? সেয়েহে কবিয়ে আজিৰ বৰ্তমানত বঙালি বিহুৰ বাঙলী বেলিৰ কিৰণ উপভোগ কৰিব বিচাৰিছে। পশ্চিম আকাশত বেলি মাৰ ঘোঁৰাৰ লগে লগে এটি পুৰণি বছৰে বিদায় মাগিলে। নতুন বছৰৰ লগে লগে কৰ্ণো নাহব ফুলিল। কবিৰ হেঁপাহ এট পৃথিৱীৰপৰা আঁতৰি যোৱাৰ আগতে বিহুৰ বঙৰ উৎসৱ, প্ৰকৃতিৰ নতুন কণ, বনলগী বিহুৰমৰ স্তললিত লক্ষীত প্ৰাণ ভৰি উপভোগ কৰিব।

পৰাধীনতাৰ কালছোৱাত লাহে লাহে মাহুৰৰ অন্তৰত সামাজিক জাতিবৈষম্য আগবঢ়াই ধৰিলে। আৰু তেতিয়াই মাহুৰৰ অন্তৰত ক্ৰমে নতুন

শক্তি লকাৰ হ'ল। মুমূৰ্ছ হৈ পৰি থকা মাহুহৰ মনীষাত নতুন চিন্তাস্রোতে ঠাই পালে। এই কালছোৱাতে শুই থকা মাহুহক লজাগ কৰিবলৈ কবিশিল্পীসকল আগবাঢ়ি আহিল। সামাজিক তথা নৈতিক প্ৰেৰণাদায়ক কবিতা সঙ্কীৰ্ত্তেৰে সমাজ সচেতন কৰিবলৈ উঠি পৰি লাগিল। অগ্ৰজ সকলৰ পদাঙ্কসৰণ কৰি উত্তৰ সাধকৰূপে এই সন্ধিক্ষণ কালছোৱাতে ডিম্বেশ্বৰ নেওগ আগবাঢ়ি আহিল। ভেওঁৰ দেশ-প্ৰেমমূলক কবিতাবাজি এই সন্ধিক্ষণেৰে বচনা। স্বদেশ-প্ৰেমিক কবিৰ জীৱনৰ সাৰ্থক সৃষ্টি স্বদেশ-প্ৰেমমূলক কবিতাবাজিৰ বচনাকাল ছাড়াবহু।

স্বদেশ-প্ৰেমমূলক কবিতাবাজিৰ বিষয়বস্তুৰ উপস্থাপন বীতিত অভিনৱ দাবী কৰিব নোৱাৰিলেও শুনা যায় কবিৰ বলিষ্ঠ মনৰ দৃঢ় কণ্ঠস্বৰ। কবিতাবাজিৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হ'ল ভাব, ভাষা, শব্দ-গাঁথনি, ছন্দ আৰু পৰিবেশৰ অপূৰ্ব সমাবেশ।

স্বদেশ-প্ৰেমমূলক কবিতাবাজি মহৎ ভাবৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। মানৱ প্ৰেমৰ অন্তৰালত ক্ষুদ্ৰ পৰিসীমাৰ মাজতে বিৰাট ভাবৰ সমন্বয় ঘটিছে। কল্পনাৰ মধুৰ বস সৃষ্টিৰে বহুতো কবিতাতে অসমৰ শ্ৰৌণ্ড বন্দনাৰ স্তব পৰিস্ফুট হৈছে। অসমৰ বুৰঞ্জীৰ এটি জীৱন্ত ৰূপ 'শব্দন এইচাম' কবিতাৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ। কবিয়ে বুৰঞ্জীৰ নিজস্ব সত্যক জীৱন্ত আৰু জাগ্ৰত কৰিব পাৰিছে স্বদেশ-প্ৰেমমূলক কবিতাবাজিত। চিনাকি বিবৰ-বন্ত আৰু আপোন হৈ পৰিছে কবিৰ অভিনৱ উপস্থাপন বীতিত।

'শাপমুক্তা' নেওগ ডাঙৰীয়াৰ অপূৰ্ব সৃষ্টি। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বুকুৰ অভিশপ্তা শাপগ্ৰস্তা উৰ্বশীক কবিয়ে শাপমুক্তা কৰি জাগ্ৰত কৰিব বিচাৰ দৰে পৰাধীনতাৰ শিকলি ছিঙি অসম উৰ্বশীকো আওপাকে কবিয়ে শাপমুক্ত কৰিব বিচাৰিছে। উৰ্বশী জাগি উঠাৰ দৰে প্ৰতি মন্দিৰত মাহুহ দেৱতাক জগাই তুন্নিৰ এয়েই কবিৰ হাবিয়াস।

গ'ল কত যুগ কালান্তিশাপৰ
সেই বিষ-কোপ কেনিবা গ'ল
মুকলি সবগ মুকলি মৰত
বিশ্বৰ সকলো মুকলি হ'ল।
স্বদেশ-বিদেশ মুকলি মুকলি
ছিগিল লোহাৰ বন্ধন শিকলি

মুক্ত কবিতাৰ মুক্ত অগত
 উজলিছে মুক্ত হোমৰ শিখা
 উঠায়ে উৰণী উঠায়ে প্ৰেৰণী
 উঠা যৌৱনৰ সাদৰী সখা ।

কবিতাটোৰ আকাশলব্ধা কল্পনাই ভাব আৰু ভাষাৰ লগত সমতা বক্ষা কৰিব পাৰিছে। 'নিজৰাৰ কবি শৈলধৰ ৰাজখোৱাৰ 'পাৰাণ-প্ৰতিমা'ত কবিয়ে শিলা হৈ পৰি থকা ফুলবা-চতলা নামৰ মানস-কন্ডা ছুজনাৰ অগাই তুলিব বিচাৰিছে।

ব্যক্তি বেদনা হেজাৰ হিৱালৈ নিবেদন কৰিবৰ বাবে বীণেই উপযুক্ত মাধ্যম। চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ কবিতাত তেনে বাণৰ কঁপনি শুনা গৈছিল। 'শেষ গায়ক' কবিতাত বীণৰ মাধ্যমেৰে জাতীয় বিবাদ ধ্বনিত হোৱা দেখা গৈছে। পৰাধীন অসমৰ বিবাদৰ কলাবেখা 'শেষ গায়ক' কবিতাত পৰিস্ফুট। পোনতে কবিয়ে অতীত অসমৰ শৌৰ্য-বীৰ্যৰ কথা স্মৰণ কৰিছে। এনে এটি জাতি পৰাধীন হোৱা দেখি বেজাৰে কবিৰ হিৱা আৰম্ভ কৰিছে। কবিৰ বাবে পৰাধীন জীৱন-ধাপন কৰাতকৈ মৃত্যুৱেই শ্রেয়।

‘তেনে লাহীনাৰ পৰাধীনতাৰ
 শাসনতকৈও মৰণ ভাল
 পৰা হ’লে মই মাতিলোঁহেঁতেন
 সকলোৰে বাবে অস্তিম কাল।’

আগৰৱালাৰ বাণ বৰাগাঁও তেনে ভাবে বীণৰ মাধ্যমেৰে প্ৰলয়ক আহ্বান কৰিছে। বীণৰ মাধ্যমেৰে প্ৰলয়ক আহ্বান কৰি বিচাৰিছে নতুন সৃষ্টি কল্পনা কৰাৰ কথা। নেওগ ডাঙৰীয়াৰ 'পতা হলে মই মাতিলোঁহেঁতেন' কথাফাঁকিৰ লগত আগৰৱালাৰ 'আঙুলি বুলাব জনা হলে আজি' কথাফাঁকিৰ সাদৃশ্য আছে।

'শেষ গায়ক'ৰ দৰে জাতীয় বিবাদ ধ্বনিত হৈছে 'বুৰঞ্জী লেখক'ত। বেজবৰুৱাই বীণ বৰাগাঁও মাধ্যমেৰে অতীত অসমৰ শৌৰ্য-বীৰ্যৰ কথা স্মৰণ কৰিছে। নেওগ ডাঙৰীয়াই 'শেষ গায়ক'ত শৌৰ্য-বীৰ্যৰ কথা বোম্বাৰ্ণ কৰিছে।

বেজবৰুৱাই প্ৰবাসত বৰাগাঁও মুখত অতীত অসমৰ বন-কীৰ্ত্তিৰ কথা

স্তম্ভবলৈ হাবিহাস কৰিছে। নেওগ ডাঙৰীয়াই বুৰঞ্জী লেখক বাটকৰা কাণে লগ ধৰিছে এটি চিকাৰী ডেকাক। চিকাৰী ডেকাই অতীত অসমৰ কীৰ্ত্তি হ'বৰ পৰাধীন জাতিৰ কলংকৰ কালিয়া বুকুত বান্ধি বেজাবত ভাগৰি পৰিছে। সেয়েহে চিকাৰী বেশেৰে 'আবৰা জাতিৰ মাজত' হেৰাই যাব বিচাৰিছে।

'শেষ প্ৰয়াস' আৰু 'অসম সন্ধিয়া' নামৰ কবিতা দুটিত অসমৰ শেষ স্বাধীনতা-ৰণৰ চিত্ৰ এখনি ফুটি উঠিছে। সতাই নাৰকী বন্ধনে মান সেনা আনি অসম ধ্বংস কৰিলে। মানৰ হাতৰপৰা অসম বন্ধা কৰিবলৈ চন্দ্ৰকান্ত সিংহই মহগড়ত কঁদৰে ৰণ দিছিলে, নিৰাশোন্মুখ বান্ধব দৰে সেই চিত্ৰ কবিতা দুটিত ফুটি উঠিছে। 'অসম সন্ধিয়া'ত চন্দ্ৰকান্ত সিংহ মানৰ হাতত বন্দী হোৱা বুলি কৈছে।

জয় মান সেনাপতি, জয় তিলোৱাৰ

হল চন্দ্ৰকান্ত বন্দী মানৰ হাতত

অন্তিম বেলিকা দেহি জননী উদ্দেশ্যে

কলে বীৰবৰে বিদায় বিদায়।

'চিন্তানল'ৰ কবি কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্যই তেজপুৰৰ কাছাৰি-ঘাটত পৰি থকা শিল এডুখৰি লিৰিক বিদাৰি অতীত বোম্বুদন কৰাৰ দৰে নেওগ ডাঙৰীয়াই 'ববদোৱা ৰে মাহুং'ৰ অন্তৰত জাতীয় ভাবৰ সকাৰ কৰিব বিচাৰিছে। কাঁৱৰ ইচ্ছা ববদোৱাৰ মাধ্যমেৰে মাহুংক প্ৰকৃত দেশ-প্ৰেমৰ শিক্ষা দিয়া।

আগা দেৱ মূৰ্ত্ত হোৱা আগা ববদোৱা

পুহু তব অগ্নিমন্ত্ৰ কাণে কাণে দিয়া।

ই জাতিক উঠা আগা নোহে সূত্ৰ কেউ,

ভীষণ বধুৰ গজি উঠা কত্ৰদেৱ।

কোৱা দেৱ নাই জবা-মূত্ৰা তইন্তৰ

হে বৈষ্ণৱ মাহুং হে পুত্ৰ অমৃতব।

কবিতাটোৰ শেষ শাৰীত নেওগ ডাঙৰীয়াই কোৱাৰ দৰে ববীজনাথেও কৈছে 'সাত কোটি সন্তানকে বেখেছ বাঙালী কৰে মাহুং কবনি'। ববদোৱা কবিতাৰ ভাব ভাষা সবল আৰু সংযত। কবিতাটোত সংযত অথচ গভীৰ আত্মপৰীক্ষাৰ আকৃতি স্না যায়।

ছাত্ৰাৱস্থাতে পৰাধীনতাৰ গ্ৰানি হ'বৰি ৰচনা কৰা কবিতাবাজি স্বদেশ-প্ৰীতিৰ জলন্ত নিদৰ্শন। কবিতাবাজি এহাতে পৰাধীনতাৰ দাসত্বৰ বোজা

বহন কৰা মানিব স্বীকাৰোক্তি, আনহাতে অতীত অসমৰ শোৰা-বীৰ্য্যৰ নিখুঁত চিত্ৰৰূপ। কবিতাবাজিৰ উপস্থাপন বীতি, ভাব-ভাৱাই সহজতে পাঠকক আকৰ্ষণ কৰিব পাৰিছে। কবিৰ উদ্দেশ্য অতীত অসমৰ গৌৰৱবাজিৰে মানুহৰ অন্তৰত দেশ-প্ৰেম সঞ্চাৰ কৰি লুপ্ত স্বাধীনতা উদ্ধাৰ কৰা। কিন্তু তেওঁৰ স্বদেশ-মন্ত্ৰধ্বনি প্ৰচাৰিত কবিতাবাজি কোনো বাজনৈতিক মতবাদৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত নহয়।

ইন্দ্ৰধনুৰ অন্তৰ্গত 'মোৰ গাঁও' কবিতাত ব্ৰহ্মাণ্ডৰ ক্ষুদ্ৰ তাণ্ডবৰ নিজৰ জগত্বুমি কমাৰ ফদীয়া গাঁওখনিক আগত সজাষণ জনাইছে :

কমাৰ ফদীয়া এই সৰু গাঁওখনি মোৰ
ব্ৰহ্মাণ্ডৰ ক্ষুদ্ৰ তাণ্ডবৰ
ইয়াতে শৈশৱ লীলা ইয়াতে এদিন মোৰ
কোনোৱা শৰত ৰাতি,
ঘোঁৰনৰ ধীৰ আগবৰণ।

ব্ৰহ্মাণ্ডৰ ক্ষুদ্ৰ তাণ্ডবৰ কমাৰ ফদীয়া গাঁৱত ল'ৰালিৰ সৰলতা, মিলা-প্ৰীতিৰ অস্তৰ দেখি কবিৰ অন্তৰত শোকৰ বহিষ্কৃত জলি উঠিছে। কিয়নো কবিয়ে ওপজা গাঁওখনিৰ সৰলতা মিলা-প্ৰীতিৰ লেখিয়া আন কোনো গাঁৱত নাপালে। বিনম্বীয়া সৃষ্টিৰ প্ৰথম পোহৰৰ সন্ধান কবিয়ে পোনতে লাভ কৰিলে এই গাঁওখনিৰ বুকুতে। এই গাঁওখনিৰ বুকুতে আপোন জনৰ মৰম-চেনেহ লাভ কৰি ঘোঁৰনত ভৰি দিছিলেহি। কিন্তু জন্মঘৰ সোঁতত সেই গাঁওৰ অধঃপতন দেখি কবিৰ বুকুৰ কামীহাড় কঁপোৱা হুমুনিয়া ওলাইছে। গাঁৱত আজি আগৰ দৰে একতাৰ বান্ধ নাই। ভাৱনা সৰাহত উৎসাহ নাই। আন্তৰিকতা মিলা-প্ৰীতি নাই। অথচ এনেখন গাঁৱত উপহিয়ে জীৱনত অহুতৰ কৰিছিল সৰলতা মিলা-প্ৰীতিৰ এনাঙ্গৰি।

আই বুলি ভাই বুলি ককাই দেউতা বুলি
সকলোৰে ডিঙিত ওলমি,
বিৰা সৰলতা শিক্ষা কৰিছিলোঁ তাহানিয়ে
তোৰ বুকুৰেই বান্ধ
সৰগৰ মৰতন্ত পমি।

সময়ৰ সোঁতত অঙ্গপ্ৰতিৰ পথত আগবাঢ়িলেও কবিৰ দৃষ্টিত গাঁৱৰ সেই

শিক্ষাব স্থান বহু ওপবত। কবিয়ে অতীত বোমহন কবি শেবত দুৰ দৌৰাইছে
গাঁৱৰ আদ্য শিকাৰ ওচৰত—

সেই শিকা আদি মোৰ সেই শিক্ষাতে শেষ
সেই শিকা ল'বাবে শিবত
সত্যতাৰ মুখা পিন্ধা মাহুহক তুৰা দিয়া
জগতৰ মিছা শিক্ষা
থক তাৰ চৰণ তলত।—

‘মাতৃভাষা’ (খুণিতবা) কবিৰ তেনে এটি সাৰ্থক কবিতা। খুহুৰ-খানাক
মাত্বেৰে প্ৰথমতে মনৰ ভাব প্ৰকাশ কৰা ভাষাই মাতৃভাষা। ‘বনফুল’ৰ কবি
হুববা ডাঙৰীয়াই হেনো, পঢ়াশালিৰ শিক্ষা মাতৃভাষাত শিকিব নোৱাৰি বঙলা
ভাষাত শিকিব লগা বাবে দুখ কৰিছিল। নেওগ ডাঙৰীয়াৰ ‘মাতৃভাষা’
কবিতাতঃ মাতৃভাষাৰ জয়গানৰ লগতে মাতৃভাষাৰ প্ৰতি থকা কবিৰ
আন্তৰিকতাও প্ৰকাশ পাইছে—

পোনতে যেতিয়া আছিলোঁ কেঁচুৰা
খুহুৰ খানাক মাত,
তুমিয়েনে মোক দিছিল জননী
কুপাই কোমল হাত।

সেই মাতৃভাষাতেই বিকাশ লাভ কৰি কবিয়ে ল'বাকালত জোনবাইৰ
গুণ কীৰ্তন কৰিছিল, শিয়ালীৰ গীত গাইছিল, চিলনী আইলৈ বতৰা দিছিল।
বৌৱনকালত চহা মূৰকৰ কণ্ঠত প্ৰেমৰ গান শুনিছিল মাতৃভাষাতেই। কবিয়ে
‘মোৰ গাঁও’ৰ দৰে শেবত মাতৃভাষাৰো মহিমা কীৰ্তন কৰিছে—

ভোমাব নিচিনা বহুখাত আক
হব কোন মৰমৰ
হেৰা কাব্যময়ী পুষ্যময়ী কাৰা
মাতৃভাষা চেনেহৰ।

কবিৰ ‘মোৰ গাঁও’, ‘মাতৃভাষা’ ব্যক্তিগত ভাব অহুত্বাতিৰ প্ৰকাশ হ'লেও
কবিতাৰ আবেদন সাৰ্বজনীন।

‘প্ৰথম প্ৰৱাল’ কবিতাত কবিয়ে চোৰাক-বস্ত্ৰমৰ কবণ কাহিনী সৰ্বজনীন
ৰূপত প্ৰকাশ কৰিছে। কবিৰ সিদ্ধান্ত চোৰাক-বস্ত্ৰমৰ চহিষ্ণুৰ বিকাশ

কেন্দ্ৰৰ উপৰিও পিতৃৰ হাতত একমাত্ৰ পুত্ৰৰ মৃত্যুৰ কৰুণ কাহিনীয়ে পাঠকৰ হৃদয় বঞ্জন কৰিব পাৰিছে।

‘আৱাহন’, ‘লৰা তৰা’, ‘শেষ কথা’ আদি ইন্দ্ৰধনুৰ ভালেমান কবিতাত কবিৰ অস্তুৰ্দ্ধিৰ পৰিচয় পোৱা যায়। ভাৱপ্ৰবণ অথচ সংযত প্ৰকাশভঙ্গীৰ বাবে তেওঁৰ কবিতাবাৰ্জিৰ সমাদৰ বেচি।

আন কিছুমান কবিৰ দৰে নেওগ ডাঙৰীয়াই ব্যক্তি-প্ৰেম নাইবা প্ৰকৃতিক তেওঁৰ কবিতাত মুখ্যস্থান দিয়া নাই। ব্যক্তি-প্ৰেম বা প্ৰকৃতি বিষয়ক উল্লেখযোগ্য কবিতাৰ সংখ্যা কম। সেই বুলি তেওঁৰ কাব্যত প্ৰকৃতিক নিৰ্বাসন দিছে বুলিও কব নোৱাৰি। কবিতাবাৰ্জিত প্ৰকৃতিৰ ‘অহুপম বৰ্ণনা উপমা আদিৰ ব্যবহাৰৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি।

‘ঘোৱনৰ শেৱালি বনত (মোৰ গাঁও), ‘শৰতৰ পূৰ্ণ শশধৰ (শাপমুক্তা), ‘নিমাতা কেতেকা কাল’ (ঘোৱন বিদায়), ‘বঙা বেলি ভটীয়াব’ (ঘোৱন যেতিয়া যাব), ‘কাহিল কাহাল পোহৰ’ (বিহাত) আদি অনেক ঋতু-চিত্ৰ তেওঁৰ কবিতাত প্ৰকাশ পাইছে। কিছুমান কবিতাত প্ৰকৃতিৰ সজীৱ চিত্ৰ অঙ্কন কৰিছে।

পৰাণ বসন্ত মোৰ মাৰ নৌ যাওঁতেই

কুলিটিয়ে এৰে যদি গান

জঁপ পৰে ফুলনিৰ ফুল, ইত্যাদি।

নেওগ ডাঙৰীয়াৰ কবিতাৰ কল্পচিত্ৰ সমূহো নিভাঁজ। (নঙলামুখ, উপাঙ্গপূৰা, তুলাপাত ইত্যাদি)।

তেওঁৰ বচনাৰ আৰ্হি পাক্ষাত্যৰ ৰোমাণ্টিক কবিতা হ’লেও ভাৰতীয় দৰ্শনৰ দ্বাৰা পৰিপুষ্ট। আত্মাৰ নিৰল কন্দৰৰ বাণীও তেওঁৰ কবিতাত অল্পবৰ্ণিত হৈছে। সৰহভাগ অসমীয়া ৰোমাণ্টিক কবিৰে বচনাৰ আৰ্হি পাক্ষাত্যৰ ৰোমাণ্টিক কবিতা হ’লেও ভাৰতীয় দৰ্শনৰ দ্বাৰা পৰিপুষ্ট।

নেওগ ডাঙৰীয়াৰ কোনো কোনো কবিতাৰ পৰ্য্যবেক্ষণত অনা-অসমীয়া কবিৰ প্ৰভাৱৰ কথা ‘অসম’ৰ পাতনিত ডঃ বেণীমাধৱ বৰুৱাই উল্লেখ কৰিছে—

‘অসমীয়া কবিৰ জাগৰণ পাতৰ পিচত আছে বঙলাৰ কবিসকলৰ প্ৰভাৱ। তেওঁৰ কুৱনমোহিনী উৰ্বশী ববীন্দ্ৰনাথৰ ‘অগ্নি কুৱন মনমোহিনী’ তেওঁৰ ‘আগা আগা শিখ-জৈন-খুটিয়ান-হিন্দু-মুছলমান’ ববীন্দ্ৰনাথৰ ‘এসহে হিন্দু-বৌদ্ধ-শিখ-জৈন-খুটিয়ান-হিন্দু-মুছলমান’ জাতীয় সজীৱ প্ৰতিধ্বনি।’—তেনা যায়।

তাৰ উত্তৰো উক্তৰ শেণীমাথৰ বকৱাৰ কথাৰেই দিব পাৰি—“বিজন বিবান
ডাঙৰ কবি তেওঁ সিয়ান পূৰ্ববৰ্তীৰ কাব্যত ঋণী। বিশ্বকবি ববীজনাথো জানো
সামান্য ঋণী।”

নেওগ ডাঙৰীয়াৰ কোনো কোনো কবিতাত ইংৰাজ কবিৰ পৰোক্ষ আৰু
প্ৰত্যক্ষ প্ৰভাৱৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। খুপিতবাৰ ‘বকুলী’, ‘বিনাশ’,
‘অতীত স্মৃতি’, ‘আগন্তুক’, ‘তটিনী’, ‘গাঁৱলীয়া স্মৃতি’, ‘গৰবিনী আদি কবিতাৰ
ওপৰত ইংৰাজ কবিৰ পৰোক্ষ প্ৰভাৱ পৰিছে।

বৰ্ডচ্‌ৱৰ্থৰ ‘লুচীগ্ৰে’ৰ সহজ সৰল অসমীয়া ৰূপান্তৰ ‘বকুলী’। ছুৰ্গেণ্ডৰ
শৰ্ধাই ‘লুচী’ক ‘মাদৰী’ ৰূপত সজাইছিল। কবিয়ে লুচীক সহজ সৰল নিৰ্ভীক
অসমীয়া বকুলী ৰূপত সজাই তুলিছে—

লগৰীয়া সমনীয়া নাই বকুলীৰ

বাস কৰে নিজ্ঞান বনত

একোপাহি সৰগৰ পাৰিজাত ফুল

ফুলিছিল চোতাল আগত।

No mate no comrade Lucy knew

She dwelt on wide moor

The sweetest things that even grew

Beside a human door

অসমৰ পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ লগত সামঞ্জস্য ৰাখি কবিয়ে মূল কবিতাত থকা
লুচীয়ে বাপেকৰ নিৰ্দেশত মাকক বৰফৰ মাজেৰে লেম দেখুৱাই ৰোৱা চিত্ৰৰ
সলনি ধুমুহাৰ বিপৰ্য্যাস্ত চিত্ৰহে কল্পনা কৰিছে।

মাৰিব ধুমুহা আজি মেঘ ওন্দোলায়

আই তই বাবি গাঁৱল’ই

বাতি হ’ব কৰবাত মাৰৰ বাটত

বাৰি দেই আগবাঢ়ি তই।

To night will be a stormy night

You to the town must go

And take a lantern child to light

গ্ৰেগী, টেনিচনৰ কবিতাৰ ভাঙনীতো কবিৰ দক্ষতা প্ৰকাশ পাইছে।
অহুৰাদ নাইবা বিদেশী কবিতাৰ অসমীয়া কণাস্তৰ নিৰ্ভাল আৰু সহজ
সৰল।

ভব ডেকা বয়সৰ বচনা হ'লেও ইন্দ্ৰধনুৰ কবিতাবাজিত কবিৰ কবি-প্ৰতিভা
প্ৰকাশ পাইছে। ব্যক্তিপ্ৰেম আৰু স্বদেশপ্ৰেম ইন্দ্ৰধনুৰ কবিতাবাজিৰ
প্ৰাণকেন্দ্ৰ। নেওগ ডাঙৰীয়াই অকল 'ইন্দ্ৰধনু' বচনা কৰি আন কবিতা বচনা
নকৰা হ'লেও অসমীয়া কাব্য আকাশত জিলিকি বগাইছে।

কৰ্মবীৰ নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈৰ কন্যা পদ্মশ্ৰী শ্ৰীযুক্তা নলিনীবালা দেৱী অসমৰ মহিলা কবিসকলৰ ভিতৰত অস্বতম। ১৮৯৮ খৃঃৰ মাৰ্চ মাহত বৰপেটাত তেওঁৰ জন্ম। শৈশৱকালত নলিনীবালা দেৱীয়ে কোনো পঢ়াশলীয়া বিজ্ঞা লাভ কৰা নাই। পিতৃদেৱ নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈয়ে ঘৰতে গোপালকৃষ্ণ দে নামৰ এজন শিক্ষক ৰাখি পঢ়ুৱাইছিল। ১৯০৯ খৃঃত তেওঁৰ বিয়া হয়। দাম্পত্য-জীৱন সবহদিন উপভোগ কৰিবলৈ নো পাওঁতেই ১৯১৭ খৃঃত তেওঁৰ স্বামী আঁহেশ্বৰ চাংকাতিৰ লোকান্তৰ ঘটিম। স্বামীৰ মৃত্যুৰ শোকৰ বহি ভূমাবলৈ নোপাওঁতেই আকৌ তেওঁৰ স্নেহৰ পুত্ৰ পৰিত্ৰ আৰু পুতলীক হেৰুৱাব লগা হ'ল। স্বামী-পুত্ৰ হেৰুৱা বিবহ-বেদনাই নলিনীবালা দেৱীক অভিভূত কৰিলে। ব্যক্তিগত জীৱনৰ কাৰুণ্যই তেওঁৰ সবহভাগ কবিতাৰ মূল উৎস। কবি চিৰ-অন্ধৰ অৱস্থাত বাকুলা হ'ল।

নলিনীবালা দেৱীয়ে প্ৰথম কবিতা 'পিতা' ৰচনাৰ কৰা সময়ত দহ বছৰ বয়সত। 'গন্ধিয়ার স্মৰ' কবিৰ প্ৰথম কবিতা সঙ্কলন (১৯২৮)। সপোনৰ স্মৰ (১৯৪০), পৰশমণি (১৯৫৪), যুগদেৱতা (১৯৫৭), অলকানন্দা (১৯৬৭), আৰু আন আন কাব্য-গ্ৰন্থ। স্বৰ্গীয় পিতৃদেৱ নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈৰ জীৱন চৰিত 'স্মৃতি তীৰ্থ' (১৯৪৮) আৰু এখন উল্লেখযোগ্য ৰচনা। 'বিশ্বদীপা' আৰু 'বল্লভ ভাই পেটেল' আন আন জীৱন চৰিত। 'পাৰিজাতৰ অভিশেষ' আদি কেইখনমান গীতি নাটিকাও ৰচনা কৰিছিল।

১৯৫৪ খৃঃত বোম্বাইত অস্থিতিত অসম সাহিত্য সভাৰ জ্যোতিংশ অধিবেশনত নলিনীবালা দেৱী সভানেত্ৰী নিৰ্বাচিত হৈছিল। তেৱেই সাহিত্য সভাৰ একমাত্ৰ মহিলা সভানেত্ৰী।

কবি হিচাপে নলিনীবালা দেৱী সম্পূৰ্ণৰূপে বহুস্তবালী। ব্যক্তিগত জীৱনৰ কাৰণ্যই কবিৰ বহুস্তবাদৰ মূল উৎস। কবিৰ দাম্পত্য তথা পাৰিবাৰিক জীৱন কাৰণ্যৰে পৰিপূৰ্ণ। অকালতে স্বামী হেৰুৱা বৈধব্যৰ বিৰহ-মাতনা পুজুহাৰা মাতৃৰ ছিহ্না ভগা অন্তৰ খনিৰে নৈসৰ্গিক সৌন্দৰ্য্যৰ বিশাল প্ৰাঙ্গণত থিয় দি প্ৰকৃতিৰ বাহ্যিক বৰ্ণালিত কবি আপোন পাহৰা হ'ব পৰা নাট। প্ৰকৃতিৰ গছে পাতে কবিয়ে অন্তৰ কবিৰ পাৰিছে প্ৰকৃতিৰ বিশাল প্ৰাঙ্গণত প্ৰতিবিম্বিত হোৱা সনাতন সৌন্দৰ্য্যৰ আভাস। জাগতিক বৰ্ণ-বৈচিত্ৰ্যৰ অন্তৰালত আত্মগোপন কৰি থকা সত্য-শিৱ-সুন্দৰৰ লগত মিলনেই কবিৰ চৰম আকাজক্ষা। জীৱনৰ বিৰহ বেলাভূমিত প্ৰিয়তমৰ লগত মিলনেই কবিৰ টপ্পিত লক্ষ্য"। (ডঃ শৰ্মা) কবিৰ বহুস্ত-সন্ধানী লক্ষ্য বা প্ৰতীক ধৰ্মিতা কোনো ধৰ্ম আন্দোলনৰ প্ৰভাৱ নাইবা অনুপ্ৰেৰণা নহয়। ভাৰতীয় দৰ্শনেৰে পৰিপুষ্ট এই গৰাকী কবি পাশ্চাত্য বোমাটিক আন্দোলনৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত হ'লেও ভাৰতীয় দৰ্শনৰ জন্মান্তৰবাদ, কৰ্মফলবাদ আদিৰেহে বেচিটক প্ৰভাৱান্বিত। নলিনীবালা দেৱী বোমাটিক গোষ্ঠীভুক্ত হ'লেও কবিৰ মূল উৎস ভাৰতীয় দৰ্শন আৰু বহুস্তবাদ। ভাৰতীয় দৰ্শনৰ মৰ্মকথা অনুযায়ী তেওঁৰ কাব্য সৃষ্টি আত্মাৰ ৰূপাংগৰ উদ্দেশ্যে নিবেদিত। কবিৰ মতে মানৱ-আত্মা বিশ্বসৃষ্টিৰ জাগতিক বৰ্ণবৈষম্যৰ মাজত সঁচাৰ স্তম্ভৰ প্ৰতীক আৰু এটা মানৱাত্মা অৱিনশ্বৰ। দেহকপী সঁজাত পিঞ্জৰাবদ্ধ আত্মাই বিচাৰে অনাবিল মুক্তিৰ আশ্বাস। দেহ বন্ধনৰ মাজেৰেও শুনে মুক্তিৰেই মহাগান। 'সজ্জিয়াৰ দিগন্তত পাখিত পাখি লগাট উৰি যোৱা দূৰণিৰ পখীজাকৰ দৰে মানৱ আত্মাই দেহকপী সঁজাৰণৰা মুক্ত হৈ বিচাৰে পৰমাশ্ৰমৰ লগত মিলন হবলৈ। সৰগীয় জ্যোতি প্ৰদীপী মানৱআত্মাই ছেগ পালেই বিচাৰে সৰগীয় স্বপ্নৰাজ্যৰ সূধা পান কৰিবলৈ। মানৱৰ ই হ'ল চিৰন্তন সনাতনী ধৰ্ম।

নৈসৰ্গিক পৃথিৱীৰ বাহ্যিক বৰ্ণালিয়ে কবিক মুগ্ধ কৰিবপৰা নাই। কবিয়ে প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্য, চৰাইৰ সুললিত সঙ্গীত, নৈ, জ্ঞান, জুৰিৰ, কুলু কলু ধ্বনি, জামল খবতৰ শোভা, ধ্যান গভীৰ পৰ্বতৰ ৰূপৰ মাজত উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে সৰ্বশক্তিমান ভগৱানৰ অৱিনশ্বৰ ৰূপ। জাগতিক সৌন্দৰ্য্যই যেন কবিক সন্ধান দিছে চিৰসুন্দৰৰ সনাতন ৰূপৰ। কবিৰ অন্তৰ বহুস্ত সন্ধানী আৰু ভগৱৎ প্ৰেমেই কবিৰ বহুস্ত সন্ধানী বা অতীন্দ্ৰিয়বাদী কবিতাৰ উৎস। ভাৰতীয় দৰ্শনত পতীৰ আত্মাশীল কবিয়ে জন্মান্তৰবাদৰ কথা আখৰে আখৰে মানি লৈছে।

আত্মা অৰিনন্দ আৰু আত্মাই কৰ্মফল ভোগ কৰিব লাগিব। সংসাৰখন আমাৰ বাবে নাটক আৰু আমি একো একোজন ভাৱবীৰ। সংসাৰ নাটক আমাৰ অভিনয় সফলতা বিফলতাবে পৰিপূৰ্ণ। সন্ধিয়াৰ সূৰ্যৰ সৰহভাগ কবিতাতে এই সূৰ্যৰ প্ৰতিধ্বনি অল্পবণিত হৈছে। কবিৰ সন্ধিয়াৰ সূৰ্যেই অতীত্ববাদৰ চৰম প্ৰকাশ। সপোনৰ সূৰ্য, বৰশমণি, যুগদেৱতা আৰু অলকানন্দাৰ কবিতাবাজিত ৰাখোন সন্ধিয়াৰ সূৰ্যৰ ধ্বনিয়ে বেলেগ বেলেগ ৰূপত প্ৰতিধ্বনিত হৈছে।

এইগৰাকী বহুস্তবাদী কবিৰে উপনন্দ কৰিব পাৰিছে আত্মাৰ অৰিনন্দৰ কথা। কবিৰ লিখনিত ধৰ্ম আৰু অনাস্তৰবাদৰ বহুস্তও সূক্ষ্মৰূপে পৰিস্ফুট। বহুস্তময় বিশ্ব মহান শক্তিৰ সূত্ৰকাৰ পৰাই সৃষ্টি। বিশ্বৰ মাজত প্ৰাণীবিলাকৰ আদি আৰু অন্তও বহুস্তৰ কলা ডাৱৰেৰে আবৃত। মহাবিশ্বঃ বিশ্বৰ সৃষ্টি মহাকাৰ্ণিকাবপৰা। জীৱ সৃষ্টাবপৰা জীৱত হ'ল যদিও, জীৱ আৰু সৃষ্টাব মাজত এটি এবাৰ নোৱৰা সন্ধি থাকি গ'ল। জগতত সৃষ্টাবপৰা সৃষ্টিৰ বিচ্ছেদ ঘটাত কৰণ সূৰ্যৰ উদ্ভৱ। সেই কাৰণে প্ৰত্যেক জীৱৰ অন্তৰৰো অন্তৰৰ এটি আকুল হেঁপাহ মহান শক্তিত বিলীন হোৱাৰ। তাৰেই বাবে প্ৰত্যেক মানুহৰ আত্মা এই অনন্তৰ বহুস্ত ভেদ কৰি দেহৰূপী সৃষ্টাবপৰা মুক্ত হৈ পৰম পুৰুষ পৰমাত্মাৰ লগত বিলীন হোৱাৰ বাবে ব্যাকুল। কবিৰ পৰম-তৃষ্ণা কবিতাত এই সূৰ্যেই অল্পবণিত হৈছে—

দূৰণিৰ পখীজাক উৰি যায় বিভিন্নাই
বিয়াকুল উদাসী সূৰত
প্ৰতিধ্বনি বাজে সূদূৰত
মোৰ এই পিঁজৰাৰ অশান্ত পাখীটি দেখো
মিলি যাব খোজে অনন্তত
অসমীৰ অচিন বাটত।

জাগতিক সৌন্দৰ্য্য পৰম সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰতীক স্বৰূপ। বাহ্যিক বৰ্ণালিয়ে কবিৰ চকুত খন্তেকৰ মোহ জগালেও মোহাচ্ছন্ন কৰিব নোৱাৰে। তাৰ মাজেৰে বিচাৰে পৰম সৌন্দৰ্য্যৰ সন্ধান—

মানুহৰ চুকচুক অসীম সৌন্দৰ্য্য তৃষ্ণা
সুখ আশা হেঁপাহ বুকুৰ
নহয় ই মৰতৰ খন্তেকীয়া জীৱনৰ
সুখ আশা পৰম পদৰ।
ৰূপ তৃষ্ণা চিৰ সূক্ষ্মৰৰ।

কবিৰ এনেস্থৰীয়া কবিতাত একোটি জটিল ভাবক ভাৰ্য্যে বমক জমক অলঙ্কাৰ পিছাই অপূৰ্ব ৰূপত সজাব পাৰিছে। আনহাতে বহুস্থবাদী কবিতাৰাজিত ভক্তিৰসৰ কল্পনা স্ততিৰ মাজেদি প্ৰতিবিস্তৃত হৈছে ভাৰতীয় দৰ্শন আৰু বেদান্তৰ সাৰমৰ্ম। কবিয়ে নৈসৰ্গিক বৰ্ণনাৰ মাজতো দৰ্শনৰ সমুজ্জল উচ্ছ্বাসেৰে জ্ঞানৰ জ্যোতি বিৰিঙাব পাৰিছে। মানৱ-আত্মা ভগৱৎ মুখী। যুগ যুগ ধৰি কবি-শিল্পী-সাধকে ভগৱানক লাভ কৰিবৰ বাবে নিজকে নিয়োজিত কৰি আহিছে কিন্তু সেই সৰ্বশক্তিমান সৰ্বজ্যোতিৰ্ম্মান ভগৱানক পাবলৈ তেনেদৰে গিৰি গুহা অতিক্ৰম কৰি হাবাথুৰি খাই বিচাৰি ফুৰাৰ প্ৰয়োজন নাই। শ্ৰেষ্ঠ সকলো মানৱৰ অন্তৰতে বিৰাজমান। মানৱ-আত্মাই একান্তচিন্তে সৰল অন্তৰেৰে ধ্যান কৰিব নোৱাৰিলে সেই পৰশমণিৰ সন্ধান নাপায়। চিৰ স্তম্ভৰক লাভ কৰিবলৈ ঘৰ এৰি বনবাসী হোৱাৰো প্ৰয়োজন নাই মাথোন লাগিব অন্তৰৰ ঐকান্তিকতা। সন্ধিয়াৰ স্তবত সন্নিবিষ্ট ছুৰি কবিতাৰ ইটোৰ লগত সিটোৰ বিষয়-বস্তুৰ অমিল যদিও প্ৰায়বোৰ কবিতাৰ শেষত শুদ্ধ গৈছে একেই বহুস্থবাদী স্তব। নাৱৰীয়া কবিতাত জীৱন-তাৰি ভগৱান-ৰূপী নাৱৰীয়াৰ হাতত এৰি দি আত্মতৃপ্তি বিচাৰিছে।

নেজানো একোকে মই

উবাদিহ নাপাওঁ বাটৰ

ভূমিয়েই হ'ব মোৰ

অসীমৰ চিৰ লগৰীয়া।

আনকি আপোন মনে গীত গাই আনন্দত আত্মচাৰা কেতেকী চৰাইটক কবিয়ে চিৰ স্তম্ভৰ সন্ধান দিব বিচাৰিছে।

কৰ্মবীৰ নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈৰ দুহিত্ৰী জীৱনৰ সৰহভাগ সময় দেউতাকৰ সান্নিধ্যত থকা বাবে স্বদেশমন্ত্ৰত দীক্ষিত হোৱাটো স্বাভাৱিক। ‘জননা জন্মভূমিষ্ঠ স্বৰ্গাদপি গৰিয়সী’ স্বদেশ-মন্ত্ৰত দীক্ষিতা কবিৰ মূলমন্ত্ৰ। স্থপে-দুখে জন্মভূমিক সেৱা কৰি জন্মভূমিৰ প্ৰতি ধূলিকণাৰ লগতে বিলীন হৈ থাকিবলৈ কবিৰ প্ৰবল হাবিয়ান। জনমৰ আদিম পুৰাত জন্মভূমিৰ বুকুত চকুমেলি বতাহ পানী খাই ডাঙৰ দীঘল হোৱা জন্মভূমিতে মৃত্যুৰ পিচতো আকাশে বতাহে মিলিত হৈ জ্ঞান-জুৰি, বনৰ চৰাই হৈ থাকিবলৈ কবিৰ প্ৰবল আকাঙ্ক্ষা প্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন উপচাৰৰ লগত নিজকে বিলীন কৰি দিয়া আৰু মৃত্যুৰ পিচতো আকৌ জনম পাবলৈ বিচৰা আকাঙ্ক্ষাৰ অন্তৰালত বহুস্থবাদ

বিণিকি বিণিকি হুব আক ভাবতীয় দর্শনৰ জ্ঞানান্তৰবাদৰ বহুত লুকাই আছে। ভাবতবৰ্ষৰ গুণ-গৰিমা প্ৰকাশ কৰিছে ‘ভাবত’, ‘ভাবত বাণী’ আদি কবিতাৰ মাধ্যমেৰে। ‘তুমি অসমীয়া, তুমি যদি অসমীয়া’ দেশপ্ৰেমমূলক আন এটি কবিতা। প্ৰথম জ্ঞানৰ অস্থৰ বিকশিত হোৱা ভাবতবৰ্ষ কবিৰ বাবে স্বৰ্গ-স্বৰূপ। কবিয়ে শুনিব পাইছে তিমিৰাচ্ছন্ন জগতৰ আলোক বহনকাৰী ভাবতবৰ্ষৰ বুকুতেই ধ্বনিত হোৱা মানৱ আত্মাৰ অবিনশ্বৰতাৰ কথা। গেতিয়া ধৰ্মৰ প্ৰানিৰে দেশ ভৰি পৰে জাতি-ধৰ্ম সঙ্কটাপন্ন হয় তেতিয়া ভাবতবৰ্ষত যুগে যুগে অবতীৰ্ণ হয় একোজনো অবতাৰী পুৰুষৰ মূৰ্ছামুখী জাতিধৰ্মক উদ্ধাৰ কৰিবলৈ।

পৃথ্ৱী ভাবতবৰ্ষত “নাৰীৰ” সৃষ্টি অকল সৌন্দৰ্য বৰ্দ্ধনৰ বাবেই নহয়, নাৰীৰ যোগেদিয়ে স্ক্ৰুমাৰ কলাৰ বিকাশ, শক্তিৰ উৎস। জগতত প্ৰথম অমৃত বহনকাৰি নাৰী, আৰু নাৰী-শক্তিৰ ওচৰত অস্থৰ শক্তিবো পৰাজয়। কিন্তু সাম্প্ৰতিক নাৰীৰপৰা জগতে বিচৰা নাই শক্তিৰ পৰিচয়, বিচাৰিছে মাথোন নাৰীৰ কোমল হাতৰ পৰশত জগতৰ কল্যাণ। সৃষ্টিৰ অপৰিসীম বেদনা ভোগ কৰা নাৰীৰপৰা কবিয়ে ইয়াক কামনা কৰিছে।

জন্মভূমিৰ প্ৰতি থকা অস্থৰাগৰ দৰে জন্মভূমিৰ বীৰ বীৰাজনা মহান সন্তান-সকলৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাঞ্জলি নিবেদন কৰিবলৈ কবি সজাগ। জন্মভূমিৰ কুড়ী সন্তানৰ বিয়োগত কবিৰ কোমল অন্তৰ শোকত উথলি উঠিছে। কবিৰ তৰ্পণ জাতীয় কবিতাবাজি অকল শোকৰ বিনিময়ে নহয়, স্মৃতিপূজাৰ অঞ্জলি স্বৰূপ। মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীৰ জীৱনৰ কৰ্মবাজিৰ লগতে কবিয়ে হুঁৱৰি চাইছে মহামানৱৰ মহাবাণী। আত্মপৰিজন বিয়োগজনিত কবিতাবাজি অকল শোকৰ সজীতেই নহয় প্ৰাণাধিক শিশুপুত্ৰ পুতলীৰ সোঁৱৰণী পুত্ৰহাৰা মাতৃৰ কৰুণ বিনৰ্ণি হ’লেও এনে স্মৰায়া কবিতাবাজিৰ মাজেৰেও কবিয়ে সন্ধান দিব পাৰিছে বহুশব্দৰ।

বৰ লোভনীয় মোৰ সেই ঠাইখনি

জীৱনৰ শাস্তি-নিষ্কোতন

মৰতৰ সুখ-স্বপ্ন মিলন নিজৰা

আকাজিত অমৃত ভৱন।

সৰগখন কবিৰ বাবে চিৰকাম্য। সেইখন নিজাপী ঘৰত থকা শিশুপুত্ৰ-পুতলীক লক্ষ কৰি কবিয়ে অন্তৰৰ হাবিগ্ৰাস প্ৰকাশ কৰিছে।

আন এজন কান ময়নীয়া পুত্ৰ পবিত্ৰৰ যুতাত কবি অধীৰ হৈ পৰিছে-
নে নাই সেই কথা প্ৰকাশ নকৰি যাদোন চিন্তা কৰিছে জন্ম-মৃত্যুৰ বহুতৰ কথা,
হুদিনীয়া সংসাৰত মানৱ জীৱনৰ অস্তিত্বৰ কথা।

জীৱন সপোন এটি

কুহেলিকা সপোনৰ

ভূমি কই সকলো সপোন,

সপোনৰ মায়াধেন

মাৰ গ'ল দিঠকত

ভূমি মই আজি কাৰ কোণ।

নলিনীবালা দেৱীৰ কবিতাৰ ধাৰা সম্বন্ধে আলোচনা কৰি পণ্ডিত প্ৰবৰ
শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই সেয়েহে লিখিছে—“তুখৰ কৰণ সুৰ শুনা গল্পেও
‘সপোনৰ সুৰত’ নিৰাশাৰ ভাব দেখা নাযায়। মহিলা কবিৰ আধ্যাত্মিক সাহ
প্ৰাশংসনীয়। মানৱ-জীৱনৰ অসীম ভৱিতব্যতাৰ ওপৰত কবিয়ে বিশ্বাস
ৰাখিছে আৰু ‘মামুহ ধৰমৰ’ উচ্চত্ব বখানিছে। সপোনৰ
সুৰত তৰুণৰ ক্ষণিক উচ্ছ্বাস নাই আৰু তৰুণ প্ৰেমৰ লয়লালো ইয়াত নাই।
কিন্তু ইয়াত এটা ধাৰাবাহিক হিয়াভেদী সুৰ আছে।”

নলিনীবালা দেৱীৰ সন্ধিয়াৰ সুৰৰ প্ৰায়বোৰ কবিতাতে বিভিন্ন ভাব
অল্পকৃতিৰ মাজতো বহুত্ববাদৰ সুৰ, পৰমজনাৰ ওচৰত আত্মসমৰ্পণ ভাবৰ এটি
চিহ্ন ফুটি ওলাইছে। সপোনৰ সুৰ, পৰশমণি, যুগদেৱতা আৰু অলকানন্দাত
সেইভাবেই বেলেগ বেলেগ ৰূপত প্ৰতিবিম্বিত হৈছে। উক্তৰ মহেশ্বৰ নেওগে
এই কথা লক্ষ্য কৰি লিখিছে “সন্ধিয়াৰ সুৰেই তেওঁৰ প্ৰকৃত কবি প্ৰাণৰ
সাক্ষৰ।” প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্যত, বিহগৰ আকুল ভানত, মূঠতে স্তম্ভবী প্ৰকৃতিৰ
প্ৰতি অজ্ঞতে কবিয়ে অৱিনশ্বৰ আত্মাৰ অনন্ত জীৱনৰ চিন দেখা পাইছে।
আনফালে মামুহৰ অন্তৰৰ অসীম সৈন্দৰ্য্য তৃষ্ণাই অনন্ত স্তম্ভৰ কোনোবা
এজনৰ মহা আকৰ্ষণৰ সূচনা কৰিছে। কবিৰ আত্মাও যেন সিজনাৰে মিলনৰ
বাবে চিৰ প্ৰতীক্ষমান। ইয়াৰ মাজত এক গভীৰ ছায়াবাদ বিদ্যমান।
এয়েই বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ নলিনী কাব্যৰ সুৰ। সন্ধিয়াৰ সুৰতে এই সকলো শ্ৰেষ্ঠ
প্ৰকাশ ঘটিছে। পিচবোৰত পুনৰাবৃত্তি বা প্ৰসাৰণ মাজে ঘটিছে, কিন্তু
ক্ৰম বিশাশৰ ফালে কবি আগবাঢ়িব পৰা নাই।”

কবিয়ে কোনো কোনো কবিভ্যক্ত ববীজনাথৰ প্ৰভাৱবশৰা মুক্ত হ'ব নবা
নাই। সেই বুলি ববীজনাথৰ প্ৰভাৱতে নিজৰ বৈশিষ্ট্য বিলীন কৰি দিয়া
কবি নলিনীবালা দেবী নহয়। বোমাষ্টিক কবি হ'লেও ববীজনাথ ভাবভীৰ
দৰ্শনৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত। বোমাষ্টিক আন্দোলনৰ পৰ্যোভবৰ কালছোৱাৰ
কবি হলেও নলিনীকাব্যত ভাবভীৰ দৰ্শনৰ প্ৰভাৱ স্পষ্ট। ববীজনাথৰ
লগত সেয়েহে নলিনীকাব্যৰ কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত সাদৃশ্য পৰিলক্ষিত
হয়।

অসম সাহিত্য-সভাৰ উত্তৰ লক্ষীমপুৰত অনুষ্ঠিত ঊনত্রিংশ অধিবেশনৰ সভাপতি শ্ৰীবিনন্দচন্দ্ৰ বকরা ‘ধ্বনি কবি’ বুলি অসমীয়া সাহিত্যত সুপৰিচিত। ধ্বনি-কবিৰ প্ৰকাশিত কবিতাৰ পুথি দুখন শব্দধ্বনি আৰু প্ৰতিধ্বনি। ধ্বনি-কবি হিচাপে সুপৰিচিত হলেও শ্ৰীবকরা একেৰাহে এগৰাকী নাট্যকাৰ আৰু শিল্প-সাহিত্যিক। পাৰ্থ সাৰথি, শৰাইঘাট প্ৰকাশিত নাট। ৰাজস্থানৰ গল্প, মহাৰাজ নৰনাৰায়ণ, অসম গৌৰৱ আৰু ল’ৰাৰ বেজবকরা কবিৰ শিল্প উপযোগীকৈ লিখা পুথি।

বিশ্বসাহিত্যত আদিতে জন্ম পতা বা কবিতাৰ। আদি শ্লোক ‘মা নিষাদ প্ৰতিষ্ঠাং ত্বমগমঃ শাশ্বতী সমাঃ’ পতা বা কবিতাতেই ৰচিত। অসমীয়া সাহিত্যৰো আদি স্তৰ পতা বা কবিতাৰ। লোকসাহিত্য অৰ্থাৎ গীতি-সাহিত্যৰ পিচৰ প্ৰথম লিখিত পুথি হেম সৰস্বতীৰ ‘প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ কাব্য। প্ৰাক্-বৈষ্ণৱ যুগত মাধৱকন্মলী আমিৰ লিখনিত বিকাশ লাভ কৰা অসমীয়া সাহিত্যই ক্ৰমে বৈষ্ণৱ যুগত মহাপুৰুষৰ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ লিখনিত পূৰ্ণতা পায়। উত্তৰ বৈষ্ণৱ যুগত পূৰ্ব পৰম্পৰাত সাহিত্য সৃষ্টি হ’ল যদিও শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ বহুমুখী প্ৰতিভাক চেৰাই বাব নোৱাৰিলে।

ইংৰাজ ৰাজত্বত অকণোদয়ৰ মাধ্যমেৰে অসমীয়া সাহিত্যত ৰোমাণ্টিক ধাৰাৰ কীৰ্ত্তি এটি প্ৰবাহিত হ’ল। অসমীয়া সাহিত্যত ৰোমাণ্টিক সাহিত্যই পৰিপূৰ্ণতা লাভ কৰিলে জোনাকী কাকতৰ জৰিয়তে। জোনাকীৰ পিচত ৰাহী আৰু উবা ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ পন্থোভৱৰ দ্বিতীয় পদক্ষেপ। ৰোমাণ্টিক আন্দোলনৰ প্ৰভাৱত অসমীয়া সাহিত্যত যি অভূতপূৰ্ব পৰিবৰ্তন লাভিত হ’ল তাৰ ফলত কবিতাই এটি নতুন মোট সলালে। ৰোমাণ্টিক

কবিতাৰ লগত প্ৰাচীন কবিতাৰ যোগসূত্ৰ একেবাৰে অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। বিষয়-বস্তু, প্ৰকাশভঙ্গী আৰু উদ্দেশ্যৰ দৃষ্টিকোণৰপৰা প্ৰাচীন কবিতাৰ লগত বোমাষ্টিক কবিতাৰ কোনো মিল নাই। কিন্তু বোমাষ্টিক কবিতাৰ ছন্দ প্ৰাচীন কবিতাৰ পদ, পদ্যৰ, ভুলডি, শ্লেছাৰি আদিৰ অন্তৰ্গত। আনহাতে বোমাষ্টিক কবিসকলে ভাব, ভাষা আৰু বচনা-শৈলী পাশ্চাত্য বোমাষ্টিক কবিতাক অনুকৰণ কৰিলেও সবহভাগ কবিয়ে প্ৰাচীন কবিসকলৰ দৰে ভাবভীৰু দৰ্শনৰ প্ৰভাৱৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত। প্ৰকৃতি উচ্চাৰ, সাধাৰণ বস্তুত অসাধাৰণত্ব আৰোপ, পৌৰাণিক কাহিনীত নতুন দৃষ্টি-ভঙ্গী, গভীৰুগতিকতাৰ বিন্দুৰে বিপ্লব, প্ৰশস্তি উচ্চাৰ বোমাষ্টিক কবিতাৰ অন্ততম বৈশিষ্ট্য।

বিনন্দ বকৰা বোমাষ্টিক পৰম্পৰাৰ কবি। উদ্ভৱ-সাধক হিচাবে বিনন্দ বকৰা বোমাষ্টিক কবিতাৰ লক্ষণ সমূহেৰে কম-বেচি পৰিমাণে প্ৰভাৱান্বিত। বোমাষ্টিক কবি হ'লেও বিনন্দ বকৰাৰ কবিতা সৰ্বজন সমাদৃত হোৱাৰ কাৰণে প্ৰকৃতি প্ৰীতি নাইবা প্ৰশস্তি উচ্চাৰ নহয়। তেওঁৰ কবিতা সৰ্বজন সমাদৃত হোৱাৰ মূল কাৰণ অতীত ইতিহাসৰ সমন্বয়ে লোকচক্ষুৰ সমুখত জাতীয় প্ৰেমৰ চিত্ৰ অঙ্কনৰ দক্ষতা।

কল্পনা-প্ৰৱণতা বোমাষ্টিক কবিতাৰ অন্ততম লক্ষণ। বিনন্দ বকৰাৰ কল্পনা মাটিৰ বুকুত সৰগ ৰচা কল্পনা নহয়, নাইবা কোনো কল্পিত প্ৰিয়াৰ স'তে জ্যোৎস্নাভৰা নিবিড় আঁশা দুৰিৰ দলিছাত প্ৰেমালাপ কৰা কল্পনাও নহয়। বোমাষ্টিক কবি হ'লেও কবিৰ কল্পনা ৰাজ্যখন সুকীয়া। কবিৰ কল্পনাত তাহি উঠে কোনোবা মৰা সৈনিকৰ লাওখোলাৰ অন্তৰালত লুকাই থকা বীৰত্বব্যঞ্জক কাহিনীৰ কথা। গডগাওঁ নেদেখাকৈয়ে গডগাওঁ বংপুৰৰ অধস্তনৰ মাধ্যমেৰে অতীত অসমৰ শৌৰ্য-বীৰ্যৰ কথা সুঁৱৰি প্ৰাণ পুলকিত কৰে। শৰাইবাট, জামুঙৰি হাট, আগীয়াটুটীৰ বীৰ, ৰঙামুৰা বীৰ কবিৰ কবিতাৰ প্ৰধান উপজীব্য। অতীত অসমৰ বীৰ-বীৰাজনাৰ অসম কীৰ্তিৰ নিদৰ্শনে পাঠকৰ মনত জগাই তোলে এক অমুসন্ধিৎসু ভাব। মনৰ নিবন্ধ মণিকূটত প্ৰশস্তি জাগে বীৰ-বীৰজনাৰ বংশধৰ অসমীয়া জাতি কিয় বাক পৰ-পদানত হ'ব ল'গা হ'ল? স্বাধীনতা-ৰবি কিয় অন্তিমিত হ'ল? অতীত বোম্বুৰ তেওঁৰ কবিতাৰ অন্ততম লক্ষণ।

বিনন্দ বকৰাৰ কবিতা সৰ্বজন সমাদৃত হোৱাৰ দ্বিতীয় কাৰণ তেওঁৰ কবিতাৰ ধ্বনি-প্ৰবাহ। ছন্দ প্ৰয়োগৰ নতুনত্ব বোমাষ্টিক কবিতাৰ অন্ততম

লক্ষণ। তেওঁৰ কবিতাৰ ছন্দৰ নতুনত্ব অলুকাবশীৰ। বিশেষকৈ গড়গাওঁ আৰু বংপুৰৰ অলুকা কবিতা আজিও বচনা হোৱা নাই। বংপুৰ আৰু গড়গাওঁ কবিতাৰ ধ্বনি চিৰকালেই কাব্যামোদীৰ মনোৰাত অলুকাবশিত হৈ থাকিব।

শব্দধ্বনি আৰু প্ৰতিধ্বনি কবিৰ পূৰ্ব প্ৰকাশিত কবিতাৰ সংকলন। ছয়োখন পুথিতে তিনিফুৰিৰ অলপ বেচি কবিতা সন্নিবিষ্ট হৈছে। প্ৰযুক্তি বশা আন আন বোমাষ্টিক কবিৰ নিচিনা শ্ৰীবকৰা ডাঙৰীয়াৰ কবিতা সংখ্যা সাপেক্ষ নহয়। মুখ্যতঃ শ্ৰীবকৰা জাতীয়তাবাদী কবি। কিন্তু তেওঁৰ জাতীয়তাবাদ কোনো বাস্তৱনৈতিক আন্দোলনৰ বাবে প্ৰভাবান্বিত নহয়। আনহাতে স্ব স্ব আশাবাদ বকৰাৰ কবিতাৰ অন্ততম ধৰ্ম। নৈবাস্তৱ উদ্ভাৱে পৰিপূৰ্ণ প্ৰণয়-উচ্ছাস বকৰাৰ কবিতাত নাই।

কবিৰ সবহাগ কবিতাই জাতীয়তাবাদী। বংপুৰ, গড়গাওঁ তেওঁৰ সববহীৰা বচনা। গড়গাওঁ নেদেখাকৈয়ে কবিতাটি লিখি কবিয়ে কলিকতাত স্বৰ্গীয় ডক্টৰ বাম ফুকনৰ সভাপতিত্বত বহা অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধিনী সভাৰ বহুবেক্ষীয়া অধিবেশনত পাঠ কৰিছিল। অতীতৰ গড়গাওঁ আৰু বংপুৰৰ অলুকাৰ মাধ্যমেৰে কবিয়ে স্বৰ্গীৰ চাইছে অসমৰ শৌৰ্য-বীৰ্য্য বীৰত্বৰ কথা। বংপুৰ আৰু গড়গাওঁ, কবিতা দুটিৰ উপলক্ষহে। কবিৰ উদ্দেশ্য অতীত বোম্বন। বংপুৰ আৰু গড়গাওঁ কবিতাই আমাৰ মনৰ নিৰুদ্ধ মণিকোঠাত আহোম যুগৰ গৌৰৱোজ্জ্বল কালছোৱাৰ দুখনি নিখুঁত চিত্ৰ সজীৱ কৰি তোলে। ‘তেজ গাল ফুটেঁ। ফুটেঁ। কৰা’ ডেকা গাভৰুৰ ভৰা বংপুৰ নগৰ। যিখন নগৰত বজাৰ সূশাসনত বাঘে-ছাগে একেঘাটে পানী খাব পাৰে, সেইখন বংপুৰ নগৰলৈ কোনোবা শতুক অহা গম পালে নিমিষতে হিলৈ-বৰতোপ গৰজি উঠে। বংপুৰৰ অতীত ঐতিহ্য বোম্বন কৰি হাবি-গছে অৱবশিত হৈ থকা বংঘৰ, কাৰেংঘৰত ভূমুকি মাৰি কৰি চমকি উঠিল। কবিয়ে মাৰ্খেঁ হুমুনিয়া কাচি মনৰ মাজতে ভাবিছে—

একালৰ বুদ্ধাবন

একালত পৰে ছন

নিয়ন্তীৰ এলুকা বিধান।

গড়গাওঁ বংপুৰ কবিতাৰ সমগোষ্ঠীয়া। বংপুৰৰ দৰে গড়গাওঁ কবিতাত অতীত অসমৰ আহোম ৰাজত্বৰ শৌৰ্য-বীৰ্য্য, বীৰত্ব, দক্ষতা, ক্ষমতাৰ কথা স্বৰ্গীৰ কবি আনন্দত আৱহাৰ। যিখন দেশত কৰা ৰাতিৰি পালে হেঁদাং

ভুলি লৈ জাকে জাকে সেনা বুকুপাতি আগবাঢ়ি যাবলৈ সঁচোচ নকৰে, এই গড়গাঁৱতে বাঘে-গৰুৱে একেলগে পানী খায়, কাপুকধে লাঞ্ পায় আৰু বিজ্ঞোহীজনৰ মূৰ কটা যায়। এইখন দেশৰ সেনাৰ প্ৰকোপত ভৰিত নৈ শুকাই যায়, শিল ধূলি হয়। অতীত বোমছন কবি কল্পনাৰ কাৰেঙত উটি-ভাহি ফুৰোঁতে বাস্তৱ গড়গাঁওত জিলাৰ মাত শুনি কবি চমকি উঠিছে।

কাৰেঙৰ চিন আছে

দেৱে তাত বাতি নাচে

মৰণৰ মেলা আছে তাত।

‘হুহুম্বুলীয়া পাগ’, ‘ম্বত মথুৰা পাগ’, ‘বেবে চালে আছে কাণ’, ‘কটাৰীৰ ছাঁ’ৰ তাৰ কাটে’, ‘ধোদে তাৰ বাহে বাজ আলি’ আদি অতীত অসমৰ ঐতিহ্য বহনকাৰী চিত্ৰ। বংপুৰ কবিতাৰ ‘ভেজে গাল ফুটে’। ফুটে’। কণা’, ‘সৈনিকৰ দলদোণ ফুটে যেন বৰতোপ’, ‘পানী যেন ফটিকৰ ধাৰ’, আদি কবিৰ মধুৰ কল্পনা। বচনাশৈলী, বাণী চিত্ৰ আৰু বিষয়-বস্তুৰ মাজত দুয়োটা কবিতাৰ সাদৃশ্য বেচি।

একে ঘাটে বাঘে ছাগে

পানী পায় ভাগে ভাগে (বংপুৰ)

বাঘ গৰু হালে হালে

একে ঘাটে পানী খালে

নগৰৰ দেও লগা ঘাটে (গড়গাঁও)

দুয়োটা কবিতাতে বংঘৰ আৰু গড়গাঁৱৰ অৱস্থান নিৰীক্ষণ কৰি কবিৰ অস্তৰ মৰহি গৈছে।

জহি পমি মৰে কবি

বেজাৰৰ দেখি ছবি

অৰি তাৰ নিজে সৃষ্টিকৰ। (বংপুৰ)

পগলা কবিৰ গাত

মাৰে যেন ছাট ছাট

কাৰেঙৰ ইটা খহি আহি। (গড়গাঁও)

বংপুৰ আৰু গড়গাঁও কবিতা দুই খণ্ডত বিভক্ত। প্ৰথম খণ্ডৰ অতীত বোমছনে আমাৰ মানসিক চিন্তাক এনে এক উন্নীত স্তৰলৈ লৈ যায়—যত আমি যশ-কীৰ্তি হ’বৰি আনন্দত আত্মহাৰা হওঁ। আমাৰ ভাব হয় আমি

যেন গৌৰৱ-মণ্ডিত তাহানিৰ আহোম ৰাজ্যত বাস কৰিছোঁ। মুখ্যতঃ জাতীয়তাবাদী কবি হ'লেও এইখিনিতে কবি বৰুৱাৰ অৱলম্বিত পথ সূচীয়া। অতীত ইতিহাসৰ মাধ্যমেৰে গৌৰবাই দিয়ে সাম্প্ৰতিক কালৰ পৰাধীনতাৰ কাৰণ। তেতিয়া আমাক আঘাতৰ বেদনাই অন্তৰ স্পৰ্শ নকৰাকৈ নাথাকে।

কবিয়ে 'ধনু শৰাইঘাট' কবিতাত অতীত অসমৰ যশ-কীৰ্ত্তিৰ কথা স্মৰি চাইছে। কবিতাটিত মোগলৰ সেনাপতি অঘৰাধিপতি ৰামসিংহক পৰাজয় কৰা বীৰ লাচিত আৰু অসমৰ সেনাৰ বীৰত্বৰ চিত্ৰই প্ৰাণ উদ্বেলিত কৰে।

কম্পিত কৰি গিৰি নীলাচল

মহা ভৈৰৱে হাহে খল খল

দেখি অসমৰ বীৰ দল দল।

অতীত ইতিহাসৰ সমলেৰে ৰচিত আন তিনিটা কবিতা 'ৰঙামূৰা বীৰ', 'আগ্নীয়াঠাটীৰ বীৰ' আৰু 'নজনা বীৰৰ যুৰ'। তিনিটা কবিতাৰে নায়ক অখ্যাতনামা বীৰ। ৰঙামূৰা বীৰ কবিতাত বুঢ়ায়ে নিজৰ একমাত্র পুত্ৰক মানব বিৰুদ্ধে যুজিবলৈ কবচ-কাপোৰ দি সাজি-কাচি উলিয়াই দিছে। বুঢ়ী মাকৰ কথা, মানব যুজত দেউতাকো ঢুকাইছে যেতিয়া পুতেক পিচ পৰি থাকিব নোৱাৰে। ৰঙামূৰাই বগলৈ গৈ শেষত গৰ্গৈ সেনাপতিৰ জাৱন ৰক্ষা কৰিবলৈ নিজৰ জীৱন আহুতি দিব লগা হ'ল। বগত মৃত্যু খোৱা পুতেকৰ মৃতদেহ সাবটি ধৰি বুঢ়ী অকণো বিচলিত খোৱা নাই, মাথোন প্ৰাণহীন পুত্ৰৰ মৃতদেহ সাবটি ধৰি দুগালে চুনা খাই সূধিছে—

সাবটি ধৰিলে পুতেকক বুঢ়ী

দুগালে দুচুমা খাই

সূধিছে কিমান মানক মাৰিলি

যদিও জাৱন নাই।

আগ্নীয়াঠাটীৰ বগত প্ৰাণ হেৰুৱা আন এগৰাকী অখ্যাতনামা বীৰৰ কথা। মোগল-ৰাজপুত বীৰৰ বিৰুদ্ধে দৰঙ্গী কোঁৱৰৰ অধীনত বগ কৰোঁতে এই জনা বীৰৰ দুয়োখন হাত কটা গ'ল। বগত কাৰ হৰা-জিকা হয় তাৰ ঠিকনা নাই। দিনৰ দিনটো যুজি ৰামসিংহ ৰজাই মৰোঁ-জীওঁকৈ গড় বগাবলৈ ধৰিলে। দৰঙ্গী কোঁৱৰে প্ৰমাদ গণি জাৱন আহুতি দি হ'লেও অসম ৰক্ষা কৰিবলৈ আহ্বান জনালে। অসমীয়া সেনাৰ বগ দুৰ্দ্ধৰ আহ্বানৰ সঁহাৰিয়ে সজ্জৈসজ্জক, ছেদেলি-ভেদেলি কৰিলে। সজ্জৈসেনাৰপৰা গড় ৰক্ষা কৰি

আনন্দত আশ্বহাৰা হৈ দুয়োখন হাত কটা ৷ অৱেও এই বিজয়ৰ বাতৰি বহন কৰি আনিছে—ঘাই সেনাপতি লাচিত ববজুকনৰ কাষলৈ । বণজয়ৰ বাতৰি পাই আনন্দত আশ্বহাৰা বীৰ লাচিতে যেতিয়া বিচাৰিলে উপযুক্ত পুৰস্কাৰেৰে পুৰস্কৃত কৰিবলৈ তেতিয়া মৃত্যুমুখী বীৰৰ আৰু পুৰস্কাৰৰ প্ৰতি হাবিয়াস নাই ।

সৈনিকে মাৰি মিচিকিয়া হাঁহি

ক'লে মোৰ এই আজিয়ে শেষ

আৰু কি লাগিছে পুৰস্কাৰ মোৰ

মৰিব পাৰিছোঁ বখাই দেশ ।

অৱশ্যে দুয়োখন হাত কটা যোৱা মৃত্যুমুখী সৈনিক এজনৰ বাবে ইমানবোৰ কথা কোৱা সম্ভৱ নহয় । কবিয়ে আবেগৰ আতিশয্যত বব নোৱাৰি সম্ভৱ অসম্ভৱলৈ লক্ষ্য কৰা নাই ।

শৰাইঘাটৰে কাষৰ চিলা প্ৰবৃত্তৰ দাঁড়ৰ গাঁও এখনৰ আশী বছৰীয়া মৰাণ বুঢ়ায়ে। কোনোবা মৃতকৰ এটি লাগেখোলা লিৰিক-বিদাৰি নাতি লৰা কলীয়াক সোঁৱৰাই দিছে শৰাইঘাটৰ বণৰ কথা । শৰাইঘাটৰ বণতে নিজ পুত্ৰই জনমভূমিৰ বাবে প্ৰাণ আহুতি দিয়া কথা সুঁৱৰি মৰাণ বুঢ়া আনন্দত আশ্বহাৰা হৈছে—

আজিও দেখোন মনত পৰিলে

ফুলি উঠে বুকু মোৰ

জনমভূমিৰ কাৰণে মৰিল

ভাগ্যবান পিতা তোৰ ।

কবিতাটিৰ লগত ছাৰীৰ ‘আফটাৰ ব্লেনখাম’ কবিতাৰ সাদৃশ্য আছে । অসম বুৰঞ্জীৰ অহুপ্ৰেৰণাত ৰচনা কৰা কবিৰ কবিতাবাজি বীৰত্বব্যঞ্জক আৰু শ্ৰুতিমধুৰ । এইকেইটি কবিতাক মালিতা বা কাহিনী গীতৰ ভ্ৰেণীভুক্ত কৰিব পাৰি ।

‘দশান’ কবিতাত কবিয়ে অতীত অসমৰ লগত সাম্প্ৰতিক কালছোৱাৰ কথা বিজাই চাইছে । অতীতত আন জাতি বা দেশৰ যেতিয়া কোনো অস্তিত্বই নাছিল অসম তেতিয়া বিক্ৰম আৰু যশস্তাৰ শীৰ্ষবিন্দুত ।

যেতিয়া সকলো কেঁচুৱা আছিল

গাভৰু আছিল মোৰ ই দেশ

যুনি মনোহৰা আছিল তেতিয়া
পবনেহে ঘাৰ মেলাই কেশ ।

‘মোগল হুতৰ প্ৰতি লাচিত’, ‘টীলক’ আদি আন আন দেশাত্মবোধক কবিতা। ‘ভাবত’, ‘ভাবত-গৰিমা’, ‘ভাবতবৰ্ষ’, গৌৰৱমণ্ডিত ভাবতবৰ্ষৰ অতীত ইতিহাসৰ বোম্বুছন। নন্দ-নদী পৰ্বত-পাহাৰ বেষ্টিত প্ৰকৃতিৰ শোভা-মণ্ডিত কাম্যভূমি ভাবতবৰ্ষৰ চিত্ৰ কবিৰ ভাষাত অন্তৰ স্পৰ্শী আৰু সজীৱ বোমাটিক কবি হ’লেও ভাবতবৰ্ষৰ প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্যৰ বৰ্ণনা কবিৰ লিখনিত এক আধ্যাত্মিক ভাবেৰে পৰিপূৰ্ণ।

চৰণত বাজে স্থনীল সিঁহু
বন্ধ শ্ৰামল শস্ত্ৰে ভৰা
শুল্ক কিবীটা হিমালি চুড়াৰ
ওপৰত নীল চন্দ্ৰোৱাতৰা।

‘ভাবতবৰ্ষ’ আৰু ‘ভাবত গৰিমাৰ’ কবিতা দুটি একে স্বৰাৱা। ভাবত গৰিমাত ভাবতৰ মহান মনীষী সকলৰ অমৰ কীৰ্তি সমূহৰ কথা বোম্বুছন কৰিছে। ‘বাঘ বাণ’ ‘বৰাগীৰ গীত’ বাণৰ স্বৰ’ ‘কিয়নো নাহিব দিন,’ বনগীত স্বৰাৱা কবিতা হ’লেও কবিৰ লক্ষ্য বীণৰ মাধ্যমেৰে জাতীয় ভাবত উদ্ভূত কৰা। এজনৰ অন্তৰৰ দুখ বেদনাবে হাজাৰ জনৰ অন্তৰ ভয় কৰাৰ বাণেই একমাত্ৰ মাধ্যম। শঙ্কৰানিৰ আৰু প্ৰতিধ্বনিৰ ‘জন্মভূমি’ নামৰ কবিতা দুটিত জন্মভূমিৰ গুণ-গৰিমা কীৰ্তন কৰিছে। স্বৰ্গতকৈও শ্ৰেষ্ঠ জন্মভূমিৰ প্ৰতি যদি কাবোৰাৰ পৰিহাস দৃষ্টি পৰে ক’ব নোৱাৰে কিয়নো কবিৰ জন্ম হিয়াখনি বেজাৰত জন্ম পৰি যায়। জন্মভূমিৰ প্ৰতি থকা অহৈতুকী প্ৰীতি কবিতা দুটিৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ স্বৰূপ।

বিভিন্ন কবিতাত বীৰ-বীৰাঙ্গনা, মহান মনীষী সকলৰ জীৱনৰ কথা, অমৰ কীৰ্তিৰ কথা স্মৰণ কৰাৰ উপৰিও মহাপুৰুষ, লক্ষ্মীনাথ, কৰ্মবীৰ, আদি কবিতাত স্মৰণাত্মক স্বৰিছে। ‘মহাপুৰুষ’ আৰু ‘লক্ষ্মীনাথ’ ক্ৰমে ক্ৰমে শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ আৰু বেজবৰুৱাৰ প্ৰতি স্মৃতি-তৰ্পণ।

অতীত ইতিহাসৰ ওপৰত ভেটি কৰি বচনা কৰা কবিতাবোৰৰ মূল স্বৰ দেশ আৰু জাতিৰ মহিমা কীৰ্তন আৰু জনগণৰ অন্তৰত দেশাত্মবোধক ভাৱ জগাই তোলা। সচৰাচৰ নীতি উপদেশৰ স্বৰত বচনা নকৰি ইতিহাসৰ

কাহিনীৰ মাধ্যমেৰে অনন্তৰূপ দেশপ্ৰেমৰ সৌত প্ৰবাহিত কবিৰ বিচৰা কোশল
অলঙ্কৰণীয়।

শম্ভুধৰনি আৰু প্ৰতিধ্বনিত জাতীয় ভাবৰ কবিতাবাজিৰ উপৰিও বিভিন্ন
ভাবৰ কবিতা সংকলিত হৈছে। দ্বিতীয় শ্ৰেণী কবিতাৰ স্বৰ বিভিন্ন ভাবৰ।
শম্ভুধৰনিৰ পাতনিত স্বৰ্গীয় তুলসীনাৰায়ণ শৰ্মা ডাঙৰীয়াই লিখিছে—“সৃষ্টিৰ
পাতনিতে শম্ভুধৰনি। বিশ্বনিয়ন্তাই সৃষ্টিৰ আবহুতে যি এবাৰ শম্ভুধৰনি
কৰিলে, সেই ধৰনিৰ নিনাদত চেতনা পাই অগতৰ সকলো প্ৰাণীয়ে নিজৰ
নিজৰ কৰ্তব্য পথত আগুৱাবলৈ ধৰিলে।”

অনাদি কালৰ পৰাই

কাল দেৱতাই

কৰমৰ শম্ভুধৰনি কবিৰ লাগিছে।

সৃষ্টিৰ আদিৰ শম্ভুধৰনিয়ে অনন্ত ব্ৰহ্মাণ্ড বিশ্ব-চৰাচৰত কঁপনি তুলিছে।
প্ৰতিধ্বনি কবিৰ পৈণত বয়সৰ সংকলন। প্ৰথম কবিতা প্ৰতিধ্বনিত সৃষ্টিৰ
আদিম সত্যৰ কথাই কেনেভাবে প্ৰতিধ্বনি ৰূপে অনন্তকালৰপৰা অগতত
প্ৰচাৰিত হৈছে তাৰেই কণিক আভাস দিব বিচাৰিছে। সৃষ্টিৰ আদিম সত্যটো
মাথোঁ যুগধৰ্ম অলুসৰি নতুন নতুন বেশ-ভূষাৰে সজ্জিত।

সূৰ্য্যৰ হেঙুলীয়া বোল লৈ নিজে

যিদৰে ডাৱৰে তাৰ বৰণ সলায়

সিদৰে সত্যই পিছি যুগৰ বসন

প্ৰতিধ্বনি ৰূপে ঘূৰে যুগ যুগান্তৰ।

কবিতা, কবিৰ মতে কোমল সাজেৰে কঠিনো ঢাকিব পৰা অতিকৈ মান্নাবী,
আৰু সেই মান্না ভেদ কৰিব নোৱাৰিলে কবিতাৰ মৰ্মও বৃজিম নোৱাৰি।

ভূমি আছা, তোমাৰ পূজা, স্তম্ভৰ, আদি কবিতাত কবিয়ে বিতুৰ মুহিমা
কীৰ্ত্তন কৰিছে। দূৰি বন, আকাশী লতা কবিতা প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্যৰ
জীৱন্ত চিত্ৰ। তাহানি সিন্ধুৰ পাৰতে আদিম মানৱে দূৰি পাতকে এটি
হাতত লৈ দিছিল আশীষ-নিৰ্মালি। ক্ষুদ্ৰকায় অমুচ্চদেহী হ’লেও দূৰি
আমাৰ অপৰিহাৰ্য্য। আকাশ পিয়াসী ‘আকাশীলতাক’ সাৰটি কিন্তু
বগৰি জোপাৰ মৰণ মিলিল। ‘কুলি’ কবিৰ মতে সৰগৰ শাপভ্ৰষ্টা
বিজ্ঞাধৰী। বসন্তৰ লগত কুলিৰ নিবিড় প্ৰণয়। সৌন্দৰ্য্যই কুলিৰ ৰথ
আৰু বসন্তই ৰথ। সত্যানন্দ কপী চৰাইটোৱে সংসাৰৰ একো আওতাও

নাশায়। প্ৰকৃতিৰ অপকৃপ সৌন্দৰ্য্য, চৰাই-চিৰিকতিৰ আনন্দ উজ্জ্বলৰ বৰ্ণনাৰে কবিয়ে কল্পনা বাজাত বিচৰণ কৰিলেও সময়ে সময়ে সৰুৱাই নিয়ে নিহুৰ বাস্তৱ জগতখনৰ কথা। কুলি কবিতাত সেই ইঙ্গিত স্পষ্ট —

বৃজা হ'লে জীৱনৰ খবালি বাৰিষা
 শুনা হ'লে প্ৰকৃতিৰ অপকৃপ ভাষা,
 পাৰিলিহেঁতেন জানো হব এনে তই
 সূৰ্য্যবৰ শৰণীয় সদানন্দময়।

‘ব্ৰহ্মপুত্ৰ’, ‘প্ৰেম’, ‘বাৰ্ষ্য প্ৰতিম’, ‘শৰতৰ আহ্বান’, ‘আহাৰৰ প্ৰথম মিনত’, ‘শৰতৰ আগমন’ কবিৰ সাৰ্বক সৃষ্টি। ‘শৰতৰ আগমনত’ শৰতক আহ্বান জনাই তাৰ মাজেৰে কামনা কৰিছে বিশ্বত সাম্য-মৈত্ৰী-শান্তি।

তোৰ আগমনে আহক শান্তি
 পশু শকতিৰ গুচক ভ্ৰান্তি
 উঠক উজলি মুখৰ কান্তি
 নৱকণী দেৱতাৰ
 সতাৰ বানে আভৰক যেন
 জগতৰ হাহাকাৰ।

ভাৰতবাসীৰ মহামিলনৰ ধ্বনি প্ৰতিধ্বনিত হৈছে ‘মিলন’ নামৰ আন এটি কবিতাত। ‘মিলন গৰিমা’ পূৰ্বস্বৰীয়া আন এটি কবিতা। বিভিন্ন ভাৱৰ কবিতাত প্ৰকৃতিৰ বিবিধ সম্ভাৱে জীৱন্ত ৰূপ পালেও কবিৰ কবিতাৰ মূল স্বৰ একেটি। প্ৰায়বোৰ কবিতাৰ অন্তৰালত প্ৰকাশ পাইছে দেশ আৰু জাতিৰ অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ প্ৰতি আহ্বান। কবিয়ে যেতিয়া কবিতাবাজি ৰচনা কৰে তেতিয়া দেশৰ স্বাধীনতা ৰবি অন্তৰ্ভুক্ত। পৰাধীনতাৰ দাসত্বৰ শিকলি বহন কৰা তেতিয়াৰ কলেজীয়া ডেকা তৰুণ কবিৰ অন্তৰত দাসত্বৰ ঘানিয়ে গভীৰভাৱে ৰেখা-পাত কৰিছিল। ইতিহাসৰ শতৰ দেশৰ ঐতিহ্যৰ কাহিনীয়ে কবিক অনুপ্ৰেৰণা যোগায়। ইতিহাসৰ গাত ভেজা দি বিচাৰে দেশবাসীৰ অন্তৰত দেশপ্ৰেমৰ ভাৱ জগাই তুলিবলৈ। সেয়েহে কবিৰ প্ৰায়বোৰ কবিতাৰ অন্তৰালত দেখা যায় দেশস্বাৰোধক ভাব।

কবিতাবাজি সৰ্বজন সমাদৃত হোৱাৰ আন এটি কাৰণ কবিতাৰ ছন্দ। কবিতাৰ ভাব-ভাষা সহজ সৰল। ভাৱৰ অস্পষ্টতা, নাইবা প্ৰকাশভীতি আৰু ভাষাৰো জটিলতা নাই। কবিতাৰ উপমা জাতে-পাতে অসমীয়া

অসমীয়া জুতুৰা ঠাচ, খণ্ডাকা আদিৰ প্ৰয়োগ কবিতাবাজি অধিক মনোগ্ৰাহী কৰি তুলিছে। প্ৰতিধ্বনিৰ পাতনিত স্বগীয় যতীশনাথ দুৱৰা ডাঙৰীয়াই লিখিছে—“বিনন্দ কবিতাত অসমীয়া জুতুৰা ঠাচ তিনিবকমে পোৱা যায়—ছন্দত, বিষয়-বস্তুত, যোজনা-উপমা আৰু শব্দ গাঁঠনিত। বিষয়-বস্তুত তেওঁৰ কবিতা বিশেষকৈ বিধবণী কবিতাখিনি জাতে-পাতে অসমীয়া। বিনন্দ কবিতাত ব্যৱহাৰ কৰা যোজনা আৰু উপমাবিলাক অতিকৈ বকবা। সাধাৰণ চহাৰ মুখত উকৰি ফুৰা যোজনাবোৰ কেনে কৈ উক কবিতাৰ অলঙ্কাৰ বুলি সম্ভাৱ পাৰি বিনন্দই প্ৰথম দেখুৱাইছে বুলি আমাৰ বিশ্বাস।” গড়গঞা কটাৰীৰ ডাবেও কটা, তেজে গান ফুটো ফুটো কৰা, বেৰে-চালে আছে কাণ, মূৰত মথুৰা পাগ, পথাৰ পিতনি হ'ল আদি চিত্ৰ সমূহত প্ৰয়োগ কৰা জুতুৰা ঠাচ আদিয়ে কবিতাবাজিৰ এটি জাতীয় পৰিবেশ সৃষ্টি কৰিব পাৰিছে।”

অসমীয়া কবিতাৰ ছন্দত বিনন্দ বকবাৰ নিজস্ব বিশেষত্ব নাই যদিও তেওঁৰ কবিতাৰ ধ্বনি-প্ৰবাহ অসমীয়া কবিতাত একক আৰু অনন্য। পুৰণি কবিতাৰ ছন্দকে অলপ ইকাল সিফাল কৰি কবিয়ে ব্যৱহাৰ কৰিছে। কিন্তু বংপুৰ আৰু গডগাওঁ কবিতাৰ ধ্বনি-প্ৰবাহ আজিও অসমীয়া কবিতাত অবিভীয়া। বকবাৰ কবিতাৰ ধ্বনি-প্ৰবাহৰ তৰঙ্গ নিৰ্দেশক যতি আৰু অৰ্থৰ পদক্ষেপৰ বিৰতি নিৰ্দেশক ছন্দ কবিতা-সমূহৰ অলঙ্কাৰ-স্বৰূপ। যদি আৰু ছন্দৰ প্ৰয়োগৰ নৈপুণ্যই কবিতা সুখ পাঠ্য কৰিলেও সময়ত বিষয়-বস্তু আৰু অৰ্থৰ লগত সমতা ৰক্ষা কৰাটো সহজ নহয়। বিনন্দ বকবাৰ কবিতা তেনে সৰুটৰ সন্মুখীন হ'ব লগা হোৱা নাই। ভাব-ভাষা আৰু বিষয়-বস্তুৰ লগত যদি আৰু ছন্দৰ সম্বন্ধ ৰাখি ৰচনা কৰা বাবে সঘন প্ৰয়োগেও কবিতাবাজিৰ সৌন্দৰ্য্য অটুট ৰাখিব পাৰিছে। জাতীয় ভাব প্ৰকাশ, অতীত ইতিহাসৰ মধুৰ বোমছন, ধ্বনি-প্ৰবাহ বিনন্দ বকবাৰ কবিতা সৰ্বজন সমাদৃত হোৱাৰ অন্ততম কাৰণ।

শব্দধ্বনি আৰু প্ৰতিধ্বনি সংকলনৰ বাহিৰেও আৰু তালেমান কবিতা সি চৰতি হৈ আছে। কবিৰ পূৰ্বৰ প্ৰতিধ্বনিৰ ধ্বনি নিশ্চয় অম্লবণিত হৈ নতুন পথ প্ৰদৰ্শন কৰিব। কিন্তু নো কবিয়ে নিজেই কৈছে—

“এবাৰ গাঁথিলে মালা লুতীয়া মালায়ে।

পাবে কি নেগাঁথি থাকে আকৌ এধাৰ ॥”

ঘোৰহাটৰ ওচৰৰ সৰু চৰাই খাটত ১৭২৭ শকৰ ২০ পুহত, ১৮৭৬ খৃঃ হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ জন্ম হয়। তেওঁৰ পিতৃ বিখ্যাত চিকৌ গগৈ বা ঘনশ্ৰাম বৰুৱা আৰু মাতৃ উষা আইদেউ। পিতৃ চিকৌ গগৈ প্ৰখ্যাত সাতঘৰীয়া আহোম সন্ধিকৈ ঘৰৰ। মাতৃদেৱীও যোগেশ্বৰ সিংহৰ নাতিনী।

চিকৌ গগৈৰ পিতৃ পদ্মনাথৰ দিনতে আমাৰ দেশ ইংৰাজৰ হাতলৈ যায়। পদ্মনাথে যি মূৰ আহোম স্বৰ্গদেউৰ ওচৰত দৌৱাইছিল, সেই মূৰ কোনোতে ইংৰাজৰ ওচৰত সেও কৰিবলৈ আগ নাবাঢ়িল। আন ইংৰাজ চৰকাৰৰ পৰা কোনো বিষয়-বাব, অক্ষুণ্ণ ল'লৈকো মান্তি নহল। উত্তৰাধিকাৰ সূত্ৰে পোৱা অজস্ৰ ধন-সোণৰ ওপৰতে দিন নিয়াবলৈ ধৰিলে। কিন্তু তেওঁৰ পুত্ৰ চিকৌ গগৈৰ হাতত সকলো সা-সম্পত্তি উছন হ'ল।

চিকৌ গগৈৰ ল'ৰা-ছোৱালী আঠোটা। হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা পিতৃ-মাতৃৰ মাজু সন্তান। তেওঁৰ মহ এঘাৰ বছৰ বয়সতে পিতৃ দেৱতা স্বৰ্গী হয়। তেতিয়া তেওঁলোকৰ অৱস্থা শোকলগা। নানান অভাৱ-অভিযোগৰ মাজেৰে হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাই ঘোৰহাট চৰকাৰী উচ্চ ইংৰাজী স্কুলৰ প্ৰথমমান শ্ৰেণীলৈকে (এতিয়া দশম মান) পঢ়িলে। আৰ্থিক অনাটনত পঢ়া এৰি চাকৰিত সোমাব লগা হ'ল। হাইস্কুলৰ শেষ পৰীক্ষা দিয়া নহল।

হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা মেধাৱী ছাত্ৰ আছিল। সেইবাবে হাইস্কুলৰ প্ৰথম মান শ্ৰেণীত পঢ়োঁতে এবাৰ এজন শিক্ষকে সাময়িক ভাবে ছুটি মোৰাত প্ৰধান শিক্ষকে হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাক সেই কামত ভৰ্তি কৰিলে। ইয়াৰ পিচত আৰু পঢ়া নহল। চাকৰিকে কৰিব বগা হ'ল। ফিফু চাহবাগিছাত কেবাগাঁৱ কামত সোমাল। কিন্তু তেওঁ জীৱনৰ সবহ ভাগ প্ৰায় একুৰি পোন্ধৰ বছৰ

কাল চাকৰি কৰিলে চকলাটিও চাহবাগিছাত। ইয়াতে পিচত বৰ কেৰাণী হয় গৈ।

বৰবৰুৱা ওপজাৰ সময়ত ঘৰখনৰ অৱস্থা শোচনীয়। তেওঁৰ মতে "মৃত জুইৰ চক লৈ মই দুৰ্গপলীয়াই সংসাৰত জন্ম ধৰিবলৈ আহিছিলোঁ।" তেওঁ যেনেদৰে মৃত জুইৰ চক লৈ উপজিছিল তেনেদৰে সাংসাৰিক জীবনো স্তম্ভৰ নাছিল। এজন এজনকৈ পৰিয়ালৰ ভালে কেইজন মৃত্যুৰ মুখত পৰিছিল। ১৯০৩ খৃঃ তেওঁৰ স্ত্রীমলীয়া ভনীয়েক বত্ৰদাৰ মৃত্যুৰ লগে লগে জীবনৰ কৰুণ নাটৰ পাতনি মেলে। ১৯০৬ খৃঃত কাণ সমনীয়া ভাই স্বৰেশ্বৰ, ১৯১০ খৃঃত পুত্ৰ জীতেন আৰু ১৯১২ খৃঃত পত্নীৰ মৃত্যুত গভীৰ শোকৰ ভাৱ বহন কৰিব লগা হয়। ১৯২১ খৃঃত কাণ সমনীয়া স্ত্রীমলীয়া পুত্ৰ বিপ্লৱৰ বিদ্রোহগত কবিৰ অন্তৰ ভাগি পৰিল। ঠিয়াকেই তেওঁৰ জীৱনৰ কৰুণ নাটৰ সামৰণি পৰিল। ১৯৩৮ খৃঃত তেওঁৰ স্বাস্থ্য ভাগি পৰাত বাগিছাৰ চাকৰি এৰি আহি কিছু দিন নগাঁও জোঁৱায়েকৰ ঘৰত জিৰণি লয়। ১৯৩৯ খৃঃৰ ৪ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ লোকান্তৰ ঘটিল।

ছাত্ৰাৱস্থাবেপৰা হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ সাহিত্যৰ প্ৰতি আছিল প্ৰগাঢ় অমুৰাগ। পঢ়াশলীয়া শিক্ষা হাইস্কুলৰ চাৰি বেৰতে সামৰণি মাৰি চাৰ-বাগিছাৰ কেৰাণী কামত সোমাল যদিও সাহিত্য সাধনাৰ প্ৰতি থকা তেওঁৰ প্ৰবল অমুৰাগ মৰহি নগল। জীৱনৰ নানান ঘাত-প্ৰতিঘাত আৰু চাহ গছৰ সেউজীয়া আবেষ্টনীৰ মাজত নি ক্ৰমে গভীৰ হৈ হ'ল।

হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ প্ৰথম প্ৰকাশিত পুথি চোপাকলি (১৯০২)। চোপাকলিৰ কবিতাবাজি চনেট গঢ়ৰ। হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাই এখন সুকীয়া আসনত অধিষ্ঠিত হ'ব পাৰিছে তেওঁৰ এলানি কাব্যৰ বাবে। তেৱেঁই অসমীয়া কাব্য সাহিত্যত জোৱাৰ আনে। কমতাপুৰ ধ্বংস (১৯১২), বিবহিণী বিলাপ (১৯১৩), তিবোতাৰ আত্মদান বা জয়মতী (১৯১৩), আভাস (১৯১৪), বৃদ্ধক্ষেত্ৰত আহোম বৰণী বা মূলা-গাভৰু (১৯১৫) অজিলা আৰু ডেচডিমন (১৯১৭) বৰবৰুৱাৰ ৰচিত কাব্য। মালচ (১৯১৯) আৰু চকুলো (১৯২২) চতুৰ্দশ-পদী কবিতাৰ পুথি। মালিতা (১৯১৪) বৰবৰুৱাৰ একমাত্ৰ ঐতিহাসিক উপন্যাস। হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা আছিল এজন বুদ্ধীবিদ। তেওঁৰ স্বপ্নত বুদ্ধী আহোমৰ দিন (১৯২৪)। প্ৰায় ১৮ শ গৃষ্ঠাৰ এই পাণ্ডুলিপিখনি এতিয়াও অপ্ৰকাশিত। ১৯২৫ খৃঃত নগাওঁত বহা অসম সাহিত্যলভাৰ লগতে বুদ্ধী

শাখায়ো জন্ম লাভ কৰিছিল। পোন প্ৰথম বাৰৰ বাবে বুৰঞ্জী শাখাৰ সভাপতি হ'ব হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা ডাঙৰীয়াই।

হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ 'কমতাপুৰ ধ্বংস' প্ৰথম 'অসমীয়া বুৰঞ্জীমূলক কাব্য'। ১৫টি অধ্যায়ত ৰচিত ১৫০ পৃঃ কাব্যখনিৰ বিষয়-বস্তু কমতাপুৰৰ ৰজা নীলাধৰৰ পতনৰ কাহিনী। খেনাবংশৰ প্ৰবল প্ৰতাপী ৰজা নীলাধৰৰ কাহিনীক কেন্দ্ৰ কৰি কাব্যখনি ৰচনা কৰিছে। নীলাধৰৰ পত্নী সাদবীয়ে তেওঁৰ সখী গোলাপীৰ হৈ মজ্জীৰ পুত্ৰলৈ লিখা প্ৰেম-পত্ৰখনি গাকৰ তলত পাই নীলাধৰে পত্নী অবৈধ প্ৰণয়ত লিপ্ত থকা বুলি সন্দেহ কৰিলে। ইপিনে ব্ৰাহ্মণ মজ্জীৰ পুত্ৰই শত্ৰুৰ কণ্ঠাৰ প্ৰতি আসক্ত হোৱা বাবে পিতৃ-মাতৃয়ে পুত্ৰক তীৰ্থ পৰ্য্যটন কৰিবলৈ পঠিয়াই দিলে। ৰজা নীলাধৰে পত্নী সাদবী আৰু মজ্জী পুত্ৰৰ মাজত অবৈধ প্ৰণয়ৰ কথা সন্দেহ কৰি তীৰ্থ পৰ্য্যটন কৰি ঘূৰি আহোঁতে মজ্জী পুত্ৰক হত্যা কৰিলে। আৰু পুত্ৰৰ মাংস হৰিণৰ মাংস বুলি মজ্জীক খুৱালে। পিচত পুত্ৰৰ কুটাম্বৰ পিতৃক দেখুৱালে। গোলাপীয়ে ৰজাৰ ভুল ভাঙি দি সকলো কথা স্বীকাৰ কৰি আত্মহত্যা কৰিলে। ৰজাই নিজৰ ভুল বুজিব পাৰি ৰাণীক পুনৰ কাৰেঙলৈ নিলে। ইপিনে বৃদ্ধ মজ্জীয়ে ৰজাৰ ওপৰত প্ৰতিশোধ লবলৈ গৈ গোৱৰ নৱাবৰ সহায়ত কমতাপুৰ আক্ৰমণ কৰিলে। ঘৰনে বজাৰে কমতাপুৰ অধিকাৰ কৰিব নোৱাৰি ছলেৰে কমতাপুৰ ধ্বংস কৰিলে। যুদ্ধত হাৰি নবাবৰ বেগমে নীলাধৰৰ ৰাণীক দেখা কৰিবলৈ অহাৰ ঢল কৰি দোলাৰ ভিতৰত মৈশ্ৰ আনি ৰাজধানীত জুমাই কমতাপুৰ ধ্বংস কৰিলে।

লাগিছে ৰাণীৰ গাত উলহ মালহ
বেগমক চাবলৈ গোঁৱ দেশৰ
আহিব আহিব বুলি কত আশা কৰি
আছে তেওঁ উলাহেৰে ভৰাই অন্তৰ
....

হঠাতে বাজত শুনি সেনাৰ কোঢ়াল
ধিকপে ৰাণীৰ কঁপি উঠিল স্বদয়
বেগা বেগিকৈ ৰাণী আহিলে ওলাই
পমিলা বুঢ়ীৰ সতে দেখিলে বাজত
আছে হেনো শুদ্ধ হই নহয় বেগম
আহিছিল যোদ্ধা মাথোঁ দোলা ভিতৰত।

বৰবৰুৱাৰ কাৰ্য্যমতে নীলাধৰক শৰ্ম্মসৈন্যই বন্দী কৰি লৈ গ'ল। স্বামী বিবহত সাদৰীয়ে বণচণ্ডী মূৰ্ত্তি ধৰি ঘৰন সেনাক প্ৰতি আক্ৰমণ কৰিলে। কোমলাঙ্গী নাৰী হৈ বীৰাঙ্গনা ৰূপেৰে যুদ্ধ কৰি স্বামী নীলাধৰক উদ্ধাৰ কৰিলে যদিও ঘৰনৰ হাতত ক্ষত-বিক্ষত হৈ নীলাধৰক তেতিয়া শেষ অবস্থা। শেষত সাদৰীৰ কোলাতে শেষ নিশ্বাস পেলালে। অৱশ্যে নীলাধৰৰ শেষ পৰিণতি সম্বন্ধে ইতিহাসত মতভেদ দেখা যায়।

কাব্যখনিত বৰবৰুৱাই বীৰাঙ্গনা সাদৰীক জোৱান আৰ্কৰ লগত তুলনা কৰিছে। কাব্যখনিৰ পটভূমি ঐতিহাসিক যদিও এটি প্ৰণয়াত্মক কাহিনীহে প্ৰধান উপজীব্য। কাব্যখনিৰ ভাষা নিতৰ্জাঙ্গ অসমীয়া আৰু সহজ মৰল। প্ৰকাশ ভঙী ঠায়ে ঠায়ে নাটকীয়।

কমতাপুৰ ধ্বংসৰ লগতে একেলগে প্ৰকাশ কৰা আন এখন কাব্য 'বিবহিণী বিলাপ'। ডক্টৰ মহেশ্বৰ নেওগৰ স্মৰত কবলৈ হ'লে "বিবহিণী বিলাপ"— প্ৰোষিত ভঙী নায়িকাৰ বিবহৰ স্মৰ। ইয়াত চেঙেৰা কবিৰ ভাষাৰ প্ৰাচুৰ্য আৰু যুগ্মযুগ্মৰ বিবহিণী প্ৰেমিকাক বৰ্ণোৱা ব্ৰজাঙ্গনা কাব্যৰ দৰে ছন্দৰ চঞ্চল স্বাধীনতা লক্ষণীয়।" কাব্যখনিৰ ওপৰকিত সন্নিবিষ্ট কবিতা কেইটি অকালতে প্ৰাণ হেৰুৱা আত্ম-পৰিজনৰ প্ৰতি এটুপি কৰণ চকুলো। 'ভনীটি' স্নেহৰ ভনীটি বত্থনাৰ উদ্দেশ্যে বচনা কৰা। ব'ত জৰা, মৃত্যু, দুখ, শোক নাই সেই স্বৰ্গত পৰম স্নেহেৰে ভনীটি থকাৰ বাবে আনন্দ প্ৰকাশ কৰিছে।

অনন্ত স্নেহৰ ভূমি

যি ৰাজ্যত আছা তুমি

তোমাৰ কাৰণে আৰু নাকান্দো শোকত

অনন্ত স্নেহেৰে থকা তুমি যি দেশত।

স্বৰেশ্বৰৰ উদ্দেশ্যে লিখা 'ভাইটি', 'আইতা' দ্বিতীয় পুত্ৰৰ মৃত্যুত লিখা 'প্ৰাণৰ জ্বিতেন' আৰু সহধৰ্ম্মিণীৰ বিয়োগত লিখা 'প্ৰিয়তমা' কবিৰ শোক-সম্প্লুত হৃদয়ৰ বিনিনি। দুখ শোক পৰিপূৰ্ণ মানৱ সমাজৰণৰা আঁতৰি গৈ সৰগত যে সকলোটিয়ে স্নেহেৰে বাস কৰিব পাৰিব সেই কথা ভাবি কবি আনন্দত আত্মহাৰা হৈছে। কবিতা কেইটিৰ বিষয়বস্তু মৰ্ম্মস্পৰ্শী। সামৰণিত কবিয়ে ভগৱানৰ বস্তু, ভগৱানে কাঢ়ি নিয়া বুলি লাগুনা লভি ভগৱানৰ কৰুণা-কণা বিচাৰিছে—

প্ৰভু মোক ক্ষমা কৰা
অজ্ঞান এন্ধাৰ হ'বা
অস্তবত দিয়া জ্ঞান
পবিত্ৰ নিৰ্মল
মানব জনম মোৰ
নকৰা বিফল ।

‘ভিবোতাৰ আত্মদান’ কাব্যৰ বিষয়-বস্তু মহাসতী জয়মতীৰ নিৰ্দাতনৰ কাহিনী। মহাসতী জয়মতীৰ কৰণ কাহিনী কাব্যখনিৰ প্ৰধান উপজীব্য যদিও কবিয়ে কাব্যখনিত বুৰঞ্জীৰ কাহিনীত কল্পনাৰ বহণ সানিছে। কল্পনাৰ বহণে কাব্যখনি মনোৰম কৰিছে তুলিছে।

যুদ্ধক্ষেত্ৰত আহোম ৰমণী বা মূলা-গাভৰু কাব্যৰ বিষয়-বস্তু বীৰাঙ্গনা আহোম ৰমণী মূলা-গাভৰুৰ বীৰস্বব্যঞ্জক কাহিনী। মূলা-গাভৰুৰ স্বামী চাওফাচেংমুং বৰগোহাঁঞিয়ে মুছলমানৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ দি অত্যায়াভাৱে তুৰবকৰ হাতত প্ৰাণ এৰিব লগা হ’ল। বীৰাঙ্গনা মূলা-গাভৰুৰ স্বামীৰ হত্যাৰ প্ৰতিশোধ লবলৈ বীৰাঙ্গনা ৰূপেৰে ওলাই আহি ৰণক্ষেত্ৰত তুৰবকক নাপাই ছুজনা পালি সেনাপতি নিধন কৰি শেষত বীৰাঙ্গনা বেশেৰে প্ৰাণত্যাগ কৰিব লগা হ’ল।

দীঘলীয়া কাব্যখনিৰ মাজেৰে হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাই ‘এগৰাকী বীৰাঙ্গনা ৰমণীৰ বীৰস্বৰ ব্যঞ্জক কাহিনী মনোৰমকৈ প্ৰকাশ কৰিছে।

গাওঁ আজি বীৰত্ব কাহিনী
বীৰ ৰমণীৰ সেই আহোম বংশৰ
মূলা নাম বীৰাঙ্গনা (আসাম পৌৰৱ)
কৰিলে যি প্ৰাণত্যাগ সমুখ যুদ্ধত
তুৰবক লতে যুজি চামুণ্ডা ৰূপিণী
আক্ৰমতে ষষ্ঠ বাৰ ঘৰনে আসাম।

হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ কাব্যৰাজিৰ ভিতৰত ‘যুদ্ধক্ষেত্ৰত আহোম ৰমণী’ খনেই শ্ৰেষ্ঠ। কাব্যখনিৰ ভাষা গাভীৰ্যপূৰ্ণ আৰু বৰ্ণনা মনোৰম।

বৰবৰুৱাৰ আভাস কাব্য একুৰি এটা কবিতাৰ সমষ্টি। দেশ-বিদেশৰ প্ৰথিতযশা কেইগৰাকীমান নাৰীৰ জীৱনৰ কৰণ কাহিনী ‘আভাস’ কাব্যৰ মাজেৰে প্ৰকাশ পাইছে।

‘ডেচডিমনা’ আৰু ‘অজিলা’ বৰবৰুৱাৰ দুখন বিদেশী পুথিৰ আলমত বচনা কৰা কাব্য। চেন্সপিয়াৰৰ Othello আৰু গোল্ডস্মিথৰ Vicar of Wakfield কাব্যৰ আলমত উক্ত কাব্য দুখনি বচনা কৰিছিল।

হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ মালচ আৰু চকুলো চনেটৰ পুথি। সঙ্কলনিকৈ অসমীয়া সাহিত্যত চনেটৰ জোৱাৰ আনে হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাই। পোনতে ‘বাহী’, ‘উবা’ আৰু ‘আলোচনীত’ কিছুমান চনেট প্ৰকাশ কৰিছিল। ১৯০২ খ্ৰিঃত প্ৰকাশিত টোপাকলি সেইবোৰৰে সংকলন। মালচ বৰবৰুৱাৰ দ্বিতীয় প্ৰকাশিত চনেটৰ পুথি। মালচৰ পাতনিত বৰবৰুৱাই লিখিছে “বৰ্তমান সময়ৰ অনেক অসমীয়া লিখাকৰেও চতুৰ্দশপদী কবিতা লিখিবলৈ হাত দিছে। সেই সকলোকে দেখি আমিও সেই অমৰ কবিসকলৰ পদাঙ্ক অনুসৰণ কৰি এই, চতুৰ্দশপদী কবিতা কেইটি বচনা কৰি পাঠক-সকলৰ ওচৰত দাঙি ধৰিলোঁ।। আমাৰ চেষ্টা কিমানদূৰ ফলবতী হৈছে, সেইটো সন্মত পাঠক সকলে বিচাৰ কৰিব।”

মালচৰ কবিতাবোৰ কবিৰ জীৱনৰ বিচিত্ৰ ৰূপৰ প্ৰকাশ। কবিৰ মতে কবি উপজিছিল ‘মূৰত জুইৰ চক লই’। আত্ম-পৰিজন, পত্নী, পুত্ৰ, ভগ্নী, ভাতৃ হেৰুৱা বিয়োগ জনীত শোকৰ কাহিনী প্ৰকাশ পাইছে ‘দাম্বনা’ ‘আহা’ সোণ ঘূৰি ‘আহা’ ‘চন্দ্ৰ’ ‘শ্মশান’ ‘পোহৰ’ ‘আত্মাৰ’ নামৰ চনেট ৰাজিত।

‘অতি চেনেহৰ মোৰ সোণটি শ্মশান,
আদৰ চেনেহ কৰি তোলা আসক্ত,
নিদিবা কেলেশ, তাৰ কোমল পৰাণ
ৰাখিবা নিতউ তাক অতি দস্তনত
পৰাণতো প্ৰিয়মোৰ, মোৰ সোণকণি
নকৰিবা তুমি তাক আলাই এখানি।’

জীৱনৰ সকলো দুখৰ মাজতো কবিৰ সৌন্দৰ্য্যদৃষ্টি অন্ধ হোৱা নাছিল। পুৱাৰ মলয়া, বেলিৰ কিৰণ, ফুলৰ সৌন্দৰ্য্য আৰু বিহগীৰ গীতিয়ে কবিৰ অন্তৰ স্পৰ্শ কৰিছিল। ‘গীতা’ ‘ৰাধা’ ‘শকুন্তলা’ ‘মিৰেণ্ডা’ ‘উৰ্মিলা’ কবিতাত কবিৰ বিবিধ কাব্য অধ্যয়ন আৰু বিশ্বৰ বৰগীৰ নাৰী-চৰিত্ৰৰ প্ৰতি আত্মগত প্ৰকাশ পাইছে।

জিভাপলিষ্ট কবিয়ে সংসাৰৰ কেবাখনিও কৰণাত্মক চিত্ৰ আঁকি আমাৰ চকুলো আকৰ্ষণ কৰি থৈছে। সেই ৰঙ্গনাৰে অঁকা ছবিবোৰ যেতিয়া তেওঁৰ

নিজৰ জীৱনত ফলিয়াইছে তাৰ বিষয়ে লিখনী ধৰি যে তেওঁ আমাক শোকৰ
সমজাগী কবিৰ ভাৱ সন্দেহ নাই।

উদ্যাদিনী বিবহিণী মহামতী জয়মতী
গদাপাণি বিপদ্বীক পত্নীশোক দত্ত প্ৰাণ
কল্পনাৰ চকুলই হৈসবে সহিতে সেই
দেখিলোঁ। শোকৰ ছবি হ'ল সেয়ে মূৰ্ত্তিমান
সণোনত থকা চিত্ৰ মূৰ্ত্তিমতি দিঠকৰ
চিত্তাগ্নি কলিত তাৰ জলন্ত চিতাৰ জুই
উজলি উঠিল আজি জীৱনত হিতেশ্বৰ।

কবিৰ অন্তৰ আগৈয়ে নানান শোকত জলা কলা হৈ আছিল। তেনে
লময়তে কাণ সমনীয়া জুমলীয়া পুত্ৰ বিপিনৰ মৃত্যু ঘটে। জুমলীয়া পুত্ৰৰ
মৃত্যুই কবিৰ চিন্তা কল্পনাক্ৰমে বোঁচকৈহে অৱশ হয়। 'চকুলো কবিৰ এই
সম্পূৰ্ণ হৃদয়েৰে জীৱন্ত অভিব্যক্ত।

ই চকুলো নোহে মোৰ অপতা শোকৰ চিন,
ইয়ে প্ৰভু পুত্ৰলই নিৰ্মালি পিতাৰ
(স্বপ্নায় অঞ্জন কপী) দুয়োটি চকুতে 'পন্ধি
আজাৱন ৰম চাই চৰণ ভোমাৰ।

পুত্ৰ শোকৰ চকুলোক কবিয়ে উপাঞ্জিত কৰ্মফল আৰু ঈশ্বৰৰ নিৰ্মালিকৰূপে
গ্ৰহণ কৰি সৰ্ব নিয়ন্ত্ৰাৰ ওচৰত সমৰ্পণ কৰিছে। জীৱনৰ বাকী কালছোৱাত
সেই চকুলোকে চকুত অঞ্জন ৰূপে, আৰু ভগ্নৰূপে সৰ্বদাত পিন্ধি থাকি
সেইদৰেই আশানলৈ বাট লবলৈ থিৰাং কৰিছে। শোক সম্পূৰ্ণ হৃদয়েৰে সৃষ্টি
তত্ত্ব বিচাৰি এই সংসাৰখন ছুদিনীয়া আলহী ঘৰ বুলি কৈছে। মানুহৰ পৰম
আজ্ঞায়তন বিত্বৰ চৰণ। কিন্তু সংসাৰী মানুহৰ অতৰবপৰা পুত্ৰৰ ছবি মচ
যায় কেনেকৈ? শোকসম্পূৰ্ণ কবিয়ে হিয়াৰ জুইকৈ হোমৰ জুই কৰি নিজে
ভাত আহুতি দিবলৈ বিচাৰিছে। বিন্টনে বন্ধু বিয়োগত কৈছিল "Lycidas,
your sorrow, is not dead" চকুলোৰ কবি বৰবৰদায়ে ভাবিছে তেওঁক
পুত্ৰৰ আনোচা মৰণেই হোৱা নাই। সি ভগৱন্তৰ কাষ চাপি গৈছে মাথোন।
ঈশ্বৰ 'বাসাংগি জীৰ্ণানি যথা বিহায়' বাগীয়ে কবিৰ একমাত্ৰ আশ্বাস।

কোনো কয়, সি মৰিছে আত্ম অবিদ্যাপী বাৰ
সেই আত্মা সৰ্বময় অজয় অমৰ,

কবিৰ মনত সৃষ্টিতত্ত্বৰ এই প্ৰভাৱ তথাই ভূমুকি মৰা লগেও কবি মানসিক দুৰ্বলভাৱণৰা আঁতৰিব পৰা নাই। আৰু তাৰ ফলস্বৰূপেই চকুলো কাব্যৰ সৃষ্টি।

ককণ বসেই জগত আৰু জীৱনৰ ঘাই বস। জীৱনৰ প্ৰোচ বয়সতো স সাৰথন নানান শোক-তাপত কবিৰ জীৱন অৰ্জ্জবিত। এই অবস্থাত তেওঁৰ পুত্ৰ বিয়োগত অন্তঃস্থান ভেদি যি চকুপানী ওলাইছে, সি তেওঁৰ কল্পনাত নানা ৰূপ ধাৰণ কৰাতেই তেওঁৰ কবিত্বৰ প্ৰথম উহ ফুটি উঠিছে।

‘চকুলো অঞ্জন মোৰ অমৰাৰ মনোলোভা
তোমাৰ পূজাৰ প্ৰভু ইটো দিবা প্ৰতিগান
ই অঞ্জন পিন্ধি মই আজীৱন চাম ব’ই
জীৱনৰ সন্ধা বেলা পৰাণৰ অন্তৰ্ধান।’

প্ৰথম ছয়টি কবিতাত ইদৰে বিবিধি ঠৈ সপ্তম কবিতাত কবিয়ে পৰমাৰ্থিক ভাবেৰে খেপিয়াই চাইছে—

ধন জন পুত্ৰ ভাৰ্যা সকলো তোমাৰ মান
দিওঁত, নিওঁত, তুমি, তুমি কৰ্তা তুমি কাম।
মিছা মোৰ মোৰ বোলোঁ, মোৰ বুলি একো নাই।

কিন্তু এই পৰমাৰ্থিক জ্ঞানে কবিৰ মানব-স্বপ্নৰ দুৰ্বলতা সৰহ কাল ঢাকি ৰাখিব পৰা নাট, তেওঁৰ অন্তৰ আকৌ সেই কবিত্বপূৰ্ণ সন্মোহ আৰম্ভ হ’ল। এইদৰে চাওঁতে চাওঁতে কবিৰ অন্তৰত সৃষ্টিৰ আৰু এক বৈষম্য চকুত পৰিল। পুত্ৰৰ স্বপ্ন-দুখেই কবিৰ স্বপ্ন দুখ, ধান ধাৰণ। সেই পুত্ৰ আজি সগৰত অনন্ত স্বপ্নৰ মাজত। তেন্তে তাকে ভাবি কবি কিয় আজি শোক লাগৰত। তাৰ পাচত কবিৰ অন্তৰত এক অনন্ত প্ৰশ্ন জাগিছে—

“মৃত্যুতেই শেষ যদি কি মন্ত্ৰেৰে ঘাছ কৰি
সৌৱৰণি মনে মনে ধৰি আনে পুহু তাক?”

শোক লন্তপ্ত পিতৃয়ে পুত্ৰৰ মাহেকীয়া শ্ৰাদ্ধৰ দিনা পুত্ৰশোকত আতুৰ জগত্তৰ পিতৃ-মাতৃ, ভাতৃ, বিয়োগত দগ্ধ প্ৰাণ সকলোলৈকে চকুলো টুপিকে আগবঢ়াইছে। কল্পনাৰ সহায়ৰে কাব্যত যি ককণ ৰস মূৰ্তিমান কবিবলৈ বিচাৰিছিল, আজি সি বাস্তৱ জীৱনত আশোনা আপুনি মূৰ্ত হৈ উঠিছে। সেয়েহে তেওঁৰ কাব্য চকুলোৰে সমাপন কৰি সহযোগী কবি-সাহিত্যিক সকলৰপৰা যেনানি মাগিছে।

'চকুলো' ই ক্ষুদ্ৰ কাব্য এই শেষ কাব্য তাৰ
 তলসৰা ফুল মাৰ্ণে। এই কাব্য-কাননত
 হে পাঠক, হে পাঠিকা মাগিছোঁ বিদায় আজি
 কৰাৰোৰে অনিচ্ছায়ে তোমাৰোৰে ওচৰত
 আৰু সি নিলিখে কাব্য আৰু নধৰে সুৰ
 সি ভগা বীণত তাৰ, আৰু তাৰ ছিন্ন তাঁৰ ।

..

ই চকুলো শেষ কাব্য শেষ কৰ্ম হিতেশ্বৰ
 সমাপন আজি তাৰ সাহিত্যিক জীৱনৰ ।

এনেদৰে চকুলোৰে সাহিত্যিক জীৱনৰপৰা মেলানি মাগ ভগবানৰ কৰুণা
 বিচাৰিছে যদিও চকুলো বৰবৰুৱাৰ মেলানিৰ গীত Swan song নহল ।

হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ চকুলোক খোৱতে এখনি খণ্ডকাব্য বুলি কব পাৰি ।
 একুৰি তেৰটা কবিতাৰ চকুলো কাব্য পুত্ৰশোকত শোকাভূষিত পিতৃ অন্তৰৰ
 গভীৰ বেদনাৰ অভিব্যক্তি । আত্মা-পৰমাত্মাৰ কথা ভগবানৰ অসীম সন্তাৰ
 লগত পুত্ৰৰ অস্তিত্ব হ'ৱাৰ চাই কাব্যখনি মনোমোহা কৰিছে । কিন্তু কবিয়ে
 তাক গভীৰ দৃষ্টিৰে উপলব্ধি কৰিব পৰা নাই । শোকাভূষিত অন্তৰেৰে যদি
 কবিয়ে আত্মা-পৰমাত্মা ভগবানৰ বিৰাট স্বৰূপৰ ওপৰত গভীৰ দৃষ্টি নিক্ষেপ
 কৰিব পাৰিলেহেঁতেন তেতিয়া হ'লে চকুলোৰ সৌন্দৰ্য আৰু প্ৰকাশ
 পালেহেঁতেন ।

পুথিখনিৰ ভাষা সহজ সৰল আৰু সাবলাল চন্দ্ৰত ৰচিত । পুথিখনিৰ
 মাজত এটি নিছিগা সুৰৰ ঢেউ বাগৰি আছে । প্ৰতিটো কবিতাৰ স্বকীয়
 সৌন্দৰ্য আছে যদিও কবিতাৰাজিৰ সামূহিক সৌন্দৰ্য্যহে মনোগ্ৰাহী ।

কবিতাৰাজি চনেট গঢ়ৰ যদিও সকলোবোৰ কবিতাৰ মাজত চনেটক লক্ষণ
 প্ৰকাশ পোৱা নাই । কিছুমান সাধাৰণ পয়াৰ চন্দ্ৰৰ । বৰবৰুৱাই চনেটক
 চতুৰ্ভুজপদী কবিতা আখ্যা দিছে । মাইকেল মধুসূদন দত্তই কবিক প্ৰভাবান্বিত
 কৰিলেও তেওঁৰ সবভাগ চনেটৰ আৰ্হি চেন্সপীয়েৰৰ চনেট । তেওঁৰ কিছুমান
 চনেট পেট্ৰাৰ্কাৰ আৰ্হিৰ । বৰবৰুৱাৰ চনেটত নানা প্ৰকাৰ মিল প্ৰয়োগ
 কৰাৰে । চনেটৰ নিটোল ৰূপৰ কাৰণে অষ্ট-পদিকাৰ যি ফুল গুণৰ আৱশ্যক
 সেই গুণ অসমীয়া চনেটত বিৰল, সেই বাবে ভাবৰ উঠা নমা প্ৰতিটো লক্ষ্য কৰা
 নাযায় । বৰবৰুৱাই অষ্ট-পদিকা ষট-পদিকা বিভাগলৈ লক্ষ্য ৰখা নাই । শেষৰ

যুগ্মকৰ ভাৱ তীব্ৰতা বৰবৰকৰাৰ চনেটেতে। প্ৰকাশ পাইছে। হেমকান্ত গোস্বামীৰ প্ৰিয়-মোৰ চিঠিৰ দৰে বৰবৰকৰাৰ কাণৰ থুবোৱা কবিতা বাজ্জৰাৰাজক।

কবিয়ে গোটেই জীৱন কিদৰে ভাৰতীৰ ঐশ্বৰ্য্য বন্দনা কৰি অৰ্থাৎ কাব্য-চৰ্চা কৰি অতিবাহিত কৰিছিল সেই কথা 'শেষ ভিক্ষা' চনেটেত স্পষ্টভাৱে প্ৰকাশ পাইছে—

নকবা নকবা কাকো (মৃত্যুৰ পাছত)
কি আছিলে কি নাছিলে সৰু বদ গুণ
কবা মাথোঁ, "হুচকুত আছিল দুখাৰি
তপত চকুৰ পানী শোকৰ কান্দোন।"

আৰু কবা "ভাৰতীৰ ভাবি ঐশ্বৰ্য্য
উছৰগ কৰিছিল গোটেই জীৱন।"

গীতি-কবি পার্বতি প্রসাদ বকরাৰ 'নোবোলে'। তোক সোণৰ অসম মাটিৰ অসম আই' আৰু 'গৰখীয়া হেৰ, গৰখীয়া কি স্তব বজালি দুপৰীয়া' দুটি এসময়ৰ জনপ্ৰিয় গীত। তেতিয়াৰ দিনত আজি-কালিৰ দৰে বেডিঅ'ৰ প্ৰচলন বেচি নাছিল। দুই চাৰি জনৰ ঘৰত গ্ৰামোফোন আছিল যদিও অসমীয়া ৰেকৰ্ড আঙুলিৰ মূৰত লেখিব পৰা বিধৰ। এই কথা বেচি যদিও নহয়, আজিৰপৰা ডেৰ কুৰি বছৰ আগৰ কথাহে। তেতিয়াৰ দিনতে নিৰ্ভাঁজ অসমীয়া মাত কথা আৰু স্তব সংযোজনাবে পার্বতি প্রসাদ বকরা ডাঙৰীয়াই অসমৰ কলা-সংস্কৃতিৰ মন্দিৰলৈ অঞ্জলি আগবঢ়াইছিল।

পার্বতি প্রসাদ অকল গীতিকাৰে নহয়, অসমৰ তৃতীয় কথাছবি ৰূপহীৰ প্ৰযোজক, পৰিচালক পার্বতি প্রসাদ বকরা। বকরা ডাঙৰীয়াই কথাছবিখনৰ এটি বিশিষ্ট ভূমিকাটো অভিনয় কৰিছিল।

পার্বতি প্রসাদ বাবসায়ত চাহ খেতিয়ক। ছখনকৈ চাহ বাগিছাৰ মালিক। বাবসায়ত চাহ খেতিয়ক হ'লেও পার্বতি প্রসাদ ওপজা ঘৰখনত ইতিপূৰ্বে কেবাজনো উজ্জল বন্ধুৰ পদৰেণু পৰিছিল। অসমৰ প্ৰথম অভিধান প্ৰণেতা যদুৰাম ডেকাবকরা (১৮০১—১৮৬২ খৃঃ) পার্বতি প্রসাদৰ আজো ককাক। ডেকাবকরা প্ৰথমতে অসমীয়া অভিধানখন ৰচনা কৰি জেনকিঞ্চ/চাহাবক উপহাসক দিছিল। ডক্টৰ মাইলচ ব্ৰঞ্চে তেওঁৰ 'অসমীয়া ইংৰাজী অভিধান' ৰচনাৰ সময়ত ডেকাবকরাৰ অভিধানৰ বৰ্ণবিব্ৰাস আত্মিক অঙ্গস্বৰণ কৰিছিল।

পার্বতি প্রসাদৰ শিষ্ঠ বাহিকা প্রসাদ বকরা আৰু মাতৃ হিমলা বকৰানী। এসময়ত 'বৰজ্যেউতি' কাকতৰ গুৰি ধৰোঁতা হিমলা বকৰানী (১৮৭৭—১৯৪৮ খৃঃ) 'দিননি' নামৰ খণ্ড কবিতাৰ ৰচয়িত্ৰী।

অকালতে মৃত্যুৰ মুখত পৰা পার্বতি প্ৰসাদৰ ককায়েক ভগৱতী প্ৰসাদ এগৰাকী বিজ্ঞানবাসী লোক আছিল। ১৯৩০ খৃঃৰ ১৪ অক্টোবৰৰ নিশা ৰাজবাৰী চাহ বাগিছাৰপৰা শিৱসাগৰলৈ শাৰদীয় পূজা চাবৰ বাবে ভগৱতী প্ৰসাদ বৰুৱা, তেওঁৰ পত্নী সত্যৱতী বৰুৱা, শিশু পুত্ৰ দীপ আৰু তনীয়ক প্ৰতিমাক লৈ আহিছিল। মটৰ যানখন চলাইছিল পার্বতি প্ৰসাদ বৰুৱাই নিজেই। দিচাং নৈ পাৰ হ'বলৈ ধৰোঁতে মটৰ যানখন নৈৰ পানীত বুৰ গ'ল। পার্বতি প্ৰসাদৰ বাহিৰে পৰিয়ালৰ এজনৰো জীৱন ৰক্ষা নপৰিল। আত্ম-পৰিজন হেৰুৱা এই নিদাক্ষণ শোকৰ বহিৰ্ভাৱে পার্বতি প্ৰসাদৰ মনত মটিব নোৱৰা গভীৰ সাঁচ বহুৱালে।

ককায়েক ভগৱতী প্ৰসাদ বৰুৱা আছিল এগৰাকী ভৱিষ্যতৰ সন্ধাননা থকা কবি। পার্বতি প্ৰসাদে মনতে সঙ্কল্প গ্ৰহণ কৰিলে আগতে ককায়েকৰ লিখা সকলো কবিতা চিঠিপত্ৰ আদি প্ৰকাশ কৰিব। তাৰ পিচতহে নিজৰ লিখা। এই সঙ্কল্প লৈ প্ৰায় একুৰি বছৰবাল নীৰৱ হৈ থাকিল। এই কালছোৱাত যে তেওঁ কোনো-গীত পদ ৰচনা নকৰিলে “নে নহয়, কিন্তু ৰচিত কোনো গীত পদকে পৃথিবী অকাৰত প্ৰকাশ নকৰিলে। ইপিনে ককায়েক ভগৱতী প্ৰসাদৰ সকলোবোৰ লিখা অশেষ যত্ন কৰিও সংগ্ৰহ কৰিব নোৱাৰিলে। শেষত বঙ্কু-বান্ধৱৰ অহুৰোধত বহুদিনৰ পিচত হে তেওঁৰ সোণৰ সোলেঙ (১৯৫৫ খৃঃ) প্ৰকাশ হয়।

পার্বতি প্ৰসাদৰ জন্ম ১৯০৪ খৃঃৰ ১৯ আগষ্টত। শিৱসাগৰত ছুলীয়া শিক্ষা শেষ কৰি ১৯২১ খৃঃত কটন কলেজত আৰ্হ এছ ডি পাঠিছিল। পিচত স্কটিক চাৰ্চ কলেজত বি এ পঢ়ে।

১৯১৭ খৃঃত শিৱসাগৰত অস্থিতিত অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰথম আধিবেশনত আদৰণী গীত গাই সভাপতি বৰণ কৰিছিল পার্বতি প্ৰসাদ বৰুৱাই। তেতিয়া তেওঁৰ বয়স ১৩ বছৰ মাত্ৰ। এইজনী কলা-সংস্কৃতিৰ পূজাৰীকে ১৯৬১ খৃঃত গোৱালপাৰাত অস্থিতিত অসম সাহিত্য সভাৰ কুষ্টি-শাখাত সভাপতি বৰণ কৰা হৈছিল। আনহাতে তেওঁৰ আছিল এখন উদাৰ অন্তৰ। গুৱাহাটীৰ অসম সাহিত্য সভাৰ ভগৱতী প্ৰসাদ বৰুৱা ভৱন, শিৱসাগৰৰ ঘূৰণ মঞ্চ আৰু সোণাৰীৰ ভগৱতী প্ৰসাদ বৰুৱা হাইস্কুল তেওঁৰ দানত গঢ়ি উঠিছে।

১৯৬৪ খৃঃৰ ৭ জুন তাৰিখে প্ৰায় তিনিফুৰি বছৰ বয়সত কলা-সংস্কৃতিৰ পূজাৰী পার্বতি প্ৰসাদ বৰুৱাৰ লোকান্তৰ হ'ল।

‘লখিমী’ (১২৩১ খৃঃ) পাৰ্বতি প্ৰসাদৰ প্ৰথম প্ৰকাশিত পুথি। তেওঁ
বচিত আন আন পুথি ‘ভগ্ন ভগ্ননি’ (১২৫৭ খৃঃ), ‘লুইতী’ (১২৫২ খৃঃ),
‘ভঙাটোকাৰীৰ স্বৰ’ (১২৫২ খৃঃ), ‘সোণৰ সোলেড’ (১২৫৫ খৃঃ) আৰু
‘তুকুলা ডাবৰ ঐ কঁহুৱা ফুল’ ১২৬৩ খৃঃ)।

ভাট-বিয়োগৰ কাকণা উপচি পৰা শোকৰ বিননি কবিৰ প্ৰায়বোৰ
গীতি-কবিতাৰ অন্তৰালত অহুডৰ কৰা যায়। স্বৰ আৰু সৌন্দৰ্য্য উপাসক
প্ৰাতি-কবি বৰুৱাৰ কবিতা চাহ গছৰ মেউজীয়া কুঁহি পাতৰ দৰে নিমজ্জ
আৰু হৃদয়স্পৰ্শী। শবতৰ আকাশৰ তুকুলা ডাবৰ, লুইতৰ কপালী
বাগিৰ কামত ফুল থকা কঁহুৱা ফুল, জুৰ জুৰকৈ বগা পুৱতি নিশাৰ মলয়াৰ
পৰশ, নিশাৰ আকাশৰ অলেখ ভৰাৰ চাকি, দুৰবিৰ দলিছা আদিৰ চিত্ৰ
কবিৰ কবিতাৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ। কবিক শবত আৰু শেৱালিৰ কবি আখ্যা দিব
পাৰি। শবতৰ নিৰ্মল আকাশ, প্ৰকৃতিৰ শ্ৰামলীয়া শোভা আৰু শেৱালিৰ
নিৰ্মল স্বাস যেন কবিৰ প্ৰাণৰো প্ৰাণৰ চিৰ আপোন। শবতৰ বগা ডাবৰৰ
জালিকটা, স্কৰাবে জোনবায়ৈ ভূমুকিয়াই চোৱা কবিৰ কল্প-চিত্ৰসমূহ মন-
লীলতাৰ উজ্জল স্বাক্ষৰ। পাৰ্বতি প্ৰসাদ অকল এজন কবিয়ে নহয় সাৰ্থক
গীতিকাবো। গীতিকাৰ হিচাপে তেওঁৰ ৰচনা আবেগ প্ৰধান হ’লেও ভাবৰ
গভীৰতা অস্বতন্ত্ৰ লক্ষণ। ‘আবেগৰ টাউত উটি-ভাহি কবি কেতিয়াবা নিজেও
আপোন পাহৰা হয়—

আহিন মহীয়া শেৱালি সৰিলে
নিয়ন্ত ভিতিলে বন
জোনাকত উপডিল কিহৰাৰে বাগী
কেনেবা কঁৰিলে মন
বাঁকৈ ঐ
কেনেবা কৰিলে মন।

পাৰ্বতি প্ৰসাদৰ গীতিকাৰ হিচাপে আলোচনা কৰি ডক্টৰ বিৰিঞ্চি কুমাৰ
বৰুৱা ডাঙৰীয়াই লিখিছে “পাৰ্বতি প্ৰসাদৰ গীতিকাৰ। গীতৰ মূল ধৰ্ম স্বৰ
আৰু আবেগ সঞ্চাৰি ভাৱ। আকাশ বিহাৰী চৰাইৰ পখিৰ দৰে গীতৰ
শব্দভাৱ পাতল, আকৌ প্ৰতিটো শব্দ ভাৱৰ পৰশ-পাখৰত শোধিত হৈ
উজ্জল আৰু দীপ্তমান। শব্দ ব্ৰহ্ম এই কথা বচিয়াকৈ গীতত প্ৰবেশ্য।”

অসমৰ শবত আৰু শেৱালিৰ মৃত স্মৰানেই যে পাৰ্বতি প্ৰসাদৰ উদ্ভাৱনা

কৰিছিল এনে নহয় অসমৰ প্ৰতি চপৰা মাটি যেন কবিৰ সোণতকৈও বেচি আপোন' বেচি মৰমৰ—

নোবোলে। তোক সোণৰ অসম

মাটিৰ অসম আই

সোণতকৈয়ো যে চৰা এই মাটি

এয়ে মোৰ ওপজা ঠাই।

অতাতত অসম খন যশস্তাবে ভৰপূৰ আছিল নে নাই সেই কথা বিচাৰ, কবিবলৈ কবিৰ অৱশৰ নাই। কিয়নো—

দুখীয়া হ'লেও

নিছলা হ'লেও

আই মোৰ মৰমৰ

আইতকৈনো বাক

আছেনে আপোন

আছেনে কোনোবা বৰ।

সোণৰ অসমৰ মন্দিৰত আইৰ পূজাৰ থাপনা পতাৰ হেঁপাহ কবিৰ আন আন কবিতাতো দেখা হৈছে। পাৰ্বতি প্ৰসাদৰ বনগীত সুৰীয়া গীত-সোণৰ কথাবস্তৰ উপৰিও সুৰৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য অবহুকৰণীয়।

গৰখীয়া হেৰা গৰখীয়া

কি সুৰ বজালি হুপৰীয়া

তেওঁৰ গীতৰ সুৰ আৰু কথা-বন্ধ উন্নত পৰ্যায়ৰ। এনে সুৰীয়া গীতৰ আদৰ কোনোকালে নকমে।

কবিৰ 'শুক্লা ডাৱৰ ঐ কঁহুৱা ফুল' 'লুইতী' আৰু 'গুণ গুণনি' গীতৰ পুথি। গীতৰাজিৰ ভাষা নিমজ। নিমজ ভাষা আৰু কল্পচিত্ৰৰ মাধ্যমেৰে গীতিকাৰ হিচাপে পাৰ্বতি প্ৰসাদে এখন সুকীয়া আসন অধিকাৰ কৰিব পাৰিছে। তেওঁৰ গীতৰ ওপৰত ববীন্দ্ৰনাথৰ পৰোক্ষ প্ৰভাৱ নথকা নহয়। সেই বুলি ববীন্দ্ৰনাথৰ প্ৰভাৱত নিজকে বিলীন কৰি দিয়া নাই।

'ভঙা টোকাৰীৰ সুৰ' কবিৰ বেদনাত্মক প্ৰাণৰ কৰুণ বিনি। জীৱনত পাই হেৰুৱা অন্তৰৰ বিবহ বেদনা, কাৰুণ্য উপচি পৰা আত্মীয় পৰিজনৰ স্মৃতি, সংসাৰ নৈৰ দোকোম-টকা বানত জীৱন নাৱৰ অস্থিৰতাৰ চিত্ৰ বৰুৱাৰ কবিতাৰাজিৰ প্ৰধান উপজীৱ্য। ভঙা টোকাৰীৰ সুৰৰ কথাবস্ত গভীৰভাৱে উপলব্ধি কৰিলে আমাৰ মনলৈ আহে অবিৰ বেদনাত্মক জীৱনৰ চিত্ৰ এখনি—।

বেথা তোৰ বুকুৰ বউন
 দুখ তোৰ হৃদয়ৰ ধন
 ভঙা তোৰ কলিঙ্গাৰ মাত
 বঙা তোৰ জীৱনৰ বাট।

ভাত-বিয়োগৰ কৰণ স্বৰ সৰহভাগ কবিতাৰে প্ৰধান উপজীব্য। মুগ্ধ ভাবৰ কবিতাৰ লগত সাধৰণতে কবিৰ জীৱনৰ পৰিচয় নিহিত থাকে। পাৰ্ৱতি প্ৰসাদৰ ‘ভঙা টোকাৰীৰ স্বৰত’ সেই স্বৰ স্পষ্ট। কবিয়ে ‘মৰণ মাধুৰী’ আৰু ‘মৰণ নিৰ্মালি’ নামৰ কবিতা দুটি হেনো পোনতে নাম নিদিয়াকৈ স্তোত্ৰস্বৰ ছাৰ্জ সন্মিলনৰ মুখপত্ৰ মিলনত প্ৰকাশ কৰিছিল।

‘সোণৰ সোলেঙ’ কবিৰ মতে স্বৰায়া নাট। সোণৰ হৰিণৰ দৰে সোণৰ সোলেঙ যে মায়াপা সন্দেহ সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই। অৱশ্যে সোলেঙ শাক অসমীয়াৰ চিৰ আপোন। পুথিখনৰ ‘সুজ’তেই বীণ বৰাগীৰ মুখেৰে কৱিয়ে কৈছে—

সোণৰ সোলেঙ, সুখৰ সপোন

চৰম প্ৰাণৰ হেঁপাহ গোপন

তাকেই বিচাৰি আহিছো বৰাগী, জ্বলাই বুকুৰ জোৰ

সিপাবত সউ ভৰা নীৰৱতা একাৰ গভীৰ ঘোৰ।

পাৰ্ৱতি প্ৰসাদ একেবাহে কবি, গীতিকাৰ, স্বৰ-শিল্পী, কলা-সংস্কৃতিৰ পূজাৰী। ১৯৬২ খৃঃত চীনা আক্ৰমণৰ সময়ত এই জনা স্বৰ-শিল্পীয়ে কয় শৰীৰেৰে ত্ৰিহেম বকবা আৰু ডক্টৰ ভূপেন হাজৰিকাৰ লগত মাল কঢ়িওৱা মুকলি মটৰ বানৰ উঠি গুলাহাটীৰ আলিবাটত গীত গাই গাই জন-সাধাৰণৰ মনত স্বদেশপ্ৰেমৰ বীজ সিঁচি অন্তৰত সাহস যোগাব পাৰিছিল।

১৮৮০ খৃঃৰ জুন মাহত নীলমণি ফুকনৰ জন্ম। তেওঁ অসমৰ বিখ্যাত ছুৰা বংশৰ ঘনশ্যাম খাৰঘৰীয়া ফুকনৰ নাতি। নীলমণি ফুকনৰ পিতৃ লম্বোদৰ ফুকন আৰু মাতৃ চন্দ্ৰাবলী। ডিব্ৰুগড়ত বঙালী ভাষাৰ মাধ্যমেৰে ফুকন ডাঙৰীয়াৰ পঢ়াশলীয়া শিক্ষা আৰম্ভ। ১২০০ খৃঃত ডিব্ৰুগড়ৰ পৰাই সুখ্যাতিৰে এণ্ট্ৰেঞ্চ পৰীক্ষা পাছ কৰি কলিকতাৰ প্ৰেচিডেন্সি কলেজত উচ্চ শিক্ষাৰ পাতনি মেলিছিল। ১২০১ খৃঃত গুৱাহাটীত কটন কলেজ স্থাপন হ'লত ফুকন ডাঙৰীয়া গুৱাহাটীলৈ উভতি আহি কটন কলেজত পঢ়িবলৈ গ'ল। কটন কলেজত পঢ়োঁতে অস্থায়ী ভূগিৰ লগা হয়। অস্থায়ী হোৱা বাবে সময়মতে পৰীক্ষা দিব নোৱাৰি ছুবছৰ মান পাচত ১২০৫ খৃঃত কটন কলেজৰপৰা এক এ পৰীক্ষা পাছ কৰিলে। তেতিয়া কটন কলেজত বি এ শ্ৰেণী খোলা নাছিল। ফুকন ডাঙৰীয়াই কোচবিহাৰলৈ গৈ ভিক্টোৰিয়া কলেজৰপৰা বি এ পাছ কৰিলে। ইয়াৰ পাচত কলিকতালৈ গৈ আইন পঢ়িলে যদিও পঢ়া শেষ নহ'ল।

তেতিয়া ডিব্ৰুগড়ত জৰ্জ হাইস্কুল নতুনকৈ খুলিছিল। নীলমণি ফুকন কলিকতাৰপৰা আহি জৰ্জ হাইস্কুলৰ প্ৰধান শিক্ষক হ'ল। তেওঁৰ বয়সে ডিব্ৰুগড় জৰ্জ হাইস্কুলখন ঠন ধৰি উঠিছিল।

ডিব্ৰুগড়ৰপৰা সেই সময়ত প্ৰকাশ হোৱা 'আলোচনী'খনৰো ফুকন ডাঙৰীয়া সম্পাদক হয়। কিছুদিন তেওঁ চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা সম্পাদিত 'অসমীয়া'খনো সম্পাদনা কৰিছিল। ১২০১ খৃঃত ফুকন ডাঙৰীয়াৰ সম্পাদনাতেই সাদিনীয়া 'বাতৰি'খন প্ৰকাশ হয়। পিছত চাৰি বছৰ মান 'বাতৰি'খন দৈনিক বাতৰি ৰূপে প্ৰকাশ হৈছিল। ফুকন ডাঙৰীয়াই 'ন-জোন' নামৰ এখন আলোচনীও সম্পাদনা কৰিছিল।

ফুকন ডাঙৰীয়া একেবাহে এগৰাকী ৰাজনীতিবিদ, স্বৰূপ। স্বৰূপ ফুকন ডাঙৰীয়াৰ 'বাগ্মীবব' পোছাকী সন্ধান। তেওঁ হৃদীৰ্ঘ কাল অসম মেজিছেলেটিড কাউঞ্চিল, অসম এছেম্বলীৰ কংগ্ৰেছী সদস্য আছিল। অধিকাংশিৰি ৰায়-চৌধুৰীৰ লগত লগ হৈ তেওঁ 'অসম সংৰক্ষণী সভা'ৰো গুৰি ধৰিছিল। ফুকন ডাঙৰীয়া অসমৰ বহুতো অমুঠান আৰু সভা-সমিতিৰ লগত জড়িত। স্বাধীনতা লাভৰ পাচত ফুকন ডাঙৰীয়াই এবাৰ ৰচ দেশ পৰিভ্ৰমণ কৰিছিল।

ফুকন ডাঙৰীয়াৰ বয়স চাৰিহুৰি দহ বছৰ হবলৈ আৰু অলপহে বাকী। আজি তেওঁ সৰহ ভাগৰে ককাৰ পদত অধিষ্ঠিত। তেওঁৰ অদম্য কৰ্ম প্ৰেৰণাত আজিও বয়সে আঁচোৰ পেলাব পৰা নাই।

ফুকন ডাঙৰীয়া একেবাহে এগৰাকী কবি আৰু কথা-সাহিত্যিক। 'সাহিত্য কলা' (১৯৪০), 'চিন্তামণি' (১৯৪২), 'জয়্যাতীৰ্থ' (১৯৩১), 'মহাপুৰুষ য়া ধৰ্ম', 'জ্যোতিকণা' (১৯৬৮), 'মানসী' (১৯৪০), 'সন্ধানী' (১৯৫০), 'অমিত্ৰা' (১৯৫২), 'গুটিমালি' (১৯৫০), 'জিজিৰি' (১৯৫১), 'মৰ্মবাণী' (১৯৬১), 'আহুতি' (১৯৬১), 'তৰুণ অসম' (১৯৬৫) 'মৰা ডালত কুঁহি পাত' (১৯৬৫) আৰু 'শতধাৰা' নীলমণি ফুকন ৰচিত গ্ৰন্থ।

কবি হিচাপে নীলমণি ফুকন নৱম্প্ৰাণ আন্দোলনৰ শেষছোৱাৰ কবি। ফুকন ডাঙৰীয়াৰ সৰহ ভাগ কবিতাই জীৱনৰ ভাটী বয়সত ৰচনা কৰা। জীৱনৰ ভাটী বয়সত ৰচনা কৰা বাবেই বোধকৰোঁ নৱম্প্ৰাণ আন্দোলনৰ কবি হলেও নীলমণি ফুকনৰ কবিতাত আত্ম-পৰিতৃপ্তিৰ হাবিয়াস কম। সৌন্দৰ্য্যৰ সন্মোহন শক্তিয়ে কবিক উৰাউল কৰি তুলিলেও কবি আপোন পাহৰা হব পৰা নাই। কবিৰ কবিতাত ভাৰতীয় দৰ্শনৰ প্ৰকাশ স্পষ্ট। ভাৰতীয় দৰ্শনৰ প্ৰভাৱত কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে ভগৱানৰ অস্তিত্বৰ কথা। নীলমণি ফুকন বহুস্ত সন্ধানী কবি। তেওঁৰ কবিতাত অতীন্দ্ৰিয়বাদৰ প্ৰাধাণ্য আছে। "সৃষ্টিৰ অণু-পৰমাণুৰপৰা মহতোপী মহীয়ান পদাৰ্থলৈকে সকলোতে একেটি শক্তিয়ে ক্ৰিয়া কৰা তেওঁ দেখা পাইছে। একেটি মহান আত্মাৰ বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ অভিব্যক্তি বিভিন্ন বস্তুৰ উপলব্ধি কৰিছে। সেই শক্তিৰ পোহৰতে জগত প্ৰকাশমান। কবিয়ে জগতৰ থও সৌন্দৰ্য্যৰ কণিক প্ৰভা, ৰূপৰ মাজত অৰূপৰ আৰু সীমাৰ মাজত অসীমৰ সন্ধান পাইছে। অন্তৰ্দ্ৰষ্টি আৰু গভীৰ অন্বেষণে প্ৰকাশ পালেও আবেগৰ তীব্ৰতা আৰু প্ৰকাশৰ সাবলীলতা বহুতো কবিতাত পোৱা নাযায়।"

ফুকনৰ প্ৰথম কবিতাৰ পুথি জ্যোতিকণা এক শ আঠোটা কবিতাৰ সমষ্টি।

জ্যোতিৰূপাৰ কবিতাবাজি চনেট গঢ়ব। জ্যোতিৰূপাৰ পাতনিত কবিয়ে দিখিছে “জীৱনৰ তমোবাণিৰ মাজেদিও বে এটি আপুৰুগীয়া জ্যোতিয়ে প্ৰাণ পোহৰ কৰি থব পাৰে, এই গভীৰ সত্য লিখকে এই কবিতা কেইটিভেই প্ৰাণবৰণা অহুতৰ কবিতা পাবিছে। বাহিৰে তিতবে যি কুঁৱৰীৰ মাজত এই কবিতা কেইটি লিখা হ’ল তাৰ পোহৰত দিখকে এটি অক্ষুৰত জ্যোতিৰ বশিৰূপাত প্ৰতিকলিত বায়ুধুমুখনিৰ সৌন্দৰ্য্য দেখিয়েই আশ্ৰহাৰা হৈছে। এই এটি বশিৰ পোহৰতে লিখকে জীৱনৰ শত অহুতুতিৰ মাজতো একেটি অৰণ্ড সত্যকে অকমককৈ জিলিকি থকা যেন অহুতৰ কবিছে। জ্যোতিৰূপাত

অটোত্তৰ শত কবিতাৰ সমাবেশ হৈছে। সেয়ে অটোত্তৰ শত নীলোৎপল নহ’লেও, অটোত্তৰ শত কবিতাৰ মাল্যৰ দৰে, তাক ঘূৰাই ঘূৰাই জন কবোঁতে যদি নিজৰ মন সত্য, শিৱ, সুষ্মৰ ফালে এবাৰো ঘূৰে, তেন্তে লিখকে সৰণে বকম ব্যৰ্থতাৰ মাজতো নিজৰ জীৱন সাৰ্থক হ’ল বুলি ভাবিব।”

জ্যোতিৰূপাৰ প্ৰতিটো কবিতাই চনেট গঢ়ৰ চৈধ্য শাৰীৰ। ওপৰৰ বাৰ শাৰীত যি ভাবেই বিকাশ লাভ কৰে সিহে ক্ৰমে তীব্ৰভাৱে মৰ্ম কণা প্ৰকাশ কৰে শেষৰ যুগ্মকত।

বাহিৰ বিঙত উঠে বিহব কাহিনী

অস্তৰ চুই হয় সিয়ে প্ৰতিধ্বনি।

কবিতা কেইটি আকৃতিত চনেট যদিও চনেটৰ লক্ষণ সম্পূৰ্ণৰূপে প্ৰকাশ পোৱা নাই। অৰ্থাৎ আকৃতিতহে চনেট প্ৰকৃতিত নহয়। বায়ুধুমুখ বিভিন্ন বশিৰ দৰে বিভিন্ন ভাবৰ সমাবেশ দেখা যায় জ্যোতিৰূপাৰ কবিতাবাজিত।

তৃতীয় প্ৰকাশিত কবিতাৰ পুথি গুটিমালি কবিতাৰ মতে চহা কাব্য। সাধাৰণ মানুহৰ অন্তৰত থকা মানব-প্ৰেম আৰু সৌন্দৰ্য্যাহুতুতিৰ চহা কাব্যখনি নিৰ্জন স্বাক্ষৰ। মানব জীৱনৰ উপলব্ধিৰ লগতে বিশ্ব প্ৰকৃতিৰ প্ৰতি থকা মানুহৰ অন্তৰৰ গভীৰ উপলব্ধিৰ কথাও প্ৰকাশ পাইছে। গুটিমালিৰ ‘মাত্ৰেহি গছৰ ডালত’ আদি কেইটিমান সাৰ্থক কাহিনী গীত।

দেশজুৰি হোৱা বিয়াজিছৰ পণ-আন্দোলনত আন আন দেশনেতাৰ লগতে কবিও সোমাই পৰিছিল কাৰাগাৰৰ চাৰিবেৰৰ মাজত। কাৰাগাৰৰ বন্দী-জীৱনত দিনে দিনে কবিতাৰ মনত যি ভাবৰ উল্লস হৈছিল, একোটি কবিতা আকাৰে তাকেই কবিয়ে প্ৰকাশ কৰিছিল। জেলৰ তিতবত নিৰ্মম, নিৰুত্ৰতাৰে চলা অত্যাচাৰৰ কথাৰে গৌণভাৱে জিহ্বাবিত বৰ্ণনা কৰিছে।

‘তরুণ অসম’ কবিতা পুথি অসমৰ ডেকা-ডেকাবীটল কবিৰ আহ্বান। কবিৰ মতে “তরুণ সমাজৰ প্ৰাণত লিখকৰ এই আন্তৰিক আহ্বানে যদি এটি আলোড়ন দিয়ে আৰু গ্ৰহণীয় কিছু কথা যদি থাকে তাক গ্ৰহণ কৰি কাম কৰে, তেন্তে লিখকৰ পৰিচয় সার্থক হ’ব।”

“কবিয়ে তরুণৰ নেতৃত্বত এক সমোষম অসমৰ কল্পনা কৰিছে”

তরুণৰ নেতৃত্ব গঢ়ি উঠিব যেতিয়া

সেৱাৰ মাজেদি, আত্ম প্ৰতিষ্ঠা হ’ব।

একে প্ৰাণ, একে সত্ত্ব শক্তিৰ মাজেদি

আগুৱান হোৱা বাধাই বাট এৰি দিব।

কবিৰ বহুসংখ্যক ভাবৰ পৰিচয় প্ৰকাশ পাইছে ‘মানসী’, ‘সন্ধানী’, ‘অমিতা’, ‘মৰ্যবানী’, ‘আহুতি’ আৰু ‘মৰাডালত কুঁহিপাত’ কবিতা পুথিৰ মাজেৰে। মানসী আৰু সন্ধানীৰ প্ৰকাশৰ ব্যৱধান প্ৰায় পোন্ধৰ বছৰ হ’লেও সমসাময়িক কালছোৱাৰে বচন।

সন্ধানীৰ পাতনিৰ কবিয়ে লিখিছে “সৃষ্টিৰ আদি আৰু অন্ত ক’ত—সেই কথা অজ্ঞেয় আৰু অব্যক্ত। অনন্তকালৰপৰা তাৰ সন্ধান চলি আহিছে যদিও তাৰ যে বিৰতি কাহানিবা হ’ব সেই কথা মনে কল্পনাৰ ভিতৰলৈকে আনিব পৰা নাই। এই সন্ধানতে সৃষ্টিৰ সকলো প্ৰকাৰ বিকাশ আমি চকুৰ আগতে দেখিছোঁ। তাৰ পৰিণতি হ’ব ক’ত সেই কথাকে। শেষ মীমাংসাৰ ভিতৰলৈ আনিবপৰা সম্ভৱপৰ বুলি মাহুহৰ বুদ্ধি যুক্তিতকঁই সিদ্ধান্ত কৰিব পৰা নাই।”

‘সন্ধানীত লিখকে কিহৰ সন্ধানত ফুৰিছে নিজে সেই কথা কব নোৱাৰে। প্ৰশ্ন কৰিলে উত্তৰ আছে বিচাৰি ফুৰাই তোমাৰ ধ্যান। সন্ধানীত লিখকৰ এটি আত্ম-প্ৰত্যয়ৰ কথা কোৱা হৈছে যে প্ৰাকৃতিক জগতৰ দাপোণতহে আত্মদৰ্শন লাভ হ’ব পাৰে।”

খণ্ড প্ৰলয়ৰ

মাজে জগতৰ

সৃষ্টিধাৰা কেনি বৈ যায়

আদি অনাদিৰো

সৃষ্টি পাতনিৰো

অগোচৰ বত সেই ঠাই।

কবিৰ অন্তৰত বিশ্ব-জগতৰ অণু-পৰমাণু পদ-পক্ষীৰ গতিশীলতাই অলেখ প্ৰশ্নৰ জটিলি তুলিছে। কবিৰ সন্ধানী দৃষ্টিয়ে তাৰ সমিধান বিচাৰি ব্যাকুল। পৰিদৃষ্টমান জগতৰ ওপৰত কবিৰ সন্ধানী দৃষ্টিয়ে মাথোন দেখা পাইছে স্বৰ্ণ-

শক্তিমান ভগবানৰ বিৰাট সৰ্গ এটি। সত্য-শিব-সুন্দৰ্য্যৰ প্ৰতি থকা অনন্ত
হেঁদাহ কথিৰ প্ৰধান উপজীৱ। জগতৰ আচল সত্য উদ্ঘাটন সহজ নহয়।
কোনোৰে বিচাৰি উলিয়াব পৰা নাই।

সংসাৰত ভুবি নোহোৱা হ'লেই

সৃষ্টিখন হব দিনতে কণা।

হুগ হুগ ধৰি স্বৰ্গপুৰীৰ অস্তিত্ব কল্পনা কৰি অহা কল্পনা-বিলানী মানৱ-সমাজ
প্ৰিয়। বিশ্বজগতৰ জন্ম-মৃত্যুকে আদি কৰি কহতো কথাই আমাৰ অবিদিত
নহয়। আমি কালৰ হাতত পুতলা নদূশ। ভাষাৰ জীৱনৰ থকা চাকটৈয়াৰ
প্ৰতি আমাৰ জ্ঞান নাই। নতুন সৃষ্টি নতুনৰ লক্ষ্যনত মানৱ-আত্মা ব্যাকুল।

জীৱনে বিচাৰে নিতে বালিঘৰ

লাজি নিতে ভাঙি আনন্দ পাব,

ভঙাৰ পাচতো সজাৰ আনন্দ

নিৰন্তৰে তাত চলি থাকিব।

কবিয়ে বিশ্বজগতৰ সৌন্দৰ্য্যবান্ধিৰে অভিজুত হ'লেও বিদৰে জীৱন-মৰণৰ
অবিচ্ছেদ্য সৌভৰ কথা পাহৰিবপৰা নাই। তেনেদৰে পাহৰিব পৰা নাই আত্মা
আৰু ভগবানৰ সম্বন্ধৰ কথা। আত্মাৰ লগত পৰমাত্মাৰ নিবিড় সম্বন্ধ। মৃত্যুৰ
পিচত আমাৰ আত্মা পৰমাত্মাতে বিলীন হয়গৈ। মাহুহৰ ক্ষুদ্ৰপ্ৰাণ বা
জীৱাত্মাৰ ওপৰত যেতিয়া পৰমাত্মাৰ জেউতি পৰেহি তেতিয়াই সত্যৰ
ব্যাপকতা উপলব্ধি কৰিব পাৰি।

মানসী কবিৰ ১৬টি কবিতাৰ সমষ্টি। আগকথাত কবিয়ে লিখিছে “মাহুহ
চিৰকাল সৌন্দৰ্য্যৰ উপাসক। মাহুহে প্ৰথমতে প্ৰকৃতি-জগততে সৌন্দৰ্য্যৰ
বিকাশ দেখে। এই সৌন্দৰ্য্যৰ উপাসনা কৰোঁতে কৰোঁতে অন্তৰ্ভূমী মাহুহ
দেখিবলৈ পালে যে, সৌন্দৰ্য্যৰ আধাৰ দৃষ্টমান জগত নহয়। সৌন্দৰ্য্য প্ৰকৃততে
অতীন্দ্ৰিয় বস্তু, অমুৰ্ত্তিৰ বিষয়।”

কবিয়ে মানসীৰ মাজেৰে বিচাৰিছে সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰতীক অতীন্দ্ৰিয় বস্তু-
জগতক উপলব্ধি আৰু অমুৰ্ত্তিৰে বুজিবলৈ। কিন্তু কবিয়ে প্ৰাকৃতিক জগতৰ
থও সৌন্দৰ্য্য উপভোগ কৰোঁতেই অধিক লম্বা মিলালে। বস্তু-জগতৰ সূক্ষ্মাতি
সূক্ষ্ম সৌন্দৰ্য্যও কবিৰ চকুত জিলিকি উঠিছে। কবিয়ে মানসীৰ মাজেৰে দেখা
পাইছে সন্ধিয়াৰ আকাশৰ কপালত বঙা সেন্দূৰৰ ফোঁট, আহাৰবহীৰা
যেখমালক আঁকোৱালি লোৱা দৃশ্য। শব্দৰ আকাশৰ কপালী চক্ৰবৰ্তী

নিশা আৰি অপৰূপ দৃষ্টবান্ধি। মানসিক ক্ষয়ৰে উপলব্ধি কৰিবলৈ তেওঁ চলালে বহিঃ বাহ্যিক ৰূপতেই কবি আপোন পাহৰা হ'ল। সেয়েহে মানসী চিৰসংচৰী হ'লেও কবিৰ অচিনাকি। কিন্তু অচিনাকি হ'লেও কবিৰ মানসী অকল প্ৰেয়সীয়েই নহয় জেঁৱলীও।

ববীজনাথৰ 'নিকৰ্দেশ যাত্ৰাৰ' লগত নীলমণি স্কন্ধনৰ মানসীৰ সাদৃশ্য পৰিলক্ষিত হয়। বিশ্বকবিৰে নিকৰ্দেশ যাত্ৰাত নিজকে এৰি দিছে মানস স্কন্ধবীৰ হাতত। কিন্তু ববীজনাথৰ এই অবিৰত যাত্ৰাৰ কাহিনী অকল এখন দিনলেখাই নহয়। কবিয়ে মানস স্কন্ধবীৰ সতে যাত্ৰাকালত দেখিছে জুমাৰ সৌন্দৰ্য্য, অপৰূপ দৃশ্য, আৰু উপলব্ধি কৰিছে অসীম সত্তাৰ কথা।

কবিৰ 'জলকুঁৱলী' অলীক ৰজনা অলীক সপোনৰ ক্ষণিক পৰিচয়। কবিয়ে জলকুঁৱলীৰ পিচত লৰি ফুৰিছে মায়্যা বা মতিজন্মত পৰি। সোণৰ হৰিণৰ পিচত লৰাৰ দৰে সংসাৰ-ৰাজীয়ে মায়্যা-মোহৰ কুহেলিকাৰ পিচত লৰি ফুৰে। এনেদৰে লৰি ফুৰোঁতে ক্ষণিক পৰিতৃষ্ণিয়ে আমাৰ মনত অপৰ্যাপ্ত আনন্দ দিয়ে। কিন্তু এই ক্ষণিক পৰিতৃষ্ণি অসাব। 'পৰুমনি', 'মধুমতী', 'ঋতুমতী', আদি কবিতাবাজিত জুমাৰ সৌন্দৰ্য্যবাশিয়ে কবিৰ চকুত সন্মোহন আনি দিছে। জুমাৰ সৌন্দৰ্য্য কবিয়ে সন্ধানী দৃষ্টিৰে চাইছে। বস্ত-জগতৰ সৌন্দৰ্য্য সূক্ষ্মাতি-সূক্ষ্মভাবে চাবলৈ প্ৰচেষ্টা কৰিছে যদিও কবিৰ চাবনিত গভীৰ উপলব্ধিৰ অভাৱ। কবিয়ে অকল আপোন পাহৰা হৈছে বাহ্যিক ৰূপতহে। কবিৰ 'মনোৰমা' কবিতা ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম। কবিয়ে মনোৰমাত আবেগত অধীৰ হৈ আপোন পাহৰা হোৱা নাই। উৰ্বশী, মেনকা, বিবহী বজ্জ, শকুন্তলা, উষা, অনিৰুদ্ধ সকলোৰে সৌন্দৰ্য্য কবিৰ চকুৰ পতাৰত তাহি উঠিলেও কবিয়ে একেধৰে ধ্যান কৰিছে সেই অপৰূপ সৌন্দৰ্য্যৰ ছবি। সময়ত ৰূপৰ ছায়াবাজিত মতিজন্ম হ'লেও কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে সেই অপৰূপৰ কথা।

হৃষ্টিৰ সকলো সৌন্দৰ্য্য মাজত

বিচাৰি তোমাৰ ভাগবিলোঁ।

সৌন্দৰ্য্যৰো ভূমি হুৰৰ সপোন

এই কথা আগৈ নাজানিলোঁ।

ৰূপকৌৰবৰ সৌন্দৰ্য্য অন্বেষণৰ পিচতো কবিৰ উপলব্ধি হৈছে একেই অহতৃষ্ণি। হৃষ্টিৰ অণু-পৰমাণুৰ কপৌ, কেডেকী, দেৱতা, পৃথ্বী সকলোৰে ৰূপকৌৰবৰ অন্বেষণত ব্যাহুল। ৰূপকৌৰবক লাভ কৰাটো নিয়ান লক্ষ্য

নহয়। স্বয়ং বিশ্বটাই কপকৌবৰ কনী অপকপ কপৰ আধাৰ। তেওঁই পৃথিৱীৰ সকলো সৌন্দৰ্যৰ আধাৰ।

কপকৌবৰ কপত ভাৰিছে
চৰাচৰ বিশ্বখনি
ইপাৰ লিখাৰ কপ লাগব
কোনেনো দেখিব যনি

কপকৌবৰ অধেষণত কবিয়ে লাভ কৰা বহুতাবহৰ লক্ষ্যন গভীৰ আৰু সূক্ষ্ম। ‘অকপৰ কপ’, ‘সুন্দৰ লীলা’, ‘চিৰ সূন্দৰ’ আদি কবিতাত প্ৰকাশ পাইছে সৌন্দৰ্য্য অধেষণৰ প্ৰতি আকুল আবেগ। সৌন্দৰ্য্য অধেষণ কবি আপোন পাহৰা হ’লেও কবিয়ে বাট হেৰুৱাই অবাটে আগবঢ়া নাই। নাইবা নোপোৱাৰ বেদনাত অধীৰ হৈ ব্যৰ্থতাকে চিৰ লগৰীয়া কপ লৈ জীৱন-তৰি ভটুৱনি সোঁতত, নিয়ন্ত্ৰীৰ বুকুত এৰি দিয়া নাই। চিৰ সূন্দৰক জগতেৰে উপলব্ধি কৰি শেষত কবিয়ে পৰম ঐকান্তিকতাৰে কব পাৰিছে—

হে চিৰ সূন্দৰ বুজিলোঁ তুমিয়ে
প্ৰকাশিত হোৱা কপৰ অতীত
প্ৰাণৰ দেৱতা আৰাধি থাকিম
প্ৰাণৰ মাজত হোৱা বেন থিত।

সূন্দৰ উপাঙ্গনা কবিতাতো সেই সূৰৰ ধ্বনি প্ৰতিধ্বনিত হৈছে—

সূন্দৰ বে আৰাধ্য দেৱতা
সৃষ্টিৰ দৃষ্টিত কতো
নাই অসূন্দৰ।

প্ৰাকৃতিক জগতৰ খণ্ড সৌন্দৰ্য্যৰে হে বিকাশ দেখিবলৈ পোৱা গৈছে কবিৰ কবিতাবাজিত। খণ্ড সৌন্দৰ্য্যৰ উপলব্ধিৰে তথ্যশিপাস্থ মানৱ-আত্মাই সৌন্দৰ্য্যৰ পৰিপূৰ্ণতা লাভ কৰা নহয় নহয়। সৌন্দৰ্য্য-লক্ষ্যন কবিৰ দৃষ্টিয়ে জগতৰ প্ৰতিটো অণুপৰমাণু পদাৰ্থৰ বুকুতে বিচাৰি চাইছে সৌন্দৰ্য্যৰ আকৰ। ‘সত্যং পিতং সূন্দৰম্’ সত্য কাকি কবিয়ে হাড়ে-হিমজুৱে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে। যদিও কবিয়ে কব নোৱাৰিলে মানসী তেওঁৰ কোন শেষত কোনো মানসী প্ৰেৰণাৰ কাৰিক কপৰ কথাৰে মনৰপৰা পৰিহাৰ কৰিব বিচাৰিছে।

বহুলাংশে সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰসিদ্ধি থকা কবিতা ফুকনৰ শেষত ঠাই দিছে বানৰ-ফুকন গভীৰ ভলিত অকণ ছায়া চিত্ৰৰে।

মানস প্ৰতিমা মনতেই থও

বাহিৰত গঢ়ি আৰু যে নলঙ

দিবলই বিলৰ্জন।

বহুল্যবাদী কবি হিচাপে এইখিনিতে নীলমণি ফুকনৰ সাৰ্থকতা। উক্তৰ লভ্যোজনাৰ শৰ্মাৰ স্মৃতিত কবলৈ হ'লে “মানসীৰ কবিতাসমূহ সৌন্দৰ্য্যানাটুতিৰ নিদৰ্শন। অসুদৃষ্টি আৰু ভাবুকতাৰ পৰিচয় পোৱা গ'লেও আবেগৰ তীব্ৰতা, আৰু প্ৰকাশৰ সাবলীলতা বহুতো কবিতাত পোৱা নাযায়।

সৌন্দৰ্য্যৰ অন্বেষণত উটি-ভাহি কবি আপোন পাহৰা হৈছে। ভগবানৰ অসীম সত্তাৰ কথা উপলব্ধি কৰাৰ প্ৰবল হেঁপাহ থাকিলেও সৌন্দৰ্য্যৰ চুটত উটি-ভাহি কবিয়ে বহু সময়ত লক্ষ্যত উপনীত হব পৰা নাই। সেয়েহে নলিনীবালা দেৱীৰ অতীন্দ্ৰিয়বাদী কবিতাসমূহৰ ভাবৰ যি গভীৰতা, নাইবা দুৰ্গেখৰ অৰ্ধ্য কবিতাৰ গভীৰ দাৰ্শনিকতাৰ ক্ষীণ প্ৰতিধ্বনিহে নীলমণি ফুকনৰ কবিতাত দেখা যায়।

বলিয়া ফাগুনৰ ফুলৰ বেগু, শৰতৰ চন্দ্ৰাৱলী নিশা, বাগ-বজ্জিত আলাপান, কঁহুৱা বন, চাপৰিৰ বতাহত নাচি থকা সবিস্ময় ফুল, পুখুৰীৰ পত্নমনিৰ মাজৰ বাজহংস আৰু আদি ভূমিৰ সৌন্দৰ্য্যৰ খণ্ড চিত্ৰ নীলমণি ফুকনৰ কবিতাত প্ৰকাশ পাইছে। ঠায়ে ঠায়ে নীলমণি ফুকনৰ কবিতাৰ লগত কালিদাসৰ উপমাৰ সাদৃশ্য দেখা যায়।

কলংপৰীয়া কবি দেবকান্ত বৰুৱা ৰোমাণ্টিক যুগৰ পেটমোচা কবি। তেওঁৰ পিতৃ নগাঁওৰ খৰঙি বৰুৱাৰ বংশধৰ নীলকান্ত বৰুৱা। ১৯১৪ খৃঃত ডিব্ৰুগড়ত তেওঁৰ জন্ম। ১৯৩১ খৃঃত নগাঁও চৰকাৰী হাইস্কুলৰপৰা প্ৰবেশিকা পাছ কৰি কাশী বিশ্ববিদ্যালয়ত পঢ়ে আৰু উক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা ১৯৩৫ খৃঃত বি. এ. ডিগ্ৰী লাভ কৰে। ১৯৩৭ খৃঃত এল এল বি পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। শ্ৰীবৰুৱাই ছাত্ৰাৱস্থাৰেপৰা সক্ৰিয় ৰাজনীতিত যোগদান কৰি কংগ্ৰেছকৰ্মী হিচাপে কাৰাবৰণ খাটিব লগা হয়। স্বাধীনতা লাভৰ পিচতো লংসদী ৰাজনীতিত উঠিবলৈ লাগিছিল। অসম বিধানসভাত অধ্যক্ষ হোৱাৰ উপৰিও কিছুকাল তেওঁৰ অসমৰ শিক্ষামন্ত্ৰী আছিল। ১৯৪৪ খৃঃত অসমীয়া আৰু ১৯৪৫ খৃঃত দৈনিক অসমীয়াৰ সম্পাদকৰ দায়িত্ব বহন কৰিছিল। নতুন নতুন অসমীয়াৰো (১৯৪৮) দেবকান্ত বৰুৱাই প্ৰতিষ্ঠাতা সম্পাদক।

‘সাগৰ দেখিছা’ দেবকান্ত বৰুৱাৰ একমাত্ৰ কবিতাৰ সংকলন। মুঠিমৈয় কবিতা ৰচনাবে সি-সকল কবিয়ে সাহিত্যত বিশিষ্ট আসন লাভ কৰিব পাৰিছে দেবকান্ত বৰুৱা নেই সকলৰ মাজত অন্ততম। দেবকান্ত বৰুৱা অসমীয়া সাহিত্যত এটা বিশেষ। মুঠিমৈয় কেইটিমান কবিতাবে নবভাসৰ ব’দ কাঁচলিত সাহিত্যক্ষেত্ৰত শ্ৰীবৰুৱাই বি আলোড়ন সৃষ্টি কৰিলে আন কোনো অসমীয়া কবিয়ে সেই খ্যাতিৰ অধিকাৰী হ’ব পৰা নাই।

দেবকান্ত বৰুৱা সম্পূৰ্ণৰূপে ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক কবি। ৰোমাণ্টিক যুগৰ শ্ৰেষ্ঠ কবি হ’লেও তেওঁৰ কবিতাতেই ৰোমাণ্টিক আৰোলনে পৰিপূৰ্ণতা লাভ কৰিছে। সাগৰ দেখিছাৰ কবিয়ে তেওঁৰ কবি জীৱন আৰম্ভ আৰু শেষ কৰিছিল ব্যক্তি-স্বাতন্ত্ৰতাৰ মাজেদিয়েই। জীৱনৰ আদিম পূৰ্ণাবেপৰা দেবকান্ত

বকৰাই নিজকে কবি বুলি দাবী কৰি আহিছে। তৰুণ কবিক কোনোবা উৰ্বশীয়ে অচিনাকী মায়াময়ী চকল চাৱনিৰে উন্মাদ মনৰ সঁজিবাৰ ছুখ-বেদনা মৰিমূৰ কৰি অগ্নিবীণাৰ স্মৰ সৃষ্টি কৰাবপৰা আঁতৰাই আনি অন্তৰত বোৱাই দিলে এখনি স্নেহৰ ইন্দ্ৰজাল।

‘নতুন প্ৰেমৰ লাজুক দৃষ্টি

আবেগত তাৰ আগিল সৃষ্টি

প্ৰথম পুৱাৰ হিবণ-বৰণ অকণ কিৰণ ইন্দ্ৰজাল।’

কবিয়ে বিচাৰিলে তাৰ মাজেদি মাটিৰ বৃহত জোনাকৰ জেউতিৰে ঘোঁৰনৰ আগমণী অজুৰুতিৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত প্ৰকাশ। মানবী-প্ৰেমৰ মধুৰ আবেশেৰে কণহী গাতকৰ সৌজন্তত প্ৰাণৰ অকুৰন্ত আবেগ-অজুৰুতিৰ সাৰ্থকতা লভিবলৈ বকৰাৰ দৰে আৰু বহুতো কবিয়ে বিচাৰিলে, কিন্তু দূৰ দূৰলৈ দিৱা ভাঙি প্ৰিয়া গুচি গল। তাৰ পৰিণতিত বহুতেই পলায়নবাদী মনোবৃত্তিৰে নিজৰ অন্তৰৰ হা-হুমুনিয়া আওপাকে প্ৰকাশ কৰিলে। জ্যোৎস্নাবিলীন অমানিশা নিবলে নিজানত বাঁহী অজুৰীন ভাববাণিৰ উপশম কৰিব নোৱাৰি আবেগ বলিয়া বহুতেই ঢেঁকু উথহালে বিৰহৰ চকুলো টুকি টুকি। এইখিনিতে বোমাষ্টিক কবিসকলে নিজৰ স্বকীয় কবি-প্ৰতিভা স্নান কৰি পেলালে অকল প্ৰিয়জনৰ বুকুৰ উমনি বিচাৰিয়ে। ডাটে বিয়েষ্ট্ৰচৰ প্ৰতি থকা প্ৰণয়ৰ অন্তৰালত সৃষ্টি কৰিছিল ডিভাইন কমেডিৰ মাজেদি বিশ্বপ্ৰেমৰ অতুলনীয় নিদৰ্শন। কিন্তু আমাৰ বোমাষ্টিক কবিসকল ঠেক গভীৰপৰা আঁতৰিব নোৱৰা বাবে সেই খ্যাতিৰ গৰাহৰপৰা খহি পৰিল। অধিকানিৰী বাহুচৌধুৰীয়ে ‘ভূমি’ কাব্যৰ মাজেৰে কিছু পৰিমাণে সেই খ্যাতি লাভ কৰিছিল। দেৱকান্ত বৰুৱাও সেই স্নানৰপৰা মুক্ত হব নোৱাৰিলে। আনহাতে বিহঙ্গী কবি বৰুনাথ চৌধাৰী চবাই আৰু প্ৰকৃতি-জগতৰ লগত লহুৰ পাতি আপোন কৰি লব পৰা বাবেই নিজৰ বৈশিষ্ট্য ফুটাই তুলি স্বকীয়া আসন দাবী কৰিব পাৰিছে।

কলং পাৰত মাজনিশা খন্তেকৰ বাবে লগ লৈ চিৰদিনৰ বাবে আনৰ হবলৈ ওলোৱা মৰমী কণহীক কলং পাৰতে শেষ বিদায় দি উদাস হুটিৰে কবিয়ে এবাৰ মুকলি আকাশৰ শিনে চাই কি ভাবিছিল ভাৱ লহান দীপালেও কবিক বুকু পোৰহত ওকলি উঠা দেখা গৈছে এবাৰি কথা সঁচৰি—

‘প্ৰথমে অগালোঁ ময়ে

জজ্ঞালনা গাভৰুক মনোবিমা

দিৱাৰ ভোমাম।’

ইংৰাজ কবি ৰবাৰ্ট ব্ৰাউনিঙে জীৱনৰ এনে সন্ধিকণ্ঠ আনন্দৰ আত্মশিখাৰ
দ্বাৰা পোৱা হৈছে।

'And heaven just prove that I and she
Ride, ride together, forever ride'

কলঙৰ নিজান পাবত বহি কবি দেবকান্তৰ অন্তৰলৈ বহুতো ভাবৰ জোৱাৰ
আহিছে। বিনম্ৰীয়া পৃথিৱীৰ বৃহত কবিৰ ব্যৰ্থতাৰ তুচ্ছ ইতিহাসখন কবিতাৰ
পূৰ্ণভাবে প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰি গোপালী বোৱনৰ কালছোৱা বনবীয়া বিহ
মেটেকাৰ দৰে উটি ভাহি ফুৰা বাবে আক্ষেপ কৰিছে। হয়তো কোনোবা
নতুন কবিয়ে এই কলং পাবতে জীৱনৰ জৱমাল্য বচনা কৰি ভৱিষ্যতৰ পথ
স্বমহীয়ান কৰি যাব, কিন্তু কবিৰ কাৰণে—

'আমাক পাহৰি যাব অনাগত ভৱিষ্যই
মাছহৰ মিছা ইতিহালে।'

কবিৰ আকাশলজা আশা-আকাঙ্ক্ষাই বিচাৰিছিল প্ৰিয়জনৰ মাজেদি
বিশ্বৰ মাধুৰী ৰাশি জীৱনৰ মোকোহৰ এখনি সন্ধান।

'চকুৰ ভাৱে কম অন্তৰৰ সাঁচি খোৱা কথা
যি কথা কাকো কোৱা নাই।

তেওঁৰ কবিতাত নিঃশব্দৰ জয় আৰু মাছহৰ বীৰ্য্য ঘোৰিত হৈছে। সৃষ্টিৰ
প্ৰথম পাতনিৰেপৰা মাছহে ভাগ্য বিপৰ্য্যয়ৰ সতে যুজ-বাগৰ কৰি আহিব লগা
হৈছে। সংসৰৰ ধুমহাত কবিৰ জীৱন-ভৰি খৰকাছটি হেৰাব লগা হ'লেও
কবিয়েকৈ সন্ধান লাভ কৰিব পাবিছে এযাৰি কথা স্বৰবি—

"আমাৰ কাৰণে সখি, আমাৰ কাৰণে কান্দে গাঁতৰ
ওঠৰ লালিমা।"

এটোপাল নিঃবেৰে সাগৰৰ বিস্তৃতি প্ৰমাণ কৰিব নোৱাৰৰ দৰে অন্তৰৰ
অজস্ৰ ভালপোৱা এযাৰি স্তব্ধ মালাৰে প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰি। কবিৰ
অপ্ৰকাশ কবিতাৰ মাজত লুকাই আছে আহিম মানৱ আশা-ইউৰ প্ৰথম
প্ৰেমৰ চানেকি এখনি। সৃষ্টিৰ প্ৰথম পাতনিৰেপৰা সীমাহীন ভালপোৱা
লৌক্যৰ প্ৰকাশ বিচাৰি আমি নিঃশব্দৰ পৰিহালত লাহিত হব লগা হৈছে।

বোম্বাষ্টিক কবিসকলৰ জীৱন বৈচিত্ৰ্যময়। কোলাহলপূৰ্ণ নিৰ্ভীৰ পৃথিৱী-
খনত অস্তিত্ব হৈ এখন বেলেগ জগতৰ প্ৰকাশ কৰে। অস্বাভাৱিক
বোম্বাষ্টিক কবিতাত দেবকান্ত বৰুৱাৰ জগতখন তেনে অস্বাভাৱিক বৈচিত্ৰ্যময়।

প্ৰেম আৰু কবিতা দুটি এই দুয়োটাকে তেওঁৰ কালিক জীৱনৰ খেঁচ দন্দ-
কপে আৱিৰ্ভাব কৰি গৈছিল। কলং পাবৰ দূৰবিত আকাশৰ তুলনা
বিচাৰিছে আৰু লৰি পৰা শেৰালিৰ কোমল সুবাসে তেওঁৰ মন উন্নীত কৰিছে।
তন্মোগল গাভৰুৰ বুকুৰ বোৱনক প্ৰেমৰ স্পৰ্শে সজীৱিত কৰিব পৰাটোৱেই
কবিৰ অহংকাৰ। প্ৰেমৰ ক্ষেত্ৰত এয়ে কবিৰ শেষ কথা।

কবিয়ে কলঙৰ নিজান পাবত বহি অভীত বোম্বুৰন কৰিছে। এদিন
আহি যুড়াৰে কবিক আকোৱালি লব আৰু এই ঠাইতে নতুন কবিয়ে আহি
জীৱনৰ জয়গান গাব। অনাগত ভৱিষ্যৎ আৰু মিছা ইতিহাসে পাহৰি যাব
কবিৰ কথা। কবিয়ে ব্যাখ্যাত তুৰ্ভগীয়া জীৱনৰ গীতেৰে কলঙৰ দুটি পাব
কোমল কৰণ কৰি তুলিলে। যুড়াৰ বাহিৰলৈ ক্ষুদ্ৰ জীৱন ঘাব নোৱাৰিলেও
কবিয়ে সীমাৰ মাজত বিচাৰিছে শ্ৰিয়তমাৰ তপত বুকুৰ উয়। কবিৰ জীৱনৰ
আশা আকাশলক্ষ্যী নহয়।

প্ৰকৃতি জগতত ফুল আৰু পখিলাৰ মিলন, বননিৰ প্ৰাণৰ হিঙ্গোল,
পুৱতি তৰাৰ সৌন্দৰ্য আৰু কলঙা পাবৰ দূৰবিত আকাশৰ তুলনা,
বকুল বনত সখিয়তী চৰাইৰ কৰণ বিনি, এয়েই কবিৰ কবিতাৰ উৎস।
কবিৰ কোমল অহুত্বিয়ে এজন তৰুণৰ হিয়াতো প্ৰাণৰ বিনি তুলিব
পাৰে তাতেই কবিৰ জীৱনৰ সাৰ্থকতা। কবিয়ে হাবিগ্ৰাস কৰিছে দাপোণত
কণ চাই আপোন কণত মুগ্ধা কণহীয়ে এবাৰ তেওঁৰ কথা ভাবক আৰু
'হাঁহিৰ বিজুলী এটি', 'এটি কটাক্ষ চাবনি' কবিৰ কাঙাল হৃদয়ৰ এয়ে কামনা।

কিন্তু কবিয়ে সংসাৰৰ কোনো সম্পদতে সাৰ্থকতা বিচাৰি পোৱা নাই, যেন
সকলো নিৰৰ্থক। বাতিপুৱা ফুলি উঠা ফুল পাহি আবেলি লেৰেলি যায়।
দিনৰ পোহৰৰ পৃথিৱীক নিশাৰ অন্ধকাৰে আবৰি ধৰে। আমাৰ ঘোৱনো
তেনেদৰে ছুদিনীয়া। কিন্তু কবিয়ে এই ছুদিনীয়া ঘোৱনতে বিচাৰি পাইছে
প্ৰেমৰ সাৰ্থকতা। আনৰ দৃষ্টিত এই প্ৰেম পাপ হ'লেও কবিৰ বাবে
এয়েই স্বৰ্গ।

কবিৰ কল্পনা, সীমা আৰু অসীমৰ মাজত কাৰোবাৰ পৰশতে সীমাবদ্ধ
নহয়। ধৰণীৰ বুকুত ইমান শৃংখলা বিৰাজমান। কাৰ পৰশত মাটিৰ বুকুত
অপকৃত ফুল ফুটিছে, আনন্দৰ শিহৰণ জাপি উঠিছে—এইবিলাকৰ অন্তৰালত
যে কোনোবা এজন আছে সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই। কিন্তু কবিয়ে সেই কৃত্তিক
পৰাঙ্গী অকণক কণক তুলিবে বহুশাৰ বিচাৰে—

সৃষ্টি কৰোঁ অৱতৰ অপূৰ্ণ বৃত্তি

হৃদয় বহুগুণানি ধৰাব ধূলিৰে ।

‘তুমি হুবুজিৰা সখি’ কবিতা কাব্য জীৱনৰ মূলমন্ত্ৰ বুলি ক’লেও তুল কোৱা নহব । বিশাল সাগৰৰ বুকুত ক’ত শত শত চোঁ মাৰ ঘোঁৰাব দৰে উজ্জ্বল কবিতাটোত কবিতাৰ অন্তৰৰ সকলো অৱস্থতি খুঁপ খাইছেহি । সাগৰৰ বুকুত ক’ত শত চকুৰ দৰে কবিতাৰ অন্তৰতো অলেখ জাবৰ জোঁৰাৰ উঠিছে লবণুকোষল এখন দৰমী অন্তৰৰ অকণি মহাত্মত্ব বিচাৰি । তাৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত্ত প্ৰকাশেই যেন এই বিনম্ৰীয়া পৃথিৱীৰ গছ-মতা, পশু-পক্ষী, ঋতু-সম্ভাৰ সকলোকে অৱলম্বিত কৰিছে, আৰু সকলোৰে কবিতাৰ প্ৰতি আছে এক যৌন সমবেশন ।

‘মাজ নিশা সাৰ পাই শুনিছানে কেতিয়াবা
কেউকীৰ হিয়া ভগ্না মাত
ভাবিছানে এটিবাবো পখীৰ ডিঙিত কান্দে
মাহুৰৰ বুকুৰ সন্ধান ।’

হৃদয় পৃথিৱীত কবিতাৰ স্তম্ভৰ বঙা তেজ ঢালি জঁপৰা মালতীৰে মিলনৰ লোণালী কাৰেং ৰচিবলৈ বিচাৰে । বিফল বাসনা বিফলে ঘাব বুলি গম পালেও কবি হতাশ নহয় । কবিতাৰ বেদনাত্মক অন্তৰখনিয়ে পোৱা-নোপোৱাৰ হিচাপতকৈ কবিতাৰ ঘোঁৰাৰ আনন্দৰ প্ৰতি বেচি উৎসুক । এধুৰি সজল চকুৰে অন্তৰৰ অন্ধকাৰ নাশ কৰি খন্তেকৰ বাবে হ’লেও হিয়া উজলাব, সেই কণ্ঠেই বিচাৰে কবিতাৰ আকুল অন্তৰে । তাৰ পৰিণতি কি সি অজ্ঞাত নহয়—

‘বগ্নিত প্ৰতিষ্ঠা কৰা দেৱীক বিসৰ্জ্য আমি বিজ্ঞান
বিফল সন্ধ্যাত ।’

জীৱনৰ ডকা চাকনৈয়াত পৰি কবিতাৰ দৰে এনেদৰে খুব কমেই থিৰেৰে বৰ পাৰিব । বিহুৰ উছৰত কবি উত্তলা, বিহুৰা কোঁৱৰৰ আগমনীয়ে অকল প্ৰকৃতি ৰাজ্যতে আলোড়ন নোভোলে, কবিতা নাচি নচুৱায় । বিহুৰ যন্ত্ৰ উছৰৰ হিয়া ভৰা উলাহত উত্তলা হ’বলৈ বিচাৰোতেই খবিত পাৰে নিজৰ জীৱনৰ জ্বলৰ কথা । তথাপি যনক প্ৰবোধ দিব পাৰিছে—“মই তোৰ জীৱনৰ কবিতা বুলি ভাবি । কবিতাৰ অন্তৰত অতীত মাহুৰীৰ কথা সজীৱ হৈ থাকিলেও সকলো যেন পাহৰণিৰ গৰ্জত বিলীন কৰি দিয়ে । ইয়াতকৈ অগছকীৰ কথা আৰু কি হব পাৰে—

‘তোবেই কবিতা লিখোঁ

তোকে লগোনত দেখোঁ

তয়ে শোধ মই তোৰ কোন ?’

‘লাগব দেখিছা’ৰ প্ৰায়বিলাক কবিতাতে ফুটি উঠিছে কবিৰ গভীৰ ভাল পোৱাৰ ভাবাবেগ। আৰু নিজৰ অন্তৰৰ কোনো কথাৰে প্ৰাণ ধুলি কবলৈ সক্ষম কৰা নাই। প্ৰিয়ৰ লগত দৈহিক মিলন বা পোৱা নোপোৱাৰ দুখ-বিষাদৰ সলনি গভীৰভাৱে উপলব্ধি কৰিব পৰাটোৱেই কবিৰ প্ৰেমৰ সাৰ্থকতা। এই ভাবাবেগ বোমাটিক কবিতাৰ লক্ষণ। তেওঁৰ ‘লাচিত বৰফুকন’ কবিতাৰ মাধ্যমেৰে জাতীয় জীৱনৰ স্বৰূপটো ফহিৱাই চাই অসমীয়া মাহুৰৰ বাৰ্ষপৰতা নীচতা হীনতাৰ প্ৰতি ভীত্ৰ লমালোচনা কৰিছে।

তেওঁৰ কবিতাৰ ভাব আৰু প্ৰকাশভঙ্গী আন কবিৰপৰা সম্পূৰ্ণ পৃথক। বহুকান্ত বৰকাকতীৰ পিচতে অসমীয়া কবিতাত ছন্দ-বৈচিত্ৰ্য দেখা যায় দেবকান্ত বৰুৱাৰ কবিতাত। তেওঁৰ কবিতাৰ আন এটি বৈশিষ্ট্য ব্ৰাউনিঙৰ কবিতাৰ নিচিনা নাটকীয় স্বগতোক্তি। তেওঁৰ কবিতাৰ ভাষা গম্ভীৰ সমীপৱৰ্তী আৰু বোমাটিক কবিতাৰ বাবে ই অভিনৱ।

তেওঁৰ কবিতাৰ অত্যন্তম বৈশিষ্ট্য ছন্দৰ সাবলীলতা। শব্দ বাছনি আৰু কথন-ভঙ্গী অপূৰ্ব। তেওঁৰ কবিতাৰ কল্পচিত্ৰসমূহ নিমজ আৰু স্তম্ভস্পৰ্শী। মুখ্যতঃ দেবকান্ত বৰুৱা প্ৰেমৰ কবি হ’লেও তেওঁৰ কবিতাত প্ৰেমৰ মুহূৰ্ত্ত নাই এটি স্বকীয় ভঙ্গী লাভ কৰিব পাৰিছে। কবি প্ৰেমৰ ক্ষেত্ৰত সফল নে বিফল তেওঁৰ কবিতাত অস্পষ্ট। কিন্তু কবি পলায়নবাদী মনোভুক্তিৰ উপাসক নহয়, সেই কথা স্পষ্ট। দেবকান্ত বৰুৱাই শেষকালত নৱভ্ৰাম আন্দোলনৰ গুৰি ধৰি সাহিত্য ক্ষেত্ৰৰপৰা আঁতৰি গ’ল। আনহাতে তেওঁৰেই নতুন কবিতাৰ জ্বাৰ মুকলি নকৰিলেও স্বাগত জনালে।

‘জীৱনৰ উদ্ভাসত ছন্দৰ তালে

উত্তলা কৰিছে মোক

জানো মই গতি নাই গতিৰ বাহিৰে।’

‘গতিশীলতাই জীৱন আৰু সুবিষতাই মৰণ’। সময়ৰ হাতবাউনিৰ লগত খোজ মিলাবলৈ দেবকান্ত বৰুৱা প্ৰস্তুত হ’ল যদিও লক্ষ্মীৰ ৰাজনীতিত অংশ গ্ৰহণ কৰি সাহিত্য ক্ষেত্ৰৰপৰা একপ্ৰকাৰ চাহ এৰা দিলে। তেওঁৰ বোমাটিক কবিতাৰ শব্দ প্ৰয়োগ শব্দ বাছনিৰ স্বাভাৱতঃ আধুনিক কবিতাৰ ইচ্ছিত প্ৰকাশ পাইছিল।

॥पविशित॥

কবি আৰু কাব্য গ্ৰন্থ

গুণাভিৰাম বৰুৱা—জন্ম ১৭৫২ শক, ১৮৩৭ খৃঃ; মৃত্যু ১৮২৪। পিতৃ
বৰ্ণৰাম বৰুৱা, মাতৃ শচীদেৱী। কাব্যগ্ৰন্থ—কাব্য কুহুম
প্ৰথম খণ্ড, ১৮৮৪ খৃঃ, পৃঃ ৮২।

বৰাকান্ত চৌধুৰী—জন্ম ১৮৪১ খৃঃ, মৃত্যু ১৮৮২ খৃঃ। পিতৃ লক্ষীকান্ত
চৌধুৰী। অভিমত্ৰ্য বধ কাব্য, ১৮৭৫ খৃঃ।

জোলানাথ দাস—জন্ম ১৮৫৮ খৃঃ, মৃত্যু ১৯২২, ২ জুলাই। পিতৃ
বাগীৰাম দাস, মাতৃ পদ্মা দেৱী। চিন্তাতৰঙ্গিণী ১ম ভাগ,
২য় ভাগ ১৮৭৪, কবিতামালা ১ম ভাগ ১৮৮০, কবিতামালা ২য়
ভাগ ১৮৮৩, সীতাহৰণ কাব্য ১৯০২।

হৰদেৱ মহন্ত—জন্ম ১৮৫০, মৃত্যু ১৮৯৫। উজুপাঠ ১৮৮৪।

বজ্ৰেশ্বৰ মহন্ত—জন্ম ১৮৬৪, মৃত্যু ১৮৯৩। পিতৃ খানেশ্বৰ মহন্ত।
কবিতাহাৰ আগছোৱা।

কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য—জন্ম ১৮৫০ ডিচেম্বৰ, মৃত্যু ১৯৩৬ ডিচেম্বৰ।
পিতৃ বাণেশ্বৰ ভট্টাচাৰ্য। চিন্তানল আগছোৱা ১৮৯০, চিন্তানল
শেষছোৱা ১৯২২, চিন্তা তৰঙ্গ আগছোৱা ১৯৩০। সভাপতি অসম
সাহিত্য সভা একাদশ অধিবেশন, বোম্বাই ১৯২২ মার্চ।

সত্যনাথ বৰা—জন্ম ১৮৬০, মৃত্যু ১৯১৫। পিতৃ দয়ানাথ বৰবৰা, মাতৃ
মাতৃ অমিত্ৰা বৰবৰা। সীতাহৰণী ১৮৮৬।

লক্ষীৰাম বৰুৱা—লক্ষীত কোষ, লক্ষীত লিখন।

চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা—জন্ম ১৮৬৭, ২৮ নবেম্বৰ, মৃত্যু ১৯৩৮ ২ মার্চ।
পিতৃ হৰিবিলাস আগৰৱালা, মাতৃ শ্ৰীমতী। প্ৰতিমা ১৯৬৬,
ধীন-বৰ্ণা ১৯২৬, চন্দ্ৰাবৃত্ত ১৯৩৭।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা—জন্ম ১৮৬৪, লক্ষী পূৰ্ণিমা, মৃত্যু ১৯৩৮, ২৬ মাৰ্চ।
পিতৃ দীননাথ বেজবৰুৱা। কদমকলি ১৯১৩, প্ৰথমকলি ১৯৩২।
সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, সপ্তম অধিবেশন, ১৯২৪ গুৱাহাটী।

হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী—জন্ম ১৮৭২, ৮ জাহ্নবাৰী, মৃত্যু ১৯২৮, ২ মে।
পিতৃ ডিম্বকণ্ঠ গোস্বামী, মাতৃ স্বাকান্তি দেৱী। ফুলৰ চাকি ১৯০৭,
সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, চতুৰ্থ অধিবেশন, তেজপুৰ ১৯২০।

পদ্মনাথ গৌহাঞি বৰুৱা—জন্ম ১৭১৩ শক, ১৮৭১ খৃঃ, মৃত্যু ১৯৪৮ খৃঃ
৮ বাগ। পিতৃ বিপাবাম বৰুৱা। জুৱণি ১৯৩৮, লীলা ১৯৩১,
ফুলৰ চাঁনকি ১৯৪১। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, প্ৰথম
অধিবেশন, শিৱসাগৰ ১৯১৭।

নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈ—জন্ম ১৮৭১ খৃঃ, মৃত্যু ১৯৩৮, ২৬ ফেব্ৰুৱাৰী। পিতৃ
মাধৱচন্দ্ৰ বৰদলৈ। তীৰ্থধাৰী ১৯১২।

বেণুধৰ ৰাজখোৱা—জন্ম ১৮৭২ ডিচেম্বৰ, মৃত্যু ১৯১১। পিতৃ হুচন্দ্ৰ ৰাম।
চন্দ্ৰ লগুৱ ১৮৯১, পঞ্চ কবিতা ১৮৯১, দশগীত ১৮৯২, সৰ্ব্বলম্বাৰ গান
১৯০১। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, নবম অধিবেশন,
ধুবুৰী ১৯২৬।

আনন্দ চন্দ্ৰ আগৰৱালা—জন্ম ১৮৭৪, মৃত্যু ১৯৩৯। পিতৃ কাশীৰাম
আগৰৱালা। জিলিকনি ১৯২০, ব্ৰহ্ম সঙ্গীত। সভাপতি অসম
সাহিত্য সভা, পঞ্চদশ অধিবেশন, মৰুগৈ ১৯৩৪।

দুৰ্গা প্ৰসাদ মজিন্দাৰ বৰুৱা—জন্ম ১৮৭০, মৃত্যু ১৯২৮। ডিঙি কবিতা
ফুল ১৮৯২, লৰা কবিতা ১৮৯২।

তৰুণৰাম ফুকন—জন্ম ১৮৭৭ মাঘ, মৃত্যু ১৯৩৯, ২৮ জুলাই। পিতৃ
বলৰাম ফুকন। স্মৃতিমালা ১৯২৬। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা,
দশম অধিবেশন, গোৱালপাৰা ১৯২৭।

মকিমুদ্দিন আক্ৰম হাজৰিকা—জন্ম ১৮৭০, আগষ্ট; মৃত্যু ১৯১৮, ২০
অক্টোবৰ। জ্ঞান যামিনী ১৮৯৬। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা,
ষাৰ্দ্দশ অধিবেশন, গোস্বামীঘাট ১৯৩০।

হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা—জন্ম ১৮৭৬ জাহ্নবাৰী, মৃত্যু ১৯৩৯ ফেব্ৰুৱাৰী।
পিতৃ চিকো গগৈ। চোপাকলি ১৯০২, কবিতাপুৰ ক্ষণ ১৯১৭।

বিবাহিণী বিলাপ ১২১৩, তিকতাৰ আত্মদান ১২১৪, আভাস ১২১৫, যুদ্ধক্ষেত্ৰত আহোম বয়ণী ১২১৫, অঞ্জলি ১২১৭, ডেছডি-মোনা ১২১৭, মালচ ১২১৮, চকুলো ১২২২।

চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা—জন্ম ১৮৮৪ আহিন, মৃত্যু ১২৬১, ২৬ অক্টোবৰ। পিতৃ দুৰ্গেশ্বৰ বৰুৱা। বৰ্জন ১২২৭, বিদ্যা বিকাশ, কামৰূপ জীয়াৰী। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, দ্বিতীয় অধিবেশন, গোৱালপাৰা, ১২১৮।

দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা—জন্ম ১৮৮৫, মৃত্যু ১২৬১, ৪ চেপ্টেম্বৰ। পিতৃ কমলেশ্বৰ শৰ্মা। অঞ্জলি ১২১০, নিবেদন ১২১৫।

বহুনাথ চৌধাৰী—জন্ম ১৮৭৮, ৫ মাৰ্চ, মৃত্যু ১২৬৮, ১৮ নবেম্বৰ। পিতৃ ভোলানাথ চৌধাৰী। সাদৰী ১২১০, দহিকতৰা ১২৩১, কেতেকী ১২১৮, কাৰবালা ১২২৩, নবমল্লিকা ১২৫৮। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, ষোড়শ অধিবেশন, তেজপুৰ ১২৩৬।

অধিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰী—জন্ম ১৮৮৫ ডিচেম্বৰ, মৃত্যু ১২৬৭, ২ জানুৱাৰী। পিতৃ কৃষ্ণৰাম ৰায়চৌধুৰী, মাতৃ দৈবকী দেৱী। ভূমি ১২১৬, বীণা ১২১৬, অল্পভূতি ১২৫৪, স্থাপন কৰ স্থাপন কৰ ১২৫৮, বেদনাৰ উকা ১২৬৪, বন্দো কি ছন্দেৰে ১২৫৮, দেশেই ভগৱান ১২৬৫। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, একবিংশ অধিবেশন, মাৰ্ঘেৰিটা ১২৫০।

নালয়গি ফুকন—জন্ম ১৮৮০ জুন। পিতৃ লহোমৰ ধাৰঘৰীয়া ফুকন। জ্যোতিকণা ১২৩৮, মানসী ১২৪৩, গুটিমালী ১২৫০, জিজিবি ১২৫১, অমিত্ৰা ১২৫২, সন্ধানী ১২৫৩, মৰ্মবাণী ১২৬৩, শতধাৰ ১২৬২, আহতি, তৰুণ অসম ১২৬৫, মৰাডালৰ কুঁহি পাত ১২৬৫। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, বিংশ আৰু একবিংশ অধিবেশন, শিৱসাগৰ ১২৪৪ আৰু ডিব্ৰুগড় ১২৪৭।

ইন্দ্ৰেশ্বৰ বৰঠাকুৰ—জন্ম ১৮৮৭ চেপ্টেম্বৰ, মৃত্যু ১২৬৮। পিতৃ দুৰ্গেশ্বৰ বৰঠাকুৰ। চন্দ্ৰমল্লিকা ১২৫১, বৰজ্যেউতি ১২৫৫, সন্তৰ্পণ ১২৫৩।

সিংহৰত্ন দেৱ অধিকাৰী—জন্ম ১৮৮২, মৃত্যু ১২২৫। পিতৃ মহোদত্ত অধিকাৰী। কবিতা লহৰী ১২১৮, বেণু ১২১৮, গীতিমালিকা ১২১২, মণিমালা ১২২০।

ধৰ্মেশ্বৰী দেৱী বৰুৱালী—জন্ম ১৮২২, মৃত্যু ১২৬০, ২ মাৰ্চ। পিতৃ
বজ্জেশ্বৰ দেৱ গোস্বামী। ফুলৰ শৰাই ১২২২, প্ৰাণৰ পবন
১২৫২, অক্ষৰাৰা আৰু জীৱন তৰী ১২৬০।

শৈলধৰ বাজখোৱা—জন্ম ১৮২২ ডিচেম্বৰ, মৃত্যু ১২৬৮ ডিচেম্বৰ। পিতৃ
চন্দ্ৰধৰ বাজখোৱা। নিজৰা ১২০৮।

যতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰা—জন্ম ১৮২২ মাৰ্চ, মৃত্যু ১২৬৪, ৫ জুলাই। পিতৃ
ভামস্বৰ দুৱাৰা, মাতৃ পুণ্যদা দুৱাৰা। ওমৰ তীৰ্থ ১২২৫,
কথা কবিতা ১২৩০, আপোনহৰ ১২৩৮, বনফুল ১২৫২ মিলনৰ
হৰ ১২৫২। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, চতুৰ্বিংশ অধিবেশন,
গুৱাহাটী ১২৫৫।

উক্টৰ সুৰ্য্য কুমাৰ ভূঞা—জন্ম ১৮২৪, জাহ্নবাৰী, মৃত্যু ১২৬৩, ৫ জুলাই।
পিতৃ ৰবিনাল ভূঞা। নিৰ্মালি ১২১৮, জয়মতী উপাখ্যান ১২২০।
সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, দ্বাবিংশ অধিবেশন, হিলং ১২৫০।

বল্লকান্ত বৰকাকতী—জন্ম ১৮২৭, মৃত্যু ১২৬০ এপ্ৰিল। পিতৃ ভূধৰ
বৰকাকতী। শোৱালি ১২০২, তৰ্পণ ১২৫০, আলাপন ১২১২,
চন্দ্ৰহাৰ ১২৬০। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, ত্ৰিংশ অধিবেশন,
নাজিৰা ১২১৩।

দণ্ডিনাথ কলিতা—জন্ম ১৮২০, মৃত্যু ১২৫৩, মে। পিতৃ মঙ্গলৰাম
কলিতা। বহুধৰা ১২১৬, বগৰ ১২২২, বহুকণী ১২২৬, দীপ্তি
১২২৫, অসম সন্ধ্যা ১২৪১।

নজিমী বালা দেৱী—জন্ম ১৮২১। পিতৃ নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈ। সন্ধিয়াৰ
হৰ ১২২৮, সপোনৰ হৰ ১২৪০, পৰশমণি ১২৫৪, যুগদেৱতা
১২৫৮, আগুতী ১২৬০, অলকানন্দা ১২৬৭। সভানেত্ৰী অসম
সাহিত্য সভা ত্ৰয়োবিংশ অধিবেশন, বোৰহাট ১২৫৪।

ডিঅেশ্বৰ নেওগ—জন্ম ১২০০ মৃত্যু, ১২৬৬, ১২ নবেম্বৰ। পিতৃ বাণিক চন্দ্ৰ
নেওগ। মালিকা ১২২২, ধুপিতৰা ১২২৫, সঁফুৰা ১২২০, মালভী
১২২৭, ইন্দ্ৰধ্বজ ১২৩০, মুকুতা ১২৩২, খহীৰ কাৰবালা ১২৪০,
যেৰুত ১২৪২, অলম ১২৪৭, বিচিহ্না ১২৪৮, ধাপনা ১২৪৮,
কাব্য প্ৰতিভা ১২০৫। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, দ্বাবিংশ
অধিবেশন নলবাৰী ১২৬৫।

পদ্মধৰ চলিহা—জন্ম ১৮২৫। পিতৃ কলীধৰ চলিহা। ফুলনি ১২১৫, পৰাগ নকীত ১২২২, প্ৰীতি লহৰী ১২২৬, পৰাই ১২২৮, পদ্মনি। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, বড়বিশ্ব অধিবেশন, তিনিচুকীয়া ১২৫৮।

লক্ষীকান্ত ফুকন—জন্ম ১৮২০। পিতৃ কাৰ্ত্তিক চন্দ্ৰ ফুকন। গোপালী গণেশ ১২৬১।

কীৰ্ত্তিলাল বৰদলৈ—হৰ পৰিচয়, কামৰূপ নকীত ১২০৭।

উমেশ চন্দ্ৰ চৌধাৰী—জন্ম ১৮২৮, মৃত্যু ১২৫৩ আগষ্ট। পিতৃ গৰ্গৰাম চৌধাৰী। প্ৰতিধ্বনি, দেবধ্বনি, জিবেণী, অমৃত মন ১২৩২, মন্দাকিনী ১২৫০।

হিমলা বৰুৱালী—জন্ম ১৮৭৭, মৃত্যু ১২৪৮। বিননি।

যমুনেশ্বৰী ষাটনিয়াৰ—জন্ম ১৮২২, মৃত্যু ১২২৭। পিতৃ ভদ্রবাম শইকীয়া। অৰণ ১২১২।

গণেশচন্দ্ৰ গগৈ—জন্ম ১২০৭, মৃত্যু ১২৩৮। পিতৃ কনকচন্দ্ৰ গগৈ। পাণবি ১২৩৫, স্বপ্নভঙ্গ ১২৩৪, কণজ্যোতি ১২৪৫।

অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা—জন্ম ১২০৬। পিতৃ মাণিকচন্দ্ৰ হাজৰিকা। মণিমালা ১২৩০, পাঞ্চজন্ম ১২৩১, দীপালী, মুকুতামালা ১২৪১, মাণিকী মাধুৰী ১২৪২, কণ্ঠক জুগু ১২৫০। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, অষ্টবিশ্ব অধিবেশন, নগাঁও ১২৫২।

আনন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱা—জন্ম ১২০৭। পিতৃ প্ৰেমধৰ বৰুৱা। পৰাগ ১২৩০, পুষ্ক, বঞ্জনবাণি, হাকিজৰ হৰ ১২৩৩, ছোভিয়েট কবিতা ১২৫৮, সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, ষষ্ঠবিশ্ব অধিবেশন, বৰপেটা ১২০০।

বিশ্বচন্দ্ৰ বিশ্বাসী—জন্ম ১৮৭৭, মৃত্যু ১২৩২, জাহ্নবাৰী। পিতৃ চানাবাম বিশ্বাসী, মাতৃ ফুলেশ্বৰী বিশ্বাসী। গোপতবা, নন্না, পদ্মাবলী।

বনাই বৰা—কবিতাৰ চন্দ্ৰিকা।

দৈৱচন্দ্ৰ তালুকদাৰ—জন্ম ১২০০, মৃত্যু ১২৬৭। প্ৰেম পট ১২২২, কুহিমলা ১২২৩, সৌন্দৰ্য্য ১২৩০।

প্ৰসন্নলাল চৌধুৰী—জন্ম ১২০২। অগ্নিময় ১২৫২, চানেকি কবিতা ১২৬৫।

বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা—জন্ম ১২০৫। পিতৃ গোলাপ চন্দ্ৰ বৰুৱা। শব্দধ্বনি
১২২৫, প্ৰতিধ্বনি ১২৩৮। সভাপতি অসম সাহিত্য সভা, ত্ৰয়োবিংশ
অধিবেশন, লক্ষ্মীমপুৰ ১২৬৬।

পাৰ্বতি প্ৰসাদ বৰুৱা—জন্ম ১২০৪, মৃত্যু ১২৬৪। পিতৃ বাধিকাবাম
বৰুৱা, মাতৃ হিমলা বৰুৱানী। গুণগুণনি ১২৫৮, ভগাটোকাবীৰ স্তব
১২৫৯, লুইতী, সোণৰ সোলেঙ, শুকুলা ডাবৰ ঐ কঁহা ফুল।

মিত্ৰেন্দ্ৰ মহন্ত—জন্ম ১৮২৫। গীতি শতদল। সভাপতি অসম সাহিত্য
সভা, একবিংশ অধিবেশন, ডিগবৈ ১২৬৪।

শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ দাস—কাতিবি।

শ্ৰীমুক্তিনাথ বৰদলৈ—গুণন, কুম কুম, ফুলচন্দন।

কমলেশ্বৰ চলিহা—জন্ম ১২০৪, ২২ অক্টোবৰ। পিতৃ শ্বৰ্গেশ্বৰ চলিহা।
সংসাৰী ১২২২, মুকুতি ১২২৭, ধূলি ১২২৮, কণমৌ ১২৩১, গুণ গুণ
১২৩০, ছন্দিতা ১২৩১।

সীতানাথ ব্ৰহ্ম চৌধুৰী—জন্ম ১২০৮, ৮ অক্টোবৰ। পিতৃ মনবাক ব্ৰহ্ম
চৌধুৰী। কদমকলি ১২২৫, আবেগ, চকুলো ১২২৯।

কমলানন্দ ভট্টাচাৰ্য্য—জন্ম ১৮২৪, ২ জুন, মৃত্যু ১২৫১, ৪ জাহ্নবাৰী।
বাউলী।

মলিনচন্দ্ৰ বৰা—জন্ম ১২০৬। বেণু, হৃষৰ কবিতা।

সদানন্দ দাস—ইনা।

লক্ষেশ্বৰ শৰ্মা বৰুৱা—কুঁহি ১২২০।

পজিৰ উদ্দিন আহমদ—মৌগিতা।

কৰুণাধৰ বৰুৱা—পিতৃ চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা। মেঘদূত ১২৪০।

দুৱন চন্দ্ৰ ফুকন—জন্ম ১২১৩। শতদল, সত্য কথা মায়ী, হুবুজিলে
আজি তোমাক কবি।

শৈলেন্দ্ৰ নাথ ফুকন—ঋতুসংহাৰ, প্ৰহাৰলি।

দেৱকান্ত বৰুৱা—জন্ম ১২১৪। পিতৃ নীলকান্ত বৰুৱা। সাগৰ দেখিছা
১২৪৫।

জ্যোতি প্ৰসাদ আগৰৱালা—জন্ম ১২০৩, জুন। মৃত্যু ১২৫১, ১৭
জাহ্নবাৰী। পিতৃ পৰমানন্দ আগৰৱালা। নিমাতী কইনা (গীতিবাটিকা)

হেম বৰুৱা—জন্ম ১২১৫ এপ্ৰিল। পিতৃ বিনন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱা। বালিচন্দ্ৰ
১২৫২, মন মধুৰী ১২৬৫।

মহেশ চন্দ্ৰ দেৱ গোস্বামী—জন্ম ১২১২। স্বতি ১২৪২, ছায়ামায়া,
অময়া, মই যে কবাম বিয়া।

জম্বিৰ উদ্দিন আহমদ—জন্ম ১২১৭, ২৫ নবেম্বৰ। পিতৃ জয় আলি, মাতৃ
মঃ কপাহী খাতুন। অগ্নি শিখা ১২৪০, ভিখাৰী ১২৪১, বিপ্লবৰ বীণ
১২৪২, শতাব্দীৰ পৰিহাস, বুকুৰ জুই ১২৪৭, মৰমী ১২৫২, বেধাৰ
দান, সেউজীয়া পথাৰৰ গীত, কুমলীয়া কবিতাৰ কলি, মাননী ১২৬৭।

কমল চৌধুৰী—জন্ম ১২১৬। পিতৃ প্ৰসন্নৰাম চৌধুৰী, মাতৃ হৰবালা
চৌধুৰী। গীতাবলী ১২৫৬।

ছেয়দ আলুল মালিক—জন্ম ১২১২। বেজুইন ১২৪৮।

ডক্তৰ ভূপেন হাজৰিকা—পিতৃ নীলকান্ত হাজৰিকা। জিনিকাব নুইডৰে
পাব ১২৫৫, আগলি পাভৰে লাহৰি গগৰা, সংগ্ৰাম লগে আজি
১২৬৬।

অমূল্য বৰুৱা—জন্ম ১২২২ এপ্ৰিল, মৃত্যু ১২৪৬, ১৮ আগষ্ট। পিতৃ
প্ৰমোদ চন্দ্ৰ বৰুৱা। অচিনা ১২৬৬।

নৌলিমা দত্ত—জন্ম ১২২৬। শেষ নাই।

যতিনাবাস্তৱ শৰ্মা—জন্ম ১২২০। চেনেহা ১২৪১, আজলি ১২৪৩,
বেথাৰ লগৰী ১২৪৪, বৰাগী ১২৪৪, ছুনৰী।

লালা গঠৈ—গীতি মালক, বিহগীত আৰু বনঘোষা।

নৱকান্ত বৰুৱা—জন্ম ১২২৬। পিতৃ নীলকান্ত বৰুৱা। হে অবশ্য হে
মহানগৰ ১২৫১, এটি ছুটি এঘাৰটি তৰা ১২৫৭, যতি ১২৫১, সম্ৰাট,
বাক্য।

কেশৱ মহন্ত—জন্ম ১২২৬। পিতৃ ধানেশ্বৰ মহন্ত। পৃথিৱী ১২৪৬,
তেজৰ লেখা ১২৪৮, ব'দ জিকিৰিকি ১২৫২, ফুলী আঁতৰি বা।

মহেন্দ্ৰ বৰা—জন্ম ১২২৬। পিতৃ ইন্দ্ৰেশ্বৰ বৰা। জাতিমৰ ১২৬১, এই
নদীয়েদি ১২৬৮।

ডক্টৰ জাতি—বন্দাভাড়া, অথবা ককাইদেউৰ গীত ১২৫২।

সূৰ্য্য বৰা—হব লক্ষ্মী।

বীবেল বকটকী—জন্ম ১২২৭। যমজব।

লক্ষ্মীবা দাস—জন্ম ১২৩৩। পিতৃ ললিত চন্দ্ৰ বৈষ্ণৱ নাউৰ। প্রথম
১২৫২, হব সেতু, যম্ভবগজী।

নিৰ্জল প্রভা ববদলৈ—জন্ম ১২৩২। বন কবিতা বং ১২৬৭।

বীবেল বকট—জন্ম ১২৩৩। নিৰ্জন নাৰিক।

শু চিত্ৰতা বায় চৌধুৰী—জন্ম ১২২২। পিতৃ অধিকাশিৰী বায় চৌধুৰী।
ভূমি আৰু মই ১২৫০।

শ্রীজয়লি ফুকন—জন্ম ১২৩৩। সূৰ্য্য হেনো নামি আছে এই নদীয়েদি
১২৬৩, নিৰ্জনতাৰ শব্দ ১২৬৫, আৰু কি নৈশব্দ ১২৬৮।

অখিল চন্দ্ৰ শৰ্মা—বিচিত্ৰা ১২৫০, প্ৰিয় সখি ১২৪৭।

অমলেন্দ্ৰ গুহ—তোমাটো ১২৬০।

ভগশিৰী বায় চৌধুৰী—জন্ম ১২৩৩, ২০ ফেব্ৰুৱাৰী। পিতৃ অধিকাশিৰী
বায় চৌধুৰী। মন মাটি মেঘ ১২৬১।

দেবেন শৰ্মা—মিলনৰ আবে আবে ১২৫০, ললিতা, তবছ।

নিত্যা দাস—জন্ম ১২৩৫। এম্টি পুৰাণ নিয়ম ১২৬৮, সাহসাল।

অন্ননীল চন্দ্ৰ বৰা—জন্ম ১২৩১। পিতৃ মহীচন্দ্ৰ বৰা। ঘূলি ১২৫০।

অনন্ত দেৱ শৰ্মা—আলোক পথৰ ৰাজী, কবিতাৰ ফুল, মন ফুলনি।

যকিছুদিন আহুদ্ৰ—অৰ্পণ।

চন্দ্ৰকান্ত বৰা—গভীৰ সাধনা।

কজ বকট—কলগণীয়া গীত, ১২৬৮।

বায় গঠৈ—যাকিৰ ৰত্ন, ১২৬০।

দীনবন্ধু ডাক্তাৰ—প্রাণৰ গান, মানস গীতি।

দ্বিৰ ভট্টাচাৰ্য্য—হিয়াৰ কহিছ।

মুলাল বৰদলৈ—মেঘে ঢকা আকাশ ।

কণীন্দ্র কলিতা—বিদায়ৰ স্বৰ ।

পৰেশ মল্ল বৰুৱা—জন্ম ১২৩৫ । সাধা আৱতি, আৱণ্যক ১২৬৮ ।

ভাৱক চন্দ্ৰ শৰ্মা—মোৰ মলোৱাবে ।

গোকুল চন্দ্ৰ পাঠক—লেবেলা ফুলৰ সৌৰভ বিচাৰি ।

কবিতাৰ সঙ্কলন

ডিহেশ্বৰ নেওগ—কাব্য প্ৰতিভা, ১২৩০ ।

অতুলচন্দ্ৰ বৰুৱা—কাব্য প্ৰভা, ১২৪১ ।

লক্ষেশ্বৰ শৰ্মা—কবিতা কুঞ্জ ।

অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা—জাতীয় সঙ্গীত, ১২৪৮, মৰহা ফুলৰ কবনি, ১২৬২ ।

দীনবন্ধু তালুকদাৰ—প্ৰেমৰ স্বৰ, ১২৪০ ।

বিষ্ণু বাৰা—

ভূপেন হাজৰিকা—মুক্তি দেউল ।

ডক্টৰ মহেশ্বৰ নেওগ—সংকলন, ১২৫২ ।

ষট্টিনাৰায়ণ শৰ্মা—আধুনিক অসমীয়া কবিতা, ১২৩৬

মহেন্দ্ৰ বৰা—নতুন কবিতা, ১২৫৬ ।

বিচিত্ৰনাৰায়ণ দত্তবৰুৱা—সপ্তদীপ ।

নৱকান্ত বৰুৱা } বছৰৰ কবিতা, ১২৬২ ।

পৰেশমল্ল বৰুৱা } বছৰৰ কবিতা, ১২৬৬ ।

অগত চেতিয়া—স্বৰ সাগৰৰ মুকুতা বুটলি, ১২৬৪ ।

কবি আৰু কবিতা বচনাৰ বাবে ওলট নাম দিয়া
পুথিসমূহৰ সহায় লোৱা হৈছে—

David Daiches—A Critical Approaches to Literature
Hudson—An Introduction to the Study of Literature
Crompton-Rickett—A History of English Literature

হেম বৰুৱা—সাহিত্য আৰু সাহিত্য, আধুনিক সাহিত্য ।

ডিম্বেশ্বৰ নেওগ—অসমীয়া সাহিত্যৰ জেউতি, অসমীয়া সাহিত্যৰ জিলিঙনি ।

অতুল চন্দ্ৰ বৰুৱা—সমালোচনা সাহিত্য ।

ডক্টৰ সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা—অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত, সাহিত্যৰ আভাস ।

ডক্টৰ মংগেশ্বৰ নেওগ—অসমীয়া সাহিত্য ৰূপৰেখা, সঞ্চয়ন ।

অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকা—মৰহা ফুলৰ কবণি ।

তীৰ্থ নাথ শৰ্মা—পঞ্চ পুষ্প ।

ত্ৰীশচন্দ্ৰ দাস—সাহিত্য সম্বৰ্ণন ।

ত্ৰীকুমাৰ বন্দ্যোপাধ্যায়—ইংৰাজী সাহিত্যৰ ইতিহাস ।

— — —

॥ कविता ॥

সাহিত্যৰ আন আন বিভাগৰ দৰে কাব্য সাহিত্যকো ঘাইকৈ দুটা ভাগত ভগাব পাৰি—ক্লাছিকেল আৰু বোম্বাষ্টিক। এই দুবিধ সাহিত্যই পূৰ্ণতা লাভ কৰিছিল প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্য জগতৰ সাহিত্যৰ বিভিন্ন ভবত। ক্লাছিকেল অৰ্থাৎ প্ৰাচীন সাহিত্য পৃথিৱীৰ বিভিন্ন সাহিত্যৰ আদিম ধৰণে সৃষ্টি। কিন্তু পিচৰ বিধ অৰ্থাৎ বোম্বাষ্টিক সাহিত্যৰ সৃষ্টি হয় পাশ্চাত্য জগতত।

অষ্টাদশ শতাব্দীৰ পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ নতুন ধৰণটোকে বোম্বাষ্টিক আখ্যা দিয়া হয়। অসমীয়াত ইয়াকে কোৱা হয় ‘নবজ্ঞান’ আৰু হিন্দীত ‘স্বচ্ছন্দবাদ’। কল্পনা-প্ৰবণতা, অতুল্যতাৰ যুক্ত প্ৰকাশ আৰু তীব্ৰতাই বোম্বাষ্টিক আন্দোলনৰ বিশেষত্ব। এই পৰিবৰ্তন বা আন্দোলন অকল কাব্য-সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰতেই নহয় বুৰঞ্জী, দৰ্শন, কণকথা আদিতো স্পষ্ট।

বোম্বাষ্টিক আন্দোলনৰ সূচনা হোৱাৰ আগমুহূৰ্তলৈকে চলি অহা সাহিত্যৰ ধাৰাটোকে আমি প্ৰাচীন অৰ্থাৎ ক্লাছিকেল সাহিত্য আখ্যা দিওঁ। ক্লাছিকেল বা প্ৰাচীন সাহিত্যৰ গভীৰ সকলো বিষয়তে সীমাবদ্ধ আৰু বচনা-বীতিৰ পদ্ধতি সংঘত। প্ৰায়বোৰ প্ৰাচীন সাহিত্যই ভগৱতমুখী আৰু বচনাৰ উদ্দেশ্য ধৰ্মৰ জয় অধৰ্মৰ পৰাজয়ৰ প্ৰতি আঙুলিয়াই দিয়া বা নীতিকথাৰ শিক্ষা দিয়া। প্ৰাচীন কালৰেপৰা চলি অহা গভীৰগভীৰতাৰ মাজেৰে, সংঘত কল্পনাৰ মাধ্যমেৰে প্ৰাচীন সাহিত্য সৃষ্টি হৈছিল। এই শ্ৰেণী সাহিত্যত বিশেষ শ্ৰেণী দেৱতা বা মানৱৰ স্বৰূপৰ কথা প্ৰকাশ পাইছিল। সৰ্বসাধাৰণ মানুহৰ কথা বা ব্যক্তি জীৱনৰ কথাই ঠাই নাপাইছিল। এই ধৰণৰ সাহিত্যক সেয়েহে কোৱা হৈছিল বন্ধনৰ যুগ (Age of prison) বুলি।

প্ৰাচীন সাহিত্যৰ সংকীৰ্ণ পৰিবেশৰ বিৰুদ্ধে স্বাধীন আৰু সকল সাহিত্য সৃষ্টি কৰিবলৈ সূচনা হ’ল বোম্বাষ্টিক যুগৰ। ঊঠৰ শতিকাৰ শেষৰ কালে ব্লেক (Blake), বাৰ্ণচ (Burns), চেটাৰটন (Chatterton), থমচন আৰু উইলিয়াম শতিকাৰ আদিছোৱাত ৱৰ্ডছৱৰ্থ (Wordsworth), কলেবিজ

(Coleridge), শ্বেলী (Shelley) বাইৰন (Byron) কীটচ (Keats) আদিয়ে এক নতুন সাহিত্য আন্দোলনৰ পাতনি মেলে। এই আন্দোলনকে কোৱা হয় নৱজাগ আন্দোলন (Romantic Revival)।

এই আন্দোলনৰ ফলস্বৰূপে দেখা গ'ল কবি-কল্পনা অকল জ্বলন্ত প্ৰসূত নহয় মস্তিষ্কপ্ৰসূত। জ্বলন্তপ্ৰসূত কল্পনাৰ সহায়ত সাধাৰণ বস্তুত অসাধাৰণত আবেগ আৰু অতিলৌকিক বিষয়বস্তু স্বাভাৱিক ৰূপত প্ৰকাশ পালে। নৱজাগ যুগৰ কবিতা প্ৰাচীন কবিতাৰ নিচিনা বিচাৰ আৰু বুদ্ধিপ্ৰধান নহয়, কল্পনাপ্ৰধান। সমালোচকৰ স্বৰূপ কৰলৈ হ'লে “প্ৰাচীন সাহিত্যত থাকে সীমাবদ্ধ সৰোবৰৰ গভীৰতা আৰু উদাসীনতা” কিন্তু “নৱজাগ সাহিত্যত আছে বোৰতী স্থিতিৰ বহু আৰু গতিচঞ্চলতা। কবিয়ে যেতিয়া জগত আৰু জীৱনৰ ভাব-চিন্তাক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ, সংঘৰ্ষৰ মাজেৰে ধীৰ-স্থিৰভাবে প্ৰকাশ কৰে তেতিয়া তাৰ দৃষ্টি ক্লাহিকেল আৰু যেতিয়া স্বকীয় ব্যক্তি কল্পনাৰ মাধ্যমেৰে ইয়াক বিশোধিত কৰি গ্ৰহণ কৰা হয় তাৰ দৃষ্টি বোম্বাষ্টিক।”

নৱজাগ আন্দোলনৰ সৃষ্টিৰ গুৰিতে সমসাময়িক ৰাজনৈতিক ঘটনাৰ ইন্ধনৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। ফৰাচী বিপ্লৱৰ সান্না, মৈজী, স্বাধীনতাৰ ধ্বনি আৰু ফৰাচী চিন্তাজীৱী ৰুচোৰ বিদ্ৰোহমূলক জীৱন দৰ্শন ইয়াৰ অন্তৰ্গত কাৰণ। ৰুচোৰ চোচিয়েল কণ্ট্ৰাক্ট (Social contract), ইমিলি (Emile), নিউ হেলইছ (New Heloise) আৰু কনফেছন (Confession) প্ৰভৃতি পুথিত প্ৰকাশ পাইছিল মানুহ হিচাপে মানৱ জীৱনৰ মৰ্যাদা-বোধ, প্ৰকৃতিৰ সৈতে মানুহৰ নিগূঢ় সম্বন্ধৰ কথা আৰু মানৱ-প্ৰেমৰ অন্তৰীণ শক্তিৰ কথা। ৰুচোৰ লিখনিত পোৱা যায় “এক বন্ধনহীন, শোষণবিহীন উন্মুক্ত, নিৰংকুশ জীৱনৰ ৰূপ।

জাৰ্মান দাৰ্শনিক কেণ্ট (Kant), হেগেল (Hegel) ৰ বচনাত দেখা যায় পৰিদৃশ্যমান জগতৰ অন্তৰ্ভুক্ত চিৰশাস্ত্ৰত জগতৰ ৰূপ। জাৰ্মান সাহিত্যিক-সকলে অদৃষ্ট শক্তিক দৃশ্যমান কৰিবলৈ নিজ নিজ কল্পনা আৰু চিন্তাৰ শৰণাগত হ'ল। এই তিনিটি বোম্বাষ্টিক আন্দোলনৰ সম্ভৱণৰ কাৰণ।

বোম্বাষ্টিক আন্দোলন সম্বন্ধে বিভিন্ন সমালোচকৰ বিভিন্ন মত। Watts Dunton-এ এই আন্দোলনক Renaissance of Wonder অৰ্থাৎ বিস্ময় বস্তুৰ পুনৰজীৱন, Pater-ৰ মতে ‘সুন্দৰৰ লগত অদ্ভুতৰ পৰিণয়’ (Addition of Strangeness to Beauty), ভিক্টৰ হিউগোই বোম্বাষ্টিক আন্দোলনক সাহিত্যত উদাৰপ্ৰৱৰ্ত্তা (Liberalism in literature), Brunetiere-এ

ইয়াক সাহিত্যত আত্মমুক্তি (Emancipation of ego) বুলি সংজ্ঞা দিয়া কৰিছে। এৰ্ফলোকৰ ভিতৰত হাৰফোর্ডৰ (Herford) সংজ্ঞাহে বেচি বিজ্ঞানসন্মত আৰু মনোগ্রাহী। তেওঁৰ মতে “কল্পনাপ্ৰৱণতাৰ অসাধাৰণ বিকাশেই বোম্বাষ্টিক কবিতাৰ অন্ততম লক্ষণ” (An extraordinary developmet of imaginative sensibility)।

বোম্বাষ্টিক সাহিত্যত তিনিটা স্পষ্ট ভাবধাৰা পৰিলক্ষিত হয়—(১) সৰল অনাড়ম্বৰ জীৱনৰ প্ৰতি স্পৃহা, (২) বহুস্তপূৰ্ণ জগতখনৰ প্ৰতি বিশ্বয় বিমূঢ় ভাব অৰ্থাৎ জনাৰ প্ৰতি বিশ্বয় বিমূঢ়তা আৰু নজনাৰ প্ৰতি আকৰ্ষ ভাব প্ৰকাশ, (৩) অন্তঃসঙ্কীৰ্ণ ভাব অৰ্থাৎ কোনো বহুস্ত উদ্ঘাটনৰ প্ৰতি প্ৰচেষ্টা।

বোম্বাষ্টিক সাহিত্যৰ মাজত কিছুমান বিশেষ লক্ষণো দেখা যায় : (১) প্ৰকৃতি উচ্ছ্বাস (২) অতিলৌকিক বৰ্ণনা (৩) সাধাৰণ বস্তু সম্ভাৰ প্ৰকাশ (৪) পৌৰাণিক কাহিনী উদ্ধাৰ (৫) প্ৰশ্ন উচ্ছ্বাস (৬) মানৱ উচ্ছ্বাস (৭) গতাত্মগতিকতাৰ বিপ্লৱ আৰু (৮) ছন্দ প্ৰয়োগৰ নতুনত্ব।

বোম্বাষ্টিক সাহিত্যৰ অন্ততম লক্ষণ কল্পনাপ্ৰৱণতা। কল্পনা ন’হলে সদায় দেখি থকা বস্তুবোৰ বা সাধাৰণ অনাহুত বস্তুবোৰ বিশ্বয় বিমূঢ় দৃষ্টিৰে চাই গাঁৱৰাসিত হব নোৱাৰি। কল্পনা বিহীন হ’লে নিতান্ত আত্মকেন্দ্ৰিক নাইবা ব্যক্তিৰ সুখ-দুখৰ অভিজ্ঞতা বিশ্বজনীন কৰি তোলা সম্ভৱ নহয়।

বৰ্তমান সমস্তাবহুল জগতৰ সমস্তা লাঘৱ কৰা, গভীৰভাৱে কোনো সমস্তাতে মনোনিবেশ কৰা নাইবা বাস্তৱ জীৱনৰ ঘাত প্ৰতিঘাতত জৰ্জৰিত হৈ অন্তৰৰ আশা-আকাঙ্ক্ষা আৰু জীৱনৰ বিফলতাৰ ইতিহাস ঘনিষ্ঠভাৱে বুজিবলৈ কৰা প্ৰচেষ্টা বোম্বাষ্টিক কবিসকলৰ লিখনিত দেখা নাযায়। সেয়েহে বোম্বাষ্টিক সাহিত্যক ‘বাস্তৱ বিমূখী পলায়নী মনোবৃত্তিৰ সাহিত্য’ বুলি কব পাৰি।

অষ্টাদশ শতিকাৰ শেষছোৱাত আৰু ঊনবিংশ শতিকাৰ আগছোৱাত ইউৰোপীয় কবি-সাহিত্যিক সকলে প্ৰাচীন যুগৰ ধৰা-বন্ধা গতাত্মগতিক বীতিবপৰা আঁতৰি আহে আৰু মুকলি মূৰীয়াভাৱে মানৱ কল্পনাই সাহিত্যত প্ৰবেশ কৰে। লৱণুকোয়ল কল্পনাৰ অভূতপূৰ্ব প্ৰসাৰ আৰু আন্তৰিক ভাবাহুত্বৰ তীব্ৰতাই এই সাহিত্যৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। এই নতুন ভাবধাৰাই বোম্বাষ্টিক আখ্যা লাভ কৰে। Classical বা প্ৰাচীন সাহিত্যৰ সীমাবদ্ধ গভীৰণবা আঁতৰি আহি গ্ৰে, কলিঙ্গ, ব্লেক, বাৰ্ণচ্ আদিয়ে নবজ্ঞান ভাবধাৰাৰ পাভলি

মেলিছিল। কিন্তু বোম্বাটিক আন্দোলনে বিস্তাৰ লাভ কৰে স্বৰ্ঘছৰ্ঘ, কলেবিজ, ভেনী, বাইৰণ, কীটচ, ছাতী আদিৰ প্ৰচেষ্টাতহে। বিনন্দীয়া প্ৰকৃতিৰ ক্ষুদ্ৰ বস্তু একোটিৰ আলম লৈয়েই নিজৰ অৰূপ কল্পনাৰ বৰূপ ফুটাই তুলি সাহিত্যত নবজাগৰণৰ সৃষ্টি কৰে এই বোম্বাটিক যুগৰ কবিসকলে। কল্পনাৰ সহায়ত বাস্তৱ জগতৰ সামগ্ৰী মনোবস্তু আৰু অনিন্দ্য সূক্ষ্মৰ ৰূপত বৃত্তিমান হৈ উঠে।

অসমীয়া সাহিত্যত নৱন্যাস আন্দোলনৰ সূচনা হয় পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ প্ৰভাৱত আৰু এই আন্দোলনে বিস্তাৰ লাভ কৰে অসমৰ বেলেগৰাৰ কালছোৱাত। অতীজৰ কাব্য-সাহিত্যত ভুংকি মাৰি চালে দেখা যায় প্ৰাক-বৈষ্ণৱ যুগৰেপৰা একেধাৰে চলি অহা ভক্তি প্ৰধান সাহিত্যৰ ধাৰাটো নৱবৈষ্ণৱ যুগত অৰ্থাৎ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ-মাধৱৰ হাতত পূৰ্ণতা লাভ কৰে আৰু গুৰু দুজনৰ বিয়োগৰ লগে লগে ক্ৰমে বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ জেউতি নান হৈ অহা দেখা যায়। বজাঘৰীয়া উদাসীনতা আৰু মানব আকৰ্ষণৰ লগে লগে উনবিংশ শতিকাৰ আগ ভাগত একেধাৰে কীণ হৈ পৰে। এই কালছোৱাক অসমীয়া সাহিত্যত একাৰ যুগ বা বেলেগৰাৰ যুগ বুলিব পাৰি। আনহাতে এই কালছোৱাই ইংৰাজী তথা ইউৰোপীয় সাহিত্যত বোম্বাটিক আন্দোলনৰ পৰ্য্যাপ্তবৰ কাল।

ইয়াতাবু লন্ডিৰ চৰ্ভত অসমৰ চাৰিসীয়া বৃটিচৰ খাচ দখললৈ অহাত মিছনাৰীসকলে অসমত ভৰি দিলে ধৰ্মৰাজ্যৰ প্ৰসাৰতাৰ উদ্দেশ্যে। কিন্তু মিছনাৰীসকলে আন আন বিদেশীৰ দৰে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যক গ্ৰাস কৰি বিপৰ্য্যয়ৰ সৃষ্টি নকৰি পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ মাজেদিয়েই বিচাৰিলে ধৰ্মৰাজ্যৰ প্ৰসাৰতাৰ কথা। মিছনাৰী পাত্ৰীসকলৰ সৌজন্যেতে ছপাকলৰ সহায়ত প্ৰথম অসমীয়া আলোচনী 'অকনোৱাই'ৰ যোগেৰে অসমীয়া সাহিত্যত নবজাগৰণ কীণ সৌভ এটি বৰলৈ ধৰে। এই কালছোৱাৰ অসমীয়া সাহিত্যই পুৰণি মীচত কাব্য ৰচনা কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা বোধ নকৰি তাৰপৰা ফালিবি কাটি আহি নতুন ভাষাধাৰাত কাব্য ৰচনাৰ পাতনি মেলিলে। এই সময়ৰ নতুন আৰু পুৰণি সাহিত্যৰ মাজত কোনো যোগসূত্ৰ বিচাৰি পোৱা নাযায়। নতুন সাহিত্য পুৰণি সাহিত্যৰ ক্ৰম পৰিণতিৰ কল নহয়।

'অকনোৱাই'ৰ মাধ্যমেৰে আনন্দবাহু ঢেকিয়াল লুকন, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু ভণাভিৰা বৰুৱাই অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশত নতুন ভাষাধাৰাৰ সূচনা কৰে। কাব্য সাহিত্যত প্ৰাচীন বৈষ্ণৱ কাব্য পৰম্পৰাৰপৰা আঁতৰি

আছি বম্বাকান্ত চৌধুরীয়ে অমিত্রাক্ষৰ হৃদয়ত 'অভিযন্তা বধ' কাব্য বচনা কৰিছিল। নিখিলেতি কেদাৰক্কেল, বলদেব মহন্ত আদি এই কালছোৱাৰ উল্লেখযোগ্য কবি। নৱঅভ্যুদয়ৰ কালছোৱাৰ অন্ততম শ্ৰেষ্ঠ কবি ভোলানাথ দাস। 'সীতাহৰণ কাব্য', 'চিন্তা ভবন্ধিনী' আৰু কবিতাম'লা' কবিতা সংগ্ৰহ ভোলানাথ দাসৰ উল্লেখযোগ্য বচন। 'চিন্তানলব' কবি কল্যাকান্ত ভট্টাচাৰ্য আৰু এগৰাকী প্ৰতিভাশালী কবি।

মিছনাবী যুগত পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ পৰিলেও ব্যক্তিগত বোমাষ্টিকবান্ধে পূৰ্ণ প্ৰসাৰতা লাভ কৰে এই জোনাকী যুগতেই। জোনাকী যুগৰ সাংগঠনিকমূলক প্ৰচেষ্টাতেই বৈষ্ণৱ ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ পৰা আঁতৰি অসমীয়া সাহিত্যই নিজৰ ৰূপত প্ৰকাশ কৰিবলৈ সুযোগ পায়।

১৮৮৮ খৃঃ ২৫ আগষ্ট। কলিকতাত ৬৭ নং শ্ৰীৰূপৰ ষ্ট্ৰীটত এটি 'অসমীয়া ছাত্ৰবৰ বহা'ত এদিন জন্ম হৈছিল 'অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা' (অঃ ভাঃ উঃ সাঃ সঃ)। দৰাচলতে এইখন আছিল এখনি আবেলিৰ চাহমেল। সভাত গোটেই এমুঠি ছাত্ৰই সংকল্প কৰিলে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতিৰ লগতে বোমাষ্টিকবিয় অৰ্থাৎ নৱজ্ঞান ভাবধাৰাৰ সূচনা কৰাৰ কথা। বোমাষ্টিক সাহিত্যই তেতিয়া আন আন ভাৰতীয় ভাষাতো প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল। 'অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা'ৰ যুগলজ্ঞৰূপে জোনাকী দামৰ মাহেকীয়া কাকত এখনি উলিয়াবলৈ নিশ্চিন্ত কৰে। ১৮১০ শকৰ মাঘ মাহত চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ সম্পাদনাত প্ৰথম বছৰ প্ৰথম সংখ্যা জোনাকী প্ৰকাশ হ'ল। সভালনীকৈ জোনাকীৰ জৰিয়তে অসমীয়া সাহিত্যত বোমাষ্টিক ভাব ধাৰা প্ৰবাহিত হয়। তেতিয়াৰ কলেজীয়া ছাত্ৰ চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আৰু হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী এই ত্ৰিমূৰ্তিয়ে বোমাষ্টিক আন্দোলনৰ গুৰি ধৰিছিল। এই ত্ৰিমূৰ্তিৰ চৌপাশে আৰু বহুতো ডেকা সাহিত্যিকে বোমাষ্টিক আন্দোলনত অৰিহণা যোগাইছিল।

প্ৰথম বছৰ প্ৰথম সংখ্যা জোনাকীত প্ৰকাশ হোৱা চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ 'বনকুঁৱৰী' নামৰ কবিতাটোৱেই প্ৰথম অসমীয়া বোমাষ্টিক কবিতা। প্ৰথম বছৰ দ্বিতীয় সংখ্যা জোনাকীত প্ৰকাশ হয় হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ 'জোনাকী' নামৰ কবিতা। কবিতাটোক পিচৰ সংকলনবোৰত নামাকৰণ কৰা হৈছে 'পুৰা' নামেৰে। কবিয়ে জোনাকী (পুৰা) কবিতাৰ মাধ্যমেৰে নৱজ্ঞান আন্দোলনক আগন্তক জনাইছে।

‘ববৰা অনন্তকাল জ্ঞানৰ পোহৰ
জ্যোতিষ্মদী জোনাকী সবিতা ;
বজোৱা অনন্তকাল পৰমত তুলি
বীণাপাণি কোৱল কবিতা ।’ (পূৰ্বা)

হেমচন্দ্ৰ গোৰামী আনহাতে অসমীয়া চতুৰ্দশপদী কবিতাৰ, (চনেট) জনক। জোনাকীত প্ৰকাশ হোৱা তেওঁৰ ‘প্ৰিয়তমাৰ চিঠি’ প্ৰথম অসমীয়া চনেট। এই সময়ায়িক কালছোৱাত বেজবৰুৱাৰ হাতত চুটি গল্প আৰু পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ হাতত অসমীয়া উপন্যাসৰ সূচনা হয়। গোহাঞিবৰুৱাৰ ভাস্কৰ্য্যতী (১৮৯১ খৃঃ) প্ৰথম অসমীয়া উপন্যাস।

জোনাকীৰ সময়ায়িক কালছোৱাতে ‘বিজুলী’ (১৮৯০ খৃঃ) নামৰ আন এখনি আলোচনী প্ৰকাশ হয়। পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা, কৃষ্ণপ্ৰসাদ হুৰা আৰু বেণুধৰ ৰাজখোৱাই বিজুলীৰ শুবি ধৰিছিল। বিজুলী আলোচনীয়ে বোম্বাষ্টিক সাহিত্য সৃষ্টিত অৰিহণা যোগাইছিল।

চন্দ্ৰকুমাৰ আগবঢ়ালা প্ৰথম বোম্বাষ্টিক কবি যদিও বোম্বাষ্টিক কবিতাৰ প্ৰায়বোৰ লক্ষণেই তেওঁৰ কবিতাত প্ৰকাশ পাইছে। বেজবৰুৱা, গোহাঞিবৰুৱা আৰু হেমচন্দ্ৰ গোৰামীৰ কবিতাতো বোম্বাষ্টিক কবিতাৰ লক্ষণ বিস্তাৰণ।

এই নতুন কবিতাত ইন্ধন যোগোৱা পিচৰ অহুগামী কবিকল হ’ল হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা, চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা, বহুনাথ চৌধাৰী, যতীন্দ্ৰ নাথ হুৰা, অধিকাণিৰী ৰায়চৌধুৰী, দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা নলিনীবালা দেৱী, বসন্তকান্ত বৰকাকতী, শৈলধৰ ৰাজখোৱা, নীলমণি ফুকন, বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা, গণেশচন্দ্ৰ গগৈ, ত্ৰিবেশ্বৰ নেওগ, মন্দিৰুদ্দিন আহমদ হাজৰিকা, আনন্দচন্দ্ৰ আগবঢ়ালা, হৰিশনাথ কলিতা, শূৰ্য্যকুমাৰ জুঞা, লক্ষ্মীনাথ ফুকন, ধৰ্মেশ্বৰী দেৱী বৰুৱানী, পাৰ্বতিপ্ৰসাদ বৰুৱা, অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা, দেৱকান্ত বৰুৱা আদি। প্ৰকৃতি-প্ৰীতি, প্ৰণয় উচ্ছ্বাস, মানৱ উচ্ছ্বাস, সাধাৰণ বস্তুৰ অসাধাৰণ আৰোপ, ছন্দ প্ৰয়োগত নতুনত্ব আদি বোম্বাষ্টিক কবিতাৰ লক্ষণসমূহ অসমীয়া কবিৰ লিখনিত প্ৰকাশ পাইছে।

অকল কাব্য-সাহিত্যতেই যে বোম্বাষ্টিক লক্ষণ প্ৰকাশ পাইছিল এনে নহয়, নাটক, উপন্যাস, চুটি-গল্প, বুৰঞ্জী-প্ৰবন্ধ, সাহিত্যতো নৱ অত্যাৱহাৰ সূচনা হৈছিল।

বৈচিত্র্যপূর্ণ জগতখনব প্রকৃতি জগত আৰু জীব জগতৰ ইটো বস্তুৰ লগত নিটো বস্তুৰ মিল নাই। সকলোৰে সত্তা স্বকীয়। কিন্তু কিছুমান লোকৰ দৃষ্টিত এই বৈচিত্র্যৰ মাজত ঐক্যৰ সন্ধান লাভ হয়। তেওঁলোকে জগতৰ সকলো শক্তিৰ মূগতে অস্তিত্ব কৰে পৰম শক্তিৰ কথা। এনে দৃষ্টিসম্পন্ন লোকেই বহুশ্রব্দী।

সহজ কথাত ক'বলৈ হ'লে “মিশ্ৰকল লোকে বিশ্ব জগতৰ জড় আৰু চৈতন্তৰ মাজত, বৈচিত্র্যৰ মাজত, ঐক্যৰ সন্ধান পায়, সকলো সত্তাৰ গুৰিতে এক পৰম সত্তাৰ অস্তিত্ব উপলব্ধি কৰে; সৰ্বশক্তিমান, সৰ্বজ্যোতিষ্মান পৰমশক্তিৰ কথা উপলব্ধি কৰিব পাৰে এনে দৃষ্টিসম্পন্ন কবি, চিন্তাজীৱীকে বহুশ্রব্দী বা অভীজিয়বাদী আখ্যা দিব পাৰি।”

Mysticism is in the truth, a temper rather than a doctrine ; an atmosphere rather than a system of philosophy

বহুশ্রব্দীয়ে অহঙ্কৃতিৰ যাজেদি পৰমজ্ঞানা বা ভগৱানক উপলব্ধি কৰি পৰম গুণবোৰ বিকাশৰ জৰিয়তে নিজে ভগৱানৰ লগত বিলীন হ'বলৈ বিচাৰে। বহুশ্রব্দ দৰাচলতে ভগৱানৰ নীৰৱ উপভোগ (Silent enjoyment of God), পৰমজ্ঞানৰে সৈতে মিলনৰ বিজ্ঞান (Science of union with the absolute) আৰু একান্তলৈ একান্তৰ অভিধান (Flight of the alone to the alone)। বহুশ্রব্দক এক কথাত মই, মোৰ আৰু মোক অৰ্থাৎ ব্যক্তিস্বাতন্ত্ৰ্যৰ মূলোচ্ছেদ বুজিব পাৰি (Mysticism implies the abolition of individuality of that hard separateness that I, Me, Mine which makes of a man, a finite isolated thing)। যি অৰ্থত দৃষ্টিৰ সহায়েৰে কবিয়ে ভগৱত সত্তা অৰ্থাৎ তেওঁৰ বিশ্ব সৃষ্টিৰ পৰম সত্যক উপলব্ধি কৰি তেওঁৰ লগত মিলনৰ পৰম আনন্দ লাভ কৰিব পাৰে, সাহিত্যৰ যাজেদি সেই দৈৱী অহঙ্কৃতি সাধনক বহুশ্রব্দ বুজিব পাৰি।

কল্পনাবিলাসী আৰু বহুস্তবাদী কবিৰ মাজত পাৰ্থক্য হ'ল, কল্পনাবিলাসী কবিয়ে বিশ্বৰ বিমূঢ় দৃষ্টিৰে (Renaissance of wonder) বিশ্ব প্ৰকৃতিৰ সমুজ্জল ৰূপ দেখা পায়। কিন্তু বহুস্তবাদী কবিয়ে তাক অস্তবৰ অস্তবতম প্ৰদেৰ্শৰ সমাহিত শাস্ত্ৰ সৌন্দৰ্যৰে অহুতৰ কৰে। Evelyn underhili-এ কৈছে—“The poetry of mysticism is inspired by and seeks to discover the soul's direct vision of reality”.

বহুস্তবাদীসকলে পৰম সন্তোক দৈৱী অহুত্বাতি, দিব্যদৃষ্টি বা বোধ দৃষ্টিৰ সহায়েৰে (Intuition) উপলব্ধি কৰে, জ্ঞান বা তৰ্কৰ জৰিয়তে নহয়—“বিশ্বাসে পাইবো তাক তৰ্কে বহুদূৰ’। বহুস্তবাদীৰ মনত আত্মাৰ সকলো শক্তিৰ কেন্দ্ৰীভূত ৰূপ পৰমাত্মা বা ভগৱান।

প্ৰাচ্য-পাশ্চাত্যৰ প্ৰধান ধৰ্ম আন্দোলনৰ লগত বহুস্তবাদৰ যোগসূত্ৰ পৰিলক্ষিত হৈছিল। খৃষ্টীয় যুগৰ আগত গ্ৰীচ আৰু ইজিপ্ততো এনে ভাবধাৰাক উদ্ভৱ হৈছিল। প্লেটোৰ ভাবধাৰা প্ৰধানকৈ বহুস্তবাদী। জাগতিক সৌন্দৰ্যৰ জৰিয়তে স্বৰ্গীয় সৌন্দৰ্য উপলব্ধিৰ বাট দেখুৱাব পাৰিছে চক্ৰেটিচে। প্লেটোৰ পাচত প্লেটিনাচকেই ইউৰোপীয় বহুস্তবাদৰ জন্মদাতা বুলিব পাৰি। তেওঁৰ মতে “ভগৱান আমাৰ বাচিবৰ এজন নহয়। যদ্বিঙ আমি নাজানো, প্ৰকৃততে তেওঁ সকলো বস্তুতে বিস্তৰমান।” চক্ৰেটিচে জাগতিক সৌন্দৰ্যৰ জৰিয়তে স্বৰ্গীয় সৌন্দৰ্য উপলব্ধিৰ বাট দেখুৱাইছে। মাজুহে শাৰীৰিক সৌন্দৰ্যৰপৰা মানসিক সৌন্দৰ্যৰ জৰিয়তে ভগৱানৰ সৌন্দৰ্যৰ স্তৰলৈ গতি কৰে।

ভাৰতীয় বহুস্তবাদৰ সম্বন্ধ উপনিষদ আৰু বেদৰ লগত। উপনিষদৰ সময়ৰপৰাই বহুস্তবাদৰ স্তৰ জনা যায়। আনহাতে উপনিষদৰ বহুস্তবাদ দাৰ্শনিক বহুস্তবাদ। মধ্য যুগত বিভিন্ন ধৰ্ম আন্দোলনৰ মাজত দেখা দিয়া বহুস্তবাদ ভক্তিমূলক। দৰাচলতে মধ্য যুগৰ ধৰ্ম আন্দোলনৰ মাজেৰেহে প্ৰকৃত বহুস্তবাদৰ সূচনা। মধ্য যুগৰ ভাৰতীয় সাহিত্যত বহুস্তবাদৰ স্তৰ জনা যায় বঙ্গদেশৰ বাউল লক্ষীত আৰু চণ্ডীদাসৰ ৰজকিনীৰ প্ৰেম সম্পৰ্কীয় গীতত।

‘তুমি ৰজকিনী

আমাৰ ৰমণী

তুমি হও মাতৃ-পিতৃ

জিসজ্যা ৰাজন

তোমাৰি ভজন

তুমি হেৰ মাতা গায়কী।’ (চণ্ডীদাস)

চণ্ডীদাসে ৰজকিনীৰ মাজত এক বিশ্বপ্ৰেমৰ মণ্ডলন ৰচিছে। ৰবীন্দ্ৰনাথক

কবিভাষ্যে দেখা যায় কুহব মাজত বিবাটক, লনীম্ব মাজত অসীমক মাজ
কৰাৰ কণিক প্ৰচেষ্টা।

‘দীয়াৰ মাজে অসীম তুমি
বাজাও আপোন হুব
আমাৰ মখে তোমাৰ প্ৰকাশ
তাই এত মধুৰ।’ (ববীক্ষনাৰ)

পূৰ্ব ভাৰতীয় আধুনিক ভাষাৰ প্ৰথম নিদৰ্শন চৰ্যাপদ। চৰ্যাপদত
বহুশব্দী ভাষাৰ প্ৰকাশ পাইছে। অসমীয়া দেহ-বিচাৰ আৰু চৌকাৰী
গীতত সহজীয়া পদ্যৰ নিচিনা বহুশব্দৰ হুব স্তৰা যায়—

‘দেহাতে বিচাৰি লোৱা মোৰ বান্ধৱ
দেহাৰ ভিতৰে আছে নিজা গুৰু
মায়াত নশৰা আৰু।’ (দেহ-বিচাৰৰ গীত)

ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ গুৰিতেও ভগবত গীতা আৰু ভগবত
পুৰাণৰ বহুশব্দ। বৈষ্ণৱ কবিসকলে প্ৰেম-ভক্তিবাদে পৰমাত্মাৰ লগত
মানসাত্মাৰ মিলনৰ কণ দেখা পাইছে। শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱ, শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱ
আৰু পৰবৰ্তী যুগৰ কবিসকলৰ লিখনিতো বহুশব্দী ভাষাৰ স্পষ্ট।
শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ মতে ভক্তি অবিহনে মুক্তি বা পৰমাত্মাৰ লগত মিলনৰ
হেপাহ অবাস্তৱ।

‘ভকতি বিহীন জ্ঞান কৰ্ম নবে ব্যৰ্থ
কহিলো স্বৰূপ বেদান্তৰ তত্ত্ব অৰ্থ।’ (শঙ্কৰদেৱ)

ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণই বিশ্বৰ পৰমাত্মা—অৰ্ঘ্যত কণ। এই কণ ধ্যান কৰিলে
শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱে এক অখণ্ড কণত হুব মাৰি আনন্দ উপলভি কৰে—

‘তোমাৰ অৰ্ঘ্যত কণ পৰম আনন্দ পদ
তাতে মোৰ মন হোক চিন্ত।’ (শঙ্কৰদেৱ)

পুৰণি সাহিত্যৰ চলি আহা বহুশব্দী ভাষাৰ পৰম্পৰাই বোম্বাষ্টিক
কবিসকলকো প্ৰভাৱান্বিত কৰিছিল। বোম্বাষ্টিক কবিসকলৰ লিখনিত
বহুশব্দী ভাষাৰ স্পষ্ট। “বহুশব্দ বা আধ্যাত্মিকভাৱে ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ
লিঙ্গকলীয়া বস্তু। প্ৰত্যেক ভাৰতীয়ৰ ই প্ৰাণৰ হুব। ঋতিকে সেই হুবে
ভাৰতীয় কবিক আকৰ্ষণ কৰা স্বাভাৱিক।” (হেম বৰুৱা)

সহস্ৰাব্দ আন্দোলনৰ প্ৰাবল্যতে সঙ্গীনাৰ বেজবৰুৱাই ভগবত প্ৰেমৰ এক

বিপ্লবীক বিপ্লবীক হুঁচৰ সন্ধান দিব পাৰিছে ‘মহাপ্ৰেমাণৰ যাত্ৰী’, ‘বাহী’, ‘অবশেষ’ আদি কবিতাত।

‘মৰ্ত্যৰ সন্ধান আঁতৰক এখন্তেক

দিবালোক প্ৰকাশক আত্মা জাগক

ধৰা মধুময় হৃৎক, কবোক অমৃত

উটি যাত্ৰক সি সোঁতত মোৰ কাঠ চিত।” (বাহী)

প্ৰতিমাৰ ধনিকৰ চন্দ্ৰকুমাৰ আগবঢ়াল কবিতাত বহুত্ববাদৰ ছটিকনি নপৰাকৈ থকা নাই। বীণ বৰাগীয়েই কবিৰ ভগবত প্ৰেমৰ উজ্জ্বল নিৰ্দেশন। মানৱ-প্ৰেম কবিৰ লিখনিত পৰিস্ফুট। মানৱ বৰ্ণনাৰ মাজেৰে কবিয়ে জয়গান গাইছে মানৱৰ, আনহাতে উপলব্ধি কবিৰ পাৰিছে মানুহৰ মাজতে ভগৱানৰ ঠিৰাট সজা।

চেমচন্দ্ৰ গোস্বামী আৰু পদ্মনাথ গোস্বামীকুমাৰ কবিতাতো বহুত্ববাদৰ ক্ষোণ হ'ব স্তনা যায়। ভাৰতীয় দৰ্শনেৰে পৰিপূৰ্ণ দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাৰ কবিতাত বহুত্ববাদী ভাবধাৰা স্পষ্ট। ‘মানুহৰ চিন্তা আৰু কল্পনা গছত ফুলা’ কবিতাৰ কাকলিত শৰ্মাই বিচাৰি পালে আত্মাৰ অবিদ্যৰূপৰ কথা। শৰ্মাৰ কবিতাবাজিত আছে জ্ঞানান্তৰবাদত গভীৰ বিশ্বাস। ‘মহাশূন্য’, ‘জীৱন’, ‘মৃত্যু’ আদি কবিতাত সেই হুঁচৰ স্তনা যায়।

বহুনাথ চৌধাৰীৰ সবহভাগ কবিতাৰ বিষয়-বস্তু চৰাই আৰু প্ৰকৃতি জগত। প্ৰকৃতিৰ অপকণ দৃশ্যবাস্তৱ আৰু বন-বিহঙ্গমৰ গীতি-তৰঙ্গত আপোন পাহৰা হ’লেও ইয়াৰ মাজতে কবিয়ে অন্তৰৰ কবিৰ পাৰিছে বিশ্বপিতা পৰমেশ্বৰৰ স্বৰূপ—

‘সৌন্দৰ্যৰ মহামেলা বিশ্বমন্দিৰত

জলে পদ্ম পুষ্প দীপ ধূপ

যেনি চাও তেনি যেন মহাৰহস্যৰ

বিশ্বভোলা প্ৰেমানন্দ ৰূপ।’

বনফুলৰ কবি যতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰা মুখতে প্ৰেমৰ কবি, সৌন্দৰ্যৰ উপাসক। ব্যক্তিগত নৈবাস্তৱ বিনি আৰু কাৰুণ্য দুৱৰাৰ কবিতাৰ অন্ততম বৈশিষ্ট্য। আত্মকেন্দ্ৰিক কবি দুৱৰাৰ কবিতা ব্যক্তিগত হা-হুমুনিয়াহ, বাৰ্থ প্ৰেমৰ কৰণ স্বাতি আৰু সাংসাৰিক হুঁচৰ অকলশৰীয়া ভাবেৰে পৰিপূৰ্ণ। তেওঁৰ কবিতাত শোকৰ বিনি আছে, সাংসাৰিক হুঁচ লাভৰ তবলা হেৰুৱাইছে। কিন্তু কবিক সম্পূৰ্ণ নিৰ্ভাশাবাদী বুলি ক'ব নোৱাৰি। দুৱৰাৰ ‘মিলন’

কবিতাত প্রেম আৰু সৌন্দৰ্য সাধনাৰ মাজেৰে দেখা যায় ঈশ্বৰপ্ৰাপ্তিৰ উপায়।
মৃত্যু কবিৰ মতে ভগৱানৰ পৰম সত্তাবে সৈতে বিলীন হোৱাৰ সহজ
উপায়—

‘সকলো প্ৰাণীৰ তুমি প্ৰাণৰ পুতলা

তোমাতেই সাৰ্থক জীৱন

মৃত্যু কিনো? ইয়ো এক তোমাৰে কৰুণা

আত্মাৰ প্ৰকৃত মিলন।’

কবিয়ে জাগতিক প্ৰেমকো পৰম জনাৰ প্ৰেমত ৰূপান্তৰিত কৰিব
পাৰিছে। নতুন পথৰ পথিক কবিয়ে যেন মৰু জীৱনক অমৰ কৰা আকাশী
অমিয়াৰ সন্ধান লাভ কৰিব পাৰিছে।

‘মহাগায়কৰ বাঁহীৰ স্তবত

কবিৰ প্ৰাণত কঁপিল স্তব

মল্লিকানীৰ স্নিগ্ধ ধাৰাই

জীৱন শক্তি কৰিলে দূৰ ’ (মিলনৰ স্তব)

‘নিজান দেশৰ স্তবে মন বিয়াকুল কৰে’, ‘সোণোৱালী পুৱাৰ কিৰণ’,
‘সুদূৰৰ পোহৰ’, ‘সকলোৰ স্তম্ভৰ স্তব’ আদি চিত্ৰই কবিক বহুত্ববাদীৰ
শাৰীলৈ আনিছে।

বহুত্ববাদী কবি হিচাপে ‘তুমি’ কাব্যৰ কবি অধিকাংশীৰ স্থান
আগশাৰীত। অসম কেশৱী অধিকাংশীৰ ‘তুমি’ এখন আধ্যাত্মিক ভাবেৰে
ভৰলুৰ কবিতাৰ পুথি। প্লেটোৰ মতে মানৱীয় প্ৰেমেই স্বৰ্গীয় প্ৰেম লাভৰ
সোপনৰূপ। বায়চৌধুৰীৰ ‘তুমি’ কাব্যত প্লেটোৰ উক্তিৰ যথার্থতা বক্ষা
পৰিছে। প্ৰিয়জনৰ যি দুটি চিনাকি চকুৰ প্ৰতি কবিৰ দুৰ্বাৰ আকৰ্ষণ, তুমাব
সৌন্দৰ্যৰ মাজত সেই দুটি চকুৰ মাজতে কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে
সৰ্বশক্তিমান ভগৱানৰ বিৰাট অস্তিত্বৰ কথা। “গান্ধকৰ গোলাপী গালত,
লাজৰ বাঙালী আভা”, “সুন্দৰীৰ বসন্ত বুকুৰ বসন্ত প্ৰতিমা”, “চেনেহীৰ চকুৰ
কেবাহি কটাক”, “ওবনি তলৰ মিঠা স্তব” এই সকলোবোৰ সৌন্দৰ্যৰ
ভিত্তিতে যেন তুমিস্থ ভগৱান।

সকলো তুমিয়ে নাথ

জগতত দেখিছোঁ যিমান

লোৱা এই অশ্লটুপি

ভেদি অহা মৃগধ পৰাণ।’ (তুমি)

মাতৃটি দৰ্শিত বিভক্ত 'ভূমি' কাব্যখনিত ভবপূৰ সংসাৰৰ স্বাক্ষত থাকি, বৃত্তমান জগতৰ সকলো সৌন্দৰ্য উপভোগ কৰিও কিয়বোৰ ভগৱত প্ৰেমৰ কথা চিন্তা কৰিব পাৰি তাৰেই এক সহজ পন্থা কবিয়ে দেখুৱাব পাৰিছে।

নলিনীবালা দেৱী আৰু এগৰাকী বহুস্তবাদী কবি। ব্যক্তিগত পাৰিবাৰিক জীৱনৰ কাৰুণ্যই কবিৰ বহুস্তবাদৰ মূল উৎস। কবিৰ বহুস্তবাদী লক্ষ্য আৰু প্ৰতীকধৰ্মিতা কোনো ধৰ্ম আন্দোলনৰ প্ৰভাৱ নাইব। অহুপ্ৰেৰণা নহয়। পাশ্চাত্য বোমাটিক আন্দোলনৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত হ'লেও ভাৰতীয় দৰ্শনৰ জন্মান্ববাদ, কৰ্মফলবাদ আদিয়েহে বেচি প্ৰভাৱান্বিত। ভাৰতীয় দৰ্শনৰ মৰ্মকথা অহুয়ায়ী তেওঁৰ কাব্য সৃষ্টি আত্মাৰ কণায়ণৰ উদ্দেশ্যে নিবেদিত। তেওঁৰ মতে জাগতিক সৌন্দৰ্য পৰম সৌন্দৰ্যৰ প্ৰতীকস্বৰূপ। বাহ্যিক বৰ্ণালিয়ে কবিৰ চকুত খস্কেকৰ মোহ জগালেও মোহাচ্ছন্ন কবিৰ নোৱাৰে। তাৰ মাজেৰে বিচাৰে পৰম সৌন্দৰ্যৰ সন্ধান।

‘মাতৃহৰ হৃচকুৰ অনীম সৌন্দৰ্য্য ভূবা
 সুখ আশা হেপাহ বুকুৰ
 নহয় ই মৰতৰ খস্কেকীয়া জীৱনৰ
 সুখ আশা পৰম পদৰ।’ (নলিনীবালা)

জীৱনৰ ভাটী বয়সত বচনা কৰা বাবেই বোধকৰোঁ নৱজ্ঞান আন্দোলনৰ কবি হ'লেও নীলমণি ফুকনৰ কবিতাত আত্ম-পৰিতৃষ্ণিৰ হাবিৱাস কম। সৌন্দৰ্যৰ সন্মোহন শক্তিয়ে কবিক বাউল কবি তুলিলেও কবি আপোন পাহৰা হোৱা নাই। আনহাতে ভাৰতীয় দৰ্শনৰ ছজ্জছায়াত কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে ভগৱানৰ বিৰাট অভিলম্বৰ কথা। সন্মালনীকৈ ফুকন অসমীয়া সাহিত্যৰ বহুস্ত-সন্ধানী কবি। সৃষ্টিৰ অণু-পৰমাণুবৰণা বহুতোপি মহীয়ান পদাৰ্থলৈকে সকলোতে একেটি শক্তিয়ে ক্ৰিয়া কৰা তেওঁ দেখা পাইছে। কবিয়ে জগতৰ খণ্ড সৌন্দৰ্যৰ অপূৰ্ণতাৰ অন্তৰালত চিৰস্বন্দৰৰ সৌন্দৰ্যৰ কণিক প্ৰভা, কণৰ স্বাক্ষত অকণৰ সন্ধান পাইছে।

কাব্যভাৰতী ধৰ্মেশ্বৰী দেৱী বৰদ্বাষ্টী আৰু এগৰাকী বহুস্ত সন্ধানী কবি। বিশ্ব জগতৰ জাগতিক সম্ভাৱ আৰু মানৱ অন্তৰৰ মৰমচেনেহ আদিৰ স্বাক্ষত কবিয়ে আত্মকণ ধৰি থকা এজনৰ সন্ধান পাইছে।

শেৱালিৰ কবি বন্ধুকান্ত বৰকাকতীয়ে শেৱালিৰ নিৰ্ভলভ গুহ্ৰতা আৰু চন্দ্ৰৰ নিৰ্ভলভ মাধুৰ্য্যৰ স্বাক্ষেদি বিচাৰিছে চিৰস্বন্দৰৰ পূৰ্ণতাৰ স্বৰূপ। বহুস্তবাদৰ উপলব্ধিয়ে বৰকাকতীৰ সাধনাৰ মূল লক্ষ্য। নৱজ্ঞান আন্দোলনৰ

পয়োস্তব কালছোৱাত শেৱালি কবিৰ আপোন উপলব্ধিৰ মাজেৰে সীমাব
মাজত অসীমক বিচাৰি পাইছিল কণিক সৃষ্টি।

কমলেশ্বৰ চলিহা, শৈলধৰ ৰাজখোৱা, ডিম্বেশ্বৰ নেওগ, পাৰ্ৱতি প্ৰসাদ
বৰুৱাৰ কবিতাতো বহুস্তব্দৰ স্তব স্তনা যায়। বোয়ালিক কবি হ'লেও
সবহুভাগ অসমীয়া কবিয়েই ভাবভীম দৰ্শনৰ দ্বাৰা পৰিপূৰ্ণ। সেইবাবে
ভেঙেলোকৰ বচনাত কম-বেচি পৰিমাণে বহুস্তব্দৰ স্তব স্তনাটো
স্বাভাৱিক।

কাব্য-সাহিত্য

পৃথিবীৰ সবহ ভাগ ভাষা সাহিত্যৰে জন্ম কৰিতা বা কাব্যৰ ৰূপত।
ভাৰতীয় ভাষা-সাহিত্যৰ ভিতৰত বামায়ণক আদি-কাব্য বুলি কোৱা হয়।

‘মা নিষাদ প্ৰতিষ্ঠাং ত্ৰয়গমঃ শাস্তী সমাঃ।

যৎ ক্ৰৌঞ্চমিথুনাদেকমবধীঃ কামমোহিতম্।’

পণ্ডিতসকলৰ মতে এই কাকিয়েই জগতৰ আদি শ্লোক। কাব্য-সাহিত্যৰ
শ্ৰেষ্ঠ নিদৰ্শন মহাকাব্য। “নানান সৰ্গ বা পৰিচ্ছেদত বিভক্ত যি কাব্যত
কোনো স্তমহান বিষয়-বস্তুক অবলম্বন কৰি এজন বা ততোধিক বীৰোচিত
চৰিত্ৰ নাইবা অতিৰিক্তিক শক্তি সম্পাদিত কোনো নিয়ন্তী নিৰ্ধাৰিত ঘটনা
ওজন্যৰ্থে ছন্দত বৰ্ণিত হয়, তাকেই মহাকাব্য কোৱা হয়।”

মহাকাব্যৰ আখ্যান-বস্তু পৌৰাণিক বা ঐতিহাসিক আৰু নায়কজন বীৰ
প্ৰকৃতিৰ। মহাকাব্য আৰম্ভ কৰা হয় আশিস বচন নাইবা দেৱতাৰ স্তুতিমূলক
বৰ্ণনাকাৰক বাক্যৰে। ধৰ্ম, অৰ্থ, কাম, মোক্ষ এই চতুৰ্গ মহাকাব্যৰ
অপৰিহাৰ্য অঙ্গ। নাটকীয় পঞ্চসজ্জি যুধ, প্ৰতিযুধ, গৰ্ভ, বিমৰ্শ, আৰু
উপসংহাৰ এই পঞ্চসজ্জি কাব্যৰ বাবে অপৰিহাৰ্য। একাধিক নায়ক
মহাকাব্যত নথকা নহয়। কিন্তু নায়কজন হ’ব লাগে যিবোৰাত অৰ্থাৎ
সংগুণেৰে বিভূষিত ধীৰ-উদ্ধাৰ দেৱতা নাইবা উচ্চ বংশীয় ক্ষত্ৰিয়। শূদ্ৰাৰ,
বীৰ, নাইবা শাস্ত এটা বসক প্ৰধান হিচাপে লৈ বাকীবোৰক গোণ হিচাপে
মহাকাব্যত ধৰা হয়।

একোটা ছন্দত একোটা সৰ্গ বচনা কৰা হয় আৰু সৰ্গৰ শেষত পিচৰ সৰ্গৰ
শূচনা কৰা মহাকাব্যৰ অন্ততম লক্ষণ।

মহাকাব্য বস্তুনিষ্ঠ বা তন্ময় (Objective) কাব্য। মহাকাব্য
আখ্যানমূলক যদিও আখ্যানৰ মাজত কবি সদায় আত্মগোপন কৰি থাকে।
কবিৰ ব্যক্তিগত ভাবাবেগৰ স্থান মহাকাব্যত নাই। কবিৰ আত্মবাকী
প্ৰচাৰক নহৈ বিষয় বস্তুৰ ওপৰত প্ৰাধান্য দিয়াটোৱে মহাকাব্যৰ মূল লক্ষ্য।
কবিৰ ব্যক্তিগত জীৱনৰ সংকীৰ্ণ প্ৰতিবিম্বৰ প্ৰতিফলন নহয় বাবেই মহাকাব্যৰ
জনপ্ৰিয়তা বেচি।

বিশ্ব-সাহিত্যে বায়ান-মহাভাবত আৰু শ্ৰীচৰ ইলিয়াড ঔচিতিকহে প্ৰকৃত মহাকাব্য বুলি কোৱা হয়। বহুতো সমালোচকে আকৌ বায়ানক আদি কাব্য আৰু মহাভাবতক ইতিহাস বুলি ক'ব বিচাৰে। পৰৱৰ্ত্তমান পণ্ডিতৰ মতে সংস্কৃত সাহিত্যত মহাকাব্য বুলিলে বায়ান-মহাভাবতক বুজায়।

পিচৰ যুগৰ বচনা কালিদাসৰ কুমাৰসম্ভৱ, বহুবংশ, ভাববীৰ ক্ৰিষাট অৰ্জুনিয়, মাধব লিঙ্গপাল বধ আৰু শ্ৰীহৰ নৈষধ চৰিতকো মহাকাব্য আখ্যা দিয়া হয়। উক্ত পুথিবাজিক আদিকৰ কাণৰপৰা মহাকাব্য আখ্যা দিব পাবিলেও বিষয়বস্তুৰ গভীৰতা আৰু দাৰ্জুনীনতাৰ অভাৱৰ বাবে মহাকাব্য আখ্যা নিদি কাব্য নাইবা খণ্ডকাব্য আখ্যা দিয়াটোহে উচিত হ'ব। মহাভাবত, বায়ান বেচেন দৰে কবিৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত্ত সৃষ্টি উক্ত কাব্যবাজি ভেনে নহয়। উক্ত কাব্যবাজি কবিৰ প্ৰতিভা বিকাশৰ থলীতে থাকে।

মহাকাব্যৰ ভাষা গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু গাভীৰপূৰ্ণ। নাৱকৰ জয় আৰু আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাৰ যোগেদি মহাকাব্যৰ সমাপ্তি ঘটোৱা হয়। মহাকাব্যত অটল ঘটনা আৰু বহুবিধ চৰিত সন্নিবেশ থাকিলেও সমগ্ৰ কাব্যখনতে এটা শিল্পসজ্জত সৌন্দৰ্যবোধ আৰু মহত্ববোধক গাভীৰ থাকে।

কাব্য শব্দই লগাবৰ্ণ অৰ্থত কবিতাকে বুজালেও কাব্য বুলিলে আমি খণ্ড-কাব্য বা আখ্যানমূলক দীঘলীয়া কোনো পদ বচনাকে বুজোঁ। মহাকাব্যৰ মুখিয়ালসকল একোটি জাতিৰ মুখিয়াল হোৱা বাবে মহাকাব্যৰ লগত জাতিৰ জীৱন—বুৰঞ্জী, শৌৰ্য-বীৰ্য নিহিত হৈ থাকে।

মহাকাব্যতকৈ চমু অৰ্থত একে বীতিৰে বচিত কাব্যকে খণ্ডকাব্য আখ্যা দিয়া হয়। খণ্ডকাব্য সাধাৰণতে এটা বিষয়ৰ। খণ্ডকাব্যৰ ঘটনা-প্ৰবাহ মহাকাব্যৰ দৰে সুদূৰপ্ৰসাৰী নহয়। মহাকবি কালিদাসৰ মেঘদূত মহাকাব্য নহয়, এখন খণ্ডকাব্যহে। তেনেদৰে অসমীয়া সাহিত্যত হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ কমতাপুৰ ধ্বংস, ভোলানাথ দাসৰ সীতাহৰণ কাব্য একোখন খণ্ডকাব্য।

একশ্ৰেণীৰ কাব্যত দেখা যায় এক স্থলপ্ৰাতিষ্ঠ কাহিনীৰ দীঘলীয়া বৰ্ণনা। কাহিনীভাগৰ মাজেৰে চৰিত্ৰৰ উত্থান-পতন দেখুৱা হয়, কিন্তু মহাকাব্যৰ লকলো লক্ষণ এই শ্ৰেণীৰ কাব্যত অপবিহাৰ্য নহয়। মহাকাব্যৰ কাহিনী ভাষ্যৰপৰা লগুৱীত উপকাহিনীৰেও এনে শ্ৰেণীৰ কাব্য বচনা হোৱা দেখা যায়। আধুনিক যুগৰ কবিয়ে মহাকাব্যৰ আত্ম নোমোৱাকৈ বহুবিধ কাহিনী ভাষ্যকে এনেদৰে কণ দিয়া দেখা যায়। এজনধৰণৰ আখ্যানমূলক কাহিনী বহুলিভ দীঘলীয়া কবিতাক কাহিনী-কাব্য আখ্যা দিয়া হয়। বৰীজনাথ কবিতা-২

ঠাকুৰ, বৰ্জছৰ্ঘ, বাইবন, কীটচ আদি এনেধৰণৰ কাহিনী-কাব্যৰ বচক। অসমীয়া সাহিত্যত ভোলানাথ দাসৰ নীতাৰ্হৰণ কাব্য, হিঙেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ কমতাপুৰ ধ্বংস আদিক বহু পৰিমাণে কাহিনী-কাব্য আখ্যা দিব পাৰি। পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ 'লীলা' এনেধৰণৰ এখনি কাব্য।

অসমীয়া সাহিত্যত কাব্য সাহিত্যৰ সূচনা হৈছে প্ৰাক-বৈষ্ণৱ যুগত। প্ৰাক-বৈষ্ণৱ যুগৰ প্ৰহ্লাদ চৰিতখনেই প্ৰথম কাব্য বুলি ধৰিব পাৰি। এই সৰু পুথিখনিত কাব্যৰ সকলো লক্ষণ প্ৰকাশ পোৱা নাই। হৰিবৰ বিপ্ৰৰ 'লবকুশৰ যুদ্ধ', 'বক্ৰবাহনৰ যুদ্ধ' আদিক কাব্যৰ শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হয় যদিও অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰকৃত কাব্য-সাহিত্যৰ সূচনা হৈছে মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ হাতত। মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে হৰিচন্দ্ৰ উপাখ্যান, কল্পীগীতৰণ, বলিচলন, অমৃত মথন, গজেন্দ্ৰ উপাখ্যান, অজামিল উপাখ্যান আৰু কুক্ৰেত্ৰ নামৰ সাতখন কাব্য ৰচনা কৰিছিল।

প্ৰাচীন অসমীয়া কাব্য সংস্কৃত মহাকাব্য আৰু কাব্যৰ আৰ্হি লৈ ৰচিত। অৱশ্যে অসমীয়া সাহিত্যত কোনো মহাকাব্য নাই। বামায়ণ-মহাভাৰতৰ অসমীয়া অনুবাদ সাহিত্য একাধিক। মহাকাব্যৰ বিৱৰণস্বৰ ওপৰত ভেটি কবি খণ্ডকাব্য আৰু কাহিনী-কাব্য ৰচনা কৰা হৈছে। মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ কল্পীগীতৰণ এখন অল্পম কাব্য। বৈষ্ণৱ যুগত ৰচনা কৰা বধ-কাব্যসমূহো অসমীয়া সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ। বামসবৰজীয়েই সবহভাগ জনপ্ৰিয় বধকাব্যৰ বচক। খটাসুৰ বধ, অশ্বকৰ্ণ যুদ্ধ, কুলাচল বধ আদি বামসবৰজীৰ জনপ্ৰিয় বধকাব্য। অকল বামসবৰজীয়েই নহয় প্ৰাক-বৈষ্ণৱ আৰু বৈষ্ণৱ যুগৰ সবহভাগ পুথিয়েই ৰচিত হৈছিল খণ্ডকাব্য নাইবা কাহিনী-কাব্যৰ ৰূপত।

এনে ধৰণৰ প্ৰাচীন অসমীয়া কাব্যসমূহক প্ৰধানকৈ তিনিজোপীণ্ডে ভাগ কৰিব পাৰি।

- (১) হৰণ কাব্য—শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ কল্পীগীতৰণ, অনন্ত কল্ললীৰ কুমাৰ হৰণ।
- (২) পৰিণয় কাব্য—নীতাৰ্হৰণ বিজয় উৰা পৰিণয়, কবিৰাজ চক্ৰৱৰ্তীৰ শকুন্তলা।
- (৩) বধকাব্য—অনন্ত কল্ললীৰ মহীৰাৰণ বধ, বুজাসুৰ বধ, বামসবৰজীৰ খটাসুৰ বধ, অশ্বকৰ্ণ যুদ্ধ, কুলাচল বধ, জজ্ঞাসুৰ বধ; দোশাল বিজয় পঞ্চাচুৰ বধ, মহীৰাৰ্হৰণ বধ, কবি সাগৰধৰিৰ কুমাৰলী যুদ্ধ।

ইংৰাজ অহাৰ পাচত আঁহাৰ দেশত লাহে লাহে ইংৰাজী শিক্ষাৰ প্ৰভাৱ

পৰিল। লগে লগে সাহিত্যৰ বিভিন্ন ধাৰাৰ পৰিৱৰ্ত্তন ঘটিল। প্ৰাচীন আৰু বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ সলনি অসমীয়া সাহিত্যৰ আদৰ্শ হ'ল পাশ্চাত্য সাহিত্য। পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ অঙ্কবৰ্ণন কাব্য, নাটক আৰু গল্প সাহিত্যই এক স্বকীয়া ৰূপ ল'লে। কিন্তু আধুনিক অসমীয়া কাব্য-সাহিত্যৰ ওপৰত ইংৰাজী সাহিত্যৰ পোনপটীয়া প্ৰভাৱ পৰা নাই। আধুনিক অসমীয়া কাব্যৰ ওপৰত কিছু প্ৰভাৱ পৰিছে মাইকেল মধুসূদন দত্তৰ। বিশেষকৈ অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দ সৃষ্টিত মধুসূদন দত্তৰ প্ৰভাৱ বেচি। অৱশ্যে মাইকেল মধুসূদন দত্তৰ ওপৰত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ কম নহয়। সেই বাবে আধুনিক অসমীয়া কাব্যত প্ৰত্যক্ষ নহ'লেও পৰোক্ষভাৱে পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। আনহাতে প্ৰথম অৱস্থাত আধুনিক অসমীয়া কাব্য প্ৰাচীন অসমীয়া কাব্য পৰম্পৰা বৰ্জিত বুলি ক'ব নোৱাৰি।

আধুনিক কাব্য ৰচনা কৰোঁড়ানকলে বৈষ্ণৱ সাহিত্য কাব্য ৰচনাৰ আৰ্হি হিচাপে লব পাৰিছিল। আধুনিক অসমীয়া কাব্য সৃষ্টিত কমবেচি পৰিমাণে জিবিধ প্ৰভাৱৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি।

১৮৭৫ খৃঃত ৰচনা কৰা ৰমাকান্ত চৌধুৰীৰ 'অভিমন্যু বধ' প্ৰথম আধুনিক কাব্য। ৰমাকান্ত চৌধুৰী গুৱাহাটীৰপৰা এণ্ট্ৰেল পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈ গুৱাহাটীতে আমোলাৰ কাম কৰিছিল। 'অভিমন্যু বধ' কাব্য ৰচনাত তেওঁৰ ওপৰত মাইকেল মধুসূদন দত্তৰ প্ৰভাৱ বিবিধ। প্ৰথম কথা মধুসূদন দত্তৰ ৰচনাৰপৰাই চৌধুৰীয়ে আধুনিক ভাষাত কাব্যৰচনাৰ প্ৰেৰণা পাইছিল।

দ্বিতীয়তে তেওঁ মধুসূদন দত্তৰ আৰ্হিত অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত কাব্য ৰচনা কৰিছিল। কিন্তু তেওঁৰ কাব্যৰ ভাষা আধুনিক হ'লেও বৈষ্ণৱ কাব্যৰ আৰ্হিত ৰচনা কৰা।

দশ দিন যুদ্ধ কৰি ভীম মহাবলী
যেতিয়া গুইলা বীৰে শৰ আসনত
মহাবলী পাণ্ডৱেও আনন্দ মনেবে
বজ্জইলা ঢাক, ঢোল, শিংলা, কৰতাল
জগ ৰাম্প, তেৰি দৰা আপুনি শ্ৰীকবি
নিজ বাত শব্দ লই, কুন্তয় বিজয়
যোৰ নায়ে বুড়ায় সকল শব্দ
হৰবিলা পাণ্ডৱক। লাগব সন্ধান

অপাৰ কোঁৱৰী সৈন্ত পুৰিলা শব্দে
হাহাকাৰ বণ ধলি, স্বামী নিধনত।

(অভিমত্যা বধ কাব্য)

শ্রীকৃষ্ণ ভোলাকী যুগৰ বমাকান্ত চৌধুৰীৰ সমসাময়িক কালছোৱাৰ অন্ততঃ
শ্রেষ্ঠ কবি ভোলানাথ দাস। ভোলানাথ দাসৰ 'সীতাহৰণ কাব্য' মাইকেল
মধুসূদন দত্তৰ অমিত্যাক্ষৰ ছন্দৰ অঙ্ককৰণত ৰচিত। কাব্যখনি পোনতে
আসাম বিলাসিনীত ছোৱা ছোৱাকৈ প্ৰকাশ পাইছিল। পিচতঃ ১২০২
খৃঃত পুৰিৰ আকাৰত প্ৰকাশ হয়। ১৮৭১ খৃঃত কাব্যখনি লিখিবলৈ লয়
যদিও ১৮৮৮ খৃঃতহে সম্পূৰ্ণ কৰিছিল। কাব্যখনিৰ প্ৰথম সৰ্গতে মধুসূদন
দত্তৰ প্ৰেৰণাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে।

দেবকুল অৰি সেই ৰামায়ণ গীত
গাইবে বাহিছো আমি যুচ আকিঞ্চন
অমিত্যাক্ষৰ ছন্দে, হে শ্বাতঃ বাগ্‌দেবি
যি ছন্দে গাইলা বহু মধুময় গীত
তব অন্তঃহে অতি প্ৰিয় লভ্য তব
শ্ৰীমধুসূদন বঙ্গ কবি কুলমণি।

(সীতাহৰণ কাব্য)

১২২ পৃষ্ঠাৰ কাব্যখনি সাতেটি সৰ্গত বিভক্ত। দণ্ডকাবণ্যৰ বনবাসত
থকা শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ সীতাৰ ওচৰলৈ শূৰ্পণখা অহাবপৰাই কাব্যখনি আৰম্ভ হৈছে
আৰু সীতাহৰণৰ পিচতে কাব্যখনিৰ সামৰণি পৰিছে। কাব্যখনিৰ কাহিনী-
ভাগত মূল ৰামায়ণৰ আখ্যানবপৰা ফালৰি কাটি যোৱা নাই নাইবা স্বকল্পিত
অতিবক্তিত কাহিনীও সংযোগ কৰিব বিচৰা নাই। মূল ৰামায়ণৰ কাহিনী
কবিয়ে অব্যাহত ৰাখিছে। অৱশ্যে পাঠকৰ কচি অভিকৃতিৰ প্ৰতি লক্ষ্য
ৰাখি দুই-এটাইত পাঠকৰ মনোৰঞ্জনৰ বাবে হাস্যোদ্বীপক চিত্ৰ সংযোজন
কৰিছে। কাব্যখনি বৰ্ণনাবহুল আৰু চিত্ৰধৰ্মী। ভোলানাথ দাসে মাইকেল
মধুসূদন দত্তৰ অমিত্যাক্ষৰ ছন্দৰ অঙ্ককৰণত সীতাহৰণ কাব্য ৰচনা কৰিলেও
কাব্যখনিত প্ৰাচীন বৈষ্ণৱ কাব্যৰ গান্ধীৰ্ঘ প্ৰামাণ্যই বন্ধা কৰিব পাৰিছে।
ছন্দৰ গান্ধীৰ্ঘ, ভাবৰ গভীৰতা, বিষয় বস্তুৰ প্ৰাঞ্জল প্ৰকাশ তেওঁৰ লিখনিৰ
অন্ততঃ বৈশিষ্ট্য। তেওঁৰ 'সীতাহৰণ' নামৰ আন এখনি কাব্য অপ্ৰকাশিত
অবস্থাত আছে।

ভোলানাথ দাসৰ সমসাময়িক কালছোৱাৰ আন এগৰাকী কবি পূৰ্ণকান্ত

দেবশৰ্মা। 'নল চবিত্ৰ' (১৮৮৯ খৃঃ) শৰ্মা ডাঙৰীয়াৰ এখনি কাব্য। 'নল চবিত্ৰ' বৈষ্ণৱ কাব্যৰ আৰ্হিত ৰচিত কাব্য। 'নল চবিত্ৰ' আনহাতে জোনাকীৰ জয়লয়ৰ কাব্য।

জোনাকী যুগৰ উল্লেখযোগ্য কাব্য পদ্মনাথ গোস্বামীৰ কাব্য 'লীলা কাব্য'। গোস্বামীৰ কাব্যৰ লীলা সম্পূৰ্ণৰূপে এখনি ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক কাব্য। প্ৰথম পত্ৰী লীলাৱতীৰ কৰণ স্থতিয়েই কাব্যখনৰ বিষয়বস্তু। লীলা কাব্যক একেৰাৰতে এখন খণ্ডকাব্য আখ্যা নিদি কাহিনীকাব্য আখ্যা দিব পাৰি। অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত লিখা কাব্যখনৰ প্ৰকাশভঙ্গী সহজ সৰল। কাব্যখনৰ ভাষা সাৱলীল আৰু নিমজ।

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত এলানি কাব্য ৰচনা কৰিছিল হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাই। হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাই একেৰাহে 'কমতাপুৰ ধ্বংস' (১৯২২ খৃঃ), 'বিবাহী বিলাপ' (১৯১২), 'তিবোতাৰ আত্মদান' (১৯১৩), 'গুৰুক্ষেত্ৰত আহোম ৰমণী' (১৯১৪) আৰু 'আভাস' (১৯১৪) কাব্য ৰচনা কৰিছিল। বৰবৰুৱাৰ 'কমতাপুৰ ধ্বংস' অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত ৰচনা কৰা যুগীয়মূলক কাব্য। ১৫ টা সৰ্গত বিভক্ত কাব্যখনত লীলাধৰৰ কমতাপুৰ পতনৰ কথা কৰণ ভাষাত বৰ্ণনা কৰিছে। 'তিবোতাৰ আত্মদান' কাব্যৰ বিষয়বস্তু জয়মতী কুঁৱৰীৰ নিৰ্ধাৰন আৰু আত্মদানৰ কাহিনী। কবিৰ 'আভাস' কাব্য ২১টি কবিতাৰ সমষ্টি। দেশ-বিদেশৰ কেইগৰাকীমান নাৰীৰ জীৱনৰ কৰণ কাহিনী আভাস কাব্যৰ মাজেৰে প্ৰকাশ পাইছে। 'গুৰুক্ষেত্ৰত আহোম ৰমণী' কাব্যৰ বিষয়বস্তু আহোম ৰমণী যুগা গাভৰুৰ বীৰত্ববাহক কাহিনী। যুগাগাভৰুৰ স্বামী চাণ্ডীচাণ্ডী বৰগোস্বামী মুছলমানৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দি অন্তায়ভাবে শত্ৰুৰ শত্ৰুত প্ৰাণ এৰিব লগা হ'ল। বীৰাঙ্গনা যুগা গাভৰুৰ শত্ৰুৰ মৃত্যু বাতৰি পাই ৰণচণ্ডী মূৰ্তি ধৰি নিজেই সৈন্য পৰিচালনা কৰি মুছলমানৰ বিৰুদ্ধে ৰণ দিলে। শত্ৰুৰ ছুজন পালী সেনাপতি নিধন কৰি শেষত ৰণক্ষেত্ৰত বীৰাঙ্গনা বেষ্ট্ৰে প্ৰাণত্যাগ কৰিলে। দ্বীপলীয়া কাব্যখনৰ মাজেৰে হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাই এগৰাকী বীৰাঙ্গনা ৰমণীৰ বীৰত্ববাহক কাহিনী কৰিছে। হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ কাব্যসমূহৰ ভিতৰত এইখনেই স্নোৰম আৰু জেষ্ঠ। কাব্যখনৰ ভাষাও গাভীৰূপ, বৰ্ণনা স্নোৰম আৰু অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত ৰচনা কৰা হ'লেও স্বপৰাঠ। 'ডেউতিয়া' (১৯১৭) আৰু 'অজিলা' (১৯১৭) বৰবৰুৱাৰ আন দুখন কাব্য। চেম্পীয়েৰ Othello আৰু গোল্ডস্মিথৰ Vicar of Wakefield কাব্যৰ আলমত উক্ত কাব্য দুখনি ৰচনা

কবিছিল। হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ কাব্যৰাজিৰ ভাব ভাষা সহজ সরল। অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত বচনা কৰা হ'লেও কাব্যৰাজি মনোবয়। অসমীয়া সাহিত্যত হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ লিখনীত এখনি কাব্য-বচনা কৰাৰ আশান্তীয়। এচোটা কুটি উঠিছে। ভক্টৰ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাই হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ কাব্য আলোচনা কৰি লিখিছে—“দ্বীপলীয়া বৰ্ণনাত্মক কাব্য বচনাত বৰবৰুৱা অসমীয়া সাহিত্যত অপ্ৰতিদ্বন্দ্বী হৈ আছে। এওঁৰ লিখনীত অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দই নিৰ্ভাঁজ অসমীয়া ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। অশেষপ্ৰীতি আৰু কৰুণ বসব প্ৰাধিক্ত এওঁৰ কাব্য আৰু কবিতাৰ প্ৰধান বিশেষত্ব। এওঁৰ কাব্যত শোকৰ বিনিমি, দুখৰ আৰ্ত্তনাদ আছে কিন্তু নৈৰাজ বা জাগতিক বিধানৰ প্ৰতি বিৰাগ বিতৃষ্ণা নাই, দুখ-শোক ভগৱানৰ আশিৰ বিধান বুলি মানি লৈছে।”

বধূনাথ চৌধাৰীৰ ‘কেতেকী’ আৰু ‘কাৰবালা’ দুখন কাব্য। ‘কেতেকী’ কাব্য কেতেকী চৰাইক উপলক্ষ্য কৰি বচনা কৰা হৈছে যদিও মানৱ জীৱনৰ সমালোচনা কাব্যখনিৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ স্বৰূপ। হাচান-হোচেনৰ কাৰবালা মকতুবিৰ কৰুণ কাহিনী বধূনাথ চৌধাৰীৰ কাৰবালা কাব্যৰ বিষয়বস্তু। কবি চৌধাৰীয়ে মকতুবি নেদেখাটকৈয়ে ব্ৰজপুত্ৰৰ পাবৰ কুৰুৱাৰ বালিৰ দৃশ চাই লিখা মকতুবিৰ বৰ্ণনা ‘মনোবয়। জাতীয় জীৱন ছুই যোৱা কল্পচিত্ৰ আৰু নিৰ্ভাঁজ অসমীয়া শব্দসম্ভাৰ চৌধাৰীৰ কবিতাৰ বিশেষত্ব। চৌধাৰীৰ কৃষ্টিত কেতেকী চৰাই অকল কণ্ঠত অপূৰ্ব বাগ্মিনী লৈ অলজ্ঞা গিৰিৰ লিখৰে লিখৰে ঘূৰি ফুৰা বন বিহাৰিণীয়ে নহয়, মৰ্ত্যৰ দ্বাৰা হৰ বাবে শাস্তি লুখৰ বাৰ্ত্তাবহন কৰা দেৱদূতীহে।

অম্বিকাগিৰী বায়চৌধুৰীৰ ‘ভূমি’ (১৯১৫ খৃ:) অসমীয়া সাহিত্যৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ আধ্যাত্মিক কাব্য। কাব্যখনিৰ কবিয়ে ডেকাকালৰ ‘উদ্ভাস্ত ব্যক্তি প্ৰেমক’ হুমহান ভগৱৎ প্ৰেমত ৰূপ দিব পাৰিছে।

লাতোটি সৰ্গত বিভক্ত কাব্যখনিৰে কবিয়ে ভৱপূৰ সংসাৰৰ শাজত থাকি দুস্তহান জগতৰ সকলো মৌল্যৰ উপভোগ কৰিও কিয়বে ভগৱৎ-প্ৰেমৰ কথা চিন্তা কৰিব পাৰে তাৰেই এক সহজ পন্থা কবিয়ে দেখুৱাব পাৰিছে।

চন্দ্ৰধৰ বৰুৱাৰ ‘কামৰূপ জীৱনী’ আৰু ‘বিদ্যাং বিকাশ’ নামৰ দুখনি কাব্য আৱাহনৰ পাণ্ডত প্ৰকাশ পাইছিল। ‘বিদ্যাং বিকাশ’ পিচত পৃথিব আকাৰত প্ৰকাশ হয়। বেউলা লখিমাবৰ কাহিনীৰ ওপৰত ভেটি কবি ‘কামৰূপ জীৱনী’ আৰু ৪খীটি মূনিৰ আত্মজ্ঞাপন ওপৰত ভেটি কবি ‘বিদ্যাং বিকাশ’

কাব্য বচনা কৰিছিল। বিদ্যুৎ বিকাশত খণ্ড কবিতাৰ লক্ষণ প্ৰকাশ পাইছে।

দ্বিতীয়া কলিতাৰ 'অসম সন্ধ্যা' (১৯৪২ খৃঃ) পোনতে আৱাহনৰ পাতত ছোৱা ছোৱাকৈ প্ৰকাশ হৈছিল। শিচত পুখিৰ আকাৰত ছপা হয়। দ্বীপসীমা ঐতিহাসিক কাব্যখনিত মানৱ আক্ৰমণৰ কলত অসমৰ স্বাধীনতা বেগি মাৰ যোৱাৰ কথা বৰ্ণনা কৰা হৈছে। কাব্যখনিত কলিতা ডাঙৰীয়াৰ মৌলিক স্বজনী প্ৰতিভাৰ পৰিচয় নাই যদিও বৰ্ণনা শক্তিৰ পৰিচয় পোৱা যায়।

মহাভাৰতৰ ষষ্ঠাংশকচ হিড়িম্বাৰ কাছিনী লৈ বচনা কৰা ইন্দ্ৰেশ্বৰ বৰঠাকুৰৰ 'বণ জেউতি' আন এখন মনোমোহা কাব্য। কলেবৰত লক হ'লেও 'বণজেউতিৰ' বচনা শৈলী, শব্দচয়ন আৰু প্ৰকাশভঙ্গীত এক স্বকীয় বৈশিষ্ট্য প্ৰকাশ পাইছে।

ডিৱেশ্বৰ নেওগৰ মান্দাকিনী ছন্দত বচনা কৰা 'মেঘদূত' আৰু ককণাধৰ বৰুৱাৰ 'মেঘদূত' মহাকবি কালিদাসৰ মেঘদূত কাব্যৰ বিষয়বস্তুৰ ওপৰত ভেটি কবি বচনা কৰা দুখন মনোমোহা কাব্য। কয়েলেশ্বৰ চলিহাৰ 'সংগাবী' এখন লক কাব্য।

নৱজ্ঞান আন্দোলনৰ বেগি লহিওৱা লগে লগে অসমীয়া কাব্য-সাহিত্যৰ ইতিহাসৰো অন্ত পৰিল। সাম্প্ৰতিক কালত সাহিত্যৰ আন আন বিভাগৰ প্ৰসাৰ বাঢ়িলেও কাব্য সাহিত্যই বিশ্বাৰ লাভ কৰা নাই। কুবি শক্তিকাৰ দ্বিতীয়াৰ্ধত কোনো উল্লেখযোগ্য কাব্য বচনা কৰা হোৱা নাই।

চতুর্দশপদী কবিতা বা চৈধ্যপদী কবিতার অন্য ইউৰোপৰ মাটিত। ইটালী ভাষাত ইয়াক কোৱা হৈছিল Sonetto, লেটিন ভাষাত কোৱা হয় Sonus. ইয়াৰপৰাই ইংৰাজী ভাষাত কোৱা হয় Sonnet অসমীয়াত চতুর্দশপদী কবিতা বা চৈধ্যপদী কবিতা।

ইটালীদেশৰ গীতি কবি পেট্ৰাৰ্কাই (১৩০৪—১৩৭৪ খৃঃ) চনেটৰ জন্মদাতা। সেইসময়ত ইটালীত গীতিকবিতা জনপ্ৰিয় আছিল। গীতিকবিতাৰপৰাই উদ্ভৱ হয় চনেটৰ। ত্ৰয়োদশ শতিকাৰপৰাই ইটালী দেশত চনেট বচনা হয় যদিও চতুৰ্দশ শতিকাত ক্ৰমিক্ৰমে পেট্ৰাৰ্কাৰ হাততহে বিকৃতি আৰু জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰিছিল। তেতিয়াৰপৰাই সাহিত্য জগতত চনেটৰ মূল্য নিকণ হয়।

পেট্ৰাৰ্কাৰ চনেটৰ অগ্ৰতম বৈশিষ্ট্য চৈধ্য শাবীৰ কবিতাটো। দুটা স্তৱকত বিভক্ত। প্ৰথম স্তৱক আঠশাবীৰ আৰু ইয়াক কোৱা হয় অষ্টপদিকা (Octave) আৰু পাচৰ ছয় শাবীৰ বটপদিকা (Sestet)। প্ৰথম আঠ শাবীত যি ভাব কল্পনা কৰা হয় পাচৰ ছয় শাবীত সিহে ক্ৰমে বিকৃতি লাভ কৰে। গোটেই কবিতাটোৰ এটি অখণ্ড ভাব প্ৰবাহিত হয়। কিছুমান চনেটত অষ্টপদিকা আৰু বটপদিকাৰ বিভাগ কৰা নহয়। অষ্টপদিকাক চাৰি শাবীৰ দুটা পদত ভাগ কৰা হয়। ইয়াৰ একোটা ভাগত কোৱা হয় চতুৰ্গ (Quatrain)। বটপদিকাক যিকোনো দুটা ভাগত ভাগ কৰা হয়। ইয়াৰ একোটা ভাগত কোৱা হয় ত্ৰিপদিকা (Tercet)। প্ৰথম আঠশাবীৰ শেষৰ আখৰৰ মিল ক। খ। খ। ক॥ ক। খ। খ। ক॥ আৰু পাচৰ ছয় শাবীৰ শেষৰ আখৰৰ মিল গ। ঘ। গ। ঘ॥ গ। ঘ। গ। ঘ॥ নাইবা গ। ঘ। ঙ। গ। ঘ। ঙ। এনেদৰে ভাগ কৰিলেও গোটেই কবিতাটোৰ এটি অখণ্ড ভাব প্ৰবাহিত হয়। অসমীয়াত চনেট চৈধ্যশাবীৰ পৰ্য্যব জাতীয় কবিতা। অসমীয়া আৰু বঙালী চনেটত প্ৰতি শাবীত চৈধ্যটা আখৰ থাকে। কোনো কোনো চনেটত ঠঠবটা আখৰো দেখা যায়।

ইংৰাজী সাহিত্যত প্ৰথম চনেট লিখক চাৰ টমাচ ওৱাট (১৫০০-৪২ খৃঃ)। ইংৰাজী সাহিত্যৰ খ্যাতনামা চনেটকাৰ এণ্ড্ৰাও স্পেনচাৰ (১৫৫১-১৫৯৩ খৃঃ)।

চাব টমাচ ওয়াটে পেট্ৰীকাৰ আৰ্হিৰে চনেট বচনা কৰিছিল যদিও পুৰাতনাই অনুকৰণ কৰা নাছিল। ইংৰাজী সাহিত্যত চনেটৰ দ্বাৰী কণ দিয়ে মহাকবি চেম্পীয়েৰে। তেওঁ বচনা কৰা চনেটৰ সংখ্যা ১৫৫ টা। ইংৰাজী সাহিত্যতে মহাকবি মিল্টন (১৬০৮-১৬৭৪ খৃঃ) আন এজন খ্যাতনামা চনেটকাৰ। ইংৰাজী সাহিত্যত মিল্টনেই পেট্ৰীকাৰ চনেটৰ আৰ্হিক আখৰে আখৰে পালন কৰিছিল। মিল্টনৰ চনেটসমূহে ইংৰাজী সাহিত্যত এখন সুকীয়া আসন অধিকাৰ কৰিছে। বৰ্ডছৱৰ্থ, কীটছ আদিয়ে পেট্ৰীকাৰ পদ্ধতিৰে চনেট বচনা কৰিছিল।

ইংৰাজী সাহিত্যত দুই হাজাৰৰ ওপৰ চনেট বচনা কৰা হয়। এই চনেটবোৰক মুঠতে পাঁচ ভাগত ভাগ কৰা হয়—ইটালীয় বা পেট্ৰীকাৰ আৰ্হিৰ, স্পেন্সাৰীয়, চেম্পীয়েৰীয়, মিল্টনীয় আৰু আধুনিক।

বিষয়বস্তুৰ কালবৰণৰা চনেটসমূহক প্ৰধানকৈ চাৰি ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি—গীত (Songs), ব্যঙ্গ কবিতা (Satires), খুঁটাৱা কবিতা (Epigrams) আৰু ভক্তিমূলক গীত (Devotional Poems)।

ইংৰাজী চনেটৰ বুৰঞ্জী অধ্যয়ন কৰিলে কেইটামান লক্ষণ অপৰিহাৰ যেন লাগে “(১) চৈধ্যটা বহু অক্ষৰীয় পদ থাকে, (২) চেম্পীয়েৰৰ বাহিৰে অষ্টপদিকা, ষটপদিকাৰ ভাগ বিভাগ আৰু নিয়মানুবৰ্তিতা আছে, (৩) অষ্ট পদিকাৰ মিলৰ নিয়ম টিলা হ’লেও মিলনান্ত যুগ্মক (Rhyming) থাকিব পাৰে, (৪) অষ্টপদিকা আৰু ষটপদিকাৰ মিল বেলেগ বেলেগ হোৱা হ’ব, (৫) ভাষা মেৰেকা আৰু অপ্ৰসন্ন হ’ব নালাগে, (৬) এটা ভাব অনুভূতি বা বিকাশেৰে চনেট অসংলগ্ন হ’ব লাগে, (৭) জোখে মাখে মাখোন শব্দ প্ৰয়োগ কৰিব লাগে, (৮) ভাবৰ গতি হ’ব লাগে অবিৰল, (৯) কুৰ হ’ব লাগিব সাৱলীল, (১০) চনেটৰ শেষ টুকুৰা তীব্ৰভাৱে ভাব প্ৰকাশক হ’ব লাগে।” (মালচ আৰু চকুলো—ডঃ নেওগ)।

প্ৰথম অৱস্থাত ইটালীয় চনেটৰ বিষয়বস্তু আছিল প্ৰেম। কিন্তু পেট্ৰীকাৰ পাচত যিসকলে চনেট বচনা কৰিছে সেইসকলৰ মাজত চেম্পীয়েৰ, মিল্টন, বৰ্ডছৱৰ্থ প্ৰভৃতিয়ে সকলো ধৰণৰ মনৰ অনুভূতি, কাব্যিক কল্পনা, ঐতিহাসিক ঘটনা, বাস্তৱনৈতিক আৰু সামাজিক অৱস্থা আদিকো চনেটৰ বিষয়বস্তুৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিছে। কিন্তু আকৃতি আৰু প্ৰকৃতিৰ নিয়ম সকলো দেশৰ চনেট লিখকেই মানি লৈছে। অৰ্থাৎ চৈধ্যশাৰীৰ ভিতৰত একোটা ভাব সন্মতভাৱে প্ৰকৃতিত হৈ উঠিব লাগিব। গঠনৰ বীতি, শেষৰ আখৰৰ মিল, অষ্টপদিকা

বটমৰিকাৰ ভাগ বিজ্ঞাপন আদি লিখকৰ ইচ্ছাবীৰ। 'A sonnet is a wave of melody'. সামান্য বিষয়বস্তুকো কাব্যিক সৌন্দৰ্যৰে বহুপাই তাক ভিতৰেদি এটি গভীৰ অতুষ্ণতা প্ৰকাশ কৰিব পৰাটোৱে উৎকৃষ্ট চনেটৰ লক্ষণ।

মুগ্ধৰ বা বাস্তৱনিষ্ঠ কবিতা হিচাপে চনেটত বহু গম্ভীৰ ব্যক্তিগত জীৱনৰ কথাই ব্যক্ত কৰা হয়। আধুনিক কাব্যৰ ব্যাপকতাৰ বাবে যিকোনো বিষয়বস্তুৰ অবলম্বনতেই চনেট লিখা সম্ভৱ। চেন্সপীয়েৰৰ বহুতো চনেট আত্মচৰিতমূলক। বঙ্গৰ কবি মাইকেল মধুসূদন দত্তৰ চনেট কিছুমানতো অন্তৰৰ অন্তৰতম প্ৰেমেশ্বৰ কথাই ব্যক্ত কৰিছে। অসমীয়া সাহিত্যতো হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ 'মালচ আৰু চকুলো' নামৰ চনেটৰ পৃথিৰ মাজেৰে আত্ম-পৰিচয় হেৰুৱা শোকাবুল অন্তৰৰ পৰিচয় প্ৰকাশ পাইছে।

বঙালী সাহিত্যত প্ৰথম চনেটৰ সৃচনা কৰা কবি মাইকেল মধুসূদন দত্ত। মাইকেল মধুসূদন দত্তই ইয়াৰ নাম দিছে চতুৰ্দশপদী কবিতা। তেৱেঁই ইংৰাজী চনেটৰ প্ৰতি শাৰীৰ দহ আখৰৰ ঠাইত চৈধ্য আখৰৰ নিয়ম বাস্তৱ দিছে। কেবেজনাথ সেন, অক্ষয়কুমাৰ বৰাল দত্তৰ অচুগামী চনেটকাৰ। বঙালী সাহিত্যত উল্লেখযোগ্য চনেটকাৰ ববীজনাথ ঠাকুৰ। ববীজনাথৰ চনেটবোৰ মূলতে চতুৰ্দশপদী কবিতা মাত্ৰ। মোহিতলাল মজুমদাৰ, প্ৰেমেন্দ্ৰ মিত্ৰ, জীৱনানন্দ দাস আদি আন আন উল্লেখযোগ্য চনেটকাৰ।

হিন্দী ভাষাত চনেটৰ সংখ্যা সবহনহয়। হিন্দী সাহিত্যৰ প্ৰথম চনেট কবি লোচন পাণ্ডে। হিন্দী সাহিত্যৰ খ্যাতিমান চনেট কবি ত্ৰিলোচন শাস্ত্ৰী, হুমিজনানন্দ পাণ্ডে।

অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰথম চনেটৰ সৃচনা হয় জোনাকী বৃগত। জোনাকী বৃগৰ ত্ৰিভূতিৰ অন্ততম হেমচন্দ্ৰ গোৰ্খামী অসমীয়া চনেটৰ জনক। হেমচন্দ্ৰ গোৰ্খামীৰ চনেটৰ আৰ্হি ইটালীদেশৰ পেট্ৰাৰ্কা। কিন্তু তেওঁৰ চনেটবোৰ মাইকেল মধুসূদন দত্তৰ দৰে চৈধ্য আখৰৰ। গোৰ্খামীৰ 'প্ৰিয়ন্তমাৰ চিঠি' প্ৰথম অসমীয়া চনেট।

প্ৰিয়ন্তমাৰ চিঠি

সৌন্দৰ্যৰ বুকুৰ কাঁচলি উদঙাই	।ক।
প্ৰকৃতিৰ চৌধৰ চালো পিঙপিঙ	।খ।
হুকুৰা ঠেঙীয়া এই আখৰ কটিত	।ঘ।
যি অমিয়া বঁহা আছে, ক'তো আৰু নাই।	।ক।
কবি নিকুণ্ড হ'লি ক'ত কবিতাই	।ক।

বলজাত উটি উটি হুবে পৃথিবীত,	।খ।
তোষাব চিঠিয়ে কিছ জানে যিটি শ্রুত ।	।খ।
কবিতাব কাব্যে ডাব গোছকে নাশায় ।	।ক।
ফুল ফুলে, সবি যায়, শুকায় বননি ;	।গ।
বসন্তব কুঁহিপাত ব'হুত লেবেলে ।	।ঘ।
তোষাব চিঠিয়ে প্ৰিয়ে. জানে কি মোহিনী,	।গ।
নিষ্ঠো নোহোরা বাঁহী, ন ন ফুল যেনে ।	।ঘ।
যত শুভো, চুয়া খাওঁ, নালাগে আহনি,	।গ।
হৃদয়ত হেপাহব ভোটা শুবা জলে ।	।ঘ।

‘প্ৰিয়তমাব চিঠি’ প্ৰথম অসমীয়া চনেট যদিও অবিভাটোও চনেটৰ লক্ষণ লক্ষণ প্ৰকাশ পাইছে। প্ৰিয়তমাব চিঠি ব্যক্ত কবিতা। কবিতাটোৰে ভেঁকা প্ৰেমিকসকলক উপলুঙা কৰিছে। প্ৰিয়তমাব ভবিব পডাত ডেইজি ফুল ফুলি উঠাব হবে প্ৰেমিকাব কাউবী ঠেঙীয়া আখবৰ চিঠি এখনে প্ৰিয়জনব অন্তৰত কেনে ডারব জোঁৱাব আনিব পাৰে কবিতাটোত সেই কথাৰে ব্যক্তচিত্ৰ প্ৰকাশ কৰিবলৈ যত্ন কৰিছে। কবিতাটোৰ শেষৰ আখব মিল প্ৰেট্টাৰ্কাৰ আৰ্হিব (ক। খ। খ। ক। ক। খ। খ। ক। গ। ঘ। গ। ঘ। গ। ঘ।)। শেষৰ যুগ্মকৰ ভাবব তীব্ৰতা চনেটৰ অন্ততম লক্ষণ। পোষামী ডাঙবীয়াৰ চনেটত সেই লক্ষণ দেখা যায়। প্ৰিয়তমাব চিঠিব হবে ‘ইহা কন্দা’ নামৰ আন এটি চনেটৰ শেষৰ যুগ্মকৰ ভাব আক তীব্ৰ।

প্ৰেমৰ পত্ন্য পাহি পেলালে শুকাই

ইহা কন্দা লৈয়ে হায় সংসাৰ ভায়না।

‘বন্ধেধব যত্ন’ আন এটি চনেট। এই তিনিওটা চনেটৰ আৰ্হি পেট্টাৰ্কা। তেওঁৰ বৰদৈচিলাক চনেটৰ জ্যেষ্ঠত্ব কৰা হয় যদিও চৈধ্যশাবীৰ কবিতা যাজ।

পোষামী ডাঙবীয়াৰ চনেটবোৰ উৎকৃষ্ট চনেট নহয় যদিও চনেটৰ প্ৰায়বোৰ লক্ষণ প্ৰকাশ পাইছে। প্ৰায়বোৰ কবিতাই আগ বয়সৰ বচন। সেই বিষয়ে ‘ফুলৰ শবাই’ৰ সূচনাত লিখিছে—

“ইয়াৰ ভিতৰত আটাইকেইটা কবিতা লিখকৰ ১৩১৪ বছৰ বয়সতে লেখা আৰু তেতিয়া লেখকৰ আৰ্হি লবৰ নিমিত্তে অসমীয়া ভাষাত শ্লিষ্ট-কবিতা (Lyrical) আৰু চৈধ্যপদী কবিতাব (Sonnet) চানেকিও নাছিল। তেনেদৰে তাত কিবা দোষ হে বনে পাঠকসকলে যাকনা কৰিব।”

হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী ডাঙৰীয়াই চনেটক চৈধ্যপদী নামকৰণহে কৰিছিল, মাইকেল মধুসূদন দত্তৰ দৰে চতুৰ্দ্দশপদী কবিতা নামকৰণ কৰা নাই।

প্ৰথম অসমীয়া বোমাষ্টিক কবি প্ৰতিমাৰ খনিকৰ চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ ‘অকলশবীয়া’, ‘চিবলগবীয়া,’ ‘দক্ষিণা’ আৰু ‘নঙঠা ককিৰ’ আদি চনেটৰ আৰ্হিৰ চৈধ্যপদী কবিতা। আগৰৱালাৰ কবিতাৰ শেষৰ যুগ্মকৰ ভাব তীব্ৰতাৰ বাহিৰে আন লক্ষণ দেখা নাযায়। সাধাৰণ পন্থাৰ জাতীয় কবিতা।

কদম কলিৰ কবি লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ ‘প্ৰেম’ একমাত্র চনেট। ‘প্ৰেম’ সাধাৰণ পন্থাৰ জাতীয় কবিতা। শেষৰ যুগ্মকৰ ভাব তীব্ৰতাৰ বাহিৰে চনেটৰ আন লক্ষণ প্ৰকাশ পোৱা নাই।

মক বুৰে, শিল পমে, বিন্দুৰ পৰশে,

প্ৰেম আখ্যা মহাশক্তি জগৎ প্ৰকাশে।

(প্ৰেম)

পুথিৰ আকাৰত প্ৰথম চনেটৰ পুথি বচনা কৰে পদ্মনাথ গোস্বামীৰ কবিতাই। গোস্বামীৰ কবিতাৰ ‘জুবিন’ পয়ত্ৰিশটি চৈধ্যপদী কবিতাৰ সংকলন। আত্মতিলিত কবিতাৰ কেইটি চৈধ্যপদী হ’লেও সাধাৰণ পন্থাৰ জাতীয়হে। শেষৰ যুগ্মকৰ ভাব তীব্ৰতাৰ স্পৰ্শ আছে। গোস্বামীৰ কবিতাৰ ‘উয়িলা’ আৰু ‘কবিতা’ চনেট দুটি সাধাৰণ পন্থাৰ জাতীয় যদিও শেষৰ যুগ্মকৰ ভাব তীব্ৰতাৰ স্পৰ্শ আছে

পুথিৰ আকাৰত চনেট বচনা কৰা দ্বিতীয়জন কবি হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা। হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ ‘মালচ আৰু চকুলো’ দুখন চনেটৰ পুথি। সপ্তালনিৰ্দ্ধে অসমীয়া সাহিত্যত চনেটৰ জোৰাৰ অনা কবি হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাই পোনতে ‘বাহী’ ‘উৰা’ আৰু ‘আলোচনীত’ কিছুমান চনেট প্ৰকাশ কৰিছিল। ‘মালচ আৰু চকুলো’ পাচৰ বচনা। ‘মালচৰ পাতিত লিখিছে—“বৰ্তমান সময়ৰ অনেক অসমীয়া লিখাকৰে চতুৰ্দ্দশপদী কবিতা লিখিবলৈ হাত দিছে। সেই সকলোকে বেধি আয়িও সেই অমৰ কবিসকলৰ পদাংক অনুসৰণ কৰি, এই চতুৰ্দ্দশপদী কবিতা কেইটি বচনা কৰি পাঠকসকলৰ ওচৰত দাঙি ধৰিলো।” বৰবৰুৱাই চনেটক চতুৰ্দ্দশপদী আখ্যা দিছে। ‘মালচ’ৰ কবিতাবোৰ কবিৰ বিচিত্ৰ ৰূপৰ প্ৰকাশ। ‘চকুলো’ কবিৰ প্ৰাণাধিক পুত্ৰ বিপিনৰ মৃত্যুত শোকসন্তপ্ত পিতৃহৃদয়ৰ কৰুণ বিননি। তেওঁৰ কবিতাবাজি চনেট গঢ়ৰ যদিও সকলোবোৰ কবিতাৰ স্বাভাৱে চনেটৰ লক্ষণ বক্ষা পৰা নাই। কিছুমান সাধাৰণ পন্থাৰ ছন্দৰ কবিতা। মাইকেল মধুসূদন দত্তই কবিতা প্ৰভাৱাৰিত কৰিলেও তেওঁৰ চনেটৰ আৰ্হি চেন্দীয়েবৰ চনেট। বৰবৰুৱাৰ

চনেটত নানা প্ৰকাৰ মিল প্ৰয়োগ কৰিছে। চনেটৰ নিটোল ৰূপৰ কাৰণে অষ্টপদিকাৰ যি স্থল গুণৰ আবৃত্তক সেই গুণ অসমীয়া চনেটত বিৰল সেইবাবে ভাবৰ উঠা-নমা গতিটো লক্ষ্য কৰা নাযায়। বৰবৰুৱাই অষ্টপদিকা বিভাগলৈ লক্ষ্য বখা নাই। শেষৰ যুগ্মকৰ ভাব তীব্ৰতাৰ বৰবৰুৱাৰ চনেটতো প্ৰকাশ পাইছে।

হৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাৰ ‘নীতা স্বৰ্গধৰ’ আৰু ‘ফুলকুঁৱৰী’ ‘জাগৰণ’ ‘মালতী’ আদি চৈধ্যশাৰীৰ কবিতা চনেট গঢ়ৰ যদিও ভাবৰ, ক্ৰমৰ অভাৱ। ‘নীতা স্বৰ্গধৰ’ কবিতাৰ শেষৰ শাৰীৰ মিল পেট্ৰাৰ্কাৰ মিল পেট্ৰাৰ্কাৰ আহিব—
(ক | খ | খ | ক ॥ গ | ঘ ॥ গ | ঘ ॥ গ | ঘ ॥)। বাকী সাধাৰণ পয়াৰ ছন্দৰ কবিতা। ডক্টৰ শূৰ্য্যকুমাৰ কুমাৰ ‘নিৰ্মালি’ নামৰ কবিতা সংকলনটিত ‘মজিয়া’, ‘স্বপ্নৰাজ্য’, ‘নিচুকনি’, ‘আনন্দৰাম বৰুৱা’ আদি প্ৰায় বাৰটি চনেট সন্নিবিষ্ট কৰিছে। আটাইবোৰ চনেটেই পয়াৰ ছন্দত ৰচিত কবিতা মাত্ৰ। কোনো কোনো কবিতাৰ শেষৰ যুগ্মকত ভাব তীব্ৰভাৱে প্ৰকাশ পাইছে।

ভিষ্মেশ্বৰ নেওগৰ ‘মুক্তা’ ২৮টি চনেটৰ সংকলন। ‘সাধক, প্ৰিয়াৰ ৰূপ’ সঁফুৰা’ আদি উল্লেখযোগ্য চনেট। অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাৰ ‘মণিমালাত’ ৫০ টা মান চনেট সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে।

নীলমণি ফুকনৰ ‘জ্যোতিকণা’ৰ কবিতাবাজি চনেট গঢ়ৰ। কিন্তু কবিতাবোৰত চনেটৰ নিয়ম মানি চলা হোৱা নাই। কেৱল শেষৰ যুগ্মকত ভাব তীব্ৰভাৱে প্ৰকাশ পাইছে।

হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ ‘প্ৰিয়তমাৰ চিঠি’ প্ৰথম অসমীয়া চনেট যদিও কবিতাটোত চনেটৰ লক্ষণ কিছু প্ৰকাশ পাইছিল। কিন্তু পিচৰ অক্ষুণ্ণাৱস্থা কবিতাৰ সবহ ভাগ চনেটেই সাধাৰণ পয়াৰ ছন্দৰ চৈধ্যশাৰীৰ কবিতা মাত্ৰ। অষ্টপদিকা ষটপদিকাৰ নিয়ম প্ৰায়বোৰ কবিতা চনেটতে দেখা নাযায়। শেষ আধৰৰ মিল (Rhyming) ক | খ | খ | ক আৰু গ | ঘ নাইবা গ | ঘ | ও যদিও সবহভাগ কবিতা চনেটেতে দেখা নাযায়। কিন্তু শেষৰ যুগ্মকত ভাব তীব্ৰতা প্ৰায়বোৰ অসমীয়া চনেটেই স্থায়ী লক্ষণ। প্ৰায়বোৰ চনেটত একোটি ভাব অল্পকালত সম্পূৰ্ণৰূপে প্ৰকাশ কৰা হৈছে আৰু নিজে পৰিপত্তি লাভ কৰিছে শেষৰ যুগ্মকত।

মালিতা বা কাহিনী গীত অলিখিত সাহিত্যৰ উজ্জল নিদৰ্শন। পৰম্পৰা হিচাপে বাহুবৰ মুখে মুখে চলি অহা মালিতাসমূহে আধুনিক যুগত লিখিত ৰূপ লাভ কৰিলে।

মালিতা শব্দৰ উৎপত্তি সংস্কৃত মালিকা শব্দৰপৰা। বঙালী সাহিত্যত ইয়াক কোৱা হয় গীতিকা। হিন্দীত পদ্ম-কথা। ইংৰাজীতে Ballad বুলিলে যি বুজোঁ। নিয়েই কাহিনী গীত বা মালিতা। ইংৰাজী বেলাড শব্দটো কৰাটী Baller শব্দৰপৰা উৎপত্তি। পৃথিৱীৰ ভিন্ ভিন্ ভাষাত মালিতাৰ ভিন্ ভিন্ নাম। ৰুচ সাহিত্যত Bylina, স্পেনীয় ভাষাত Romance, ইউক্ৰেনীয় সাহিত্যত Dumli চাইবেৰীয় সাহিত্যত Junacka pesmi আৰু ডেনমাৰ্কৰ ভাষাত Vise।

ইংৰাজী বেলাডৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি হাডচনে লিখিছে, 'In our study of narrative poetry we naturally begin with the popular ballad, or short story in verse; a form which appears to have arisen spontaneously in almost all literatures, and represents one of the earliest stages in the evolution of poetic art.'

ভট্টৰ প্ৰাক্কল্পিত গোখায়ীৰ মতে মালিতাৰ উৎপত্তিৰ মূলতঃ—'গীতপদ' শব্দৰে বুজাব সৈতে অবিচ্ছেদ্যভাৱে জৰিত আছিল, বেলাড শব্দটোৱেও বুজাব পৰিপূৰকভাৱে গোৱা গীতহে বুজায়। আদিম যুগত যেতিয়া হয়তো খেলটো চিকাৰৰপৰা উদ্ভূতিলে তেতিয়া কোনোবা এজনে হাবিত কি কৌশল আৰু বিপদৰ মাজত হাতী বা বাঘ দাইল কৰা হ'ল, কোনে তাক ধৰা হ'ল, এনে ঘটনাবিলাক হাড়-ভৰি জোকাৰি অল্লী-ভল্লী কৰি বৰ্ণনা কৰিছিল; এনে বৰ্ণনাই সতকাই ওচৰে কাষৰে থকা মানুহবিলাকৰ মন আকৰ্ষণ কৰে, আৰু গোটেইবিলাক মানুহে গোট খাই এটা উদ্ভেজনাৰ আবেষ্টনী সৃষ্টি কৰে। তেনে উদ্ভেজনাপূৰ্ণ আবেষ্টনীত সকলো মানুহেই একেজন ব্যক্তিৰ দৰে

অন্ধ-ভঙ্গী কবে আৰু শৰীৰৰ উদ্ভেজনা মুখেৰে প্ৰকাশ কৰে। মুখেৰে প্ৰকাশ কৰা লয়পূৰ্ণ এই উদ্ভেজিত ভাবাই বেলাভৰ মূলবস্তু।”

বিশ্বসাহিত্যত সবহভাগ মালিতাৰ জন্ম হয় প্ৰাচীন কালত আখৰবোধ নথকা লোকৰ মূখত। প্ৰাচীন মালিতাৰ বচকৰ নাম নাই। অথচ মাহুহৰ মূখে মূখে যুগ যুগ চলি আহিছে। মালিতাৰ উৎপত্তিৰ ঐতিহ্যিক সময় নিকৰ্ণ কৰাও সহজ নহয়। বচকে একোটি স্থ-সদৃশ কাহিনী সীতৰ আকাৰত আগবঢ়াই নিয়ে। দুসাহসিক কাৰ্য মূৰ্ছ-বিগ্ৰহ আদিৰ বৰ্ণনা মালিতাৰ প্ৰধান উপজীৱ্য। মালিতাৰ বিষয়বস্তুৰ লগত প্ৰেম-প্ৰীতি, যুগা-বিষেৰ আদিৰ নিবিড় সম্বন্ধ। সবহভাগ মালিতাৰ কাহিনী অবাস্তৱ বা অলৌকিক। মালিতাৰ নায়ক-নায়িকাই পাখি লগা ঘোঁৰাত উঠি আকাশেৰে উৰি যাব পাৰে, পানীৰ তলেৰে উৰি যোৱা ভোম্বোৰাক বাজকোঁৱৰে তৰোৱালেৰে কাটিব পাৰে, ফুলৰ মাজৰপৰা দীপ্-লিপ্-পাতকৰ জন্ম হয়, গছ-বিৰিখে মাহুহৰ ৰবে কথা কব পাৰে। বহুসময়ত মালিতাৰ কাহিনী অবাস্তৱ হ'লেও মূললিত ছন্দ আৰু ছনিপুণ বৰ্ণনা-ভঙ্গীয়ে মাহুহৰ মন আকৰ্ষণ কৰে। মালিতা ভাব-ভাষা আৰু প্ৰকাশভঙ্গীৰ ফালৰ পৰা নিৰ্ভাৰ কবিতা। জ্বৰৰ স্পন্দন সীতসমূহৰ আকৰ্ষণৰ প্ৰধান কাৰণ।

বিভিন্ন ভাষাৰ মালিতা স্বকীয় স্বকীয় পৰিবেশত বচিত হ'লেও কেইটিমান উন্নৈহতীয়া ঐক্য দেখা যায়। মূলত পৃথিৱীৰ ভিন্ ভিন্ ভাষাৰ মালিতা আখ্যানমূলক। সবহভাগ আখ্যান জনজ্ঞতিমূলক। আখ্যানসমূহ একক কাহিনীৰ ওপৰত ভেটি কৰি বচিত। মালিতাসমূহ আবৃত্তিমূলক নহয়, সীতধৰ্মিতাহে তাৰ অন্ততঃ বৈশিষ্ট্য। সীত আৰু প্ৰকাশভঙ্গীত লৌকিক প্ৰভাৱ স্পষ্ট।

মালিতাৰ কাহিনীৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য প্ৰকাশ পায় ক্ৰিয়া চৰিত্ৰ পৰিবেশ আৰু বিষয়বস্তুৰ ওপৰত। ইয়াৰ ভিতৰত ক্ৰিয়াৰ প্ৰাধান্য বেচি। কিয়নো কাহিনী অগ্ৰসৰ হ'ব লগা হয় ক্ৰিয়াৰ মাধ্যমেৰে। যিহেতু মালিতা কাহিনী-প্ৰধানহে, চিত্ৰপ্ৰধান নহয়।

পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ মালিতা প্ৰাচ্য সাহিত্যৰ মালিতাতকৈ অধিক কাহিনীমূলী। পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ মালিতাত কাহিনীৰ ওপৰতহে প্ৰাধান্য দিয়া হয় বেচিকৈ। আৰ্য সাহিত্যৰ মালিতাত বৰ্ণনাৰ প্ৰাধান্য বেচি। কাহিনী বিকাশত পৰিবেশ আৰু পৰিপাৰ্থিক বৰ্ণনাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু আৰ্য সাহিত্যৰ মালিতাসমূহ অধিক

বৰ্ণনাৰ বাবে বহু সম্ভৱতঃ নায়ক-নায়িকাৰ লগত পৰিচয় লাভ কৰিবলৈ ধৈৰ্যৰ প্ৰয়োজন হয়। প্ৰাচীন অসমীয়া মালিতাসমূহৰ আন এটি লক্ষণ কথাৰ স্বিকৃতি। স্বিকৃতিৰ মাজৰ কিছুমান কথা অপ্ৰয়োজনীয়।

শীত আৰু মালিভা একে নহয়। শীতত সুৰৰ প্ৰাধান্য বেচি। কিন্তু মালিতাৰ বৈশিষ্ট্য লুকাই থাকে কথাবস্তৱ আঁৰত। শীতত ভাল মান লয় অপৰিহাৰ্য অঙ্গ। মালিতাৰ আকৰ্ষণীয় দিশ কথাবস্তৱ। অৱশ্যে মালিতা আবৃত্তিধৰ্মী নহয়, লজীভধৰ্মীহে।

মালিতা বিৱৰণমূলক কবিতা। ইয়াত বচকৰ কোনো পৰিচয় নাথাকে। আনহাতে মালিতাত ব্যক্তি অস্বভাৱ কথোৰ প্ৰাধান্য সামূহিক অস্বভাৱতকৈ অধিক।

পৃথিৱীৰ প্ৰায়বোৰ সাহিত্যতে মালিতাৰ উৎপত্তি প্ৰাচীনকালত। ফৰাচী সাহিত্যত 'ছেকন ডি গোট' আৰু ইংৰাজী সাহিত্যত 'চং অৱ বোলেণ্ড' প্ৰাচীনতম মালিভা। ইংলণ্ডৰ মধ্যযুগীয় বৰিনছডক লৈ বচনা কৰা বেলাড-সমূহ প্ৰাচীনতম জনপ্ৰিয় মালিভা। পাৰ্চীৰ সংগৃহীত Reliques (১৭৬৫) নামৰ গ্ৰন্থখনেই ইংৰাজী সাহিত্যত মধ্যযুগীয় মালিতাৰ পুৰি। এইখন পুৰিত ভালেমান আকৰ্ষণীয় মালিভা সংগৃহীত হৈছে। ডেনমাৰ্কৰ Sir Peters Lemon চল্লিশটি পদত বচিত এটি চমু অথচ আকৰ্ষণীয় মালিভা।

প্ৰাচীন মালিতাৰ পৰম্পৰাত ৰোমাণ্টিক যুগতো ভালেমান মালিভা বচনা কৰিছে। এই কালছোৱাত অকল কাহিনীতে আৱদ্ধ নাথাকি চাৰিত্ৰিক বিকাশ বিশ্লেষণৰ প্ৰতিও দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰা দেখা গৈছে। ইংৰাজী সাহিত্যত দ্ৰুটৰ Eve of St. John, লংকেলৰ The Wreck of the Hesperus, কীটচৰ La Balle Dame Sans Merci, বোচেটিৰ The White Ship আদি আধুনিক মালিভা।

প্ৰাচীন বঙলা শীতিকাৰ প্ৰধানকৈ তিনি জ্যেষ্ঠ ভাগ কৰিব পাৰি—নাথ শীতিকা, মৈত্ৰনসিং শীতিকা আৰু পূৰ্ববঙ্গ শীতিকা। নাথ শীতিকাৰ বিষয়বস্তু ঐতিহাসিক। নাথ শীতিকাৰ আকৌ দুটা ভাগ—কিছুমান নাথ গুৰুসকলৰ সাধন ভোজনৰ অলৌকিক কাহিনী আৰু আনটি তৰুণ ৰাজকুমাৰৰ সন্মাসৰ কাহিনী।

ভিবেকৰ নেওগ ডাক্তাৰীয়াই "গোপীচন্দ্ৰৰ শীত" বোৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ অন্তৰ্ভুক্ত বুলি কৈছে। "অসমীয়া পণ্ডিতৰ সহায়ত এই শীতবোৰ সংগৃহীত আৰু সম্পাদিত হোৱা হ'লে অৱশ্যে এই শীতবোৰৰ অৰুণ প্ৰকাশ পালেহেঁতেন।

আক আচৰে বাণেশ্বৰ শৰ্ম্মাৰ লৈ তুল অৰ্থ দিব নালাগিহেউভেন ।”
গোপীচন্দ্ৰৰ গীতৰ লগত অসমীয়া ভাষাৰ সান্নিধ্যৰে বেচি—

“মাণিকচন্দ্ৰ বাজা আছিল ধৰ্ম্মবৰ বাজা ।
মএনাক বিয়া কৰিল তাৰ নও বুদ্ধি ভাৰ্যা ॥
মএনাক বিয়া কৰি বাজাৰ হুণুবিলা মনৰ আশ ।
তাৰ পৰ দাবপুৰৰ পঞ্চকন্দ্ৰা বিয়া কাৰ
পুৰি গল মনৰ হাবিলাল ।
আজি কালি কৰি বাৰ বছৰ হৈল ।
দেখিবাব নাপাবি মহাবাজ (মএনাক)
বাগল কৰি দিল ।”

পাদটোকাতে দিয়া ইয়াৰ পাঠান্তৰ অতুল্য—

ময়নামতীৰ বিয়াও হৈল মাণিকচন্দ্ৰৰ ঘৰে ।
সিন্দুৰমতীৰ বিয়াও হৈল নীলমণি বাজাৰ ঘৰে ॥
মএনাক বিয়াও কৰি বাজা পঞ্চাশ বিয়াও কৰে ।
বুঢ়া দেখি মএনামতীক বাগল কৰি দিলে ॥
মহাবাজা বাজা কৰি খায় পাটেৰ উপৰ ॥
মএনাক ঘৰ-বন্দ দিলে ফেকমাৰ বন্দৰ ॥
মহাবাজা বাজা কৰি খায় পাটেৰ উপৰ ।
মএনামতী চৰ্খা কাটি ভাত খায় বন্দৰেৰ ভিতৰ ।”

(অসমীয়া সাহিত্যৰ অধ্যয়ন—নেওগ)

উক্ত গীতসমূহ পোনতে গ্ৰীয়াৰ্চনে বংপুৰ অঞ্চলৰপৰা সংগ্ৰহ কৰি
১৮৭৮ খৃঃৰ এতিয়াটিক চচাইটিৰ জাৰ্ণেলত প্ৰকাশ কৰিছিল। পাচত
কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰপৰা “গোপীচন্দ্ৰৰ গান” বুলি একেলগ কৰি ছপাই
উলিয়ায়।

আধুনিক বঙলা সাহিত্যত ববীজনাথ ঠাকুৰৰ স্পৰ্শমণি, পঞ্চবন্ধা, সত্যেন
দত্তৰ ইনসাক আদি পাৰ্শ্বক গীতিকা।

পৃথিৱীৰ আন আন ভাষা-সাহিত্যৰ দৰে অসমীয়া সাহিত্যতো মালিতাৰ
ভয় প্ৰাচীন কালত। প্ৰাচীন অসমীয়া মালিতাৰ জনক অজ্ঞাতনামা কবি।
অলিখিত সাহিত্যৰ গোঁবৰোজ্জল নিদৰ্শন মালিতাসমূহে লিখিত ৰূপ পালে
উনৈশ শতিকাৰ শেষ দশক আৰু দুবি শতিকাৰ প্ৰাৰম্ভত। মালিতাৰ বচক
কবিতা—৩

সম্বন্ধে ভিৎহৰ বেনেগ ডাঙৰীয়াই লিখিছে—“এই গীতবোৰ নিশ্চয় সমৃদ্ধ ভাবৰ অভিযুক্তি। বচনিতাজন নিশ্চয় এজন গুটীয়া মানুহ। আন কবিতাৰ দৰেই তাকে মুখে মুখে ডেউ গীত বচনা কৰে আৰু তাৰ পাচত সমৃদ্ধ মুখত পৰি কালত ই নানান পৰিবৰ্তন আৰু পৰিৱৰ্তন লাভ কৰি শ্বেদত হয়বা লিখিত অৱতালৈ আহে।”

প্ৰাচীন অসমীয়া মালিতাসমূহক প্ৰধানকৈ তিনি শ্ৰেণীত ভাগ কৰিব পাৰি—(১) বুৰঞ্জীমূলক, (২) কিস্কমন্তিমূলক, (৩) কাল্পনিক। প্ৰাচীন অসমীয়া মালিতাৰ ভিতৰত বুৰঞ্জীমূলক মালিতাৰ সংখ্যাই সৰহ। বদন বৰফুকনৰ গীত, হৰদত্ত-বীৰদত্তৰ গীত, মণিৰাম ধোৱানৰ গীত, চিকন সৰিয়হৰ গীত, নাহৰৰ গীত, জয়মতী কুঁৱৰীৰ গীত, গোবীনাথ সিংহৰ গীত বুৰঞ্জীমূলক মালিতা। জনা গাভৰুৰ গীত, ৰাধিকা শাস্তিৰ গীত, ফুলকোঁৱৰৰ গীত, মণিকোঁৱৰৰ গীত, চুৰলা শাস্তিৰ গীত কিস্কমন্তী বা জনশ্ৰুতিমূলক মালিতা। জনা গাভৰুৰ গীত, ফুলকোঁৱৰৰ গীত আৰু মণিকোঁৱৰৰ গীতৰ বিষয়বস্তু প্ৰাক-আহোম গৰ। এই গীতবোৰত আহোমযুগৰ পৰিৱৰণ পৰিসংকিত হয় যদিও এই গীত জনশ্ৰুতিমূলক। কল্হাবাৰাণসীৰ গীত, জয়ধন বনিয়াৰ গীত, মধুমতীৰ গীত কাল্পনিক।

জুনাবিলাককো কাহিনী গীতৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰি। সৰহভাগ জুনাতে একোটি মনোৰম কাহিনী আছে। পুৱাৰ জুনা, কপাহৰ জুনা, নাঙলৰ জুনা আখ্যানমূলক আৰু মনোপ্ৰাণী।

সৰহভাগ মালিতাই বনগীত স্বৰীয়া। আগৰ কালত এক শ্ৰেণীৰ বৰাগীয়ে কাহিনী গীত গাই গাই মানুহক মুগ্ধ কৰিছিল। বুৰঞ্জীমূলক কাহিনী গীতবোৰ এহাতে দেশৰ বুৰঞ্জীৰ চলন্ত টিলনী; আনহাতে প্ৰেৰণাৰ উৎস। এনে তৰহৰ কাহিনী গীতৰ ভাষা নিম্ন অৰ্ধচ প্ৰাণস্পৰ্শী।

অসমীয়া মালিতাৰ ভিতৰত জনা-গাভৰুৰ গীত, ফুলকোঁৱৰৰ গীত, মণিকোঁৱৰৰ গীত প্ৰাচীন। উক্ত মালিতাবাদি প্ৰাচীন হ'লেও বচনাবাদিত আধুনিক ভাৱ-ভাষা বিস্তৰ। হয়তো যুগ যুগ ধৰি পৰম্পৰা হিচাপে চলি আহি আধুনিক ভাৱ-ভাষা সোমাব পাৰিছে।

মণিধৰ কিমানৰ পাচ (মণিকোঁৱৰ গীত), পৰিল আখৰতে চহু (ফুলকোঁৱৰৰ গীত), পিন্ধাৰহি বেচেমী সাজ, নীললত বাজিলে ঘড়ী, ঘোৰাই ঘোৱা কাপোৰত চেকা (জনাগাভৰুৰ গীত) আদিৰ ভাৱ-ভাষা আৰু কল্পচিত্ৰসমূহ যে আধুনিক সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই।

হুই একাকি গীতব লগত বিহগীতব দানুত্ত বন কবিরদগীয়া। হুগকৌরবব
গীতব—

হাঁহ হৈ পবিমগৈ তোমাৰে পুখুৰীত
পাব হৈ পবিম গৈ ঢালত,
মায়া হৈ লোমামগৈ তোমাৰে শৰীলত
মাখি হৈ চুয়া দিম গালত।

এই ফাঁকি হুগকৌরবব গীত বিহগীতবৰণা লোৱা যেন লাগে।
সাধাৰণতে প্ৰাচীন কাব্য বা মালিতাব বিষয়বস্তু প্ৰশংসা আগব ভূমিকা
দীঘল। মণিকৌরবব গীতত কোনো ভূমিকা নকবাকৈয়ে আবস্ত কৰিছে—

শৰ্মদেউ বজাৰ পুতেক মণিকৌরব
কোলাত খতি খুন নাই,
এবেলা দোলাতে এবেলা ঘোঁৰাতে
এবেলা সেনৰ বং চায়।

বিহগীত-বনগীত প্ৰমুখো প্ৰাচীন অসমীয়া গীত-মাতৰ আৰম্ভণি লবণতীব
তুতি মিনতিৰে। বিহগীতৰ দৰে মালিতাব তুতি মিনতি অনাড়ম্বৰ।

আই সৰেশ্বতী দেৱী পাবেৱতী
তোমালৈ বঢ়াই মাওঁ মাহ
পাহৰা গীতকে সৌৱৰাই দি যাবা
গীতৰ ভাঙি যাবা আঁহ। (বিহগীত)

আই সৰেশ্বতী দেৱী পাবেৱতী
তোমালৈ বঢ়াই মাওঁ শৰাই
পাহৰা পদকে সৌৱৰাই দি যাবা
যেনে বৰা ধানৰ কৰাই।
(বৰফুকনৰ গীত)

আই সৰেশ্বতী বংফুন মালতী
তোমালৈ মানি মাওঁ পাব
পাহৰা নামকে সৌৱৰণ কৰিবা
যেন উজনীয়া নাৰ।

(অনা গাভৰুৰ গীত)

অনা গাভৰুৰ গীতৰ বিষয়-বস্তুত প্ৰবেশৰ আগৰ ভূমিকা দীঘল। মালিতাব
ভিত্তৰত অনা গাভৰুৰ গীতৰ কাহিনী ভাগেই বেচি আকৰ্ষণীয় আৰু পূৰ্ণাঙ্গ।

মালিভাৰ কোনো অংশৰ পুনৰুক্তি মন কৰিবলগীয়া। এনে পুনৰুক্তিৰ উদ্দেশ্য হৈছে লাগৰণ পাঠকৰ মনত কাহিনী ভাগ বসাল কৰি তোলা। এই পুনৰুক্তি পদক ধৰা কোৱা হয়। ইংৰাজীত ইয়াক Refrain বুলি কোৱা হয়। ধৰা অংশক পুনৰাবৃত্তি আখ্যা দিয়া হয়। পুনৰাবৃত্তি মতে একোটি পদৰ পৰা থাকে। কিন্তু ইংৰাজী Refrain-ত একাধিক পদ থাকে আৰু ই প্ৰতিবৰ্ত্তিত। আমাৰ ধৰা বা পুনৰাবৃত্তিৰ বচনাৰ মূলতে যিহে এক বিশেষ উদ্দেশ্য নিহিত আছে ইংৰাজী Refrain-ত তেনেভাৱে বিশেষ উদ্দেশ্য থকা বুলি ক’ব নোৱাৰি।

মালিভাত সংযোজিত কিছুমান উপমা বা খণ্ডবাক্যৰ লগত কাহিনীক বিশেষ একো লক্ষ্য নাই। কেৱল আগৰ বা পিচৰ পদৰ পৰিপূৰক হিচাপেহে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। কি যাহা মাৰিবৰ তোৰা, হাই দি মাৰিবৰ গাই (জনা গান্ধৰ গীত), যাহাৰ কুমলীয়া মন, লাটিম বকুৱাৰ চাটিম (মণিকোঁৱৰ), কাউৰী কৰিবৰ কা, এ দেউ ব’ল (বদন বৰকুকন) আদিৰ বিষয়বস্তুৰ লগত কোনো লক্ষ্য নাই।

বুৰঞ্জীমূলক মালিভাৰ ভিতৰত বদন বৰকুকনৰ মালিভা আৰু মণিকোঁৱৰ দেৱানৰ মালিভাই অসমৰ দুৰ্যোগপূৰ্ণ কালছোৱাৰ সাক্ষ্য বহন কৰিব পাৰিছে। ইতিহাস প্ৰসিদ্ধ ব্যক্তিসকলৰ জীৱনৰ কৰুণ কাহিনী সৰহভাগ মালিভাৰ উপজীৱ।

আধুনিক অসমীয়া মালিভাৰ সৃষ্টিৰ মূলতে ইংৰাজী বোমাষ্টিক বেলাড আৰু প্ৰাচীন অসমীয়া মালিভা। জোনাকী যুগত গল্প উপজাতিৰ আগে আগে কাব্য সাহিত্যত নৱজাগৰণৰ সূচনা হয়। ইংৰাজী বোমাষ্টিক কবিতাৰ আৰ্হি অসমীয়া কাব্য সাহিত্যতো নৱজাগৰণৰ মূল কবিতাই বিকাশ লাভ কৰে। প্ৰাক-জোনাকী যুগৰ কবিতাতো এক পৰিবৰ্ত্তনৰ ধাৰাই প্ৰাণ সঞ্চাৰ কৰিছিল যদিও প্ৰাক-জোনাকী গৰ কবিতাত প্ৰাচীন কবিতাৰ ঠাঁচ বিজ্ঞান।

জোনাকী যুগতেই অসমীয়া সাহিত্যত নৱজাগৰণ আন্দোলনৰ সূচনা হয়। চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা প্ৰথম অসমীয়া বোমাষ্টিক কবি আৰু ‘বনকুঁৱৰী’ প্ৰথম বোমাষ্টিক কবিতা। বনকুঁৱৰী এহাতে প্ৰথম অসমীয়া বোমাষ্টিক কবিতা, আনহাতে প্ৰথম মালিভা। আগৰৱালাৰ তেজীমলা আৰু জলকুঁৱৰী আন দুটি মালিভা। ‘বনকুঁৱৰী’ কবি আগৰৱালাৰ নিজৰ পাৰত টুকুৰ চাপৰি বাই মূল্যবোধীয়া আশোন পাহৰা হোৱা ছোৱালীৰ চিত্ৰকৰণ। তেজীমলা মাহুৰৰ মূখে মূখে চলি অহা সৰজনবিহিত সাধু এটিৰ সাধক কাব্যকৰণ। মাহুৰৰ মূখে

মুখে প্রচলিত সাধুটিক আগবরাণাই যথায় কথ দিয়া নাই। কবিতাটোৰ মাধ্যমেৰে মাজুৰৰ জদহীনতা নিষ্কৃতিৰ সমালোচনা কৰিছে।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ ধনবৰ-বতনী বতনীৰ বেজাব আৰু তিগৰা তিনিটা সাৰ্থক মালিতা। ধনবৰ বতনী, বতনীৰ বেজাব কবি বেজবৰুৱাৰ চহা জীৱনৰ প্ৰেম-পীৰিতিৰ নিখুঁত চিত্ৰ কণ। বেজবৰুৱাৰ মালিতা বনগীত সুবীয়া। আনন্দচন্দ্ৰ আগবৰাণাৰ 'পানেশৈ' 'কুসকৌৱৰ' আদি মালিতাত চহা সুব শুনা যায়।

দুৰ্গন্ধৰ শৰ্মাৰ 'বজ্জিলা' 'জগকুঁৱৰ' উল্লেখযোগ্য মালিতা। বজ্জিলা ভাঙু স্নেহৰ নিদৰ্শন। সিংহদেৱ দেৱ অধিকাৰীৰ গাৰো কত্তা 'ঠুংকী' এটি সাৰ্থক মালিতা।

শৈলধৰ ৰাজখোৱাৰ 'পাবাণ প্ৰতিমা'কো কৃত্ৰিম মালিতা আখ্যা দিব পাৰি। বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'নজনা বীৰৰ মূৰ' 'আগিয়াঠুবিৰ বীৰ' 'বঙামুৱা বীৰ' আদি সাৰ্থক মালিতা। শৈলধৰ ৰাজখোৱা আৰু বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ মালিতাই আমাৰ চকুত দাঙি ধৰে এখন অতীত অসমৰ গৌৰৱোজ্জ্বল চিত্ৰ।

দ্বিতীয় মহামুহুৰ পাচৰ কুণলকৌৱৰ, কনকলতাক লৈ মালিতা সৃষ্টি হৈছে। কুণলকৌৱৰ, কনকলতাৰ শোকাবহ পৰিণতিৰ অন্তৰালত নিহিত হৈ আছে জাতিৰ বেহনাৰ ইতিহাস।

সাম্প্ৰতিক কালত মহেন্দ্ৰ বৰা, কেশৱ মহন্ত, বীৰেন বৰকটকী আৰু নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ লিখনি ত কেইটিমান কৃত্ৰিম মালিতাৰ সৃষ্টি হৈছে। মহেন্দ্ৰ বৰাৰ 'চামুৰাই' কেশৱ মহন্তৰ 'গোণজিৰা' মাহীৰ নাড়ী' জীৱনৰ জৈৱিক দিশ সমূহৰ প্ৰতি সজাগ। নৱকান্ত বৰুৱাৰ 'কবি' কেশৱ মহন্তৰ 'গজেন কলিতা' নিৰ্মল-প্ৰভা বৰদলৈৰ 'আইতা' কৃত্ৰিম মালিতা। - 'আইতা' নিঃসন্তান নাবী জীৱনৰ বেহনা গধুৰ জীৱনৰ কৰুণ চিত্ৰ। নৱকান্ত বৰুৱাৰ 'কবি'ৰ কাহিনীও প্ৰাণম্পৰ্ণ।

মালিতাই প্ৰাচীন, ৰোমাণ্টিক আৰু সাম্প্ৰতিক কালত সমানে সমাদৰ লাভ কৰাৰ মূলতে বিদ্যবস্তুৰ অন্তৰালত সংবেদনশীল আবেদন।

অসমীয়া সাহিত্যত হাস্তবসৰ অভাৱ নাই। শ্ৰীমন্তশঙ্কৰ মাধৱৰ অসীয়া নাট আৰু প্ৰাচীন মহাকাব্যসমূহতো হাস্তবসৰ নিদৰ্শন পোৱা যায়। শ্ৰীধৰ কন্দলীৰ কাণখোৱা পুথিত যশোদাই শ্ৰীকৃষ্ণক কাণখোৱাৰ ভয় দেখুৱাই নিচুকোৱা আৰু চতুৰ শ্ৰীকৃষ্ণই মাকৰ লগত ফেৰ পাতি কণা কটা-কটি কৰাব মাজেৰে হাস্তবস প্ৰকাশ পাইছে। হাস্তবসৰ উমান পোৱা গৈছে বামসবৰণীৰ ভীম চৰিত্ৰত। ভীমে গৰু মাৰি নিজে মাৰিবলৈ গৰু মৰা অপবাদ দিছে ঋষি বিশ্বামিত্ৰক :

ভীমে বোলে ঋষি তোৰ কাকৈ খাইলে আৰি

মই গৰু মাৰিলোহো কহ হৰা সাধী,

তোৰ সহমাঝে গৰু আছয় মৰিগা,

মহ খাইলে বুজি তই মাৰিলি কোবায়া।

হাতত আছয় তোৰ দণ্ডধৰ বাৰি।

আৰে ঋষি বোলাই হাতে মোচবস ডাটি।

হাস্তবসৰ অসুৰস্বৰ্গ নিজবাটি প্ৰাক বৈষ্ণৱ, বৈষ্ণৱ যুগৰে পৰা প্ৰবাহিত হৈ আহি আধুনিক যুগত সজীৱ হৈ পৰা দেখা গৈছে। প্ৰাচীন অসীয়া নাট আৰু কাব্যসমূহত হাস্তবস বহু পৰিমাণে আনন্দবিনোদনৰ আছিল। বহু সময়ত হাস্তবস উদ্দেশ্য ধৰ্মী আৰু পৰিকল্পিত পথেৰে নিৰ্দিষ্ট বিস্তৃষ্ট অগ্ৰসৰ হৈ ধৰ্মৰ জয়টোল বজায়। আধুনিক সাহিত্যৰ বিশেষকৈ কুৰি শতিকাৰ দ্বিতীয় দশকত হাস্তবসো পূৰ্বমাজাই উদ্দেশ্য ধৰ্মী। আধুনিক সাহিত্যত হাস্তবসৰ মাজেৰে প্ৰকাশ পায় ব্যক্তি ভাৱ সমাজ জীৱনৰ অন্ধ গোড়ামি, আভিজাত্যৰ প্ৰতি ব্যাংকান্তি আৰু কটু সমালোচনা। সমাজ সংশোধন ইয়াৰ মুখ্য উদ্দেশ্য।

আধুনিক সাহিত্যৰ হাস্তবস প্ৰকাশ পায় বিশেষকৈ বাদ্য কবিতাসমূহৰ মাজেৰে। ইংৰাজীত বাদ্য কবিতা সমূহক 'চেটায়াৰ' বোলা হয়। 'চেটায়াৰ'ৰ উৎপত্তি প্ৰাচীন গ্ৰীচ দেশ। প্ৰাচীন কালত বৰ্ণাৰ আবৃত্তিপিতে গ্ৰীক দেৱীক

পূজা কৰাৰ প্ৰচলন আছিল। এই পূজাৰ পদ্ধতিও আছিল স্বকীয়া। চেটায়াৰ লেন্স নামেৰে এখন কাঁহী নানা বক্স কল মূলেৰে তৰাই গৈ গ্ৰীক ধেমীক পূজা কৰিছিল। তেতিয়াৰে পৰা গল্প পত্ৰ সম্বন্ধিত গ্ৰীক ব্যক্তিগত কবিতাক চেটায়াৰ বোলা হয়। সময়ৰ সৈতে চেটায়াৰ বচনা পদ্ধতিও স্বকীয়া হয়। সমাজৰ আচাৰ-ব্যৱহাৰ, ৰীতি-নীতি আৰু ব্যক্তি বিশেষৰ মানৱ চৰিত্ৰ সংশোধনৰ বাবে কবিতা বচনা কৰিবলৈ ধৰে। এই কবিতাবোৰৰ শেষত নীতিমূলক উদ্দেশ্য এটি প্ৰকাশ পায়। কিন্তু আধুনিক ব্যক্তি কবিতাৰ অন্তৰালত নীতিমূলক উদ্দেশ্য পৰিস্ফুট হৈ নপৰে। মাথোন কবিয়ে চকুত আঙুলি দি বুজাই দিবলৈ বিচাৰে সমাজ তথা ব্যক্তি বিশেষৰ অৱনতি নৈতিকতাৰ অৱনতি, অন্ধ গোষ্ঠামি আৰু ভণ্ডামিৰ কথা।

হাস্তবল অকল যে কবিতাৰ মাজতে পোৱা হয় এনে নহয়, গল্প-পত্ৰ সম্বন্ধেই এখন বহল ঠাই অধিকাৰ কৰি আছে। ব্যক্তি কবিতাসমূহ বিভিন্ন উদ্দেশ্যেৰে বচনা কৰা হয়। কিছুমানে বিচাৰে সমাজৰ অৱনতিৰ প্ৰতি দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিবলৈ, কিছুমানে বিচাৰে ৰাষ্ট্ৰীয় তথা ধৰ্ম সজ্জাত বিশেষৰ ফালে আঙুলি দিবলৈ আৰু কিছুমানে বিচাৰে ব্যক্তি মানৱ চৰিত্ৰ সংশোধনৰ কথা চকুত আঙুলি দি বুজাই দিবলৈ।

অসমীয়া কবিতাত হাস্তবলৰ নিদৰ্শন পোৱা হয় অকনোদই যুগৰ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ লিখনিবৰণাই। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই পিচৰ অছগামী লিখকসকলৰ দৰে হাস্তবল বোগান ধৰিবলৈ এলানি কবিতাৰ সৃষ্টি কৰা নাছিল। 'বাহিৰে বং চং ভিতৰে কোৱা ভাতুৰী'ত কোৱাখনীয়া গোৱৰ্দ্ধন আঁঠুৰ চৰিত্ৰ সৃষ্টি কৰি তাৰ ভাবাই বিচাৰিছিল চলিত সমাজ ব্যৱহাৰ ব্যক্তিগত এখনি উদ্ভাৱিত দিবলৈ। কিন্তু কোৱাভাতুৰীৰ গল্প বচনাৰ মাজত যি দুৰ্ভাগ্য কবিতা সন্নিবিষ্ট কৰিছে তাৰ মাজেৰেই ফুটি উঠিছে হাস্তবলৰ অকণি বেঙনি :

কেৱলীয়া মহাজন ধৰ্মীৰ বেশ,

শিল্পক ভাৱ দি ধৰ্ম উপদেশ।

মুখত ধৰ্মকথা অন্তৰত আন ;

ধিক তাৰ পৰমার্থ, ধিক তাৰ জ্ঞান।

বাহিৰত ভাব বং চং, নাই কোনো মজি,

ভিতৰত কাল, কিন্তু ছাইগিলা কলি।

হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ কবিতা গল্পৰ দৰে হাস্তবল সৃষ্টি কৰাত দক্ষ হ'ব পৰা

নাছিল। আৰু ই হৈ পৰিছিল প্ৰত্যক্ষ আক্ৰমণ। কবিতাৰ কেন্দ্ৰত
হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাকৈ কিছু সকল হোৱা দেখা গৈছে সত্যনাথ বৰাক। সত্যনাথ
বৰাই হাত্তবসৰ লগতে ব্যক্তিগত প্ৰকাশ কবিৰ পাৰিছে ‘কেন্দ্ৰসভা’
সন্নিবিষ্ট ভকতীয়া ব্যাকৰণৰ কাবডা ফাকিৰে—

ভনা ভনা ভনা শিঙ ভনা পুতি বুন।
খিৰ বনে ভনা কাক বোলে ব্যাকৰণ ॥
ব্যা শব্দৰ অৰ্থ বিয়া কৰাই কৰণ।
বিয়া কৰালেই শিক্ষা হয় ব্যাকৰণ ॥
পণ্ডিতে উচ্চাবে ব্যা, অপণ্ডিতে বিয়া।
আচলতে ভেদাভেদ, একো নাইকিয়া ॥
ব্যাকৰণ আদিতে বৰ্ষ বগা নে কলীয়া।
ওবনি গুচালে দেখি নিকা নে মলীয়া ॥

সত্যনাথ বৰাৰ কবিতাফাকিৰ শেষছোৱাত হাত্তবসৰ লগতে সমাজ
বদনৰ প্ৰতি আত্মগত্য প্ৰকাশ পাইছে।

হাত্তবসৰ ক্ষীণ সৃষ্টিটো প্ৰবলতৰ হৈ উঠে লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ
কবিতাবাজিত। বেজবৰুৱাৰ কৃপাবৰী হাত্তবসে অসমীয়া সাহিত্যত এখন
নতুনো আমন লব পাৰিছে। গম্ভ পদ্ম সকলোতে যাদুকৰী পৰশেৰে হাত্তবস
সৃষ্টি কৰাৰ উপৰিও বেজবৰুৱাৰ কবিতাত দেখা যায় স্বস্থ আশাবাদ।
কহমকলিৰ কবিতাবাজি তাৰেই মূৰ্ত প্ৰতীক। জীৱন যুদ্ধত ভাগবি নপৰি
বা ধকা-পৰকা নহৈ বেজবৰুৱাই অকণমান শাস্তিৰ শীতল পৰশ লাভ কৰিবলৈ
বিচাৰিছিল হাত্তবসৰ মাজেৰে। হাত্তবসক ভেঙে গ্ৰহণ কৰিছিল চিৰ
আপোন কপে, বয়সৰ হেঙাৰ তাত নাই।

বাহিৰত মোৰ পকা চুলি
ভিতৰত বাজে ঘোঁ হুতুলি
ল'ৰাৰ কিবিলি থলকত
মোৰ বঙৰ ওৰ নাই।

বেজবৰুৱাই কৃপাবৰী কপে যে অকল হাত্তবসৰে যোগান ধৰিছিল এনে
নহয়। আশাবাদী বেজবৰুৱাই ইহাৰ জীৱনৰ আশীৰ্বাদ কপে গ্ৰহণ কৰিছিল।
বেজবৰুৱাৰ জীৱনধৰ্ম্মবোৰ আভাল পোৱা হয় হাত্তবসৰ মাজেৰেই।

আত্মৰ পোহৰ হুঁ হুঁ কৰ
শেৰত জ্বল পোহৰৰ।

‘অস্তবস প্রবল উৎসাহ আৰু আগ্ৰহে যে জীৱনৰ সকলো বাধা-বিধিনিকে আঁতৰাব পাৰিছিল ; বেজবৰুৱাৰ জীৱনেই তাৰ উজ্জল আকৰ।

বাহীৰ মাহাত্ম্য প্ৰকাশ কৰি বেজবৰুৱা কৰি অস্তব ভক্তিত গবগব হৈ পৰিছে :

জিভুৱন মাজে যত বস্তু মধুময়
সি সবৰ সাৰ ভাগ কৰি একে ঠাই
পুৰালি উদ্ধাৰ তোৰ হে বাহী অমিয়া !
প্ৰেমিকৈ মাগিছে কণা পূৰ্ণ কৰ হিয়া ।

বেজবৰুৱাৰ কৃপাবৰী সত্তাবে বাহীৰ এই গুণ-পৰিমা কীৰ্তন কৰিয়ে আন্ত
বৰ নোৱাৰিলে। আন এটি কবিতাত বাহীক লৈয়ে হাস্তবসৰ সৃষ্টি কৰিছে।
পিচৰ কবিতাটিত জিভুৱন মোহিত কৰা বাহী ফুটা দিয়া বাহৰ চুঙা।

ধপাত ভৰাব পাৰি
পিঠা পুৰি খাব পাৰি
কুকুৰ মৰা মাৰি সেই ডাল ঠিক হব পাৰে ।

* * *

কুফই কৈলে আৱিষ্কাৰ
গোপীক দিলে সমাচাৰ

(দেখোন) টেলিফোনে সেই কাহ্ন সহজতে কৰে।

‘ধোঁৱাখোৱা’ ‘টোপনি ভাঙনী’ ‘অসমীয়া ডেকাৰ প্ৰতি উপদেশ’ আদি
কবিতাত অসমীয়া সমাজৰ উৎপত্তি মন, পৰত্ৰীকাতৰ আৰু কৰ্ম বিমূৰ্খ, এলেছবা
অদৃষ্টাৰ প্ৰতি তীব্ৰ কটুক্তি প্ৰকাশ পাইছে। অসমীয়া সমাজৰ অৱনতিসমূহে
তেওঁৰ অস্তবত হাস্তবসৰ ছিটিকনি পৰি অস্তবকণ লৈছে।

নহয় নে মোৰ হাঁহি উঠা
হাঁহি হাঁহি হাঁহি উঠা
নহয় নে বাক হাঁহি উঠা।

চন্দ্ৰাবুদ্ধাদলী সংবাদত অসমীয়া ইংৰাজী খিচিৰি শব্দ প্ৰয়োগেৰে হাস্তবস
আৰু তীব্ৰ কৰি তুলিছে। বেজবৰুৱাৰ ‘মোৰ দেশ’ কবিতাৰ শেষতো কৃপাবৰী
হাস্তবস প্ৰকাশ পাইছে।

বা তা তা, বা তা তা
তা আ তা, বা তা তা
অ’ মোৰ সবলৰ দেশ।

শেষৰ ঠাকিমে সেই হান্তবসৰ চিনাকি দিয়ে। পিচৰ 'মোৰ দেশক' জাতীয় সঙ্গীত ৰূপে গ্ৰহণ কৰা হয়।

অসমীয়া সাহিত্যত 'পেৰেভি' কবিতাবোৰ সূচনা হয় বেজবৰুৱাৰ লিখনীতে। কোনো জনৰ গহীন কবিতাৰ বচনা বীতিৰে লঘু ধৰণৰ উপলুঙা স্তব কবিতা বচিলে পেৰেভি আখ্যা পায়। বেজবৰুৱাৰ দ্বিজেন্দ্ৰ লালৰ 'জন্মভূমি'ৰ আৰ্হিৰে 'আমাৰ জন্মভূমি' পেৰেভি কবিতা বচনা কৰিছিল। দ্বিজেন্দ্ৰলাল কবিতাৰ মাজেৰে দেশপ্ৰেমৰ চানেকি দাঙি ধৰিছিল আৰু বেজবৰুৱাই তাৰ বাক ৰূপেৰে অসমীয়াৰ স্বভাৱটো প্ৰকাশ কৰিছিল সজাগ কবি দিবলৈ।

ক'ত আছে এনে চাউল পানীত দিলে তাত
ক'ত এনে কুঁজি থেকৈবা টেঙাই যায় দাঁত
ক'ত পোৱা পকা খৰিচ ক'ত চেকীয়া শাক
এঠা দৈ ক'ত এনে নেৰাই ধূলে থাক
হেৰা আমাৰ জন্মভূমি।

পিচৰ যুগৰ অসুগামী হান্তবস সৃষ্টি কৰোঁতাঁসকলৰ মাজত বেজবৰুৱাৰ দৰে সাৰ্বজনীনতাৰ অভাব। বেজবৰুৱাই সাৰ্বজনীনতা ফুটাই তুলিব পাৰিছিল। বেজবৰুৱাই লিখনিৰ যি চূৰকল্প সেই প্ৰতিভা পিচৰ লিখকসকলৰ দেখা নাযায়। বেজবৰুৱাৰ শব্দ চয়নে অক্ষৰজ্ঞ হান্তবসৰ যোগান ধৰিব পৰিছিল। পিচৰ লিখকসকলে একোটি কাহিনীৰ গাত ভেজা দি হান্তবসৰ সৃষ্টি কৰিছে আৰু ইয়াৰ শেষ পৰিণতিও শোকাবহ। বেজবৰুৱাৰ দৰে স্তম্ভ আশাবাদক জীপ দিব পৰা নাই। স্বভাৱসিদ্ধ প্ৰতিভাৰে বিজুলীৰ দৰে মাহুহৰ অন্তৰত তীব্ৰ হান্তবসৰ সোঁত বোৱাই দিব পাৰিছিল বেজবৰুৱাইহে।

চন্দ্ৰধৰ বৰুৱাৰ কাহিনীপ্ৰধান হান্তবসযুক্ত কবিতাবাজি একোটি বিশেষ সময়ৰ আৰু মুহূৰ্ত্ত বিশেষৰ প্ৰতিনিধিস্বৰূপ। কাহিনীপ্ৰধান হান্তবসযুক্ত কবিতাবাজিৰ অন্তৰালত প্ৰকাশ পাইছে ব্যক্তি বিশেষৰ প্ৰতি তীব্ৰ ব্যক্তোক্তি। তেওঁৰ কবিতাত উচ্চ মধ্যবিত্ত সমাজৰ সমস্যাৰ কথাই চিজিত হৈছে। অসহযোগ আন্দোলনৰ পটভূমিত অসমীয়া ভেকাৰ অন্তৰত ধ্বনিত হোৱা জাতীয় জাৱৰ ছবি একোখনিও দেখা যায়। ইংৰাজী শিক্ষাৰ নায়ক শিক্ৰিত ভেকাৰ মাজত প্ৰতিফলিত হোৱা মানসিক চিত্ৰসমূহ স্বন্দৰভাৱে ফুটি উঠিছে। বি-এ পাছ কবি পছমে ভাবিছে—

শব্দৰ মাধৱ বাগ্ৰমবদন্তী
যত্নমণি দামোদৰ

ইংৰাজী বেজানে যেতিয়া কিকপে

যোৰ যাবে পত্নমৰ ।

যাজে যাজে ইংৰাজী সংস্কৃত ভাষাৰে খিচিৰি কৰি হাস্তবলৰ ঘোঁগান
ধৰিবলৈ বিচাৰিছে ।

স্তনা স্তনা যোৰ বচনং

কাব্য বিশাৰদ মহি, (এই) বস্তু খবং

পশ্চিমৰ ধুমকেতু

ভাষা সংস্কৃতৰ চেত

ধৰিছোঁটি পৃথিৱীত নবজনমং

অহো কাব্য বিশাৰদোহহং ।

আকৌ—

Dame অলমীয়া নোৱাৰি লিখিব

Go to devil হক

ইংৰাজী idea express নহয়

নাই Wordৰ stock

Quarter hour brain খটালো

মিছাতে কৰিলো Try

কটা কটি কৰি এপিঠি কাগজ

Spoil কৰিলোঁ হায় ।

বকৱাৰ কবিতাবান্ধিত হাস্তবল সৃষ্টি কৰাৰ উপৰিও শিক্ষিত, অৰ্ধ-শিক্ষিতৰ
প্ৰতি প্ৰকাশ পাইছে তীব্ৰ বাস্তৱিকতা । বেজবকৱাৰ দৰে বলিষ্ঠ প্ৰকাশভঙ্গীক
জীপ দি সৰল নেতৃত্ব দিব পৰা পৰিবেশ এটা চম্ভৱ বৰুৱাই গঢ়ি তুলিব পৰা
নাইছিল । সমাজৰ অনাচাৰ, অজ্ঞ আভিজাত্য, ভণ্ডামিৰ প্ৰতি চকু মুকলি
কৰি দিবলৈ বৰুৱাই একোটি আখ্যানৰ গাত ভেজা দিব লগা হৈছিল ।

‘বগব’, ‘বহুদৰা’ আৰু ‘বহুকলী’ এই তিনিখন কবিতা পুৰি দণ্ডিনাথ
কলিতাৰ হাস্তবল প্ৰকাশৰ মাধ্যম । কলিতাৰ কবিতাবান্ধিয়ে হাস্তবল
ঘোঁগান ধৰাৰ উপৰিও সমাজৰ অবনতিৰ বিভিন্ন স্তৰলৈ দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিব
পাৰিছে । আধুনিক যুগৰ সমাজ ব্যৱস্থাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি ধৰ্ম আৰু আচাৰ
শীতিৰ নামত নোয়োৱা কুসংস্কাৰৰ প্ৰতি কলিতাৰ হাস্তবলিক কবিতাই উল্লংঘ
দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰা দেখা যায় ।

বামুণৰ লবাই ডাঙৰীয়া পঢ়ে

মংগ কুৰিৰো ব্যৱসায় কৰে

আৰ্থ বংশ একেবাৰেই

বসাতলৈ গ'ল।

হে হৰি কি কবিতা দেশ তললৈ গ'ল।

তিবোতাৰ অধিকাৰ আৰু ডাঙৰীয়ানী কোমলাকী নাবী চৰিত্ৰৰ বাদ
কোডুক প্ৰতিলিপি। তিবোতাৰ অধিকাৰৰ শেষত ফুটাই তুলিছে স্ত্ৰী পুৰুষৰ
বৈষম্যৰ চিত্ৰ এখনি।

তিবোতা হলে নহয় স্বাধীন খাদ্য়কাৰৰ বচন।

খৰিব লগত আপিব লাগিব ঘটিলে স্বামীৰ মৰণ।

নমৰে মানে কবিৰ মতাই ন ন ঘৈণীয়েক।

নোৱাৰে লব ফুলতে বাবী কজায়ে দ্বিতীয় বৰ।

ইংৰাজী শিক্ষা আৰু পাশ্চাত্য আদৰ-কায়দাৰ বাবে শিক্ষিতসকলৰ চকুত
দেশীয় আঁচাৰ-নীতি হৈ পৰিল কুসংস্কাৰ। 'আমি হিন্দুস্থানৰ প্ৰথম শ্ৰেণীৰ
সভা' কবিতাত তেওঁ তাৰেই এটি বাদ্য়ৰূপ প্ৰকাশ কৰিছে। তেওঁৰ 'মেধী
তীৰ্থলৈ যায়' কবিতাৰ বিষয়বস্তু হান্দ্ৰবস হ'লেও পৰিণতি শোকাবহ। তীৰ্থ
ভ্ৰমণ কবি পুণ্য অৰ্জন কৰিবলৈ গৈ মেধীয়ে শেষত জাত বন্ধা কবিৰ
নোৱাৰা হ'ল।

নিজকে ছবি মূৰটো দোঁৱাই

চিন্তাত অবস কায়

পাৰনে নেপায় জাতটো ভাবি

মেধী তীৰ্থলৈ যায়।

কলিতাৰ কবিতাবাজিত হান্দ্ৰবসৰ যোগান ধৰাৰ উপৰিও সমাজৰ অবনতি
কুসংস্কাৰ আদি বিভিন্ন দিশলৈ দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰা দেখা যায়। কলিতাই
কাহিনীৰ আশ্ৰয় লৈ উদ্বেগত অগ্ৰসৰ হব পাৰিছে। বেজবকৰাৰ দৰে চুৰকষ
তেওঁৰ লিখনিত নাই। বহু সময়ত কখন-ভকী আৰু কথাবস্তৰ সমতা বন্ধা
হোৱা নাই। ফলত হান্দ্ৰবস উন্নতৰ কৰিবলৈ অপেক্ষা কৰিব লগা হৈছে।
বেজবকৰা, চন্দ্ৰধৰ বকৰা আৰু কলিতাই হান্দ্ৰবস সৃষ্টি কৰোঁতে নিৰপেক্ষ
সৃষ্টিভকীৰে চাব পৰা নাই। পক্ষপাতিত্বৰ দোষে আটাই কেইজনকে
ছুই গৈছে।

অকুপচন্দ্ৰ হাজৰিকাৰ হান্দ্ৰবসিক কবিতাবাজি উদ্বেগ ধৰ্মী নহয়।

তেওঁৰ হাস্তবলৰ অস্তবাস্ত সমাজ তথা ব্যক্তিজনৰ অৱনতিৰ প্ৰতি কোনো দৃষ্টি নাই। কথাবস্তব ওপৰত প্ৰাধান্য দি অসমীয়া শব্দৰ মাজত ইংৰাজী শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিছে।

চিঠাৰ শূৰ্পনখা লক্ষ্যৰ মেইড

দলুৱী যবে পৰে

ঘৰৰ পৰা খোঁকা খাই তাই

অনাই বনাই ফুৰে।

প্ৰচলিত খেমেলীয়া কাহিনীসমূহেও তেওঁৰ লিখনিত নতুন ৰূপ লাভ কৰিছে। তেওঁৰ প্ৰকাশ-ভঙ্গী সহজ সৰল।

দেৱকান্ত বৰুৱাৰ 'আমৈৰ নাতি' অক্ষুবল হাস্তবলৰ প্ৰতীক। আন কবিত্ব হ'বে কাহিনীৰ গাত ভেজা দিব লগা হ'লেও দেৱকান্ত বৰুৱাৰ প্ৰকাশ-ভঙ্গী স্বকীয়া :

এনেতে আহক

মেমেবা মেথী

কাণেৰে শুনে কম

ভুলতো কলা

ৰোলা যদিহে

দিব তোমাক গম।

নৱকান্ত বৰুৱাৰ হাস্তবলৰ কবিতাবাৰ্জি কোনো উদ্দেশ্যময়ী নহয়। তেওঁ বিচাৰে কথনভঙ্গীৰ মাধ্যমেৰে হাস্তবল সৃষ্টি কৰিবলৈ।

ইউ পিত গৈ

চিউ পি নাথালে

চাবে বাব টকা ফাইন

হাওবাত বোলে

ওবে বাতি খপি

নেওতা পঢ়াটো আইন।

(ভূগোলৰ ভুল)

তেওঁৰ 'পেহা আৰু পেহী'-ত চাৰিজনিক বিদ্বেষণৰ ক্ষীণ প্ৰতিধ্বনি শুনা যায়। কবিতাটিয়ে 'টাইপ' চৰিত্ৰৰ প্ৰতিনিধিত্ব কৰিব বিচাৰিছে।

পেহা আমাৰ উজনিৰ

মূৰ খালে দুজনীৰ

চাৰিজনীৰ আগৰ জনী সেয়ে আমাৰ পেহু

পেহীৰ নাম ফুলমতী, পেহাৰ নাম মেহী

অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা, দেৱকান্ত বৰুৱা আৰু নৱকান্ত বৰুৱাৰ কবিতাব হাস্তবল কেৱল মাজ আনন্দ বিনোদনৰ আহিলাহে। নাটকীয় লকাহৰ হ'ব

তেওঁলোকৰ কবিতাই যিখোন হাঁহিব খোবাক যোগাব পাৰে। পূৰ্ববৰ্তী কবিৰ দৰে জাতীয় বা ব্যক্তি চৰিত্ৰ সঠিক সহায়ক হৈ উঠা নাই। আনহাতে পিচৰ অস্থগামী লিখক সকলৰ হাত্তবল উচ্চতৰলৈ যাব পৰা নাই। কাহিনী ভাগহে উচ্চ কবিতাবাৰ্ত্তিৰ হাত্তবল সৃষ্টিৰ প্ৰধান উপজীৱ্য।

প্ৰেমনাৰায়ণ দত্ত, মেম্বা মেধিৰ কবিতাই হাত্তবলৰ যোগান ধৰিব পাৰিছে। দত্ত আৰু মেধিৰ কবিতাত প্ৰকাশ পাইছে চলিত সমাজ ব্যৱস্থাৰ প্ৰতি ভীৰু আক্ষেপ। জাতীয় উৎসৱ আৰু জাতীয় বৈশিষ্ট্য সমূহৰ প্ৰতি অৱনতিৰ কথা প্ৰকাশ কৰাত প্ৰেমনাৰায়ণ দত্ত নিৰ্ভীক।

বেজবৰুৱাৰ হাতত গজালি মেলা পেৰডি কবিতাই অস্থগামী লিখক সকলৰ লিখনিত সজীৱতা লাভ কৰিব নোৱাৰিলে। বেজবৰুৱাৰ বহু বছৰৰ পিচত পেৰডি কবিতাৰ সূচনা হোৱা দেখা যায় কুমাৰ শ্ৰীমধুসূদনৰ হাতত। 'কিমা'চৰ্মমত' সন্নিবিষ্ট পেৰডি আৰু 'মই যে কৰাম বিয়া' কবিতা লংকলনৰ মাজেৰে কুমাৰ শ্ৰীমধুসূদনে হাত্তবলৰ যোগান ধৰিব পাৰিছে। বেজবৰুৱাৰ লিখনিৰে গজালি মেলিলেও পেৰডি কবিতাই বিস্তাৰ লাভ কৰিব পৰা নাছিল। জনপ্ৰিয় কবিতা কেইটিমানৰ ওপৰত ভেজা দি পেৰডিৰ প্ৰসাৰতা আনি দিয়ে শ্ৰীমধুসূদনে। তেওঁৰ পেৰডি সমূহ চলিত সমাজ ব্যৱস্থা আৰু ব্যক্তি চৰিত্ৰৰ সুন্দৰ প্ৰতিলিপি। 'কলং পাবত মাজনিশা'ত মধ্যবিত্ত পৰিয়ালৰ অৰ্থনৈতিক সমস্যাৰ কথা চিত্ৰিত কৰিছে।

ঘৰৰ তাবালৈ আৰু কেইদিন বাকী ? দুই দিন ? মাথো

দুই দিন আছে ?

তেন্তে ঠিক কৰা। তুমি যাৰা বাবীৰ পিচেদি, ময়ো যাম

তাৰ পিছে গিছে।

শহৰ ঘৰত তুমি চেলেঙৰ আচলেৰে স্তনাৰা যি

চকুপানী মচি।

তাৰ উওৰত দিব জীয়াবী কালৰ ছয়া, সুদ মূল

কড়া-কড়ি কচি।

শ্ৰীমধুসূদনৰ পেৰডিয়ে বিশেষকৈ ৰোমান্টিক পৰিবেশৰ কথা, ডেকা-গাভৰুৰ প্ৰেম-পীৰতিৰ কথাই ফুটাই তুলিছে।

আজিৰ স্পুটনিকৰ বান্ধিক কলা-কৌশলৰ অগ্ৰগতিয়ে সাহসৰ অন্তৰৰ হাত্তবলৰ সৃষ্টিটো কিছু কবি তুলিছে। সেইবাবে আজিৰ কবিৰ কবিতাত

হাস্তবসৰ অভাৱ। সমাজৰ অৱনতি, নৈতিকতাৰ অৱনতিয়ে চৰয় লীয়াড
ভৰি দিয়া সঙ্কেত বেজবৰুৱা, চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা নাইবা হৃদ্ভিনাথ কলিতাৰ দৰে
ব্যক্তি কৌতুক দৃষ্টিৰ অভাৱ। দুই এজন কবিয়ে পগীয়া তৰাৰ দৰে জুহুকি
মাৰিবলৈ বিচাৰিলেও আশাতীয়া প্ৰচেষ্টা দেখা নাযায়। কলত আজিৰ
কবিৰ কবিতাত হাস্তবসৰ সন্মিল পাবলৈ নাই। ন-কবি সকলে এই বৈজ্ঞানিক
প্ৰতি উদ্ধাৰ বিশ্ববীৰ্য্যে চোৱা উচিত।

“যি ঠাইৰ ধূলিকণা ছটি উৰি দেহাত পৰিলেও পবিত্ৰ ভস্মৰ গুণ দিয়ে, য’ত জীৱনৰ শত ধুমুহাৰ মাজতো ধূলিকণা লগে লগে উৰি ফুৰে; য’ত শত শত যুতিয়ে লগ নেবাঁকৈ কাণে কাণে গুমৰে, যি ঠাইৰ বা একোছটি কোনোবা চালে আহি বুকুত লাগিলে প্ৰাণ শীতল কৰে…………… সেই পুণা-পীঠেই জন্মভূমি।”

“জননী জন্মভূমি স্বৰ্গাধিপা গবীয়নী।” এই ‘স্বৰ্গাধিপা গবীয়নী’ জন্মভূমিৰ প্ৰতি দেশকাল পাণ্ডেভেদে কবি-কণ্ঠ মুখবিত হৈ আহিছে। কোনোজনৰ বিচাৰিছে দেশৰ মহিমামণ্ডিত অতীত কীৰ্তি স্মৰণি সেই গোবৰ্দ্ধ বাহিৰে দেশৰ যুগ উজলাবলৈ—কোনোৱে বিচাৰে বিদেশীৰ অতপালি সম্বন্ধ কৰি, দাশত্বৰ শিকলি ছিঙি, স্বাধীনতাৰ আলোকেৰে আলোকিত কৰিবলৈ। ‘জনমৰ আদম পুৰাতো প্ৰথমে চকু মেলি’ ‘পৃথিৱীৰ ক’তো বিচাৰি নোপোৱা’ ‘ভায়বৰণীয়া ভাৰতৰ হুয়লী জী’ অসমও যে ‘চিৰকাল স্বাধীন’ আছিল সেই কথা অসমীয়াই পাহৰিব নোৱাৰে। দেশৰ মাটিৰপৰা নিলগত থাকিলেও জন্মভূমিৰ প্ৰতি যাদুচৰ এই আকৰ্ষণ চিৰদিনীয়া। সেয়েহে বিদেশত অপৰিচিত জনগণৰ অলেখ মুখমণ্ডল আৰু হুললিত কণ্ঠ সঙ্গীতৰ মাজত হুৱদি হুৱীয়া মাতৃভাষাৰ মাত এবাৰিয়ে অস্তৰ চমকিত কৰি তোলে। প্ৰাণত এক অজান পুলকৰ শিহৰণ আগে আৰু অপৰিচিত হৈ পৰে চিৰপৰিচিত বুকুৰ কুটুৰ।

যি জনৰ অন্তৰত দেশৰ প্ৰতি জন্মভূমিৰ প্ৰতি একেৰি টান নাথাকে ইংৰাজ কবি Walter Scott এ সেই জনৰ বিষয়ে আমাক সন্ধান কৰি দিছে—

From wandering on a
Foreign strand !
If such there breathe,
Go, mark him well.

ইতিহাস মহাকাব্যই চুকি পোৱাৰ আগবেণৰা ভাৰতৰ বুকুত জলি আছিল

স্বাধীনতাৰ অক্ষয় কিবীটি । ভাৰতৰ ঐতিহ্য আৰু ৩৭-পৰিমাই বিশ্বৰ বুকুত
প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল এখনি স্মৃতি আসন । কলা-কৃষ্টি-সভ্যতা সকলোতে ভাৰত
অধিষ্ঠিত আছিল । কিন্তু গৃহ-বিবাদৰ দুৰ্বলতা আৰু শাসন-তন্ত্ৰৰ মৌলোক-
চৌলোক অবস্থাৰ সুযোগ লৈ পোনতে আহি বিদেশী যোগেৰে ৰাজদণ্ড কাটি
ললে । সেই একেই দুৰ্বলতাৰ সুযোগ লৈ ৰাজদণ্ড পৰিলগৈ সাত সাগৰৰ
নিপাৰৰ ইংৰাজৰ হাতত । যুগ যুগ ধৰি স্বৰ্গপুৰীৰ অস্তিত্ব কল্পনা কৰি থকা
স্বাধীন ভাৰতীয় জাতি পৰম্পৰানত হ'ল । বিদেশী শাসকে সকলো হৰি নিলে,
মাহুহৰ মহুহুতবো অৱনতি ঘটিল ।

সেই সত্যিকণতো কবিকণ্ঠ নীৰৱ নহ'ল । দেশ-স্বাধিকাৰ লাভিত মূখে
কবির প্ৰাণত তুলিলে এক দুৰ্জয় জোৰাৰ ।

বন্দে মাতৰম্

সুজলাং সুফলাং বলয়জ শীতলাং

শত-শ্ৰামলাং মাতৰম্

বন্দে মাতৰম্

(বহিঃ চন্দ্ৰ)

ইংৰাজ ৰাজত্বৰ কালছোৱাতে স্বাধীনতাৰ উদ্দেশ্যে ত্ৰিৰঙ্গ পতকা উৰুৱাই
দেশবাসীয়ে সমবেত হৈ সমন্বয়ে গালে—

“আও প্যাৰে বীৰো আও

দেশ-ধৰ্ম পৰ বলি বলি আও,

একসাথ সব মিল কৰে গাও ;

প্যাৰে ভাৰত দেশ হামাৰা ।

স্বাধা উচা বহে হামাৰা ।”

ঈকালত টঙালি ৰাতি বগা বঙালৰ বঙা চকুলৈ কেবেণ নকৰি এবুহু
লাহেৰে থিয় হৈ আকৌ উঠেৰে গালে—

“সাৰে জহীলে আছা হিন্দোস্তান হামাৰা ।”

আৰু আন এমূহে দৈনিক বেণেৰে “কহয় কহয় বঢ়ায়ে যা” গৱলীৰ
সজীয়েৰে আগ ৰাঢ়িল দ্বিতীয় লালকিজাত স্বাধীনতাৰ বিজয় পতাকা উৰাবলৈ ।

বিশ্বকবি ববীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰেও সেই সুবেৰেই ‘ভাৰতৰ আগৰ ভাৰত’ থিয়
হৈ উভতি চাইছে মহিমামণ্ডিত ভাৰতৰ অতীত কীৰ্তিলৈ ।

পৰাধীনতাৰ শিকলি অসময়ে ভাৰতৰ আন প্ৰদেশতকৈ কিছুকাল পিচত
বহন কৰিব লগা হ'ল । ১৮২৬ চনত ইয়াতৰু লজিব চৰ্ত্তত অসমৰ চাৰিখীয়া
কবিতা—৪

যুটিচৰ খাচ দখললৈ আহিল। লগে লগে যুগ যুগ ধৰি উজলি থকা স্বাধীনতাৰ সোণৰ কলচী মোলান পৰিল। দামত্বৰ বন্ধনে অসমীয়া সন্তানৰ কলিজা কঁপোৱা কণ্ঠৰ নিমাত কৰিলে, যবণৰ ভয়কো তুচ্ছ কৰি এবুহু সাহসেৰে আগবাঢ়ি ফুৰা অস্তবত কাপুৰ্বালিয়ে ঠাই ললে। বগা বঙালৰ গাত ভেজা দি দেশী বঙালৰ অখণ্ড সোঁত বৰলৈ ধৰিলে। অকল সিমানেই নহয়, চিৰচেনেহী ভাষা জননীৰ সুৰীয়া অসমীয়া স্বাত্বাৰিৰ ঠাইত পঢ়াশালিত কণ কণ্ঠিয়ে বঙালী মাধ্যমেৰে পাঠ শিকিব লগা হ'ল। কিন্তু স্বাধীনচিন্তীয়া অসমীয়া জাতিয়ে মানিৰ দংশন সবহ দিন বহন কৰিব নোৱাৰিলে। 'অকণোদয়' যুগৰ লগে লগে অসমীয়াৰ জাতীয় চৈতন্ত্য সজাগ হ'ল। অকণে দয় যুগতে অসমীয়া ভাষা সাহিত্যই ধাপনাত পুনৰ আসন ললে যদিও জাতীয়তাবাদ আৰু দেশাত্মবোধে অসমীয়া কবিৰ লিখনিত, তীব্ৰ ৰূপ লব পৰা নাছিল। অৱশ্যে এই অকণোদয় যুগতে জাতীয় চৈতন্ত্যই গজালি মেলিছিল। জাতীয় চৈতন্ত্য আৰু দেশাত্মবোধৰ প্ৰকৃত পৰিচয় ফুটি উঠিল জোনাকী যুগৰ কবি সকলৰ লিখনৰ মাথোৰে। এই জোনাকী যুগকেই অসমীয়া সাহিত্যৰ পয়োত্তৰৰ যুগ বুলি কব পাৰি। এই যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যই উন্নতৰ চৰম সীমাত ভৰি দি বিশ্বৰ জনসভাত অসমীয়া সাহিত্যক এখনি যুগৰ আসন দি যাব পৰা নাই যদিও সাহিত্যৰ দিক নিৰ্ণয় কৰি আন আন আধুনিক সাহিত্যৰ লগত একে শাৰীতে থিয় হ'ব পৰা পথ দেখুৱাই গ'ল।

জোনাকি যুগৰ আগছোৱাত 'বৰফুকনৰ গীত' আৰু 'মণিৰাম দেৱানৰ গীতে'ৰে জাতীয় চৈতন্ত্যত প্ৰাণ সকাৰ কৰিবলৈ এক ক্ষীণ প্ৰচেষ্টা দেখা যায়। বৰফুকনৰ গীতত এহাতে প্ৰকাশ পাইছে বজাঘৰীয়া খামখেয়ালি আৰু আন হাতে সৌৱৰাই দিছে এৰি অহা অতীত অসমৰ গুণ-গৰিমাৰ কথা। মণিৰাম দেৱানৰ গীতত মণিৰামৰ কথা স্মৰি চকুত তাহি উঠিছে অসমৰ অৱনতিৰ ছবি—

'নহবৰ হ'ল

অসম দেশ গুচি

বঙাল দেশ হ'ল।'

এই ফাঁকি গীতৰ অস্তবালত দেখা যায় অতীতৰ ক্ষীণ সৌৱৰণি। জনগণৰ অস্তবত যুত সজীৱনী সকাৰ কৰি আগবিত্ত কৰিব পৰা যন্ত্ৰপুত বাস্তৱ পদদ্বয় আনি বাজি উঠা নাই।

প্ৰাক্-জোনাকী যুগৰ পৰা কলমাকান্তৰ লিখনিয়ে জাতীয় চৈতন্ত্য সজাগ

কবিতা আগ ভাগ জয়। কমলাকান্তৰ কবিতাবাজিৰ ছটা স্পষ্ট ধাৰ। দেখা যায়—এচাম কবিতাত ৰূপায়িত হৈছে অতীত ইতিহাসৰ মহিমা-যজ্ঞিত কাহিনী। অতীতৰ কাহিনীয়ে কবিৰ প্ৰাণ শীতলালেও অসমীয়াৰ অধঃপতনে অশান্ত কৰি তুলিছে। মানিৰ যংশনত নিজে জৰ্জৰিত হৈ ভিৰত্বাবেৰে বিচাৰিছে অসমীয়াক সজাগ কৰিবলৈ। অসমীয়াৰ জাতীয়ত্বৰ প্ৰতি তীব্ৰ আকোশ প্ৰকাশ পাইছে ‘জাতীয় গৌৰৱ’ আৰু পাহৰনি’ কবিতাৰ মাজেদি। অসমীয়া জাতিৰ ঠেক মনোবৃত্তি আৰু উদ্ধাৰ বিশ্ববীৰ্য্যৰ অভাৱত অসামান্য প্ৰতিভা বৰহি দাৰ ধৰিছে—

“শব্দবন্দেৰৰ দেখো জীৱনৰ
চৰিত্ত কেৱল ভকতত সীমা”

আক্ষেপ কৰি কবি কবিয়ে কৈছে—

“ই অসমত দেশ মনুষ্য লেখ
নাই একেবাৰে ভাৰত মাজে,
উলঙ্গ দেশৰ কাম কি ধোঁৱাৰ ?
নোশোভে লোকক কাপোৰ মাজে।
ঠিক অসমীয়া মাহুহ নহয়,
অসম অশান নোহে কোনে কয়।”

ভৈৰৱপুৰৰ কছাৰীঘাটত পৰি থকা শিল এছটাকে লিখিকি বিদ্যাবিভাৰ বুকুত বিচাৰি চাইছে অতীতৰ গৌৰৱবাজি। অতীতৰ সৌৱৰণীয়ে ভাৰতীয় সম্ভাৱনৰ পৰাণ প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ সপ্নান দেখিছে যদ্বিত মাহুহৰ অস্তবৰ ঠেক ভেদাভেদৰ প্ৰাচীৰে অশান্ত কৰি তুলিছে, সেয়েহে বিচাৰিছে পাহৰনিৰ অটল গৰ্ভত লীন হবলৈ।

অনা-অসমীয়া বাহিৰাগতৰ কুটকৌশলত অসমীয়া জাতিয়ে পৰপনানত হৈ নিজস্বতা হেৰুৱাব চানেকিও আন এচাম কবিতাত প্ৰকাশ পাইছে। এইচাম কবিতাত ৰাজদণ্ডৰ বিৰুদ্ধে নিৰ্ভীকভাবে বিয় দি ফেৰ পতাৰ প্ৰজ্ঞতি দেখা নাযায়। কবিয়ে বিচাৰিছে অনা-অসমীয়াৰ শোষণ নিষেধণৰপৰা অসমীয়াক মুক্ত কৰিবলৈ—

“উঠা উলাহেৰে তাই অসমীয়া
পোহৰে পূবত ভাগ্যৰ বেলি
কেনে বন্ধ মনে অস্ত জাতি গণে
মাখিছে উন্নতি চোৱা চমু মেৰি।”

কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্যৰ উগ্ৰ জাতীয়তাবাদত ছুটি উঠিছিল ভাবতৰ আন আন জাতিৰ দৰে অসমীয়া জাতিবোৰো প্ৰাণ সঁকাৰ কৰাৰ প্ৰবল হেপাহ। কমলাকান্তৰ প্ৰচেষ্টাই পিচৰ কবি সাহিত্যিকক সজাগ কৰি তুলিছিল। কোনো বাৰ্জনৈতিক চিন্তাধাৰাই কবিৰ অন্তৰত জাতীয় চৈতন্য জগাই তোলা নাছিল, ই শুভৰ অন্তৰৰ অসুস্থতি।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই জাতীয় ভাৱত উৰুছ হৈ আশাবাদী অন্তৰেৰে বিচাৰিছে অসমীয়াৰ প্ৰাণ সঁকাৰ কৰিবলৈ। কমলাকান্তৰ দৰে লক্ষ্মীনাথৰ স্বদেশপ্ৰীতিও কোনো বাৰ্জনৈতিক মতবাদেৰে পৰিপুষ্ট নহয়। অতীত ইতিহাসৰ পাত লুটিয়াই চাই বেজবৰুৱাদেৱে উমান পাইছে ‘ঘৰবাসিৰে গৌৰবাধিত’ অসমীয়া জাতি নিকিন নহয়। জাতীয় গৌৰৱেৰে গৌৰবাধিত হৈ কবিয়ে বিচাৰিছে স্বদেশপ্ৰীতি জগাই তুলিবলৈ—

“আমি অসমীয়া নহওঁ দুখীয়া, কিহৰ দুখীয়া হয় ?

সকলো আছিল, সকলো আছে, হুঙুণো নলওঁ গয়।

... ..

বাজক ডৰা, বাজক শব্দ, বাজক স্বৰং খোল।

অসম আকৌ উন্নতি পথত জয় আই অসম’ বোল।”

‘বীণ-ববাসী’ কবিতাত কবিয়ে বিচাৰিছে অতীত গৌৰৱৰ কাহিনী জনিবলৈ। শোকৰ বিনি আৰু নৈবাস্তৰ কাহিনীৰে স্নাত্তক বেজবৰুৱাই কোয়ল অন্তৰ কৰণ কৰি তুলিবলৈ হাবিয়ান নকৰে—

“এখনি কদম

একেবি সমল

কতনো সহিম খুন্দা”

কবিয়ে বিচাৰিছে—

“তনাঐ ববাসী

আনন্দ কাহিনী

অসমৰ যশ বাশি।

হিয়া মোৰ হেৰা

বলবল হ’ক

পৰাণ উঠক উলাসি।”

‘Old order changeth yielding place to new’—পুৰণিক আডবাই পাজিছে জগতে নতুনৰ নহ আয়োজন; বেজবৰুৱাই বিচাবে পুৰণি পুৰণীৰ বৃহত নতুনৰ জয়গান জনিবলৈ।

“নতুন প্ৰাণৰ ন চহু জুবি
 দীপিতি ঢালি দে তাত
 পূৰণি পৃথিৱী নকৈ চাই লও
 হে বীণ এযাৰি মাত।”

বেজবৰুৱাৰ ‘অ’ মোৰ আপোনাৰ দেশ’ অসমত জাতীয় লক্ষীভৰণে প্ৰেৰণ কৰিছে। ‘God save the King’ গীতৰ আৰ্হিত বৰ্তিত কবিতাটিত প্ৰকাশ পাইছে কবিৰ অদেশ-প্ৰীতিৰ পৰিচয়। স্বজনা স্বজনা চিৰচেনেহী অসমীৰ স্বৰ্গদেৱী স্বৰ্গীয়া মাতৃভাৰিণী হুৱতো কবিৰ প্ৰবন্ধৰ জীৱনটোত বাককৈয়ে প্ৰভাৱ পেলাব পাৰিছিল।

চন্দ্ৰকুমাৰ আগবৰালাৰ কবিতাৰ উৎস মানবপ্ৰীতি। উগ্ৰ জাতীয়তাবাদ আৰু অদেশ-প্ৰীতি চন্দ্ৰকুমাৰৰ লিখি থকা একমাত্ৰ বৈশিষ্ট্য নহয় যদিও বিচাৰিছে মুকলি মনৰ মানৱী মূৰ্তিৰ অকলঙ্ক মাধুৰীয়া—

“যোবেই মুখেদি মানৱ প্ৰাণৰ
 ফুটক আহুল মাত
 মোৰ চিন্তাতেই গৃহ বহন্তৰ
 সত্য হক প্ৰতিজ্ঞাত।” (চন্দ্ৰকুমাৰ)

হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী আৰু বাধানাথ ফুকনৰ গীতি কবিতাবাজিত অদেশপ্ৰীতিৰ চানেকি দেখা যায়। ‘আত্মগ্লানিৰে অতীতৰ কথা সোৱাবাই দি কবিয়ে বিচাৰিছে জাতীয় ভাৱ সঞ্চাৰ কৰিবলৈ।

“কিয়নো পাহৰা অসমীয়া হেৰা
 চিৰকাল জুৰি আছিল আধীন
 ভাৰতৰ মাজে ভোম্বাৰ জননী
 বীৰ প্ৰসৱিনী আছিলে এদিন।”

(বাধানাথ ফুকন)

আনন্দচন্দ্ৰ আগবৰালাৰ ‘ভৱনি আশাৰ গাওঁখনি অতি ভৱনি গছেৰে ভৰা’ অদেশপ্ৰীতিৰ পৰিচায়ক। কানিখোণত ৰাতি সাত হাল বাই দিন দুপবলৈ শোৱা অসমীয়া জাতিক কবিয়ে বৃহৎ ভাৱসমূহৰ সজাগ কৰিবলৈ বিচাৰিছে।

“উঠা অসমীয়া চোৱা চকুৱেলি
 পোহৰে পূবত জাপাৰ ৰেলি
 অতীত গৌৰৱ হ’ববি ভাই...”

ইয়াৰ পিচৰ চাম কবিৰ কবিতাত দেশাত্মবোধৰ অন্তৰালত দেখা যায় বাৰ্জনৈতিক সচেতনতা। বাৰ্জনৈতিক সচেতনতাই এই চাম কবিৰ অন্তৰত তীব্ৰ জাতীয় চেতনা জগাই তুলিছিল। এই চাম কবিৰ দলতেই আছিল স্বাধীনতা যুগৰ নিৰ্ভীক যুঁজাৰু। বহুদিনে কাৰাগাৰৰ চাৰিবেৰৰ মাজতো কলাযুষ্টিয়াই কাল কটাব লগা হৈছিল। জেল জৰিয়না ভোগ কৰা বাৰ্জনৈতিক কৰ্মীৰ তীব্ৰ জীৱনবোধ বহুতৰে কবিতাত প্ৰকাশ পাইছিল। আনহাতে জোনাকী যুগৰ কবি আৰু বাঁহী-আবাহন যুগৰ কবিৰ মাজত কিছু পাৰ্থক্য দেখা যায়। জোনাকী যুগৰ কবিৰ দেশাত্মবোধৰ অন্তৰালত বাৰ্জনৈতিক বিৰুদ্ধে বৰংদেহি মনোভাৱ ফুটি উঠা নাছিল। কিন্তু পিচৰ চাম কবিৰ লিখনিত সংগ্ৰামশীল মনোভাৱৰ স্পষ্ট ধ্বনি শুনা যায়।

এই বাৰ্জনৈতিক সচেতনতা আৰু সংগ্ৰামশীল মনোভাৱ পৰিস্ফুট হৈ উঠা দেখা গৈছে কৰ্মবীৰ নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈৰ কবিতা আৰু গীতিকাৰ। বৰদলৈ এজন আশাস্ত্ৰধাৰী দেশকৰ্মী। বৰদলৈয়ে আক্ষেপ কৰিছে দেশৰ জনগণৰ অৱনতি দেখি—

শ্ৰাম বংগীয়া অসম আই ধুনীয়া।
ভাৰতৰ স্তম্ভলী জী,
বীৰ সন্ধানকে কোলাত তুলি লৈ,
আজি তোৰ বিলাই কি ?”

কবিয়ে অকল শোকৰ শিৰি গাই আৰু অসমীয়াৰ স্বদেশপ্ৰীতিৰ অন্তৰকে গুণি-গাঁথি হাত সাবটি বহি থকা নাই। যাদুহৰ দেশাত্মবোধৰ অন্তৰে উৰাউল কৰি তুলিলেও নৈৰাত্মক কুহেলিকাত কবি মৰহি পৰা নাই। অন্তৰত এবুকু সাঁহস লৈ আগবাঢ়ি আহিছে দেশৰ জন-সাধাৰণক সজাগ কৰিবলৈ। অসম তথা ভাৰতৰ দাসত্বৰ অৱদান আৰু স্বাধীনতাৰ অন্ধান জেউতিৰে দেশমাতৃকাৰ গৌৰৱ ঘোষণা, বাৰ্জনৈতিক কৰ্মী বৰদলৈৰ লিখনৰ চৰম লক্ষ্য। তাৰ বাবে বীৰ-বীৰাঙ্গণা, ডেকা-গাভৰুক সাহসৰ আহ্বান জনাই প্ৰচাৰিছে একোফাঁকি মন্ত্ৰপূত বাণী।

“আমাৰ বিষয় পণ
পূৰ্ণ স্বাধীনতা লভিম লভিম
আগত ধৈৰ্য বৰণ।”

নয়গোন্ধীৰ বাৰ্জনৈতিক কৰ্মী দেশতকৈ ওকণ বায় ফুকনৰ হুই এটি

কবিতাতো দেখা গৈছে স্বদেশপ্ৰীতিৰ কণিক আভাস। গভাৱগতিক বীৰ্ত্তিৰে পুৰণি ইতিহাসৰ কথা স্মৰণি বিচাৰিছে দেশবাসীক সজাগ কৰিবলৈ।

পঞ্চনাথ গোস্বামীকৃত্যৰ কবিতাত বাৰ্জনৈতিক সচেতনতা দেখা নাযায়। কিন্তু জাতীয় ভাবেৰে কবিয়ে দেশোদ্ধাৰৰ মহান স্নৰ উচ্চাৰিবলৈ পাহৰা নাই। কবিয়ে বিচাৰিছে নৱচেতনা সঞ্চাৰিবলৈ,

“চেতনা উদ্বিছে চোৱা বল বৃদ্ধি সাহ লোৱা

দেশৰ দুৰ্গতি

আজি সমস্তাৰ দিনে দূৰ কৰা প্ৰতিক্ৰমে

দ্বিৰ কৰা যতি।”

বাৰ্জনৈতিক দেশকৰ্মীৰ তীব্ৰ বেদনাবোধ প্ৰকাশ পাইছে অক্ষিকাগিৰী বায়চৌধুৰীৰ কবিতাত। বায়চৌধুৰী অকল একম সমাজ সচেতন কবিয়ে নহয় ‘তুমি’ৰ লেখীয়া ওখ খাপৰ আধ্যাত্মিক ভাবেৰে ভৰপূৰ কাব্য ৰচনা কৰি কাব্য আকাশত এখনি আছুতীয়া আসন লব পাৰিছে। ‘তুমি’ অসমীয়া তথা ভাৰতীয় সাহিত্যতে এখনি ওখ খাপৰ কাব্য। বাৰ্জনৈতিক সচেতনতাই আনহাতে অক্ষিকাগিৰীক মহৎ সাহিত্য সৃষ্টিৰপৰা আঁতৰাই আনিলে। কাব্যগাবৰ নিৰ্জন কক্ষত কলা ঘূমটিয়াই থকা বায়চৌধুৰীক সেয়েহে অসমৰ নষ্ট লৰা বুলি (Spoil child of Assam) ডঃ বাণীকান্ত কাকতিয়ে কৈছিল।

জাতীয় চৈতন্ত্বই বায়চৌধুৰীক উদ্বাটল কৰি তুলিলে আৰু অস্তবৰ তীব্ৰ আক্ৰেপ কবিতা ৰূপেৰে ৰূপায়িত কৰিলে। জাতীয় যুঁজত সন্মত হোৱা অনসাধাৰণৰ কণ্ঠ কবিৰ গীতেৰে মুখনিত কৰি তুলিলে—

“আজি বন্দো কি চন্দেৰে সমাগত বিৰাট

নব ন বায়ৰ ৰূপ

পঙ্কিল পৰাধীন কুঞ্চিত চিন্তা মন

নাই ফুল চন্দন ধূপ।”

এয়া ১৯২৬ চনৰ পাণ্ডু কংগ্ৰেছৰ উদ্বোধনী গীত। পোৱা নোপোৱাৰ হিচাপ নকৰি বায়চৌধুৰীয়ে বিচাৰে জাতীয় চেতনা সঞ্চাৰ কৰিবলৈ। অতীত কীৰ্ত্তিৰে গৌৰৱান্বিত অসমীয়া জাতি নিজৰ ঘৰতে আলহী হব নোৱাৰে, পূৰ্ণ স্বাৱত্বতা সঞ্চাৰ হব লাগিব, জীৱন যুঁজাৰ পণ কৰি আঙুৰাই ঘাব লাগিব।

পৰিপূৰ্ণতাৰ অভাৱত অসমীয়া সাহিত্য তথা জাতীয়ত্বত কোনো অসীম ব্যাপি থকা পৰিপূৰ্ণতাৰ কল্পনা নেথৈ আৰু পঠনমূলক চিন্তাধাৰাৰ অভাৱে কবিক বেচি অভিভূত কৰি তুলিছিল। সেয়েহে যাদে যাদে বৃহৎ তৎপৰনা

কবি হলেও কবিয়ে বিচাৰিছে অসন্ন। জাতীয় চৈতন্যক জীপ বিন্দন।
 স্বাধীনতাৰ পৰমৰ্তী লিখনিৰ মাজতো কবির দেই অকীয় বৈশিষ্ট্য ফুটি উঠা
 দেখা যায়।

“ভই হাপন কৰ হাপন কৰ
 তোৰ ভাৱৰ বাহন, জ্ঞানৰ বাহন,
 ধৰ্মাৰ্থ কায় মোক্ষ বাহন
 মাতৃ ভাষাৰ সোণৰ আগন
 হাপন কৰ হাপন কৰ।”

বিষয়বস্তুর কালবৰণৰ। বায়চৌধুৰীৰ কবিতা বেচি কাৰ্যকৰী। বায়চৌধুৰী অকল কথাৰ মহলা মাৰি বক্তৃত্যৰ ফুলজাৰি ছটিওৱা বিধৰ কবি নহয়। তেওঁৰ কবিতাবাজিয়ে গঠনমূলক চিন্তাধাৰা আৰু কৰ্মপদ্ধতিৰ প্ৰকৃত পথ নিকৰণ কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব পাৰিছে। অকল তীব্ৰ ভংগনাতো বায়চৌধুৰীৰ কান্ধ থকা নাই, অসমীয়াৰ অধঃপতনৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি চকুত আঙুলি দি বুজাই দিয়া প্ৰচেষ্টা প্ৰশংসনীয়ই নহয় অমূল্যবায়ুও। বিশেষকৈ স্বাধীনতাৰ পূৰ্ববৰ্তী কালছোৱাত এই চাম কবিতা সমৰোপযোগী আছিল। আনহাতে নিৰাশাৰ বেদনা বুকুত বান্ধি ভটীয়াৰি সোঁতত নাঙ এৰি দিয়া কবিৰ স্বভাৱ নহয়—যিহেতু 'নাই'ৰ মাজত তোলে আছেৰ পাতনি, কবিৰ জন্মগত স্বভাৱ।

পূজাৰীৰ বেলেবে মাতৃপূজা মন্দিৰত প্ৰবেশ কৰি পদ্মধৰ চলিহাদেৱে কেউপিনে দেখিছে অসমৰ মশৰাণি। শ্ৰেণ্যমাতৃকাৰ প্ৰতি ধূলিকণাই কবিত্ব অস্তৰত জ্যোতিকণা ৰূপে আলোকপাত কৰিছে। ভেদান্তদৰ প্ৰাচীৰৰ সলনি মেয়েহে কবিয়ে দেখা পাইছে মহামণিৰ এনাজৰী এথাৰি।

“যদিও নিজান তোমাব আকাশ জিলিকে ইয়া'তা তবা

জিলিকে কড়নে। মহাকবি মতী

ধর্ম-কর্ম বীর সেনাপতি

উজ্জলাই তব মূখৰ কাস্তি উজ্জলালে বহুদৰ।”

(छविशा)

জনমব আদিম পূৰ্ণবেশৰা প্ৰথম চকু মেলি দেখা জননী অন্নভূমিৰ শোভাই
নলিনীবালা দেৱীৰ অন্তৰত গভীৰ বেধাপাত কৰিছে। সেয়েহে কবিয়ে হৃৎ-
কৃত্তে বিচাৰিছে অন্নভূমিৰ বান্ধু-পানীৰ লগত মিশিত হৈ থাকিবলৈ—

মবিলে পুনৰ আহি দ্বখীয়া দেশতে যোব

লও যেন পুনৰ জনয় ॥”

বিফলতা লৈ হুচকুৰ নীৰ নিগবাই জীৱনৰ শীত বচনা কৰিলেও স্তম্ভৰ
প্ৰতীক জীৱজন্তু মানৱৰ পূৰ্ণ মানৱতাৰ কথা কৰিয়ে চিন্তা কৰিছে। মানৱ-
জীৱন অসাৰ নহয়, যোগ্যভাবে থিয় হ'ব পাবিলে মানৱ-জীৱনৰ সাৰ্থকতা
আহি পৰিব। হাতুহৰ মাজত ভেদান্তৰ প্ৰাচীৰ অৰ্থহীন।

“ব্ৰাহ্মণ চঙাল সকলোৰে চোছা
একটি চেতনা একেটি প্ৰাণ
সাম্য মৈত্ৰী হাতুহ ধৰম
বিশ্বশিতাৰ মহান দান।” (নলিনী দেৱী)

মানৱ সমাজত সাম্য-মৈত্ৰী স্বাধীনতাৰ চিন্তাই মহামানৱ মহাত্মাৰ অন্তৰতো
অলেখ ভাবৰ খলকনি তুলিছে। পূৰ্বৰ শাস্ত্ৰৰ পাণ্ড লুটিয়াই হাতুহৰ
সমঅধিকাৰৰ কথা চিন্তা কৰিছে—

স্বৰ্গহীন যত অলৌকতা এৰি
ধৰা অভিনৱ পথ
নঙঠা ককিৰে ভিন্নাগ তপেৰে
শিকালে অৱব ব্ৰত।”

অতীন্দ্ৰিয়বাদী কবি হৰেণ্ড আধাৰাত্মিক ভাবেৰে ভৱপূৰ অন্তৰখনেৰে
চক্ৰভাৱে অসমৰ যশবাসি স্তবৰি কবিয়ে অসম তথা ভাৰতৰ প্ৰতি অগুণৰমাণুতে
সন্ধান পাইছে জাতীয় ভাবৰ চানেকি, সেই চানেকি অতি পৱিত্ৰ আৰু নিৰ্ভল।
আনহাতে মুক্তি যুদ্ধৰ যুঁজাৰু সকলৰ গুণ-গৰিমা আৰু কাৰ্য্যদলীৰ কথাও
আলোচনা কৰিছে। অহিংসা মন্ত্ৰেৰ-নীক্ষিত নলিনীবালাই এই সৌৱৰণীয়ে
বিচাৰিছে, অসমীয়া জাতিৰ নিৰ্ভীক সঁহাৰি। কবিৰ জাতীয়তাবাদ বিমোহী
নাটবা বিপ্লৱী বৈশ্ব নহয়—মাথোন মহাত্মাৰ ত্যাগৰ মন্ত্ৰেৰে বিচাৰিছে সাধনাৰ
পাকজন্তু বজাবগৈ—

‘সৰ্বজাতি সৰ্বধৰ্ম মহা মিলনৰ
মন্দিৰ স্থাপিত হ'ব।
ভাৰতৰ নৱ তীৰ্থ স্থাপনৰ যত্না তীব্ৰত
জলিৰ ভৌমাৰ জ্যোতিৰ্গাভা ভাৰতৰ প্ৰাণ মন্দিৰত
তুমি তপস্বী। পাণদৰ্শ পৃথিৱীলৈ
তপস্বী আনিলে ব্ৰহ্মা
ভাৰত প্ৰাৰ্জিত কৰি মাগবৰ ব্ৰহ্মাৰুণী

বই গ'ল হিংসা জুই মুখাই চৌৱাই
 যুক্ত যোগাসন পাতি আকাশ ভলত
 হৃদয়ৰ আৰাধনা শিকালো বিশ্বক।”

কবিৰ কবিতা দেশাত্মবোধৰ পূৰ্ণ প্ৰতীক। কবিয়ে হাবিহাস কৰিছে
 ডেকাদলৰ যোগেবে দেশৰ গৌৰৱ ঘূৰাই আনিবলৈ। তৰুণ ডেকাদলক
 ওপৰত কবিৰ পতীৰ আশ্বাস প্ৰকাশ পাইছে—

“ভাবতীয়ে বিচাৰিছে
 শতাব্দীৰ সঞ্চিত পাপৰ
 মানিয়ৰ দাসত্বৰ শাপৰ মুকুতি

 বিচাৰিছে তৰুণৰ
 জীৱনৰ জ্যেষ্ঠ অৱধান।” (নলিনীবালা দেৱী)

‘নিজম্মা’ৰ কবি শৈলধৰ বাজখোৱাই ‘পাৰাণ প্ৰতিমা’ নামৰ কবিতাত
 ইতিহাসৰ পাতত ভেজা দ্বি আত্মোৎসৰ্গৰ মধুৰ কাহিনী এটি ক্ষণায়িত কৰিছে।
 বুৰঞ্জীপ্ৰসিদ্ধ হাদিবাচকীৰ ওচৰৰ ফুলৰা চঙলা নামৰ সৰু পাহাৰ চুটিয়ে
 যেন শাপভ্ৰষ্টা কন্তাকাপ স্বাধীনতা হেৰুৱাব কাহিনী বহন কৰি আছে।
 কবি কল্পনাই ফুলৰা-চঙলাত প্ৰাণ সঞ্চাৰ কৰি শতেক বছৰ দাসত্বৰ শিকলি
 বহন কৰা অসমীয়া জাতিক জগাই তুলিবলৈ এটি ক্ষীণ প্ৰচেষ্টা কৰিছে।

“সিদিনা পুৱাতে চকুশানী টুকি
 উদিলে পূবত বাঙালী বেগি
 ধৰে তবোৱাল শিখ অসমীয়া
 যোগল পাঠান সকলো মিলি।”

সৌ সিদিনা সহস্ৰ শিশাচ মানৰ বিপক্ষে এমুঠি কামৰূপী সেনাই ফেৰপাতি
 হুঁজিলে। মৰিও নমৰা বাণ ভগদত্তৰ বংশধৰ সকলে সিদিনা গৃহ-বিবাহৰ
 ফলতে জলা-কলা হ’ব লগা হ’ল। অতীত গোঁৱৰৰ কথা সোঁৱৰাই দি কবিয়ে
 পুনৰ উৰুগাই দিবৰ চেষ্টা কৰিছে—

“উঠাহে ফুলৰা উঠাহে চঙলা
 উঠা দেৱবালা স্বৰূপ ধৰি।
 পূৰ্ণ হ’ল আজি শতেক বছৰ
 আৰ্হ কতকাল থাকিবা পৰি।”

কবির এই আহ্বান আন আন জাতীয়তাবাদী কবির দৰে মুক্ত আৰু স্পষ্ট নহয়। চৰকাৰী চাকৰিৰ দায়িত্ব হয়তো তেওঁৰ সমুখত বাধাৰ প্ৰাচীৰ ৰূপে থিয় দিছিল।

বলিষ্ঠ মনৰ মুক্ত আৰু নিৰ্ভীক কণ্ঠস্বৰ শুনা গৈছে ডিব্বেশ্বৰ নেওগৰ কবিতাৰ মাজত। বিশেষকৈ ‘অসম’ৰ কবিতাৰাজিৰ মাজত কবির বন্দী আত্মাৰ চিৰস্বন্দৰ তা-হয়নিয়া ফুটি উঠিছে। কবির স্বদেশ-প্ৰেমৰ অন্তৰালত দেখা গৈছে বৰ্ণ-বিশেষ, ধৰ্ম-বিশেষৰ প্ৰাচীৰ ভঙা উদ্ধাৰ মানৱতাবোধ। চম্বাডে কবির বিশ্বপ্ৰেমৰ পৰিচয় প্ৰকাশ পাইছে।

‘বুৰঞ্জী লেখক’ কবিতাত আত্মা নতুন কোণসেৰে আগবিত্ত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। ইতিহাসৰ পাত জিবিক বিদ্যাবি দেখিছে অতীত কীৰ্ত্তিৰ পুঞ্জীভূত কাহিনী—ই কবিক পুনৰুজ্জীৱিত কৰিছে। আনহাতে ঘৰ বিত্তীয় বদনৰ কথাই নিবানন্দ কৰি তুলিছে। এই যোগ-বিয়োগৰ মাজতে শেষত আশাৰ স্বৰ টানি নিজকে প্ৰাবোধ দিব পাৰিছে।

“এক শতাব্দীৰ এলাহৰ পৰা

উঠিছে অসম দাঁতিছে মূৰ,

বিশ্বৰ বীণাত শুনা কি বাজিছে—

নৱ জীৱনৰ নবীন স্তব।

দাসত্ব মলিন নাছিল অসম,

আজিও নহয় দাসত্ব অন্ধ,

লুইতৰ দৰে স্বাধীনতা সোঁত

বয় সিবোৰে সিবোৰে অপ্ৰতিবন্ধ।”

মাজে মাজে চাই এটি আখ্যানৰ গাত ভেজা দি জাতীয় ভাবত উৰু কৰাৰ প্ৰচেষ্টা এটা দেখা গৈছে। অভিশাপৰ বোজা বৈ পৰি থকা উৰ্বশীয়ে এদিন শাপমুক্ত হৈ দাসত্বৰ শিকলি সোমলোকোৱাৰ দৰে অসমীও এদিন মুক্ত হ’ব লাগিব, অসমীও এদিন আগিব। সেই কথাকে কবিয়ে ৰূপকৰ মাজেদি কৈছে।

ডিব্বেশ্বৰ নেওগৰ দেশাত্মবোধৰ অন্তৰালত বুদ্ধিসম্ভাৰ পৰিচয় ফুটি উঠিছে। নেওগে বিচাৰিছে সিবোৰে সিবোৰে স্বদেশপ্ৰীতিৰ ভাব আগবিত্ত কৰিবলৈ। কবির কবিতা সজীয়া প্ৰোগানধৰ্মী নহয়। নেওগৰ কবিতাত উপলব্ধিৰ ঠাই অধিক।

আমি জানো গণেশ গগৈ এজন প্ৰেমৰ কবি, ৰূপৰ পূজাৰী, সৌন্দৰ্যৰ উপাসক। কোনোবা চিনাকি কণ্ঠৰ “বিলত ডিবোৰিবাঁহ” গানৰ ধ্বনিয়ে কবিক

উভলা কৰেহি, সেয়েহে কবিৰ চকুৱে বিচাৰে অপকণ কণবোণা, পৰাণে বিচাৰে জীৱনৰ যোহ আৰু বুকুৱে আপোন মূৰে বিচাৰি বিচাৰি মূৰে মৌসনা চেনেহৰ কুমলীয়া কোঁহ। কিন্তু ইয়াতে গঠনৰ প্ৰকৃত পৰিচয় বুলি ভাবিলে ভুল কৰা হ'ব। দ্বন্দ্বী কবিৰ অন্তৰালতো স্তন্য গৈছিল দেশ-মাতৃকাৰ প্ৰতি আতুল আহ্বান। কবিয়ে অকল কলঙৰ নিজান পাবত লখিমীৰ পূজা আয়োজন কবিয়ে ব্যক্ত থকা নাছিল। কলঙৰ ইপাৰে সিপাৰে চকুয়েলি চাই জয়োদশ শক্তিকাৰ অগম্যখনৰ কথা হ'ৱৰি চাইছিল। অতীত ইতিহাসৰ কথা যিমানেই হ'ৱৰি চাইছে, গৌৰৱত কবিৰ বুকু সিমানেই ফুলি উঠিছে। আনন্দাশ্রু পেলাই কবিয়ে ডেকাদলক আহ্বান জনাইছে সেই অতীত তেজৰ ধমনীৰে জাগি উঠিবলৈ — “স্বদেশ ডাঙৰ মাৰ, নহয় মোমাই” মন্ত্ৰেৰে দীক্ষিত হবলৈ।

“কুহু স্বাৰ্থ ত্যাগ কৰি ত্যাজি মান অস্তিমান
প্ৰেম কমা আগ কৰো প্ৰাণা বিচাৰত
জাতিত মানুহ আৰি নহওঁ অধীন কাৰো
'দাম' বুলি ভাষা নাই মানৱ ভাষাত।”

চেনেহৰ শেলে বুকু ভেদি ভালপোৱাৰ চলনৰে তেজ পিব পৰা বুলি কবিতাৰ শেষ মালা গাঁধাৰ চিন্তা কৰিলেও কবিৰ কণ্ঠই শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ জয়ী, কৰ্মবীৰৰ গুণ-গৰিমাৰ কথা নতুন মূৰেৰে অনুৰণিত কবিৰ পাৰিছে। বিকলতাক জীৱনৰ শেষ লগবীয়া বুলি ভাবি অৰিনাশী প্ৰাণৰ বিনাশ নিবিচৰা গঠনগৈ জগতৰ অচা যোৱা দুটি বাটকো বৰ সহজ ভাৱে লব পাৰিছে। ধৰ্মেশ্বৰী দেৱী বৰুৱাণীৰ কবিতাৰ মাজতো জাতীয় ভাবৰ উমান পোৱা যায়। গণেশ গঠন আৰু বৰুৱাণী কোনো বাহ্যনৈতিক মতবাদেৰে পৰিপুষ্ট নাছিল। বৰুৱাণীৰ পৰাণে মানুহৰ মূক্তিৰ লগতে মাটিৰ বুকুত বিচাৰিছিল পৃথিৱীৰ মানুহৰ বাবে সবগৰ কৰুণা একেৰি। অগমীৰ বুকুত ওপজা সংস্কৰসকলৰ গুণ গৰিমাৰ কথা হ'ৱৰি তৰুণ প্ৰাণত চেতনা সঞ্চাৰ কবিৰ বিচাৰিছে। কবিৰ জাতীয়তাবাদো উগ্ৰ নহয়, জাতীয় চৈতন্যৰ অন্তৰালত আৱৰ্তি ধ্বনি বাজি আছে।

দেৱকান্ত বৰুৱা অসমীয়া সাহিত্যত এটা বিশ্বয়। বৰুৱাৰ কবিতা সংখ্যা সাপেক্ষ নহয়। সবহভাগ কবিতাত ফুটি উঠিছে কল্পনা-প্ৰৱণতাৰ বিকাশেৰে স্তম্ভৰ লৈতে অভুতৰ সমন্বয়। ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক তৰুণ কবিক কোনোৱা উৰ্বশীৰ অচিনাকি মায়াবয়ী চকল চাৱনিৰে উদ্গাদ কবি অস্থিৰাণৰ মূৰ সৃষ্টি কৰাৰপৰা আঁতৰাই আনি বোৱাই দিগে দেহৰ ইচ্ছাজাল এখনি। আৰু কবিয়ে

বিচাৰিলে মাটিৰ বুকুত জোনাকৰ জেউতিৰে যৌৱনৰ আগমনি অহুত্বৰ
বতঃস্পৰ্শত প্ৰকাশ। 'লাচিত ববজুকন' কবিৰ কবিতা প্ৰেমীৰ ব্যতিক্ৰম।
আদৰ্শবাদী লাচিতৰ বীৰত্বৰ কথা ভাবি ভাবি অভিভূত হব পৰা নাই—দেশৰ
বাতৰি লাচিতক দিবলৈ অস্তৰ শোকত উঠলি উঠিছে। আজিৰ অৱস্ৰত
আৰু লাচিতৰ বীৰত্বৰ চানেকি অকণো পাবলৈ নাই। দেখিছে কেৱল
চাৰিওপিনে অৱনতি—

“শাস্ত্ৰৰ তলি উদি তৈ গ'ল নেলাগিল মাথো ধিত
মৰ আউলীত হাল বালে লাগে কেই খেছ পৰাচিত।
ত্ৰিশ দিন আৰু এঘাৰ দিনৰ গচকত পৰি
হুখুনী অসম জননীৰ দেহি কোঙা হ'ল হাত ভৰি।”

আমাৰ সংস্কৃতি সভ্যতাও তেনেদৰে বিজয়বীয়া হৈ পৰিল। অস্তৰৰ
আধ্যাত্মিক ভাব নোহোৱা হ'ল। আনহাতে আৰ্ষপৰ চৰ্বল নেতৃত্বত অস্তিত্ব
লোপ হবৰ উপক্ৰম হ'ল। কিন্তু কবিৰ আশাবাদী অস্তৰ ইয়াৰ মাজতো
নিৰাশ হৈ পৰা নাই। অস্তৰত আশাৰ হেলোলনি জাগি উঠিছে। অতীতৰ
ঐতিহ্যই অস্তৰত এক দৃঢ় বিশ্বাস আনি দিছে। ডেকা ডেকাৰ ধমনীৰে
নিশ্চয় আজিও ফেৰ পাতি থিয় দিব পৰা ক্ষমতা অলমীয়া ডেকাৰ আছে—
তাৰ বাবে লাগিব লাচিতৰ দৰে আদৰ্শ বীৰৰ প্ৰাণ উতলাৰ পৰা বগভেৰীৰ
আস্থান—

“দেশৰ কাৰণে আজিও বিনায় হেজাৰ ডেকাৰ হিয়া।
দেশৰ সেনানী। আকৌ মাথোন এবাৰ হুকুম দিয়া
আকউ এবাৰ জনোৱা তোমাৰ বণ-হকাৰ বাণী
আকউ এবাৰ বঙা কৰি মাৰোঁ লুইতৰ বগা পানী।”

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ স্মৃতি আৰু কবিতাবাজিত নতুন হুবৰ ধনি
বাজি উঠিছে। কবিৰ ‘আজিৰ কবিতা’ ‘মোৰ কবিতা’ আবেগ-মুগ্ধ
ভাবোচ্ছাসৰ কল্পলোকৰ মোহ মহিৰাবপৰা সমস্তাবল্ল বাস্তব পৃথিবলৈ নাথি
আহিবলৈ আয়োজন কৰা পদযাজ্ঞ। কল্পনাৰ সুস্নিহিত লোণালী সপোন দেখি
কবিয়ে ধনুসৰ যান্ত্ৰিক সভ্যতাৰ নিষেধণ সহিব নোৱাৰি চিৰজ্বলন্তৰ বাজাখন
কলুষ কালিয়া আৰু মানিৰে ভৰিপৰা দেখি কঁকালত টঙালি বাতি ওলাই
আহিছে নতুন পথ বচনা কৰাৰ মানসেৰে। জাতিভেদ পাছৰি একতা বন্ধত
বীৰিত্ব হৈ পৰণমানতা দেশমাতৃকাৰ অৱনতি শিব উজলাই জুলিবলৈ বীৰ
সন্তানৰ শক্তি বিলীন হোৱা হোৱা নাই। ‘ভাৰত জননী’ ভাবেই বতঃস্পৰ্শ

প্ৰকাশ। অসমীয়াই পূৰ্বপুৰুষৰ পৌৰুষৰ কথা পাহৰিব নোৱাৰে—আৰু নোৱাৰে কাপুৰুষৰ দৰে দেশশাস্ত্ৰকাৰ লাঞ্ছনা সহিব। কবিয়ে অতীত কীৰ্ত্তিৰ কথা সোঁৱৰাই দি মাতৃপূজাৰ দুৱাৰ মুকলি কৰিবলৈ অসমীয়া সম্ভাৱক আহ্বান জনাইছে।

‘আজবত তই থাকিবি কিয়নো জগত পোহৰ হ’ল।’

‘চিৰবিজ্ঞোহৌ’ কবিৰ বিপ্লৱী মনৰ প্ৰতীক। বাৰ্জনৈতিক কৰ্মী আগবঢ়ালাৰ বিপ্লৱী চিন্তাধাৰা। ইয়াৰ মাজেৰে ফুটি উঠিছে।

“কণাস্তৰে মাধো।

জাগত ধুনীয়া কৰে

এয়ে মোৰ গায়ত্ৰী মন্ত্ৰ।”

‘মোৰ সোণৰ গাওঁ’ ‘গাওঁ মোৰ মৰমৰ’ কবিতাত প্ৰকৃতিৰ শ্ৰামল সৌন্দৰ্যেৰে ভৰপূৰ গাঁৱলীয়া জীৱনৰ গুণ গৰিমা বখানি ডেকাদলক’ আহ্বান জনাইছে—

“দেশৰ হকে মৰিব পৰা

আমাৰ গাঁৱৰ ডেকা ল’ৰা

ডেকেৰীও নহয় পিচপৰা

অ’ আমাৰ গাওঁ।”

বিশ্ববিজয়ী নৱ হোৱান’ গীতত শক্তিশালী ভাৰতৰ বিপ্লৱী সম্ভাৱন সকলক সমুখ সমৰত যুজি যুঁজি স্বাধীনতাৰ দুৱাৰ মুকলি কৰিবলৈ আকুল আহ্বান জনাইছে। আগবঢ়ালাৰ সবহভাগ গীতত কল্পনাৰ মোহন আবেশৰ মলিন ধূলি ধূলিৰিত বাস্তৱ জগতৰ জয়গান বাজি উঠিছে। দেশৰ বাবে লুইতপৰীয়া ডেকা ল’ৰাৰ সমুখত যত্নভয় তুচ্ছ—সেই মন্ত্ৰপুত্ৰ বাণীৰে দীক্ষিত কবিৰ পাৰিছে আগবঢ়ালাদেৱে—

‘লুইতৰ পাৰবে আমি ডেকা ল’ৰা

মৰিবলৈ ভয় নাই।”

বিনন্দ বৰুৱাৰ কবিতাবাজি অতীত কীৰ্ত্তিৰ একোটি জয়দৌল শিৱদৌল। গড়গাঁও, বংপুৰ, বঙামুখা বীৰ, আগ্নীয়াট্টিৰ বীৰ, নজনা বীৰৰ মূৰ-ব ছন্দৰ তালে তালে মাল্লহৰ মনত জাতীয় চেতনা লগাব কবিবলৈ সক্ষম হব পাৰিছে। বাৰ্জনৈতিক কৰ্মীৰ দৰে শ্লোগান বাজি উঠা নাই যদিও বৰুৱাৰ কবিতাই সহজতে হাহুহৰ মন জয় কৰিব পাৰিছে। জয়দুৰিৰ প্ৰতি সহজাত প্ৰাণতি কবিৰ কণ্ঠত বাজি উঠিছে।

স্বৰ্গতো অধিক কৰি সজ্জিলা যেতিয়া
 প্ৰভু মোৰ প্ৰিয় জন্মভূমি
 জনমে জনমে যেন ইয়াতেই থাকে।
 তোমাৰ অভয় পদ চুমি।”

বীণক কেন্দ্ৰ কৰি হাঁহি কান্দোনৰ একোফাঁকি গীত গোৱা পুৰণি কোণল
 এটা বিনন্দ বকুৰাৰ কবিতাতো দেখা গৈছে। কবিৰ ‘বাজ বীণ’ত কিন্তু যণ-
 বাশিৰেই কীৰ্ত্তন পৰিস্ফুট।

“বাজ বীণ বাজ সন্দিন আহিছে
 পুৱত পোহৰ নৌ।”

উমেশচন্দ্ৰ চৌধাৰীৰ গীতি-কবিতা ভাগতো জাতীয় চৈতন্ত মুখৰিত হৈ
 উঠিছে। মাজে মাজে নিৰলা আৰু অকলশৰীয়া মনোভাবৰ চানেকি
 দেখা গ’লেও কবিৰ কণ্ঠই মুক্তি সংগ্ৰামৰ আহ্বান জনাব পাৰিছে।
 স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ অগ্ৰগতিত আৰু জাতীয় চৈতন্ত অগাই তোলা প্ৰচেষ্টাত
 কবিৰ কণ্ঠৰ সজীৱ আৰু সতেজ।

“আজিও তোৰ বীণাৰ ধ্বনিত দিগ-দিগন্ত উল্লাসিত
 তীৰ্থ আই মোৰ, ধিয়ান আই মোৰ
 স্বপ্ন আই মোৰ উদ্ভাসিত।”

সেই স্বপ্নময় তীৰ্থপুৰীত হোৱা কবিৰ ধ্যান-ধাৰণাই ৰাভূপূজা মন্দিৰৰ
 সজ্জিয়াৰ আৰতি।

দেশ আৰু সমাজৰ বৈষম্যই প্ৰসন্নলাল চৌধুৰীক উৰাউল কৰি তুলিছিল।
 সেই গভীৰ উপলব্ধি আৰু অহুত্বিয়েই কবিৰ কবিতাৰ উৎস। বন্দী
 প্ৰমিথিউচৰ দৰে পৰাধীনতাৰ কুৰ্বলী আৰত চৌধুৰীৰ চকুত জলি আছিল
 বিদ্ৰোহৰ বহি। সেই আক্ৰোশ অকল বিদেশী শাসকৰ বিৰুদ্ধেই নাছিল।
 সমাজৰ হীন-দেঢ়িবোৰেও কবিক অশান্ত কৰি তুলিছিল। ‘শক্তি জাগ’
 কবিতাৰ মাজেৰে অতীত কীৰ্ত্তিৰ কথা স্মৰণি দেশৰ ডেকালক সজাগ
 কৰিবলৈ বিচাৰিছে। বিশ্বৰ জনগণৰ এখনি আসন অধিকাৰ কৰাৰ লক্ষ্য
 অসমীয়া ডেকাৰ চকুত থাকিব লাগিব।

“সিদ্ধুৰ দৰে গভীৰ হৈ সূৰ্য্যৰ দৰে জলি
 বজ্জৰ দৰে দুৰ্বাৰ হৈ উঠা আজি মহাবলী
 মহাজ্ঞানৰ লক্ষ্য আমাৰ, বিশ্বভুবন মাজে
 ধুৱতি আজি পৰ্জি হিয়াত দুৰ্জয় বীৰ ভেজে।”

পুৰণি আৱৰ্জনা ধ্বংস কৰি নতুন সৃষ্টিৰ পাতনি বচা প্ৰচেষ্টা চৌধুৰীৰ লিখনিত দেখা যায়। কবিৰ লিখনিৰ মাজেৰে সংস্কাৰকাৰী অন্তৰৰ পৰিচয় পোৱা যায়। প্ৰজ্বলিত অগ্নিস্থলিকাৰ দৰে তৰুণ তেজৰ বলত বিদ্ৰোহী বেশেৰ নিৰ্ধাতিতৰ বুকুৰ বেহুনাৰ সজ্জা লৈ বক্তৃতাগোহিত পতাকা উৰাই মানৱৰ জয়গান গোৱাৰ অভিযান কবিৰ লিখনিৰ বৈশিষ্ট্য। ধুমকেতুৰ দৰে দ্ৰৱণৰ আৰ্তনাট্যৰ মাজতো ধ্বংসৰ জয়গান গাই আকৌ হাৰিয়াল কৰিছে সৃষ্টিৰ নৱ নৱ বীজময় ছটিয়াবলৈ। পাশ্চাত্য জগতৰ উদাৰ নৈতিকতাৰ প্ৰতিও দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰা দেখা যায়। মানৱতাৰ মূল্যবোধ কৰা আন্তৰিকতা লিখনিৰ উৎস। বাৰ্জনৈতিক কৰ্মীৰ তীব্ৰ জীৱনবোধ প্ৰগল্পলালৰ কবিতাত প্ৰকাশ পাইছে।

কুৰি শতিকাৰ চতুৰ্থ দশকৰ আগছোৱাত তৰুণ কবি অমূল্য বৰুৱাৰ কবিতাত জাতীয় চৈতন্যৰ অন্তৰালত ফুটি উঠিছিল চলিত সমাজ ব্যৱস্থাৰ প্ৰতি সংগ্ৰামশীল মনোভাৱ। শোষণ, নৈতিকতাৰ অৱনতিৰ প্ৰতি তীব্ৰ আক্ষেপ-প্ৰকাশ পাইছে বৰুৱাৰ ‘বেঙা’, ‘বিপ্লৱী’, ‘কুকুৰ’, ‘আজি আমাৰ বিহু’ আদি কবিতাৰ ভিতৰেদি। কবিয়ে নেমেখা সৰগৰ নন্দন কাননত মৃত্যুঞ্জয়ী অমৃতৰ গোপন ভাণ্ডাৰৰ কল্পনা কৰা নাই।

“মোক লাগে এই গীতৰ স্বৰে স্বৰে
নাচোনৰ ছেৱে ছেৱে
এক হৈ যোৱা বিশ্ব জনতাৰ প্ৰাণৰ বান্ধনলৈ
জীয়া জীৱনৰ হাঁহি উলাহৰ বান্ধব আলিঙ্গনে
পৃথিৱীৰ অটনকাৰ বিৰুদ্ধে
বিংশ শতাব্দীৰ মাজুহৰ
বিপুল ঐক্যৰ অৰ্ধপূৰ্ণ সংগ্ৰাম ”

আজিকৰ কালৰপৰা বিচাৰ কৰিবলৈ গলে অমূল্য বৰুৱাৰ কবিতাৰাজি গুথ খাপৰ হোৱা নাই যদিও তাৰ মাজতে নিহিত হৈ আছে তৰুণ কবিৰ চেতনাৰ আৰু প্ৰতিভাৰ নিৰ্জন স্বাক্ষৰৰ জীয়া কঁপনি এটি।

জোনাকী যুগৰ আগছোৱাৰপৰা জয়ন্তী যুগৰ শেষলৈকে অসমীয়া কবিসকলে এনেদৰে দেশাত্মবোধৰ পৰিচয় দি আহিছে। স্বাধীনতাৰ পূৰ্বৱৰ্তী কালছোৱাত বিশেষকৈ কংগ্ৰেছৰ আন্দোলনৰ সময়ত, এই কবিতাৰাজিয়ে মাজুহৰ মনত জাতীয় চৈতন্য জগাই তুলিছিল। দণ্ডিনাথ কলিতা আৰু

চন্দ্ৰধৰ বৰুৱাৰ ব্যক্তি কবিতা বাজিত সমাজৰ প্ৰতি তীব্ৰ কট্টক্ৰি প্ৰকাশ পাইছিল। ইয়ে সংস্কাৰৰ পথত ইন্ধন যোগাইছিল। আমাৰ অন্ধ নৈতিকতাই যে সমাজ তথা দেশৰ কি অবনতি আনিছে সেই কথা দণ্ডিনাথ কলিতাৰ ব্যক্তি কবিতা সমূহত পোৱা যায়।

১৯৬২ খৃঃৰ চীনা আক্ৰমণৰ পটভূমিত ভালেমান দেশপ্ৰেমমূলক গীত ৰচনা কৰিছিল। গীতৰাজিৰ মাধ্যমেৰে জনগণৰ অস্তবত স্বদেশ প্ৰেমৰ ভাব জগাই তোলাটোৱেই ঘাই উদ্দেশ্য।

অসমৰ সামাজিক জীৱন, জাতীয় জীৱন আৰু সাহিত্যত গীতি-সাহিত্যই এখনি বহল ঠাই অধিকাৰ কৰি আছে। যেতিয়া মানুহৰ আত্মবোধ নাছিল তেতিয়াৰেপৰা গীতি-সাহিত্যই মানুহৰ অন্তৰ জয় কৰি আহিছে, অনাত্মৰ জীৱনত গীতি-সাহিত্যৰ প্ৰচলনেই আছিল সবহ। সমাজ আৰু জাতীয় জীৱনৰ স্তৰে স্তৰে থলুৱা গীত-মাতৰ বিভিন্ন স্থৰ সিঁচৰতি হৈ আছে। বিয়া সবাহত প্ৰতি খোজে খোজে আয়তীসকলৰ কণ্ঠত বাজি উঠে নানা তৰহৰ গীত-মাত। পুৱাৰ ফেছজালিৰ পুৱতি কুকুৰাৰ ডাকৰেপৰা ৰাতি দুপৰ নিশালৈকে অসমৰ সতে মিলাটক অজ্ঞাতনামা কবিসকলে ৰচনা কৰি গৈছে গীতি মাতৰ এখনি ফুলাম খনীয়া।

অসমৰ গীত-মাত আজিৰ যুগৰেই সৃষ্টি নহয়। পুৰাণ ভাগৱত, তত্ত্ব-মন্ত্ৰৰ পৃথিৰ পাত মেলিলেই সজ্ঞান পাওঁ নৃত্য-পটিনী চিত্ৰলেখাৰ বাই-ভনী সকলৰ হুপুৰ কণু-জুহু স্থৰ। বুৰঞ্জীয়ে চুকি পোৱা কালছোৱাতো ওজাপালী, ধিয়নাম, আইনামৰ বুকুত লুকাই আছে অজ্ঞাতনামা কবিসকলৰ বুকুৰ স্থৰ।

অসমৰ গীত-মাতত প্ৰাণ প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে পোন্ধৰ শতিকাত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ-মাধৱে। শঙ্কৰ-মাধৱৰ বৰগীত অসমৰেই নহয় পৃথিৱীৰ গীতি-সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত এটি উজ্জ্বল স্বাক্ষৰ। বৰগীতৰ বাগ-বাগিনী আৰু স্থৰৰ মাজত মহাপুৰুষ হুগৰাকীৰ সৃষ্টিশীল মনীষাৰ নিদৰ্শন প্ৰকাশ পাইছে। আজি পাঁচ-শ বছৰে অসমৰ বুকুৱেদি বহুতো ধূমুহা আৰু বিজতৰীয়া সংস্কৃতিৰ বা ব'লেও সংস্কৃতিৰ বুৰঞ্জীত বৰগীত 'স্বৈ মহিমা' ৰূপে উজলি আছে। পিচৰ কালছোৱাত অসমৰ সজদমুহৰ যোগেৰে অলেখ গীত-মাতৰ সৃষ্টি হ'লেও বিশেষ ভাবে গা কৰি উঠিছিল বুলিব নোৱাৰি। ইংৰাজৰ আমোলৰ আদিছোৱাত অসমীয়া গীত মাতক আলাই-আখানি অল্পপেক্ষীয়। বিজতৰীয়া সংস্কৃতিয়ে অসমীয়া গীত-মাতক নিৰ্বাসন দি বৰপীৰা পাৰি বহিল। অসমীয়া লিখকে বঙলুৱা আৰ্হিত নাটক ৰচনা কৰাৰ লগে লগে সেই আৰ্হিতে গীত মাতো ৰচনা কৰিবলৈ ধৰিলে।

বঙলা গীতৰ প্ৰভাৱ কৰাবলৈ আধুনিক ধৰণেৰে গীত ৰচনা কৰি সত্যনাথ বৰাই ‘গীতাৱলী’ নামৰ এখন পুথি ৰচনা কৰিছিল।

এই গীতবোৰৰ লবহ ভাগেই প্ৰণয়াত্মক যদিও তাৰ মাজেৰে প্ৰকাশ পাইছে জাতীয় চৰিত্ৰৰ পৰিচয়। অসমীয়া গীতৰ জনপ্ৰিয়তা বঢ়াবলৈ “কামৰূপী গীত” নাম দি আন এখন খুহুটীয়া ধৰণৰ পুথি ৰচনা কৰিছিল।

‘মজাচে পেটুৱা পেট ভৰি থা

আলু ভজা খাব মজা পকা খৰিচা’

‘ভুনচা না আপীপ্সিলা খাজনা বঢ়াইচি

দিবা নল্লি নিবোক ধৰি প্যাদা লগেইদি।’

হায়ৰে মোৰ কপাল থান

বজা ভাতনো কিমান থাম।’

ইত্যাদি বৰা ডাঙৰীয়াৰ জনপ্ৰিয় গীত। সত্যনাথ বৰাৰ ‘গীতাৱলী’খনেই প্ৰথম অসমীয়া আধুনিক গীতৰ পুথি।

উনৈশ শতিকাৰ শেষছোৱাত অসমীয়া গীত-মাত্ৰে নতুন চেতনা পালে স্বৰ্গীয় লক্ষ্মীৰাম বৰুৱাৰ হাতত। ‘সঙ্কীৰ্ত-কোষ’ আৰু ‘সঙ্কীৰ্ত-সাধনা’ নামৰ গীতৰ পুথি ৰচনা কৰি অসমীয়া গীত মাত্ৰ জন-সমাজত সমাদৃত কৰিবলৈ তেওঁ উঠি পৰি লাগিছিল। তেওঁৰ উপনিতে ৰাধানাথ ফুকনে লিখা “কিয়নো পাহৰা অসমীয়া হেৰা, চিৰকাল তুমি আছিলি স্বাধীন”—গীতটি জনপ্ৰিয় হৈ পৰিছিল।

কুৰি শতিকাৰ আগছোৱাবোৰৰ অসমীয়া গীত-মাত্ৰ জনপ্ৰিয়তা বাঢ়ি আহিবলৈ ধৰিলে। ৰাজনৈতিক নিৰ্ধাতনত কাৰাগাৰত কলাধুমুটিয়াই থাকিও নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈ আৰু অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰীয়ে গীত মাত্ৰ বৰ শৰাইত একোপাহি ফুল ছটিয়াবলৈ নাপাহৰিলে। নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈৰ ‘ভায় বৰগীয়া অগ্নয় আই ধুনীয়া ভাবতৰ হুহলী জী, বীৰ সন্তানকে কোলাত তুলিলে, আজি তোৰ বিলাই কি’, আৰু অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰীৰ ‘আজি বন্দো কি ছন্দেৰে সয়াগত বিৰাট নবনাৰায়ণ ৰূপ’—গীতৰ মাজেৰে জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰিছিল। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ ‘আমি অসমীয়া, নহওঁ দুখীয়া কিহৰ দুখীয়া হ’ম’ গীতৰ মাজেৰে অতীত অসমৰ গুণ-গৰিয়াৰ কথা স্মৰি চোৱাৰ ওপৰিও ‘অ’ মোৰ আপোনাৰ দেশ’ জাতীয় সঙ্কীৰ্ত ৰূপে স্বীকৃত হ’ল। তেতিয়াৰেপৰা উদ্দেশ্যচক্ৰ চৌধাৰী, কীৰ্ত্তিনাথ শৰ্মা বৰদলৈ, পদ্মধৰ চলিহা

পাৰ্বতিপ্ৰসাদ বৰুৱা, শিৱদেৱ মহন্ত, কমলানন্দ ভট্টাচাৰ্য আদিয়ে গীতি-সাহিত্যত অলেখ বৰঙনি যোগাই আহিছে।

কীৰ্ত্তিনাথ শৰ্মা বৰদলৈয়ে ধলুৱা গীত-মাত্ৰক আদৰি আনি সেই স্বৰেৰে নতুন গীত-মাত্ৰ ৰচনা কৰি গীতি-সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত এক নতুন অধ্যায়ৰ সূচনা কৰিলে। হুৰ্গাবনী ভাটায়ালী স্বৰত ৰচিত ‘আই সোণৰ অসম হে, গীতৰ মাজেৰে তেখেতে অধিক জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰে।

স্বাধীনোত্তৰ যুগৰ গীত-মাত্ৰৰ প্ৰতি চকু ফুৰাশে দেখা যায়—অতীত অসমৰ মহিমামণ্ডিত গোঁৰবৰ কথা সোঁৱৰাই দি দেশোদ্ধাৰৰ মহান মন্ত্ৰত দীক্ষিত কৰা প্ৰচেষ্টা এটা। অসমীৰ বুকুত স্বাধীনতাৰ ৰবি উজলাই তুলিবলৈ জনগণৰ প্ৰাণ প্ৰতিষ্ঠা কৰাটোৱেই সেইচাম লিখকৰ মুখ্য উদ্দেশ্য। পাৰ্বতি প্ৰসাদ বৰুৱাৰ ‘নোবোলো তোক সোণৰ অসম, মাটিৰ অসম আই’ গীতৰ মাজেৰেও তেনে প্ৰচেষ্টা এটা দেখা গৈছে। প্ৰসন্নলাল চৌধুৰীৰ “শিকলি মুকলি হ’ল’ আৰু বিষ্ণুপ্ৰসাদ বাভাৰ “অ’ অসমীয়া ডেকাদল। আজি তোৰ তেজাল ৰদন মলিন কিয় হ’ল” গীতৰ মাজেৰেও বিষয়াই দিলে দেশোদ্ধাৰৰ মন্ত্ৰ একোফাঁকি। এইচাম লেখকৰ গীত-মাত্ৰেই জন-সমাজত সন্মাদৃত হৈ ৱাৰ উপৰিও ডেকা চামক অন্তৰ্প্ৰাণিত কৰিছিল।

অসমীয়া গীতি সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ বুৰঞ্জীত ৰূপকোঁৱৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ বৈপ্লৱিক অৱদান অতুলনীয়। চাওণীয়া বয়সত কল্পনাৰ মোহন আৱেশত বিভোৰ হৈ থকা জ্যোতিপ্ৰসাদে ডেকা বয়সত ধূলি-ধূলিৰিত বাস্তৱ জগতৰ জয়গান গাই গাই জাতীয় জীৱনত এক নব চেতনা সঞ্চাৰ কৰি গ'ল। জ্যোতিপ্ৰসাদৰ যি বিপ্লৱ সি অকল বিদেশী শাসকৰ বিৰুদ্ধেই নহয়, সমাজৰ অন্ধতা আৰু আভিজাত্যৰ বিৰুদ্ধে তেওঁ যুঁৱ দাঙি ধিয় দিছিল। বিহুগীত, বনগীত, আইনাম আদি ধলুৱা গীত মাত্ৰৰ স্বৰেৰে আধুনিক গীত-মাত্ৰ ৰচনা কৰি তাৰ সতে ইংৰাজী অৰ্কেষ্ট্ৰা আৰু স্বৰ সংযোজনা কৰি এখনি স্বৰৰ ইন্দ্ৰজাল সৃষ্টি কৰি দিলে। বিয়ানাহৰ স্বৰেৰে “গছে গছে পাতি দিলে ফুলেৰে শবাই (বাম বাম)” গীতটি অসম সাহিত্য সভাৰ সপ্তদশ অধিবেশনত উদ্বোধনী গীত ৰূপে গাই ধলুৱা গীত-মাত্ৰক আদৰণি জনালে। “জয়মতী” কথাছৱিৰ গীতসমূহো ভেদেৰে বিভিন্ন স্বৰেৰে জনসমাজত সন্মাদৃত কৰিলে। জ্যোতিপ্ৰসাদৰ আশ্ৰাণ চোঁৱোঁতেই ধলুৱা গীতমাত্ৰৰ স্বৰে আধুনিক সঙ্গীতত প্ৰাণ প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে।

“জয়মতী” কথাছবিৰ পিচৰ প্ৰায় দহ বাৰ বছৰ কাল অসমীয়া গীতি-সাহিত্যত নতুন জোঁৱৰৰ অভাৱ। এই সময়খিনিত গীতি-সাহিত্যৰ সৃষ্টি হ’লেও জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰিব পৰা নাছিল। স্বাধীনতাৰ পিচত চিং-গুৱাহাটী অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰৰ যোগেৰে অসমীয়া গীতি-সাহিত্যই এক নতুন চেতনা পালে। অসমীয়া গীত-মাতৰ মাধ্যমেৰে যে সঙ্গীতত প্ৰাণ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব পাৰি আৰু জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰিব পাৰি সেই কথাৰ প্ৰতি দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিলে।

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ পিচতেই থলুৱা গীত-মাতক সাহসেৰে সমাজৰ জনাৰ পাৰিছে বিক্ষোভ আৰু ডঃ ভূপেন হাজৰিকাই। আধুনিক কালছোৱাত গীত-বচক, গায়ক আৰু শ্ৰব-শিল্পী তিনি-শ্ৰেণীক বিভিন্ন ৰূপত দেখা যায়। ডঃ হাজৰিকা এই আটাই-কেইটি গুণৰে অধিকাৰী। হাজৰিকাৰ গীত-সমূহে জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰাৰ আন এটা কাৰণ প্ৰকাশভঙ্গী। আজিৰ সমাজৰ শোষণ নিষ্পেষণৰ কথা হাজৰিকাই শ্ৰব আৰু কথাৰে ৰূপায়িত কৰিব পাৰিছে। ‘দোলা হে দোলা,’ ‘ঝাক ঝাক বেল চলে,’ ‘ভাঙ ভাঙ শিল ভাঙোতা’ তাৰেই মূৰ্ত প্ৰতীক। আনহাতে লুইতৰ পাৰ জ্বলিকাই পিশাচী অন্ধাৰক বাধা দিবলৈ স্তম্ভৰ শিল্পী দলক জনাইছে সাদৰ আহ্বান—

“নামি আহা স্তম্ভৰে সেনা শিল্পী দল

এবা সপোন ধেমালি।”

সাগৰ সঙ্গমত সাঁতুৰি নাহি ফুৰা কৰিব অৰিষ্টান্ত মনটোৰ ৰুদ্ধ কাৰাৰ দুৱাৰ ভাঙি জলাবলৈ বিচাৰে মহাজীৱনৰ দীপাবলী। মাহুহৰ অন্তৰত মুক্তিৰ বীজ বিয়পাবলৈ ভূপেন হাজৰিকাৰ আছে এবুকু সাহস—

‘সময়ৰ সাহেৰে লিখি যাম আজি মই

মাহুহৰ মুক্তিৰ ‘কথা’।

পানেইৰ পোণাকৰণ’ বঙমন মাছলৈ প’ল ‘এটি কলি চুটি পাতা’ পল্ল-গীতিৰ মাধ্যমেৰে মাহুহৰ অন্তৰ জয় কৰিবলৈ কৰা প্ৰচেষ্টা প্ৰশংসনীয় আৰু অনুকৰণীয়। অকণি অকণিৰ আলফুসীয়া অন্তৰ কেইখনি ‘বীৰ লাচিত’ ‘শিল্প শঙ্কৰ’ৰ কথাৰে উজ্জ্বল হৈ তুলিবলৈও শিল্পীয়ে পাহৰা নাই।

পুৱাৰ সূৰ্য্যৰ নতুন সৃষ্টি তুলি

উজলাই তোলা ধনগীৰ

তুমি ৰক্ত মূৰ্তি ধৰি নাশিব লাগিব

অবিচাৰ শোষণকাৰীৰ।

লাগিব সংগমত সঁতুৰি নাহবি ফুৰা মৰম আকলুৱা অস্তৰে বিচাৰে
মাজুহৰ মৰম।

‘আকাশী গন্ধা বিচৰা নাই
নাই বিচৰা স্বৰ্ণ অলঙ্কাৰ
নিৰ্ভৰ জীৱনৰ সংগ্ৰামত
বিচাৰে। মৰমৰ মাত এষাৰ।’

সঙ্গীতৰ তুলাচনীৰে বিচাৰ কৰিবলৈ প’লে হাজৰিকাৰ গীত-বাজিয়ে জনাব
পাৰিছে সময়ৰ সঁহাৰি। থলুৱা গীত-মাতৰ স্বৰ ঠায়ে ঠায়ে যথায়ত বাৱহাৰ
নোহোৱা যেন লাগে। পুৰণি ‘মহাথেনা গীত’ বা ‘ভাওল দিয়া গীত’ৰ
আৰ্হিত বচিত ‘আহো হো মহোহো দেশৰ হকে মৰোহো’ গীতৰ পৰিবেশ
একে নহয়। একাকিত চেঙেলীয়া ডেকাৰ জয়োল্লাস প্ৰতিধ্বনি আৰু আন
কাকিত দেশোদ্ধাৰৰ মন্ত্ৰপুত বাণী।

কম, সংখ্যক গীতৰ মাজেৰে কেশৱ মহন্ত দেৱেও গীতি-সাহিত্যত এখনি
স্বকীয় স্থান অধিকাৰ কৰিব পাৰিছে। আধুনিক গীতিকাৰলকলৰ ভিতৰত
নৱকান্ত বৰুৱা, নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ আৰু কেশৱ মহন্ত সম্পূৰ্ণৰূপে পৰম্পৰাপেখী।
সঙ্গীতৰ ভাব-ভাষা আৰু কথন ভঙ্গীতকৈও বেচি নিৰ্ভৰ কৰে তাল, মান
আৰু স্বৰৰ ওপৰত। উক্ত গীতিকাৰ এই ক্ষেত্ৰত পৰনিৰ্ভৰশীল। কিন্তু
তাৰ মাজেৰেও কেশৱ মহন্তই অধিক জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰিব পাৰিছে।
মহন্তৰ ‘জেউতি তোলৈ মনত পৰে’ তিৰবিৰ পুৱতিৰ তৰা’ ‘অ’ আই
শিপিনী কেঁচা ব’হৰ বেঙৰি’ আদি জনপ্ৰিয় গীতসমূহৰ শব্দ বাছনি আৰু
প্ৰকাশভঙ্গী মন কৰিবলগীয়া। ‘মিঠা মিঠা কথাৰ মাজেৰে দুখ-বেদনা
নিজৰি পৰি মহন্তৰ গীতৰ মাজেৰে অন্তঃসলিলা যন্তৰ ধাৰা প্ৰবাহিত হৈ
থাকে। মাজে মাজে জুপেন হাজৰিকা আৰু কেশৱ মহন্তৰ ভাবৰ মিল দেখা
যায়। শ্ৰেণী সংগ্ৰামৰ কথা হাজৰিকাৰ গীতৰ মূল লক্ষ্য, সেই ভাব মহন্তৰ
বচনাতো দেখা যায়।

“বলিয়া হাতীকো বলাব লাগিব
পিছলি নেৰিবা মাটি
কাকতি কৰিঙো হাবাব পাৰিবা
মন ৰে শিলৰে খুঁটি।”

(কেশৱ মহন্ত)

আকৌ—

“ঐবাবত গোলাইকে মডলীয়া কৰি

খেদিলা বাইজৰ ফালে

বলিয়া হাতীকো বলাব পাৰিব

বাইজে একগোট হ’লে।”

(ভূপেন হাজৰিকা)

‘আইতাৰ বড়া সেমুৰৰ ফোট’, ‘আঘোণৰ লোণালী ধাননি’, ‘কাতিৰ কুঁৱলী’, ‘উত্ত-শালৰ শিণিনী’ আদি অসমৰ চাৰিনীয়াৰ লগত মহন্তৰ পৰিচয় বেচি। নোপোৱাৰ বেদনাৰ হা-হুমুনিয়াৰ সলনি তেখেতৰ বচনাৰাজি আশাবাদী মনৰ পৰিচায়ক। পতিৰ দীঘ, শাস্তিৰ বাণী আৰু প্ৰীতিৰ ফুলেৰে পুৰণি শিণিনীৰ হতুৱাই নতুন খনীয়া বই নঙঠা জগতৰ লাজ ঢাকিবলৈ কৰিব আপ্ৰাণ চেষ্টা।

‘মন পাবন পাবন হৰি এ’, ‘কুশাসিন্দু এ হৰি তুমি দেব নাৰায়ণ’, ‘পাব কৰি দে বাঁজ’, ‘হৰি তুমি বিনে গতি নাই’ আদি গীতৰ যাজেৰে মহন্তদেৱৰ আধ্যাত্মিক ভাব ফুটি উঠিছে।

ব’দ কাঁচলিত বহি বহি পাহাৰ ঠৈয়ায়ৰ শিণিনীৰ হতুৱাই একেখন খনীয়াৰে প্ৰীতিৰ ডোল বচাব হেঁপাহ কেৰাজনো গীতিকাৰৰ কণ্ঠত বাজি উঠিছে। ডঃ হাজৰিকাদেৱৰ কণ্ঠত স্তনা গৈছে—

“ব’দ কাঁচলিত বহি বহি ব তোলাই ব তোলে

বাতি কৰাই কৰে,

আমাৰ দেশৰ চেলেং খনিৰ নতুন বহণ চৰে,

সজাবলৈ হেজাৰ জনতাক”

মহন্তদেৱে দেখিছে একেই সপোন—

“শিণিনী আজিয়ে শালতে আৰা

সমাজ সজাবলৈ মাকোটি ধৰা”....

কদ্ৰ বকুৱাই উত্তৰ শালতেই বিচাৰিছে সবগৰ সপোন বচিবলৈ—

“উত্তৰ দোবেপতি চলায় ঘনে পতি

পলকত তোলোখা ঘূৰে।’

নৱকান্ত বকুৱাৰ শ্রীতবাজিৰ মাজত Art for art's sake কথাটাকি ফুটি উঠিছে। বকুৱাৰ শ্রীত-মাজত বাজনীতিৰ পোন্ধ নাই। “আকাশ আযাক

অকণি আকাশ দিয়া", "মনত পৰেনে অকল্পিত" জনপ্ৰিয় গীত। বৰুৱাৰ গীতৰ কথন-ভঙ্গী মন কৰিব লগীয়া।

"ব'হাগৰ ছপৰীয়া নিমাত নিজম

যেন ব'দালিবে ভৰা বাতি

কণ দি অমনি লগা এযুৰি পৰাই মোক

ধিৰিকিব কাষলৈ আনে মাতি।"

কথন ভঙ্গীৰ মাধ্যমেৰে পৰিবেশ গভীৰভাৱে ফুটাই তুলিব পাৰিছে। গীতসমূহৰ মাজত নিছিগা স্থৰৰ ঢট নিজৰি পৰিছে। উচ্চ ভাব, গভীৰ বেদনাবোধ নাথাকিলে গীতসমূহ আছে চুটি চুটি ভাবোচ্ছ্বাসৰ কণিক উচ্ছ্বাস। নৱকান্ত বৰুৱা আৰু কেশৱ মহন্তৰ গীতৰ মাজত ভবিষ্যতৰ সম্ভাৱনা দেখা গৈছে।

গীতি-সাহিত্যত আনন্দিৰাম দাসৰ বৰঙণি উল্লেখযোগ্য। বনগীত আৰু আধ্যাত্মিক গীতৰ জৰিয়তে দাসে পুৰণি আৰু নতুনৰ এক সামঞ্জস্য ৰক্ষা কৰিব পৰিছে। দাসৰ আধুনিক গীতসমূহতো বনগীতৰ গৌৰৱ পোৱা যায়। কিন্তু বৰুৱাই বনগীতৰ স্বৰেৰে জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰিব পাৰিছে। কিন্তু বৰুৱাৰ গীতত ৰচনা আৰু স্থৰৰ এক সহজ মিল পোৱা যায়, সেই বুলি বিলাসী মনৰ চিত্ৰ দেখা নাযায়।

পুৰুষোত্তম দাসেও দীৰ্ঘ দিন ধৰি গীতি-সাহিত্যত অবিহণা যোগাই আহিছে। ব্যক্তি মানসৰ সৌৱৰণী আৰতিৰ জয়গান দাসৰ গীতৰ প্ৰধান বিষয়বস্তু। দাস ডাঙৰীয়া অসমৰ চাৰিবেৰৰ লগত বেচি পৰিচিত। পুৰুষোত্তম দাসৰ গীত-মাতৰ অন্তৰালত বনগীত আৰু সজীয়া স্থৰৰ ঢট চকা-মকাকৈ দেখা যায়। কমল চৌধুৰীৰ গীতৰ অন্তৰালত স্তনা যায় নতুনৰ পুজাৰ আয়োজন। অৱশ্যে গীত হিচাপে সৌন্দৰ্য আৰু মধুৰতা থাকিলেও সময়ৰ সঁহাৰি নোহোৱা বাবে সিমান জনপ্ৰিয় হোৱা দেখা নাযায়।

প্ৰাচীন কামৰূপী স্থৰত ৰচনা কৰা কমল চৌধুৰীৰ কিছুমান গীত জনপ্ৰিয়।

ৰাতি পুৱাইলোৱে কুৰুৱাই পাৰে ৰাৱ ,

প্ৰাগজ্যোতিষে পোহৰ ভৈলা মেলি দিলে। নাৱ।

চলি গৈলা উৰা জাহাজ আকাশৰ মাজে ,

বৰুৱাৰ বিমান কোঠত শুম শুমনি বাজে ।

ভৰডেকা বয়সতে কয় বোগত প্ৰাণহেৰুৱা শিৱ ভট্টাচাৰ্য্য আছিলে এগৰাকী ভবিষ্যতৰ সন্ধাননা ধৰা শিল্পী আৰু গীতিকাৰ। শিৱ ভট্টাচাৰ্য্যৰ স্বৰচিত ‘আৰু নবজাবি বীণ বাটকুৱা, আৰু নবজাবি বীণ’ৰ স্বৰৰ মূৰ্ছনা আজিও মাৰ যোবা নাই। ‘নতুন অসমৰ অ শিল্পীৰ দল’ ‘স্বৃতিৰ বুকুত বাখি যাম মই শ্ৰীতিৰ বক্তবেথা’ তেওঁৰ জনপ্ৰিয় গীত। ভট্টাচাৰ্য্যই গীতত কথা আৰু স্বৰৰ সমন্বয় ৰক্ষা কৰিব পাৰিছিল।

প্ৰবীণসকলৰ মাজত জনপ্ৰিয় গীতিকাৰ দৰ্পনাথ শৰ্মা। ‘কৰবী শৰ্মা ডাঙৰীয়াৰ গীতৰ সংকলন। শৰ্মা ডাঙৰীয়াই গীতৰ মাধ্যমেৰে হুঁৱৰি চাইছে হাতত স্বৰৰ পিয়লা ল’ই কাষতে বহি ধৰা ওমৰ আৰু চাকীৰ এখনি চিত্ৰ।

সেইদিনা নিবলাৰ মধু জোছনাত

কাষত দৰদী চাকী ওমৰৰ মৰমী প্ৰিয়া।

মুহু মুহু পপিয়াৰ মধুৰ তানে—

ৰচি দিলে সপোন মায়া।

নলিনীবালা দেৱী আৰু অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা দুগৰাকী প্ৰবীণ গীতিকাৰ। দুয়োগৰাকী গীতিকাৰৰে দেশপ্ৰেম মূলক গীতৰাজি জনপ্ৰিয়। ভাব ভাষাও উচ্চ পৰ্যায়ৰ।

সাম্প্ৰতিক কালৰ এগৰাকী উল্লেখযোগ্য গীতিকাৰ ফণী তালুকদাৰ। ফণী তালুকদাৰৰ কিছুমান গীত দেশপ্ৰেমমূলক। তালুকদাৰৰ এটি জনপ্ৰিয় গীত ‘চম্পা জাগা ফুলনি শুৱাই, ফাগুন বনত পলাশে অগনি জলায়।’

সাম্প্ৰতিক যুগৰ এগৰাকী জনপ্ৰিয় গীতিকাৰ নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ। বৰদলৈক একেধাৰতে অকল এগৰাকী জনপ্ৰিয় গীতিকাৰ বুলি ক’লে ভুল কোৱা হ’ব, তেওঁৰ গীতৰাজিৰ ৰচনাতৈলী উচ্চ পৰ্যায়ৰ। বিশেষকৈ তেওঁৰ গীতৰ কল্পচিত্ৰ (image) সমূহ হৃদয়-স্পৰ্শী আৰু লজীৱ। নাৰী জীৱনৰ সূক্ষ্ম অচলুভূতিৰ প্ৰকাশ তেওঁৰ গীতৰাজিৰ আন এটি বৈশিষ্ট্য। ‘ফাগুন মাহৰ নিজম বাতি অ’কাৰ বিয়া যায়’ ‘আই মই শুনিছো আঘোণতে বোলে পাতিছ তই মোৰ বিয়া’ ‘সোণোৱালী বুটাবছা অসমীয়া পাট’ আদি গীত অকল জনপ্ৰিয়ই নহয় গীতৰাজিৰ মাজত অসমীয়া কলা-কৃষ্টি আৰু জাতীয় বৈশিষ্ট্য ফুটি উঠিছে।

হুগুগী গায় থাক খুৰীয়া চমকে

মেখেলাৰ পাটজিতে মধুৰ জিলিকে।

বৰদলৈৰ কিছুমান গীত গভীৰ অৰ্থব্যাঞ্জক। মানৱ জীৱনৰ পোৱা-
নোপোৱাৰ খতিয়ান প্ৰকাশ পোৱা গীতৰাজিৰ শব্দচয়ন আৰু প্ৰকাশ ভঙ্গীও
মনোৰম।

সীমাৰ সিপাৰে তৃষ্ণি আমাৰ
মাজত ভূবাৰ নৈ
সাগৰ তীবত পৰি বনো আমি
শামুকৰ খোলা হই।
..

আকাশলৈ আমাৰ বুকুৰ মৰম
গোপনে গোপনে থই
ছেপাহ আমাৰ মাটিত হুঙুচে
পোৱাকে সহজে লই।

নিৰ্মল প্ৰভা বৰদলৈৰ গীতৰাজিত ভবিষ্যতৰ সম্ভাৱনা দেখা গৈছে।
বিজ্ঞানৰ অগ্ৰগতিয়ে মানুহৰ মনবিলাকো বৈজ্ঞানিক দৃষ্টি-ভঙ্গীৰ প্ৰতি
সজাগ কৰি তুলিছে। সেয়েহে গীতি-সাহিত্যয়ো বিচাৰে বিজ্ঞানৰ অগ্ৰ-
গতি আৰু ধূলি-ধূসৰিত বাস্তৱ পৃথিবীৰ ৰাজনৈতিক সচেতনতাৰ ক্ষণিক
আভাষ। ডঃ হাজৰিকাৰ গীত-সাহিত্যৰ কথন ভঙ্গীত তাৰ আভাষ ফুটি
উঠে। এই কথা বেচি পৰিস্ফুট হৈ পৰিছে পদ্ম বৰকটকীৰ গীত-মাতৰ
মাজত।

“আকাশৰ নিজা ৰং নাই
লুকুৱৰ নীলালৈ নিজকে সজায়
... ..
লুকুৱৰ প্ৰেমে বঙা গোলাপ পাহিক
পখিলাই চুমা যাচি যায়
মোৰেই প্ৰেমেৰে বঙা তোমাৰ হিয়াক
কোনোবাই যায় নে জোকাই?”

ডকডুল আলিৰ গীত-মাততো সেই স্বৰ বিনিকি বিনিকি শুনা যায়।

“শেৱালিৰ সতে উমলি জাহলি
জোনাক ভাগবি পৰিব।”

বৰকটকীৰ গীত-কবিতাৰ আন এটি বৈশিষ্ট্য সাহস আৰু বলিষ্ঠ কণ্ঠস্বৰ।

ভাষ্যহসৰ কাষত মহাহুত্ৰিৰ চকুলো টোকা বিলাসী মনোভাৱ এটা
বৰকটকীৰ গীত-কবিতাৰ মাজত দেখা নাযায়।

“জগতত আজি শত মমতাজ

নীৰে মৰহি যায়

... ..

সিহঁতেহে তোৰ বিচাৰে কৰুণা

তোৰ শকতিৰ অমৰ বচনা”

বৰকটকীৰ এট প্ৰচেষ্টা প্ৰশংসনীয়ই নহয় অজুৰগীয়াওঁ। কণিকৰ বাবে
হ’লেও মৰণৰ শেষ চুমাৰ আগে আগে কবিয়ে বিচাৰে প্ৰেম বজা আঙুৰ
বসেৰে অধৰৰ তৃষা পলুৱাবলৈ। গীত-মাতৰ মাজত কবি কল্পনাই মূৰ্ত হৈ
উঠিলেও আদিম মানৱৰ মিলন বাসনাৰ সৌৱৰণীয়ে উছাউল কৰি নোতালে।
অহুত্ৰিগীত শৰণে মুহূৰ্তৰ বাবে হ’লেও বিচাৰে সঁচা বাস্তৱৰ বুকুতে ধূলি
ধূসৰিত পৃথিৱীত নতুনৰ জয়গান গাবলৈ। নিৰ্হৰ মৰণৰ সতে যুঁজি যুঁজি
আৰতিৰ জয়গান গাব পৰা ক্ষমতা মাহুহৰ নাথাকিলেও বুকুৰ তেজৰ উমেৰে
বৰনৈক ভেটা দিব পৰা ক্ষমতা মাহুহৰ হাতৰ মুঠিত,—বৰকটকীৰ গীত-
সমূহৰ কাব্যিক সৌন্দৰ্য, প্ৰকাশ ভংগী আৰু বচনা কৌশল উচ্চ পৰ্যায়ৰ।

গীতি-সাহিত্যৰ বিভিন্ন স্তৰত লক্ষহীৰা দাসৰ বৰঙণি উল্লেখযোগ্য।
জীৱনৰ দোকমোকালিতে আত্মানৰ বাণীয়ে মধু সপোনৰ অৱগান ঘটোৱা
চমকনি দাসৰ গীতি-সাহিত্যত বিনিকি বিনিকি দেখা গলেও কণৰ বেদীত
হিয়াৰ শোভা স্বকৃমাৰ ঢালি নীল আকাশৰ প্ৰতি উদাস দৃষ্টিৰে চাই কবিয়ে
কব পাৰিছে—

“আত্মাৰ পথত তুমি হবা দীপ

বীণৰ স্বৰদি তান,

মৰহা মনত জগাবা নতুন প্ৰাণ।”

লক্ষহীৰা দাসৰ বচনাবাজিতো কখনভংগীতকৈ বিষয়বস্তুৰ গভীৰতাৰ মাজত
নিজৰ বৈশিষ্ট্য ফুটি উঠিছে। নীল আকাশত জোনাকীৰ জুই লেখি লেখি
বিজ্ঞান পৰত নীৰৱে নিৰলে গাবলৈ কবিৰ হাবিয়ান। ভাটীয়াসী স্বৰৰ
গীতবাজি আৰু বৈত-লক্ষীতসমূহ সজানী দৃষ্টিৰ পৰিচায়ক; ‘মৰি কলঙৰ
পাৰ’, ‘জ’ অদম দেশৰ অকণি হল’, ‘শিয়ালীয়ে নাহিবি বাতি’—ঐতিমধ্ব
গল্প গীত।

লক্ষহীৰা দাসৰ গীত বাজিত উপভোগ্যতকৈ উপলব্ধিৰ ধল অধিক। বিজ্ঞান

পৰত, হিয়াৰ শোভা স্নহমাৰেবে বজ্জিত কৰা মনৰ বাতৰি লবলৈ কবির বিলাসী ছাবিয়াস দেখা নাযায়। বাগ-সংগীতৰ প্ৰতি গীতিকাৰৰ কীণ প্ৰচেষ্টা এটা দেখা যায়।

তফজ্জুল আলিৰ গীতবাজি কবি কল্পনাৰ চকায়কা ছায়াচিত্ৰ। গীতিকাৰৰ কল্পনাই আকাশৰ বামধনু আৰু আৰু মাটিৰ পৃথিৱীৰ মাজত বিচৰণ কৰিলেও—পুৱা সূৰ্য্যৰ সোণালী কিৰণত—নিশাৰ সাধুকথা কবলৈ আহৰি উলিয়াব পাৰে—

“মধু মালতী টোপনি ঘোৱা
কপ অভিসাৰ কপালী নিশাৰ
কাৰ বাবে বাট চোৱা।”

বেদনা-গধুৰ অন্তৰত তফজ্জুল আলি আৰু লক্ষ্মীৰা দাসৰ গীত-মাত এচলু শান্তি পানী। তফজ্জুল আলিৰ কখনভংগীত বাক চাতুৰ্য নাই, আছে মিঠা মিঠা স্বৰ। নোপোৱাৰ বেদনাত চিৰ বাৰ্থ অন্তৰৰ হা-ছমুনীয়া কাটি কবিয়ে আৰ্মন জ্বিমনকৈ বহি নাথাকি দুখে ভৰা পৃথিৱীক আশা ভৰা বাণী শুনাৰ পাৰে—

“আমাৰ পৃথিৱীখন ইহি আৰু চকুলোৱে
সঁচা আৰু সপোনৰে স্তম্ভৰ।”

‘চিত্ৰলেখাৰ গীত’, ‘মনোমতীৰ গীত’, ‘চম্পাৱতীৰ গীত’ আৰু ‘চিলনীৰ জীয়েকৰ গীত’ৰ মাজেৰে কবিয়ে পুৰণি কাহিনী গীতৰ সতে এটি যোগসূত্ৰ স্থাপন কৰিবলৈ বিচাৰিছে। কবিয়ে অঘৰী ককাইদেউৰ বেণেৰে দূৰ-বিদেশৰ অকণিহঁতৰ মৰমখিনি বোকোচাত বৈ আনি বিলাই দিছে অকণিহঁতৰ মাজত—মাথোন অন্তৰৰ মৰমৰ বিনিময়ত—

“বিনা পইচাৰ বেহানি মোৰ
বিলাওঁ যাকে তাকে
(মোক) ধন নালাগে সোণ নালাগে
মৰম মাথোন লাগে।”

ডঃ হাজাৰিকায়ো দেশ-বিদেশৰ মুঁদৈৰ বেহাখনিৰপৰা অকণমাত্ৰ বঙৰ সমল লৈ কণ-কণইতৰ মাজত বিলাবলৈ ছাবিয়াস কৰিছে। তাৰ বিনিময়ত বিচাৰিছে মৰা পৃথিৱীৰ বুকুত সেই বঙৰ জেউতিৰে বোলোৱা বাঙলী ছবি এখনি।

“লোৱা লোৱা বঙ লোৱা আনা সবাকৈ মাতি
বঙব বাবে নালাগে মোক পইচা পাতি।”

(ডঃ হাজৰিকা)

আলিমুল্লাহ পিয়াবৰ গীতৰাজিৰ অন্তৰালত আছে মিঠা জোনাকৰ বোকোচাত নীল আকাশৰ থুপি থুপি তৰাৰ ক্ষণিক উচ্ছ্বাস। সূৰ্য্যবৰাৰ গীত-মাততো দেখা যায় আজলি সৌন্দৰ্য্যাহিক বাস্তৱৰ জগতৰ সমস্ত ৰাজিৰ আভাস দিয়াৰ ক্ষৌণ প্ৰচেষ্টা এটা।

অনিল ৰায়চৌধুৰী, জয়ন্ত বৰুৱা, হিৰেণ ভট্ট, মলিন বৰা, লীলা গগৈ, ভৱগিৰী ৰায়চৌধুৰী, নগেন বৰা ছিজেন্দ্ৰ মোহন শৰ্মা, পৰেশমল্ল বৰুৱা, মণীষ দাস আৰু ক্ৰিবোদা বিষয়াৰ বচনাৰ মাজতো ফুটি উঠিছে গীতি সাহিত্যৰ প্ৰতি নিৰ্জন স্বাক্ষৰ। এই সকল গীতিকাৰৰ বচনা ৰাজিত ভবিষ্যতৰ লক্ষ্যদৰ্শনৰ যথেষ্ট ধল আছে।

আধুনিক গীতি-সাহিত্যৰ জনপ্ৰিয়তাৰ পম খেদি গলে বচনাৰ মাজতো পোৱা যায় সময়ৰ সঁহাৰি, বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভঙ্গী, ৰাজনৈতিক সচেতনতা আৰু লক্ষ্য গাঁথনি আৰু বিষয় বস্তুৰ চাতুৰ্য। উক্ত মাধ্যমৰ জৰিয়তে আধুনিক গীতিকাৰ সকলে জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰিব পাৰিছে। সেই বুলি বক্ এও বোল'ৰ জনপ্ৰিয়তাবে আধুনিক গীতি-সাহিত্যৰ মূল্যাংকন কৰিবলৈ হ'লে আমি হাতৰ কুঠাৰ ভৰিত মাৰিব লাগিব। আজিৰ চাম গীতিকাৰে সময়ৰ সঁহাৰি জনাব পাৰিছে—সি প্ৰশংসনীয়। সমস্তাবহল আজিৰ পৃথিৱীত দুখেভৰা স্তবৰ সহায়েৰে আশাভৰা কাহিনী শুनावই লাগিব। জনপ্ৰিয়তাৰ শীৰ্ষবিন্দুত উপনীত হ'লেও যে যুগান্তকাৰী গীতি-সাহিত্যৰ সৃষ্টি হোৱা নাই সি অনস্বীকাৰ্য। 'বৰগীত' শ্বে মহিম্বী ৰূপে জিলিকি আছে আৰু থাকিব। সেই আদৰ্শ আগত ৰাখি গীতিকাৰ সকলে বৰঙণি যোগাব বুলি আজিৰ অসমে আশা কৰে।

অসমীয়া কবিতাত শবৎ

ঋতুৰাজ বসন্ত আৰু ঋতুবাণী শবৎ। বসন্তৰ আগমনে প্ৰকৃতিৰ বুকুত এক নৱ চেতনাৰ লক্ষ্য কৰে। ফুলি-কেতেকীৰ সুললিত সুব, বন সখী বিহংগমৰ কোকিল কণ্ঠ, নানা তৰহৰ ফুল আৰু বিত্তপী লতিকাৰ নতুন বহণে পৃথিৱীক যৌৱনসম্পন্ন গাভৰু কৰি তোলে বসন্ত কালতেই। পূৰ্ণপয়োভৰা বসন্ত ঋতুই পৃথিৱীলৈ আদৰি আনে বিহ বেলা কপী নতুনৰ পূজা। বসন্ত দেয়েহে ঋতুৰাজ।

ঋতুবাণী শবত আৰু শবত কালত পৃথিৱীৰ ৰূপ শান্ত-স্নিগ্ধ। শেৱালিৰ কোমল স্নৰালে, নিৰ্মল আৰু নীলা আকাশৰ সতে শবত ঋতুক কৰি তোলে মধুসয়। শবতৰ নিৰ্মল আকাশৰ জোনবাইৰ এমুখ হাঁহি আৰু প্ৰকৃতিৰ বুকুৰ তামলী গহীন লাঞ্জে সজ্জাতা নাৰীৰ দৰে পৃথিৱীৰ ৰূপত বহণ চৰে। সেইবাবেই আমি শবতক অভিহিত কৰোঁ। ঋতুবাণী বুলি।

ইংৰাজ কবি কিটছৰ মতে শবত কাল :

“Season of mists and mellow fruitfulness
Close bosom-friend of maturing sun.”

ভাৰতীয় কবিৰ দৃষ্টিভংগীত শবত ঋতু তেনে নহয়। ববীন্দ্রৰ চকুত ধৰা দিছে শবতৰ এটি মনোমোহা ৰূপ :

“শবৎ তোমাৰ অৰুণ আলোৰ অঞ্জলি
ছড়িয়ে গেল ছাপিয়ে মোহন অঞ্জলি।
শবৎ তোমাৰ শিশিৰ ধোওয়া কুন্তলে—
বনেৰ পথে লুটিয়ে পড়া অঞ্চলে
আজ প্ৰভাতেৰ হৃদয় উঠে চকলি।”

ভাৰতীয় কবিয়ে শবতৰ মনোমোহা মৌলধৰ্ উপভোগ কৰি আপোন পাহৰা হব পাৰে। যিহেতু ভাৰতীয় প্ৰাণত বাৰিষাৰ ঘনঘোৰ কদম্বৰ অস্তিত্ব শবত ঋতু শাস্তিৰ অৰুণি এঙামূৰি। কিন্তু ইংৰাজ কবিয়ে দেখা পায় শবতৰ কুঁৱলীৰ আবে আবে হাড় কঁপোৱা হিমচেঁচা শীতৰ পদক্ষেপ।

শবতৰ আকাশৰ জোনৰ স্নিগ্ধ কিৰণ অকল মাজুহৰ বাবেই নহয়, ভগৱানবো প্ৰিয়। “সিদিনা শবতৰ বিতোপন চম্ভাৱণী বীতি। বিষল কপালী কিৰণ ঢালি জোনাত পুত দেখা দিছে। দৃষ্ট বৃন্দাবন; কাষেদি যমুনা নৈ বৈ গৈছে। বন বনাস্থ আৰু যমুনাৰ বাগি অপূৰ্ব বগ্নিৰে বৰ্জিত হৈ উঠিছে। এই অপূৰ্ব শোভাত বিশ্বজনিকৰৰ চিত্ত বিনোদিত হ’ল, যুগত বাঁহীটি লৈ তেওঁ সেই বিনন্দীয়া দৃশ্যৰ ফালে চাই তাত আঙলি বুলাবলৈ ধৰিলে।”, (ভিষ্ণুৰ নেওগ)

নবকণী ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণই এই অপূৰ্ব দৃশ্যত মোহিত হৈ বৃন্দাবনত ব্ৰজবাসিনী গোকুলৰ গোপিকা সকলৰ লগত শবতৰ চম্ভাৱণী নিশা কৰা আনন্দ মহোৎসৱতেই বাসজীড়াৰ জন্ম।

শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱেও সৌ তাহানিতে শবতৰ বিতোপন দৃষ্টবাজিৰ গৰিমা কীৰ্তন কৰি তাৰ প্ৰতীকেৰে ব্যক্ত কৰিছে ভাগৱতী ধৰ্মৰ কথা। কবিয়ে অপৰূপ বৰ্ণনাৰে সকলো ঋতুৰ মাজতে প্ৰথম স্থান দিছে শবত ঋতুকেই।

‘শবত লয়ান নাই সুখ কাল
হৰে দুখ অহুৰুমে।

শবতৰ নিৰ্মল আকাশ, স্তব্ধ শীতল বায়ু, বিকশিত পুষ্পৰ সৌন্দৰ্যই কবিক আপোন পাহৰা কৰিছে। পশু-পক্ষী, জীৱ-জন্তুৰ বিপদ-বিবিনি, কদৰ্ভতা নাশ হৈ প্ৰবাহিত হয় এটি সবল জীৱনৰ গতিধাৰা।

পৃথিৱীৰ সৰ কদম্ব গুচিল
ভৈ গ’ল পথ অচ্ছল।

যত জল মানে সব অচ্ছ ভৈল

শবতে হৰিল মল।’

শেষত কবিয়ে শবতৰ বৰ্ণনাৰ মাজেৰেই প্ৰকাশ কৰিছে ভাগৱতী ধৰ্মৰ মাহাত্ম্যৰ কথা। শবত কালৰ শাস্ত সমাহিত পৰিবেশে সৌৱৰাই দিগে ভাগৱতী ধৰ্মৰ নিজস্ব বৈশিষ্ট্যৰ স্বৰূপ। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ শবতৰ বৰ্ণনা আধ্যাত্মিক ভাবৰ বাহন।

আধুনিক যুগতো বিশেষকৈ নৱজাগৰণৰ পৰোত্তৰ কালছোৱাত শবত ঋতু অনাদৃত হোৱা নাই। যতীন্দ্ৰনাথ ছৰবাই নৱ বয়সৰ গান গাইছে শবত ঋতুতেই। শবত কালৰ শাস্ত পৰিবেশৰ মাজেৰেই সুখ-শান্তি লাভ কৰিবলৈ পৰম হেপাহ।

‘দেখিম চকুৰে শতকে শবত
 স্মৃথেৰে উপচা ধৰা
 কটাম বঙেৰে শতক শবত
 পৰাণ উলাহ ভৰা
 কাণেৰে স্তনিম শত শবতৰ
 স্তবলা অমৃত ধ্বনি
 স্পন্দিত হওক শতক শবত
 স্তনি তেজোময় বাণী।’

শবতৰ স্তবলা অমৃত ধ্বনিৰে স্পন্দিত কবিৰ কবিৰ অন্তৰখনি। শবতৰ
 স্তব মেঘমালা আৰু জোনাকৰ জেউতি কবিৰ চিৰকাম্য। শেষত দুৱৰা
 কবিয়ে পৰাণ সজীৱিত কবিৰ বিচাৰিছে শবতৰ পৰশেৰে :

‘অদীন আতমা শতক শবতে
 কবিৰ বীৰবান
 শত শবতৰ শেহতো পুনৰ
 থাকিব পূৰ্ণ প্ৰাণ।’

দুৱৰাৰ কবিতাত শবতৰ জয়গান স্তনা গলেও গভীৰ উপলব্ধি দেখা
 নাযায়। সমকালীন অসমীয়া কবিতাত শবতৰ খণ্ড-চিত্ৰ অনেক পোৱা
 যায় কিন্তু শব্দবদেৱৰ দৰে গভীৰ উপলব্ধিৰ অভাব।

বঘুনাথ চৌধাৰীয়ে প্ৰকৃতিৰ কামাবন বশিষ্ঠাশ্ৰমৰ অপৰূপ দৃশ্য উপভোগ
 কৰিব পাৰিছে শবতৰ ৰূপোৱালী জোনৰ ক্ষীণ জেউতিৰ পোহৰতহে :

‘শবতৰ ক্ষীণ জ্যোতি পুৱতি জোনৰ
 বিৰিঙে যেতিয়া আহি ফুলৰ খোপাত
 কিমে মনোমোহা দৃশ্য কুঞ্জ কাননৰ
 পৰাণ বিভোল হয় পৱিত্ৰ ভাবত।’

কবিৰ অন্তৰ ভাগি যোৱা বিষাদ বেদনাতো শবত আৰু শেৱালিৰ মধুৰ
 হুবাসে এচেৰেঙা স্নিগ্ধ হাঁহি বিৰিঙাব পাৰিছে :

‘আকৌ এদিন আহিব শবত
 হাঁহিব শেৱালি পাহি
 ঠেঙ ধৰি ধৰি কবিৰ বৰ্তন,
 খঙনী পঙ্খটি আহি।’ (বিষাদ)

চৌধুরীর কবিতাত শবতৰ খণ্ড চিত্ৰ বহু ঠাইত ব্যৱহৃত হৈছে প্ৰতীকী অৰ্থতহে।

শবতৰ খণ্ড চিত্ৰ দেখা যায় নিজৰাব কবি শৈলধৰ বাজখোৱাৰ কবিতাতো।

‘দুখীয়া পঁজাত বস্তি জলিব
ভোটা তৰাটিয়ে দেখাৰ পথ
শত শবতৰ জোনাসে হাঁহিব
দেৱতা সকলে চলাব বথ।’ (হোমৰ কাণ্ড)

বাজখোৱা কবিয়ে মাজে মাজে শবত আৰু শেৱালিৰ সতে স্ত’ৰষি চাইছে অতীত জীৱনৰ মহিমাময় মুহূৰ্তৰ কথা।

‘আজি শবতৰ সজিয়া পৰত
বাজিছে প্ৰাণত হেৰোৱা স্তব
জোনটি জলিছে নীল আকাশত,
তৰাটি জলিছে বুকুত যোৰ।’ (হেৰোৱা সপোন)

অতীতৰ সৌৱৰণীয়ে কবিৰ মনত অজানিতে আনি দিছে শবতবোৰে এখনি চকামকা ছবি।

শবতৰ জোনাকৰ মধুৰ সৌৱৰণী নলিনীবালা দেৱীৰ কবিতাতো প্ৰকাশ নোপোৱাকৈ থকা নাই।

‘ছফুটে বীণত আজি
বসন্তৰ গুঞ্জন মধুৰ
শবতৰ জোনাকৰ
দূৰণিৰ মোহ লগা স্তব।’ (কিনো গাম)

বিনন্দ বৰুৱাৰ ‘শবতৰ আগমন’ত প্ৰকৃতিৰ শান্ত সমাহিত ৰূপৰ কথাই চিত্ৰিত কৰিছে। কবিয়ে বিচাৰিছে শবত স্বত্বৰ মাজেৰে জগতৰ নামা স্মৰণৰ প্ৰতিচ্ছবি এখনি।

‘তোৰ আগমনে আহক শান্তি
পল্ল শকতিৰ গুচক ত্ৰাস্তি
উঠক উজলি মুখৰ কান্তি
নবকল্পী দেৱতাব।’

বিনন্দ বৰুৱাই শবতৰ ঋতু-সজ্জাবেৰে চিত্ৰা কৰিছে সৰ্বমানৱৰ সৰ্বমঙ্গলৰ কবিতা—৬

কথা। উদ্দেশ্যধৰ্মী হলেও বিনন্দ বৰুৱাৰ কবিতাই সমকালীন কাব্য সাহিত্যত এখন সুকীয়া আগুন লাভ কৰিব।

আন এচাম কবিয়ে শবতৰ শেৱালিৰ সৌৰভ আৰু জোনৰ ৰূপালী কিৰণত আপোন পাহৰা হৈ জীৱন-তৰী এৰি দিছে প্ৰেম লাগবৰ ভটীয়াৰ নিশীতত। গণেশ গগৈৰ মৰমী অন্তৰখনি সজীৱিত হৈ পৰিছিল শবতৰ নিৰ্মল আকাশৰ ৰূপালী জোনৰ ৰূপ চাই চাই।

‘আজি শবতৰ এই শাৰদী জোনাক বাতি
নেলেখি অলেখ তৰা ৰূপোৱালী জোন
কোন গালে একে বাহে কৰণ কাতৰ স্তবে,
হিয়াত জিলিকে লি মনোহৰ কোন।’

(পাপৰি)

শেৱালিৰ পাহিত শবতৰ সুধাকৰৰ চুমাই কবিৰ অন্তৰ কঁপাই তুলিছিল। জীৱনৰ মৰদন্তৰ জয়গান গাই কৰি হৈ পৰিছিল আপোন পাহৰা :

‘আজি শবতৰ এই মধুৰ মাধৱী নিশা
টানি নিছে প্ৰাণ মোৰ নাজানো কলই
হোৱা তুমি যেয়ে হোৱা নিয়া টানি টানি নিয়া
যোৱাতো মাধুৰী আছে লক্ষ্যহীন হৈ।’

(পাপৰি)

সৰি পৰা শুভ শেৱালিৰ কোমল স্তবাসে দেৱকান্ত বৰুৱাকো উত্তলা কৰিছিল এই শবত কালতেই। কবিয়ে সেইবাবে লাহৰী সাহৰীক আহ্বান কৰিছে শবতৰ আকাশৰ বগলী উৰণৰ দৰে আহিবলৈ।

‘মনে মনে আহিবা লাহৰি যিদৰে সন্ধ্যাক ছাঁই
মনে মনে পৃথিৱী আৱৰে
লয়লাসে আহিবা সাদৰী শবতৰ আকাশত
বগলীৰ উৰণৰ দৰে।

দেৱকান্ত বৰুৱাই কেৱল শবত আৰু শেৱালিৰ মাজতে আপোন পাহৰা হব বিচৰা নাই। শবতৰ জোনৰ হাঁহিয়ে বহু কবিৰ প্ৰাণ সজীৱিত কৰিলেও শবতৰ প্ৰভাতৰ অপূৰ্ব কিৰণৰ ছবি চকুত জিলিকি পৰিছে একমাত্ৰ দেৱকান্ত বৰুৱাৰ কবিতাতহে :

শবতৰ প্ৰভাতৰ অপূৰ্ব কিৰণ
ৰূপৰ ৰছণ টালি বৰণে বৰণে

উজলোৱা নাই ঘাৰ বিশ্বজয়ী স্বৰ্গধ্বজ বথ

অৰ্থ তাৰ ক'ত ?

কাব্য সাহিত্যৰ নিচিনাকৈ গীতি সাহিত্যতো শবত আৰু শেৱালিয়ে আসন লাভ কৰিব পাবিছে। আধুনিক গীতিকাৰ সকলৰ বচনাত শবত আৰু শেৱালিৰ উল্লেখ পোৱা যায়। ইয়াৰ সবহ ভাগেই একোটি খণ্ড-চিত্ৰ আৰু ব্যৱহাৰ কৰা হয় প্ৰতীকী অৰ্থত। কিন্তু শবত ঋতুক সজ্জানী দৃষ্টিৰে চাই গভীৰ উপলব্ধি কৰা দেখা নাযায়। অকল গীতিকাৰেই নহয় আধুনিক কবিৰ লিখনিতো গভীৰ উপলব্ধিৰ অভাৱ। সেই বুলি শবতৰ মৌল্য উন্নতোগ কৰোতে কাৰ্পণ্য নকৰে। নতুন কবিৰ (মুক্তক ছন্দৰ কবি) কবিতাতো শবতৰ উল্লেখ থাকিলেও অন্তৰংগতা অহুত্বৰ অভাৱ। আধ্যাত্মিক ভাবেৰে উপলব্ধি কৰি শবতৰ এটি মনোমোহা ৰূপ অঙ্কন কৰিছে একমাত্ৰ শঙ্কৰদেৱে। সেয়েহে শঙ্কৰদেৱৰ শবতৰ বৰ্ণনা আজিও 'স্বৈ মহিমী' ৰূপে প্ৰকাশি আছে।

সাহিত্যৰ লগত সমাজ জীৱনৰ ওতঃপ্ৰোতঃ সম্বন্ধ। সাহিত্যৰ মাজেদি সমাজ জীৱনৰ সামূহিক জীৱনৰ চিত্ৰ প্ৰতিফলিত হয়। বিশ্বৰ বিভিন্ন সাহিত্যৰ মাজেদি এনেদৰে সমাজ জীৱনৰ চিত্ৰ প্ৰতিফলিত হোৱা দেখা যায়।

বিশ্বৰ বিভিন্ন উৎসৱৰ লগত জনসাধাৰণৰ সম্বন্ধ। নিবিড় বিহু মেলাকপী নতুনক আদৰা উৎসৱৰ চিত্ৰও পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ভাষা সাহিত্যত প্ৰতিফলিত হোৱা দেখা যায়। বিহু বা নতুনক আদৰা উৎসৱৰ বিষয়ে বিভিন্ন ভাষা সাহিত্যত পোৱা যায়।

বহাগ বিহু বাঙালী বিহু নতুনক উৎসৱ। বসন্তৰ কুঁহিপাত আৰু নতুন ফুলেৰে অলঙ্কাৰিত হোৱা প্ৰকৃতিৰ জেনিবা এয়া গাভৰুকাল। কুশি, কেতেকী, বনসখী বিহুকৰ্মৰ স্তললিগু সজীভেৰে মুখৰিত প্ৰকৃতিৰ অভিনৱ ৰূপে মাহুহৰ চিন্তাপ্ৰোতত নতুন গাৱন আনে। বিহু মেলাকপী আনন্দমুখৰ পৰিবেশত মন-প্ৰাণ ঢালি অসমীয়া ডেকা-গাভৰুৱে মুকলি পথাৰত বিহু মাৰি আপোন পহৰা হয়। ফাগুনৰ পচোৱাৰ বা লাগি মনপ্ৰাণ যেন কমোৱা তুলাৰ দৰে উৰণীয়া হয়।

বিহুমেলাকপী নতুনৰ পূজাৰ আয়োজকৰ লগতে মুকলি মনেৰে বিহুগীত বিহুনাচৰ লগত নিজেৰে বিলীন কৰি দি মানসিক পৰিতৃষ্ণি বিচাৰে। বিহুগীত বিহুনাচ কেৱল ডেকাগাভৰুৰ প্ৰেম বিনিময়ৰ পাৰপাৰ্শ্বই নহয়। জাতি ধৰ্ম নিৰ্বিশেষে পালন কৰা বিহু উৎসৱত হেঙাৰ নাই। ল'ৰা বুঢ়া ডেকা সকলোটিৰে বাবে বিহু উৎসৱ চিব আপোন চিবচেনেহৰ।

আমাৰ দেশ কৃষি প্ৰধান দেশ। কৃষিজীৱী জীৱনৰ লগত বিহু উৎসৱৰ নিবিড় সম্বন্ধ। বসন্তৰ লগেলগে উৰ্বৰা পৃথিৱীত নতুন অঙ্কুৰে দেখা দিয়ে। আৰু তেতিয়াই বিবিড়ি উঠে কৃষিজীৱী জীৱনত এমোকোৰা হাঁহি, ভবিষ্যতৰ স্বপ্ন সপোন। কৃষকসকল উৰ্বৰা পৃথিৱীত কৰ্মনিষ্ঠ পূজাৰী। বিহু উৎসৱে ডেকা-গাভৰুৰ জীৱনলৈ আনে নতুন জীৱনৰ সপোন, সৃষ্টিৰ স্পৃহাৰ অঙ্কুৰ।

ভৌগোলিক পৰিবেশৰ দৰে সাংস্কৃতিক পৰিবেশৰ লগতো মানৱ জীৱনৰ ওতঃপ্ৰোতঃ সম্বন্ধ। ভৌগোলিক পৰিবেশ কবি-সাহিত্যিকসকলৰ লিখনিত

স্বপ্ন। জৌগোলিক পৰিবেশৰ দৰে সামাজিক পৰিবেশো সাহিত্যৰ বিভিন্ন স্তৰত প্ৰতিফলিত হোৱা দেখা গৈছে, যিহেতু কবি-সাহিত্যিকৰ লিখনিত যুগধৰ্মৰ প্ৰভাৱৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। সমাজ সচেতন কবি-সাহিত্যিক বিহুৰ অকল ডেকা-গাভৰুৰ প্ৰেম বিনিময়ৰ কঠোৰতালী নাইবা কৃষিজীৱী জীৱনৰ নতুনক সাজবা উৎসৱ এনেবোৰ ভাৱতে সীমাবদ্ধ কৰি নলয়। বিভিন্ন লিখকৰ লিখনিত বিহুৰ ৰূপ স্নকীয়া। বহু সময়ত ইজনৰ লগত সিজনৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰো মিল দেখা নাযায়। সাহিত্যৰ একোটা যুগৰ প্ৰভাৱ এইবোৰ লিখনিৰ মাজত বিস্তাৰিত।

সাহিত্যৰ মাজত নৱজ্ঞান যুগৰ লিখকৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰ লগত আধুনিক যুগৰ লিখকৰ বহু পৰিবৰ্তন দেখা যায়। যুগ পৰিবৰ্তনৰ লগে লগে সমস্তাবহুল পৃথিবীখনত মানুহৰ ভাবৰ পৰিবৰ্তন, দৃষ্টিভঙ্গীৰো পৰিবৰ্তন। বহুসময়ত ইয়াৰ ওপৰত সামাজিক প্ৰভাৱৰ দৰে ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক প্ৰভাৱৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক প্ৰভাৱৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত হোৱাটো স্বাভাৱিক।

বিহু সামাজিক অহুঠান। সামাজিক অহুঠান হিচাপে বিহুৰ লগত সাহিত্যৰ সন্ধি। সেয়েহে নৱজ্ঞান যুগৰেপৰা সাহিত্যৰ বিভিন্ন বিভাগৰ ওপৰত বিহু আৰু বিহুগীতৰ প্ৰভাৱ স্পষ্ট। বিহুৰ ভিন্ন ভিন্ন দৃষ্টিভঙ্গীৰে চোৱা দেখা গৈছে।

নৱজ্ঞান যুগৰ অন্ততম গুৰিয়াল “প্ৰতিমাৰ খনিকৰ” চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ ‘নতুন বছৰ’ এটি সৰু চাৰি শাৰীৰ কবিতা। কবি আগৰৱালাই ‘নতুন বছৰ’ৰ স্তাৱন্তৰে এৰি অহা অতীত বছৰ এটিৰ অন্তত ভৱিষ্যতৰ বুকুলৈ খোজ পেলাব বিচাৰিছে। আগৰৱালাৰ কবিতাত বিহু বা বিহুগীতৰ কোনো চিত্ৰ নাই যদিও আছে নতুনক ওলগনি জনাব পৰা এটি সমুজ্জল মন। পুৰণি বছৰক বিদায় দি নতুন ভৱিষ্যতত খোজ পেলাই কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে নদ-নদী পৰ্বত আকাশ পৰিৱেশিত পৃথিৱীৰ পৰিবৰ্তনৰ কথা। নতুন বছৰতে নদী বন পৰ্বত-আকাশে যেন বহন কৰিছে এক আশাৰ বাতৰি—

‘ভৱিষ্যত এপিঠি বুকলি

আজি হ’ল তোমাৰ আগত

নদী বন পৰ্বত আকাশে

আশাৰ বাতৰি। (আগৰৱালা)

সাহিত্যবধী লক্ষ্যনাথ বেজবৰুৱাৰ কবিতাত — নতুন বছৰটি নতুন কইনাৰ
 লেখীয়া। নতুন কইনাক ঘেনৈক শাহ আয়ে আঁহৰী আনে, নতুন বছৰকে।
 ভেনেদৰে আঁহৰণি জনায়। বিহয়েলক্ষী উৎসৱেই নতুনক আঁহৰণি জনোৱা
 আঁহহনি তোৰণ।

‘শবতক জোনে হেমন্তক ধানে
বাৰিষাক ম’ৰায়ে যেনে
আদিবি তেনেকৈ নতুন বছৰটিক
বিহু ডাঙৰীয়াই আনে ।
ল’ৰাই জুজুক। লৰীয়ে ভুকক।
বোৱাবী খুলিছে চিৰা।’ (বেঙ্গলবন্ধা)

কবিত্ব কথা। অতীন্দ্ৰিয়বাদী কবি নজিনীবালা দেবী অকল প্রকৃতি জগততে লীয়াবদ্ধ নহয়। বঙালী বিহব ন পৃথক পোহবত মনোবশ অলম্বী বুদ্ধত পছে-বনে ফুটি উঠা সৌন্দৰ্য্যৰ মাজেদি উপলব্ধি কবিত্ব পাৰিছে আন্তৰিক প্ৰীতি জ্ঞান ভক্তিতে ভৰা পৰিপূৰ্ণ মানব জীৱনৰ কথা।

‘ভূমিৰ’ কবি অধিকাংশীয়া বায়চৌধুৰীৰ বিহব প্ৰতি দৃষ্টিভঙ্গী সম্পূৰ্ণ স্বকীয়া। বায়চৌধুৰীৰ ভূমি কাব্যৰ প্ৰেম জীৱনৰ বিশৃংখল পতিব উল্লাস প্ৰেমহে নতুন ৰূপৰ ছায়াবাদী প্ৰেম অৰ্থাৎ ভগবৎ প্ৰেম। ‘ভূমি’ আৰু ‘বীণা’ কবিত্বৰ প্ৰথম স্তৰৰ কবিতা। কবিত্বৰ দ্বিতীয় স্তৰৰ কবিতা সম্পূৰ্ণৰূপে স্বকীয়া। কবিত্ব ভগবৎ প্ৰেমৰ মোহন মন্দিৰবৰণৰা ওলাই আহিছে সমস্ত বাস্তৱ জগতখনলৈ। সমাজ সচেতনতা আৰু মানৱতাবাদ এই চাম কবিতাৰ অন্ততম বৈশিষ্ট্য। কিন্তু নতুনক আদৰা উছৰ যদিও কবিত্ব দৃষ্টিত অন্তৰৰ ধূলি-মাকতি ধুই নিকা কৰাৰহে পুত সন্ধিক্ষণ। এনে সন্ধিক্ষণত কবিত্ব জনগণক আহ্বান জনাইছে কৰ্মমুখৰ জীৱন ধাৰণাৰ বাবে। কৰ্মবাদ কবিত্ব পিচৰ চাম কবিতাৰ প্ৰধান উপজীব্য। বিহব উল্লানিত জনসাধাৰণক কবিত্ব স্কীয়াই দিবলৈ বিচাৰিছে কৰ্মবাদৰ প্ৰতি।

দুৱৰা, গগৈ আৰু দেৱকান্ত ৰকৰা মুখ্যতঃ প্ৰেমৰ কবি। বিবাদৰ কৰণ স্বৰ, মৃদু গুঞ্জন, নোপোৱাৰ বেদনা, পাই ছেকৰাৰ আহুল বিবনি বনফুলৰ কবি দুৱৰাৰ কবিতাৰ অন্ততম লক্ষণ। এনে এটি মুহূৰ্তত দুৱৰাৰ মনফাঙনত উঠিছে হাজাৰ জোৱাৰ। গছপাত সৰা জাবৰ কুঁৱলী ঠেলি মলয়াৰ বুদ্ধত উপচি অহা উত্তলা ফাঙনৰ বলিয়া বতাহে কবিকো কবি তুলিছে আত্মহাৰা।

‘স্বৰ কণিকা উৰিছে উজলি

গোটাই জগত স্বৰ্গেৰে ভৰা

মুকলি মনেৰে মধুৰ হাঁহিৰে

ফাঙন সপোন আপোন কৰা।’ (দুৱৰা)

দুৱৰাৰ দৰে গগৈয়ে উপলব্ধি কবিত্ব পাৰিছে বিহব উল্লাসৰ কথা। বসন্তৰ পৰশত ফুলেৰেই তৰী সাজি ফুলৰ মালাৰে ফুল কুঁৱলীক ফাঙনীয়ে পিছাই দিছে উত্তলা সাজ। ফুলিৰ উকলিয়ে হয়তো দৰদী কবি গগৈ গগৈৰ দৰে বহুতকৈ মধুৰ সপোনৰ মোহ-আবেশবৰণৰা ধূলি ধূসৰিত বাস্তৱ পৃথিবীলৈ নমাই আনে। কবি কিন্তু সন্তুষ্ট হৈ পৰিছে। হাতত জেতুকাৰ বোল, ঠঠত মিচিকি হাঁহি, কাণত সিনাকৰা কেক, খোপাত মালতী পিঙ্গি লৱণ দেহটিৰে সাজি-কাচি ওলাই অহা গাভৰুৰ মুখত এযাবো বিহগীত হুতনি।

‘বঙালী বিহুত সাজি
 বঙতে ঝাঙলী হ’লা
 কিয় তেনে পাহৰিলা
 সেই বিহুগীত,
 কিশোৰ কালতে গোৱা
 যি গীতৰ চৌ লাগি
 বালিমাৰী নাচিছিল
 খালি ধাননিত।’

বিহুৰ পৈপাৰ বোলে “সাগৰ দেখিছা”ৰ কবি দেৱকান্ত বৰুৱাক নাচি নচুৱায়। বুকুৰ স্বৰেবে বজোৱা বাঁহীটিয়ে সৰগৰ বাৰ্তা। বহন কৰি সৃষ্টি তন্ত্ৰত নতুন স্বৰৰ কঁপনি তুলিলেও বিহুৰ উলহ-মালহতে কবিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে জীৱনৰ ভুল যাত্ৰা পথৰ কথা।

‘কঁপিছে কঁহুৱা বন
 কঁপিছে কবিৰ মন
 ফুলনিত নাচি উঠে ফুল
 আজিৰ ই উছবত
 হিয়া ভৰা উলাহত
 দেখা দিয়ে জীৱনৰ ভুল।’

ভিষ্মৰ নৈওগ, ধৰ্মেশ্বৰী দেৱী বৰুৱাণী, ডক্টৰ সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা, বিনয়চন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা আদিৰ লিখনিত এহাতে বিহুৰ প্ৰতি প্ৰীতি সম্ভাষণ আৰু আনহাতে একোটি নিজস্ব দৃষ্টিভঙ্গী প্ৰকাশ পাইছে। বিহুক প্ৰত্যেকজন কবিয়ে স্বকীয়া দৃষ্টিৰে নিৰীক্ষণ কৰিছে।

সময়ত সাহিত্যত নৱজাগৰণৰ বৰি স্নান হৈ পৰাত নতুন সাহিত্যৰ ধল বাগবিল। নতুন বা আধুনিক যুগৰ কবি-সাহিত্যিকৰ দৃষ্টিভঙ্গী সম্পূৰ্ণ স্বকীয়া। এই যুগৰ কবি সাহিত্যিকৰ লক্ষ্য কল্পনাৰ মোহন আবেশৰপৰা ধূলি ধূলবিত বাস্তৱ পৃথিৱীৰ কাৰ চপা। নতুন কবিৰ দৃষ্টিত বিহুৰ স্বৰূপে স্বকীয়া। বোম্বাষ্টিক যুগৰ অন্ততম শ্ৰেষ্ঠ কবি অধিকাৰিণী বায়চৌধুৰী কবিতান্ত পৰিবৰ্তনৰ ধাৰাৰ সূচনা হয়। অধিকাৰিণী বায়চৌধুৰী বিহু স্বৰীয়া কবিতাৰ স্বৰ বোম্বাষ্টিক কবিৰ সমগোষ্ঠীয় নহয়। নতুন কবিৰ কবিতাৰ অভিনিহিত ভাবৰ যোগসূত্ৰ বহুসময়ত বিচ্ছিন্ন। বাস্তৱ অংঘাতৰ দৃষ্টিৰে বচা

হুই এজন কবিৰ কবিতাৰ গঢ়ও বাস্তৱবাদী। বাস্তৱ সংঘাত আধুনিক কবিতাৰ উপজীৱ।

আধুনিক কবিৰ দৃষ্টিত বিহুৰ ৰূপ হুকীয়া। আধুনিক যুগৰ অন্ততম শ্ৰেষ্ঠ আৰু প্ৰবীণ কবি হেমবৰুৱাৰ ‘বিহুৰ দিনৰ গান’ বিক্ষিপ্ত জীৱনৰ চলন্ত টিপ্সনী। বিহু বলিয়া কবিয়ে বিহুৰ ৰং-বহুইচত উতলা হৈ বিহুৰ দিনৰ গান জুৰিলেও আনন্দত উতলা হব পৰা নাই। সমাজ আৰু সংঘাত কবিৰ চিন্তা স্ৰোতৰ মূল স্ৰ'তি। কবিয়ে বিহুৱতী গান্ধক লক্ষ্য কৰি কৈছে—

‘বিহুৱতী গান্ধক। তুমি জানা আমাৰ প্ৰেম।

কাজিৰঙাৰ চগা

আৰু চাকি।

শাস্তিৰ কপৌজনীৰ

ভেউকাত বাকৰ গোক

নাহব ফুল ফুলিছে

কপৌ ফুল ফুলিছে—

...

কুমাৰী পৃথিৱী তুমি হুঙী

তোমাৰ যৌৱনৰ উপকৰ্ত্ত আঁমি

এজাৰ নিশাৰ মাইলৰ খুটি।’

আন এগৰাকী অন্ততম আধুনিক কবি অম্বল্য বৰুৱা। অম্বল্য বৰুৱা স্বাধীনতাৰ পূৰ্বোত্তৰ কালছোৱাৰ সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষৰ বলি। অকালতে প্ৰাণ হেৰুৱা এইজনা সমাজ সচেতন কবিৰ ‘আজি আমাৰ বিহুৰ নামৰ কবিতা সামাজিক বৈষম্যৰ প্ৰতি সচেতন মনৰ অভিব্যক্তি। নবীন কবিয়ে বিহু নাচোনত উল্লাসিত নহৈ বিচাৰিছে আন এখন সমাজ—

‘মোক লাগে এই আনন্দ

মোক লাগে এই

গীতৰ সুবে সুবে

নচোনৰ চেৱে চেৱে

এক হৈ ঘোৱা

বিশ্বৰ জনতাৰ প্ৰাণৰ বাজনি।

..

পৃথিৱীৰ অনৈক্যৰ বিৰুদ্ধে
 বিংশ শতিকাৰ মানুহৰ
 বিপুল ঐক্যৰ
 অৰ্থপূৰ্ণ সমাগম।’

নৱকান্ত বৰুৱা, লক্ষ্মীৰা দাস, কেশৱ মহন্ত, নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ গীতি কবিতাত মন উৰুৱা কৰা ফাগুন আচলৰ বা উৰোৱা মলয়া, বিহুৰ নৃত্যৰতা অনেক চিত্ৰ অঙ্কিত হৈছে। বিচিত্ৰ বঙেৰে স্তম্ভোদ্ভিত বসন্তৰ সন্ধ্যাৰ, বিহুবলিয়া ডেকা গাভৰুৰ মনৰ উগুল-থুগুল অৱস্থা মন বাঙালী কৰা ক্ষেত্ৰকাৰ বোলৰ চিত্ৰ উক্ত গীতিকাৰৰ গীতৰ স্তৰে স্তৰে বিদ্যমান। বিহুৰ জীৱন্ত চিত্ৰ একোখন একো ফাঁকি গীতৰ মাজত সোমাই থাকে।

বিহু আৰু বিহুগীতৰ কল্পচিত্ৰ বৰ্ণনা অকল কবি আৰু গীতিকাৰৰ মাজতে সীমাবদ্ধ নহয়। কথা সাহিত্যিকৰ লিখনিৰ স্তৰে স্তৰে বিহুগীতৰ সজীৱ চিত্ৰ একোখন আৰু অল্পময় বৰ্ণনা বিৰাজমান। ঔপন্যাসিক বজ্জী কান্ত বৰদলৈৰ এলানি উপন্যাসত বিহুগীতৰ খণ্ড চিত্ৰ ঠায়ে ঠায়ে অংকিত হৈছে। তেওঁৰ ‘বজ্জী’ উপন্যাসত থকা বংপুৰৰ সাত বিহু উৎসৱৰ বৰ্ণনা অতীত অসমৰ বিহুৰ এখনি মনোৰম চিত্ৰ। ঐতিহাসিক পটভূমিত বৰদলৈ ডাঙৰীয়াই বিহুৰ স্নানৰ চিত্ৰ চকুৰ আগত দাঙি ধৰিছে।

অসমীয়া কলাসংস্কৃতিৰ যাদুকৰ ৰূপকোঁৱৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ বিহুৰ প্ৰতি দৃষ্টিভঙ্গী সম্পূৰ্ণ সূক্ষ্ম। আগৰৱালাৰ মতে “অসমীয়া বিহু উৎসৱ আচলতে এখন অসমীয়া সংস্কৃতিৰ মেলা—য’ত হয় উচ্চ সংস্কৃতি আৰু জন সংস্কৃতিৰ বহুৰেকীয়া মিলন। সেই কাৰণে বিহু উৎসৱ অসমীয়া সংস্কৃতিক জীৱনৰ এটা বহুৰেকীয়া সমাবেশ।”

অসমীয়া বিহুনাচ আৰু বিহুগীতৰ লগত ভাৰতৰ উচ্চাংগ সজীত আৰু নৃত্যৰ চানেকি মিলাই চাই আগৰৱালাই কৈছে। “ভাৰতৰ আন আন ঠাইত যি নৃত্য ভাৰতৰ কলাবিদ সকলে চৰ্চা কৰে অসমীয়া জনসাধাৰণে সেই উচ্চ ধৰণৰ নৃত্যকলাৰ চৰ্চা কৰে গাঁৱে-ভূঞা নতুনক আদৰা, নতুনকৈ আমাৰ মাজত গ্ৰহণ কৰা প্ৰকৃতিৰ নতুন পৰিবেশৰ মাজত আমাৰ মাজতো নতুনৰ প্ৰকাশ বিচৰা বিহু মেলাৰূপী এই নতুনৰেই পূজাৰ আয়োজন।

ডক্টৰ বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাৰ লিখনীত বহুল পথাৰ আমাৰ জীৱনৰ সন্মল আৰু প্ৰেম নিবেদনৰ বেদী স্বৰূপ। মুকলি পথাৰ মুকলি আকাশৰ তলত

মুক্তভাৱে বিচৰণ কৰা ডেকা গাভৰুৱে বিচাৰে প্ৰাণৰ আত্মাৰ পৰিস্থিতি। ডক্টৰ বৰুৱাৰ মতে “ডেকা গাভৰুৱে জুম পাতি কৰা নৃত্য এহাতে প্ৰেমৰ নৃত্য আনহাতে প্ৰজনন নৃত্য। কাৰণ ইয়াৰ যোগেদি পথাৰত লহপহকৈ শস্ত গজি উঠিবৰ কাৰণে আৰু ধ্বংসকাৰী কু-শক্তিবোৰক হৰুৱাই দিবৰ কাৰণে আই বহুমতীক প্ৰাৰ্থনা জনোৱা হয়।”

হেম বৰুৱাই বিহুৰ স্বৰূপৰ লগত বস্তুগত পৃথিৱীৰ কথা স্মৰণ চাইছে। হেম বৰুৱাৰ মতে “বিহুতলীৰ নাচনীজনী বহাগ মহীয়া গাভৰু পৃথিৱী। বিহুবলিয়া ডেকাটো হৈছে পৃথিৱীৰ সৈতে মিলন আকাংক্ষী মোচুৰীৰ মেঘ। উত্তৰৰ মিলনৰ চিন স্বৰূপে বৰ্ষা নামে—পৃথিৱীৰ গৰ্ভত নতুন সৃষ্টি লভ্য হয়। উৎপাদন বাঢ়ে। বিহুতলীৰ উৎসৱমুখৰ ডেকাগাভৰুৱে প্ৰকৃতিৰ এই সৃষ্টিৰ ছবিখনক প্ৰতীক আৰু নৃত্য-গীতৰ লহৰেৰে ৰূপায়িত কৰে। বিহুৰ নৃত্যৰ ষাভাবিক ভঙ্গীমাই, বিশেষকৈ ডেকাৰ কঁকাল ভঙা ছেৰে ছেৰে যৌন-জীৱনৰ ইংগিত দিয়ে।”

ডক্টৰ মহেশ্বৰ নেওগ, ডক্টৰ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, ডক্টৰ প্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামী আদিয়েও বিহু আৰু বিহুগীত সম্বন্ধে বিভিন্ন তথ্য দাঙি ধৰিছে।

বিহু উছৰ নতুনক আদৰা উছৰ। বিহুগীত বিহুনৃত্য আদিম প্ৰেমৰ সংকেত, প্ৰেম বিনিময়ৰ মাধ্যম ইত্যাদি বিভিন্ন দৃষ্টিৰে সাহিত্যিকে নিৰীক্ষণ কৰিছে। নৱম্ভাস যুগৰ প্ৰাৰম্ভৰপৰা সাম্প্ৰতিক যুগলৈকে বিহুৰ প্ৰতি ন-পুৰণি লিখকৰ দৃষ্টি সূকীয়া আৰু যুগ সাপেক্ষ। অধিকাৰিণী ৰায়চৌধুৰী আৰু জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ বিহুৰ ওপৰত জীৱন দৰ্শনৰ প্ৰভাৱ স্পষ্ট। আন আন লিখকৰ লিখনিত ঠায়ে ঠায়ে জীৱন দৰ্শনৰ লগত সম্বন্ধ কিছু শিথিল। সাম্প্ৰতিক যুগৰ দৃষ্টিভংগী বহু পৰিমাণে বিশ্লেষণাত্মক। বিহুৰ দ্বিৰ চিত্ৰ অংকনতকৈ সাম্প্ৰতিক যুগৰ লিখনি বিশ্লেষণাত্মক দৃষ্টিৰ প্ৰতি সজাগ। সমাজ আৰু জাতীয় জীৱনৰ লগত ওতঃপ্ৰোতঃ সম্বন্ধ থকা এনে এটি উৎসৱক বিভিন্ন ভঙ্গীৰে নিৰীক্ষণ কৰিব পৰাটো এটি সূক্ষ্ম আতিৰ লক্ষণ। বিহু উৎসৱ এসময়ত গ্ৰাম্য অঞ্চলতে সীমাবদ্ধ আছিল। বহল পথাৰ, মুকলি আকাশ, আঁহতৰ তলেই আছিল বিহু উৎসৱৰ ধনী। এতিয়া বিহু উৎসৱ নগৰমুখী হৈছে। চহৰৰ মাজৰ মুকলি বংগমঞ্চ আধুনিক যুগৰ বিহুতলী। আদিম তথা মুকলি পথাৰৰ বিহুতলীৰ উদ্ভাৱনা চহৰৰ বিহুতলীত নাই যদিও

ইয়ে যে কণিক মনৰ তুলি নাথন কবিত সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই। সাম্প্ৰতিক লিখকৰ লিখনিত সেই কথায়ৈ স্পষ্টৰূপে প্ৰকাশ পোৱা দেখা যায়।

“বঙালি বিহব বড়ৰ আৰু বড়বা—আজ্ঞা আৰু আহ্বান। বঙালি বিহব বড়ৰ হৈছে ফুলৰ বড়ৰ, প্ৰকৃতিৰ ইয়াৰ মাথোন অলপ আগতে আছিল চতৰ নিবল শুকুতা।

... এই অগত প্ৰকৃতিত মাহুহৰ অৱস্থান কেৱল আনন্দৰ বাবেই। আমি মাহুহে তাক পাহৰিব পাৰে। আৰু পাহৰোও। কিন্তু প্ৰকৃতিয়ে নৈসৰ্গ জানেবে মাহুহক মাথোন বাবে বাবে সৌন্দৰ্যই দিৱেহি ফুল আৰু ইহিৰ ভাবাবে। মাহুহে সেই ভাৱা শুনি আত্মকেন্দ্ৰিকতা আৰু মেৰাবী খাটনিৰ যতৰ ভাতি থৈ মুকলিলৈ ওলাই আহিব পাৰে। সেয়ে হৈছে বঙালি বিহব বড়বা।”***